

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DEVLET ELİYLE KIRSAL YERLEŞMELERDE
YAPILAN KONUTLARA YÖNELİK DEĞERLENDİRME:
ERZİNCAN ÖRNEĞİ

TÜLAY İNANÇ

DOKTORA TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. CAHİDE AYDIN İPEKÇİ

NİSAN 2024

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DEVLET ELİYLE KIRSAL YERLEŞMELERDE
YAPILAN KONUTLARA YÖNELİK
DEĞERLENDİRME: ERZİNCAN ÖRNEĞİ

TÜLAY İNANÇ

DOKTORA TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. CAHİDE AYDIN İPEKÇİ

NİSAN 2024

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL

EVALUATION OF HOUSINGS CONSTRUCTED BY
THE STATE IN RURAL SETTLEMENTS
ERZİNCAN EXAMPLE

TÜLAY İNANÇ

A THESIS OF DOCTORATE
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

ADVISOR: ASSOC. PROF. CAHİDE AYDIN İPEKÇİ

APRIL 2024

DOKTORA JÜRİ ONAY FORMU

GTÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun 12/02/2024 tarih ve 2024/13 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 07/03/2024 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Tülay İNANÇ'ın tez çalışması Mimarlık Anabilim Dalında DOKTORA tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Doç. Dr. Cahide AYDIN İPEKÇİ

ÜYE

: Prof. Dr. Nilay COŞGUN

ÜYE

: Doç. Dr. Dilek EKŞİ AKBULUT

ÜYE

: Prof. Dr. Mehmet Zafer AKDEMİR

ÜYE

: Doç. Dr. Saniye KARAMAN ÖZTAŞ

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulunun

...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

Biriciġ anneme...

ÖZET

Dünyada nüfusun hızla artmaya başlaması ve sanayi devrimi sonrası teknolojiye meydana gelen gelişmeler ülkemizi de etkilenmiştir. Bu gelişmelerle Erzincan kentinde de yapılaşma artmış, kentin genelinde var olan tek katlı bahçeli konutlar yerini apartmanlara bırakmıştır. Kent merkezinin büyük bir kısmını etkileyen bu dönüşüm kırsal yerleşmeleri de tehdit etmeye başlamıştır. Kırsal yerleşmelerde sayıları hızla artan modern konutlarla birlikte bu alanlar da geleneksel dokularını, yaşam biçimlerini, özgünlüklerini kaybetmeye ve kentleşmeye başlamıştır. Bu durum bireysel çabalar sonucu veya kamu projeleri vasıtasıyla meydana gelmektedir. Kırsal bölgelerde devlet eliyle farklı sebeplerle yeni yerleşim yerleri oluşturulmaktadır. Bu alanlarda yerel dokunun ve kültürün yaşatılması ise ikinci planda kalabilmektedir. Bu tez çalışmasında, Erzincan ilinin kırsal bölgelerinde belirlenen üç köyde İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yapılmış olan toplam dört yeni yerleşim yeri ve konutlar incelenmiş, kullanıcılar ile yüz yüze anket yapılmıştır. Bu anket ile devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanlarında yaşayanların ihtiyaçlarının neler olduğu, bu ihtiyaçların karşılanıp karşılanmadığı, beklentileri ve konutlardan memnuniyetlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Çalışma istatistiksel yöntemlerle ele alınmış ve sonuçlar doğrultusunda kırsal yerleşmelerde yaşayanların yaşam kültürünü ve bölgenin mimari kimliğini yansıtan tasarımlar için değerlendirme yapılmıştır.

Beş bölümden oluşan tezin birinci bölümünde; problemin tanımına, çalışmanın amacına, kapsam ve yöntemine, özgün değerine ve literatür araştırmalarına yer verilmiştir. İkinci bölümünde, kırsal yerleşmelerin literatüre dayalı tanımı yapılarak bu alanların oluşumunu etkileyen kriterler açıklanmıştır. Tezin üçüncü bölümünde; Cumhuriyetin ilanından günümüze değin kırsal konut uygulamaları, bunların hangi kamu kurumları tarafından yapıldığı ve bu uygulamaların dayandığı kanunlardan bahsedilmiştir. Alan çalışmasının yer aldığı dördüncü bölümde Erzincan kentinin genel özelliklerine değinilmiş çalışma alanı olarak belirlenen köyler hakkında elde edilen veriler paylaşılmış ve konut kullanıcıları ile yapılmış olan anket çalışması ile analiz ve değerlendirmelere yer verilmiştir. Son bölümde ise çalışmada varılan sonuçlar sunularak tartışılmıştır. Kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda konutlarına eklentiler (tandır evi, ahır, kiler, odunluk/kömürlük, garaj, teras vb.) yaptığı, ısınmayı desteklemek amacıyla balkon/teras gibi bölümleri kapattıkları, mahremiyeti sağlamak amacıyla bahçe duvarlarını yükselttikleri tespit edilmiştir. Tüm yerleşimdeki konutlardan genel memnuniyetin (plan, aydınlatma, havalandırma vb.) yüksek fakat izolasyon, ısınma ve çatı konusunda ise Uluköy dışında memnuniyetin düşük olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda kırsal alanlarda yeni yerleşmelerin belirlenmesi aşamasında farklı meslek gruplarının koordineli bir şekilde çalışması, konutların afetlere karşı dayanıklı, çevreyle uyumlu, fonksiyonel, esnek, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayan ve sürdürülebilir tasarımlar olması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kırsal Yerleşme, Afet Konutu, İskân Konutu, Konut Memnuniyeti, Erzincan.

ABSTRACT

The rapid increase in population worldwide and the developments in technology following the Industrial Revolution have also influenced our country. With these developments, urbanization has increased in the city of Erzincan, with single-story garden houses being replaced by apartment buildings throughout the city. This transformation, which affects a large part of the city center, has also begun to threaten rural settlements. Alongside the rapidly growing number of modern houses in rural settlements, these areas have also started to lose their traditional textures, ways of life, and originality, gradually urbanizing. This situation arises either through individual efforts or through public projects. In rural areas, new settlements are being established by the state for various reasons. However, the preservation of local texture and culture in these areas may sometimes take a back seat. In this thesis, four new settlement areas and houses built by the Provincial Directorate of Disaster and Emergency and the Provincial Directorate of Environment, Urbanization, and Climate Change in three villages of Erzincan province were examined, and face-to-face surveys were conducted with the users. Through this survey, it was aimed to determine the needs of the residents in the new settlement areas built by the government, whether these needs are being met, their expectations, and their satisfaction with the houses. The study was approached through statistical methods, and evaluations were made for designs reflecting the living culture of rural settlements and the architectural identity of the region based on the results.

The first chapter of the thesis, consisting of five chapters, includes the definition of the problem, the aim of the study, its scope and method, its original value, and literature research. In the second chapter, rural settlements are defined based on the literature, and the criteria influencing the formation of these areas are explained. In the third chapter of the thesis, rural housing applications made from the proclamation of the Republic to the present day, which public institutions carried out these applications, and the laws on which these applications are based were mentioned. In the fourth chapter, which includes fieldwork, the general characteristics of Erzincan city were mentioned, data obtained about the villages determined as the study area were shared, and analyses and evaluations were made with the survey conducted with housing users. In the last chapter, the results of the study were presented and discussed. It was observed that users made additions to their houses (such as oven houses, barns, pantries, woodsheds/coal sheds, garages, terraces, etc.) according to their needs, closed the balcony/terrace section to support heating, and raised garden walls to ensure privacy. It was determined that overall satisfaction with the houses in all settlements (plan, lighting, ventilation, etc.) was high, but satisfaction with insulation, heating, and roofing was low except in Uluköy. As a result of the study, it was emphasized that different professional groups should work in coordination during the determination of new settlements in rural areas, and the houses should be resilient to disasters, compatible with the environment, functional, flexible, meeting the needs of users and sustainable designs.

Keywords: Rural Settlement, Disaster Housing, Resettlement Housing, Housing Satisfaction, Erzincan.

TEŞEKKÜR

Doktora sürecim boyunca öğreticiliği, danışmanlığı ve yol göstericiliği ile beni her zaman yönlendiren, destekleyen ve güçlendiren Doç. Dr. Cahide AYDIN İPEKÇİ'ye,

Tez izleme aşamasında değerli yorumları ile bu çalışmanın yönlenmesinde ve oluşmasında büyük emekleri olan Prof. Dr. Nilay COŞGUN'a ve Doç. Dr. Dilek EKŞİ AKBULUT'a ve ayrıca öğrencisi olduğum GTÜ Mimarlık Fakültesi'ndeki bütün değerli hocalarıma emekleri için çok teşekkür ediyorum. Sizlerden çok şey öğrendim.

Bu zorlu süreçte her zaman yanımda olan, bana güç veren, alan çalışmasında yardımlarını eksik etmeyen abilerim Turgut İNANÇ ve Cemal Turgay İNANÇ'a, bana her fırsatta moral veren akrabalarım ve arkadaşlarıma, en çok da her zaman bana güvenen, inanan ve desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen annem Rabia İNANÇ'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Annecim; sen olmasan yapamazdım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Literatür Özeti	2
1.2. Özgün Değer	9
1.3. Çalışmanın Amacı	10
1.4. Kapsam ve Yöntem	10
2. KIRSAL YERLEŞME KRİTERLERİ	12
2.1. Doğal ve Çevresel Özellikler	13
2.2. Sosyo-Kültürel Özellikler	20
2.3. Kırsal Mimari Özellikler	21
3. DEVLET ELİYLE YAPILAN KIRSAL KONUT UYGULAMALARI	26
3.1. Cumhuriyetin İlanından 2000 Yılına Kadar Yapılan Kırsal Konut Uygulamaları	26
3.1.1. Erken Cumhuriyet (Tek Parti) Dönemi (1923-1945)	26
3.1.2. Çok Partili Dönem (1946-1960)	44
3.1.3. Planlı Dönem (1960-2000)	47
3.2. 2000 Yılı Sonrası Yapılan Kırsal Konut Uygulamaları	49
3.2.1. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Yapılan Uygulamalar	52
3.2.1.1. İskân Kanunu (5543 sayılı)	53
3.2.1.2. Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (6306 sayılı)	62
3.2.2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Tarafından Yapılan Uygulamalar	69
3.2.2.1. Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (7269 sayılı)	70
4. ERZİNCAN KENTİ KIRSALINDA DEVLET ELİYLE YAPILAN KONUT UYGULAMALARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ	155
4.1. Erzincan Kentinin Genel Özellikleri	77
4.2. Alan Çalışması	88
4.2.1. Kemah İlçesi Boğaziçi Köyü	91
4.2.2. Tercan İlçesi Kalecik Köyü	100
4.2.3. Merkez İlçe Uluköy	111
4.3. Anket Çalışması	119
4.3.1. Anket Yöntemi	120
4.3.2. Anketlerin Analizi ve Değerlendirilmesi	120
4.4. Kırsalda Konut Planlamalarına Yönelik Değerlendirme	145
5. SONUÇLAR VE TARTIŞMA	150

KAYNAKLAR	160
ÖZGEÇMİŞ	174
TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR	175
EKLER	176

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ÇŞİDB	: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
ÇŞİDİM	: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
DMİ	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
EYY	: Evini Yapana Yardım
İAADM	: İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü
TAMP	: Türkiye Afet Müdahale Planı
TBMM	: Türkiye Büyük Milet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKDK	: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu
TOKİ	: Toplu Konut Dairesi Başkanlığı

ŞEKİLLER DİZİNİ

	Sayfa
Şekil 2.1: Farklı iklim bölgeleri için topoğrafya üzerinde yerleşim konumları.	16
Şekil 3.1: İktisadi Hane projesi.	28
Şekil 3.2: Muhacir köyleri için hazırlanmış olan köy planı.	29
Şekil 3.3: Yapı adası ve konut planı.	30
Şekil 3.4: Konut kesiti ve kapı, pencere detayı.	31
Şekil 3.5: Konut görünüşleri.	31
Şekil 3.6: Farklı bölgelerde kurulan göçmen köy evleri.	32
Şekil 3.7: Ahi Mesud (Etimesut) örnek köy planı.	33
Şekil 3.8: Ahi Mesud köyünden görünüm.	33
Şekil 3.9: Samutlu (Temelli) köy yerleşim planı.	34
Şekil 3.10: Proje yarışmasında birinci olan Abdullah Ziya Kozanoğlu'na ait "Trakya Göçmen Evleri" projesi, 1935.	35
Şekil 3.11: Behçet Ünsal'a ait 1. proje planı.	36
Şekil 3.12: Behçet Ünsal'a ait 1. projenin ön ve yan görünüşü.	36
Şekil 3.13: Behçet Ünsal'a ait 2. proje planı.	37
Şekil 3.14: Behçet Ünsal'a ait 2. projenin görünüşleri.	37
Şekil 3.15: Abidin Mortaş'a ait küçük tip köy evi planı ve vaziyet planı.	38
Şekil 3.16: Abidin Mortaş'a ait büyük tip köy evi planı.	39
Şekil 3.17: İç İşleri Bakanlığı İskân Umum Müdürlüğü tarafından hazırlanan tip proje planı (solda) ve konut örneği (sağda).	40
Şekil 3.18: Ankara Sincan Numune Köyü projesini.	41
Şekil 3.19: Burhan Arif tarafından hazırlanan köy projesi.	42
Şekil 3.20: Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun "Benim Görüşümle Köy" projesi.	42
Şekil 3.21: İdeal Cumhuriyet Köyü projesi.	44
Şekil 3.22: Köylü Zirai İşletmeleri Proje Müsabakası'nda birinci olan proje (Bülent Onaran-Cevdet Beşe-Orhan Şahinler).	45
Şekil 3.23: Uygulanan konut örnekleri.	46
Şekil 3.24: Uygulanan konut tipleri.	47
Şekil 3.25: İmar ve İskân Bakanlığının Tokat ili Turhal ilçesi Dimorta köyü için hazırladığı imar planı.	48
Şekil 3.26: Tip köy konutu projesi.	48
Şekil 3.27: Tip köy odası projesi.	49
Şekil 3.28: Kırsal alanlarda yeni yerleşmeler ve konut uygulamalarına etki eden kurumlar.	50
Şekil 3.29: 5543 sayılı İskân Kanunu uygulamaları.	54
Şekil 3.30: Mersin Alaköprü Barajı iskân projesi.	55
Şekil 3.31: Kahramanmaraş Serintepe'de inşa edilen göçebe iskân konutları.	55
Şekil 3.32: Iğdır'da Ahıska Türkleri için inşa edilen iskân konutları.	56
Şekil 3.33: Erzincan Üzümlü 'de Ahıska Türkleri için inşa edilen iskân konutları.	56
Şekil 3.34: Hatay-Kırıkhan'da tarım arazisi verilerek yapılan iskân konutları.	57
Şekil 3.35: Bilecik Pazaryeri Gün Yurdu'nda tarım arazisi verilmeden yapılan iskân konutları.	58
Şekil 3.36: Çorum merkez Atçalı köyü.	59
Şekil 3.37: İzmir Menderes Bulgurca.	59
Şekil 3.38: Erzincan Refahiye Kayı köyü.	60
Şekil 3.39: Çorum Kılıçören köyü.	60

Şekil 3.40: Erzurum Aşkale Dereköy.	61
Şekil 3.41: Kentsel dönüşümün uygulama alanları.	63
Şekil 3.42: Riskli Yapı/Riskli Alan tespit süreci.	65
Şekil 3.43: Afet öncesi ve sonrası çalışma süreci.	71
Şekil 3.44: Afet sonrası iyileştirme süreci.	73
Şekil 3.45: Kars ili Kağzıman ilçesi Ülker, Denizgölü ve Körpınar köyleri için yapılan yeni yerleşim yeri ve konutlar.	75
Şekil 3.46: Muhtemel su baskını afeti nedeni ile Erzincan Koçyatağı köyünde yapılan yeni yerleşim yeri ve konutlar.	75
Şekil 4.1: Erzincan'ın konumu ve ilçelerini gösterir harita.	78
Şekil 4.2: Türkiye Diri Fay Haritasına göre Erzincan kent merkezi ve yakınından geçen diri faylar.	82
Şekil 4.3: Gülabibey Mahallesi kurma ev örneği.	83
Şekil 4.4: Gülabibey Mahallesi'nde kurma evlerin bahçesinde bulunan havuz örnekleri.	83
Şekil 4.5: İkili kurma ev planı.	84
Şekil 4.6: Üçlü kurma ev planı.	84
Şekil 4.7: Dörtlü kurma ev planı.	85
Şekil 4.8: Bodrum kattan görünüş.	85
Şekil 4.9: Bodrum kata inen ahşap merdiven ve bodrum kattan görünüş.	86
Şekil 4.10: Kurma evde bulunan yüklük.	86
Şekil 4.11: Gülabibey Mahallesi'nde tadilat yapılan ahşap kurma ev.	87
Şekil 4.12: İnönü Mahallesi'nde kurma evlerin yoğun olarak bulunduğu alanın yıllar içindeki değişimini gösterir uydu görüntüsü.	88
Şekil 4.13: Belirlenen çalışma alanlarının konumu.	90
Şekil 4.14: Erzincan-Kemah Boğaziçi köyü uydu görüntüsü ve uzaklıkları.	91
Şekil 4.15: Boğaziçi köyü uydu görüntüsü.	91
Şekil 4.16: Boğaziçi köyü eski yerleşim genel görünüm.	92
Şekil 4.17: Boğaziçi köyü ve civarının jeolojisi.	92
Şekil 4.18: Boğaziçi köyü eski yerleşim.	93
Şekil 4.19: Boğaziçi köyü düşme tehlikesi olan kaya bloğu.	94
Şekil 4.20: Boğaziçi köyü eski yerleşim ve afet konutları uydu görüntüsü.	95
Şekil 4.21: Boğaziçi köyü yeni yerleşim yeri uydu görüntüsü.	96
Şekil 4.22: Boğaziçi köyü yeni yerleşim yeri.	96
Şekil 4.23: Boğaziçi köyü yeni yerleşim yeri vaziyet planı ve kesiti.	97
Şekil 4.24: Boğaziçi köyü'nde uygulanan afet konutu tip proje kat planı.	98
Şekil 4.25: Boğaziçi köyü yeni yerleşim yeri.	99
Şekil 4.26: Boğaziçi köyü afet konutları.	99
Şekil 4.27: Erzincan-Tercan Kalecik köyü uydu görünümü ve uzaklıkları.	100
Şekil 4.28: Erzincan ili Tercan ilçesi Kalecik köyü uydu görüntüsü (Mayıs-2022).	101
Şekil 4.29: Kalecik köyü genel bir görünüm.	101
Şekil 4.30: Kalecik köyü ve civarının jeolojisi.	102
Şekil 4.31: Kalecik köyü eski yerleşim.	103
Şekil 4.32: Kalecik köyü eski yerleşimdeki konut iç mekânından görünüm.	104
Şekil 4.33: Kırangıç örtü.	104
Şekil 4.34: Kış için hazırlanan tezek ve samanlardan görünüm.	105
Şekil 4.35: Kalecik köyü afet konutları yerleşim yerinden görünüm.	106
Şekil 4.36: Kalecik köyü afet konutları yerleşim yeri vaziyet planı.	107
Şekil 4.37: Kalecik köyü afet konutları kat planı.	108

Şekil 4.38: Kalecik köyü afet konutları.	108
Şekil 4.39: Kalecik köyü iskân konutları.	109
Şekil 4.40: Kalecik köyü iskân konutları yerleşim yeri vaziyet planı.	110
Şekil 4.41: Kalecik köyü iskân konutu- 2+1 tek katlı proje planı.	111
Şekil 4.42: Kalecik köyü iskân konutları.	111
Şekil 4.43: Erzincan-Merkez Uluköy uydu görünümü ve uzaklıkları.	112
Şekil 4.44: Erzincan ili Merkez ilçesi Uluköy eski yerleşim ve iskân konutları.	112
Şekil 4.45: Uluköy ve civarının jeolojisi.	113
Şekil 4.46: Uluköy eski yerleşim.	114
Şekil 4.47: Uluköy iskân konutları yeni yerleşim yeri.	115
Şekil 4.48: Uluköy iskân konutu- 2+1, bürüt 109 m ² , tek katlı proje planı.	116
Şekil 4.49: Uluköy iskân konutu- 3+1, bürüt 121 m ² , tek katlı proje planı.	116
Şekil 4.50: Uluköy iskân konutu- 3+1, bürüt 135 m ² , iki katlı proje planı	117
Şekil 4.51: Uluköy iskân konutları tiplerini gösterir vaziyet planı.	118
Şekil 4.52: Uluköy iskân konutları-iki katlı.	118
Şekil 4.53: Uluköy iskân konutları-tek katlı.	118
Şekil 4.54: Katılımcıların konutlar için yapı malzemesi tercihi.	122
Şekil 4.55: Konutlarında değişiklik yapan kullanıcıların konut türüne göre dağılımı.	123
Şekil 4.56: Konutlarında balkon/teras kapatan kullanıcıların konut türüne göre dağılımı.	123
Şekil 4.57: Konutlarında balkon/teras kapatmamış fakat kapatmak istediğini belirten kullanıcıların konut türüne göre dağılımı.	124
Şekil 4.58: Uluköy-terası/balkonu kapatılan konut örnekleri.	125
Şekil 4.59: Kalecik köyü afet konutlarında terası kapatılan konut örnekleri.	125
Şekil 4.60: Kalecik köyü iskân konutlarında terası kapatılan konut örnekleri.	126
Şekil 4.61: Kullanıcıların konutlarında yaptığı değişikliklerin dağılımı.	127
Şekil 4.62: Kullanıcıların konutlarında yapmak istediği değişikliklerin dağılımı.	128
Şekil 4.63: Kullanıcıların konutlarında yaptığı diğer değişikliklerin dağılımı.	129
Şekil 4.64: Uluköy-bahçe duvarı yükseltile konut örnekleri.	130
Şekil 4.65: Boğaziçi köyü-konut girişine eklenen teras örnekleri.	130
Şekil 4.66: Boğaziçi köyü-teras kısmına eklenen kiler (oda) örnekleri.	131
Şekil 4.67: Kullanıcıların konutlarında yapmak istediği diğer değişikliklerin dağılımı.	131
Şekil 4.68: Kullanıcıların bahçesinde bulunan yapılara ait bilgiler.	132
Şekil 4.69: Uluköy-bahçeye odunluk/kömürlük, garaj gibi eklenti yapılan konut örnekleri.	133
Şekil 4.70: Boğaziçi köyü-bahçeye eklenen odunluk/garaj gibi eklenti yapılan konut örnekleri.	133
Şekil 4.71: Kalecik köyü afet konutlarında bahçesine odunluk/kömürlük, garaj, tandır evi gibi eklenti yapılan konut örnekleri.	134
Şekil 4.72: Kalecik köyü iskân konutlarında bahçesine odunluk/kömürlük, garaj, tandır evi gibi eklenti yapılan konut örnekleri.	134
Şekil 4.73: Kalecik köyü afet konutları uydu görüntüsü (a) Temmuz-2011 (b) Mayıs-2022.	135
Şekil 4.74: Konut kullanıcılarının ısıtma tercihleri.	135
Şekil 4.75: Konutların kullanıcılar tarafından doğal afetler açısından güvenilirliğinin değerlendirilmesi.	136
Şekil 4.76: Kalecik köyü afet konutlarında kullanıcı memnuniyeti.	137
Şekil 4.77: Kalecik köyü iskân konutlarında kullanıcı memnuniyeti.	138

Şekil 4.78: Boğaziçi köyü afet konutlarında kullanıcı memnuniyeti.	139
Şekil 4.79: Uluköy iskân konutlarında kullanıcı memnuniyeti.	140
Şekil 4.80: Yeni yerleşmelerde konutlardan, plandan, aydınlatmadan ve havalandırmadan memnuniyet değerleri.	141
Şekil 4.81: Yeni yerleşmelerde konutların izolasyonundan, ısınmasından ve çatısından memnun olmayan kullanıcıların değeri.	142
Şekil 4.82: Yeni yerleşim alanından "hiç memnun değilim" ve "memnun değilim" cevabı veren kullanıcıların toplam değeri.	143
Şekil 4.83: Bilgi toplama aşaması.	148
Şekil 4.84: Yerleşim yeri seçim aşaması.	150
Şekil 4.85: Tasarım aşaması.	152
Şekil 4.86: Kırsalda konut planlama uygulama şeması.	154

TABLÖLAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1: Türkiye'deki kırsal konutların coğrafi bölgelere göre farklı yapısal özelliklerinin yüzdesel dağılımı.	18
Tablo 4.1: Erzincan'a ait genel istatistiki bilgiler (1929-2022).	79
Tablo 4.2: İAADM tarafından yapılan projelerden örnekler.	89
Tablo 4.3: ÇŞİDİM tarafından yapılan projelerden örnekler.	89
Tablo 4.4: Çalışma Alanlarına Ait Bilgiler.	90
Tablo 4.5: Köylerde nakledilen konut sayısı ve anket yapılan konut sayısı.	119
Tablo 4.6: Konut türüne göre kullanıcı özellikleri.	121
Tablo 4.7: Konut türüne göre kullanıcıların mahal büyüklüklerinden memnuniyet oranları.	144
Tablo 4.8: Konut türüne göre kullanıcıların mahal şekillerinden memnuniyet oranları.	145

1. GİRİŞ

Sanayi devrimi ile teknolojiye meydana gelen gelişmeler hızlı nüfus artışına sebep olmuştur ve kentlerde kontrolsüz yapılaşmayı başlatmıştır. Bu durum, yetersiz altyapı ve sosyal mekanların yok olması ile kentlerdeki yaşam kalitesinin düşmesine, doğal yapının bozulmasına ve ekolojiye zarar verilmesine sebep olmuştur. Kentlerin doğal ve kültürel özellikleri yok olmaya başlamıştır.

Erzincan kentinde de özellikle son 10 yıl içerisinde yapılaşma artmış, kentin doğu ve batı uçlarında yeni konut alanları oluşturulmuştur. Kentsel dönüşüm projeleri nedeniyle kentin genelinde hâkim olan tek katlı, geniş bahçeli konut alanları yerini üç-dört katlı, bahçesi yok denecek kadar az olan konutlara bırakmıştır. Ayrıca Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) öncülüğünde benzer birçok toplu konut uygulaması da gerçekleştirilmektedir. Erzincan kenti gerek su kaynakları gerekse yeşil alanlar açısından zengin bir şehir iken, gün geçtikçe yeşil dokusunu kaybetmektedir. Bu gelişmelere bağlı olarak kent merkezi doğal ve kültürel değerlerini kaybetme riski ile karşı karşıya kalmaktadır. Kent merkezindeki bu sorunlar kırsal yerleşmeleri de tehdit etmeye başlamıştır. Geleneksel yaşam biçimi kırsal yerleşmelerdeki konutların biçimlenmesinde en önemli etken iken bu alanların kentleşmesi, geleneksel yaşam biçiminin ve yerleşim yerlerinin özgün niteliklerinin yok olmasına sebep olmaktadır.

Erzincan kenti, başta deprem olmak üzere afet riski çok yüksek olan bir bölgede yer almaktadır. Birinci derecede deprem kuşağı üzerinde yer alan kentte tarihte birçok deprem yaşanmıştır. Özellikle 1939 ve 1992 yıllarında çok sayıda can ve mal kaybına sebep olan iki büyük deprem meydana gelmiştir. Kentte meydana gelen depremler, heyelanlar, kaya düşmesi ve su baskını gibi afetlerden dolayı devlet tarafından birçok proje gerçekleştirilmiştir. İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (İAADM) tarafından afetlerin önlenmesi için bir yandan tedbirler alınırken bir yandan da afetin önlenemediği bazı durumlarda yerleşim yerleri taşınmış ve yeni yerleşim yerleri kurulmuştur. Ayrıca sadece İAADM tarafından değil, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü (ÇŞİDİM) tarafından da yeni yerleşim yerleri planlanmaktadır. 5543 sayılı “İskân Kanunu” ile köylerde fiziksel yerleşimin düzenlenmesi için uygulamalar yapılırken 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun” kapsamında da riskli yapılar ile riskli alanlar

belirlenerek yeni yerleşim yerleri yapılmaktadır. Ancak tez kapsamında yapılan saha çalışmalarından ve literatür araştırmalarından elde edilen veriler, devlet tarafından yapılan bazı uygulamaların yetersiz yönlerinin olduğunu göstermektedir [**Kamacı-Karahan ve Kemeç, 2022; Kürüm Varolgüneş, 2021; Dikmen, 2005; Khorshidian ve Fayazi, 2023; Bouraoui ve Lizarralde, 2013**]. Yerleşimin özgün karakteri yeterince analiz edilmeden yapılan bu uygulamalar, kırsal alanlarda yaşayanların gereksinimlerini karşılamamakta, geleneklerine, yaşam tarzlarına, bölgenin kültürel, ekonomik ve sosyolojik yapısına uymamakta, farklılıklar göstermekte ve daha modern bir yaşam tarzı sunmaktadır. Bu etkenlerin yer aldığı çalışmalara literatür özetinde yer verilmiştir.

1.1. Literatür Özeti

Tez çalışmasının kapsamı doğrultusunda literatür araştırması;

- Erzincan ili,
- Kırsal yerleşim/yerleşme ve kırsal konut,
- Afet konutu/deprem konutu,
- Kullanıcı memnuniyeti,

olmak üzere dört aşamada gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın odak noktası olan Erzincan ili literatür araştırmasının ilk adımını oluşturmaktadır. Kent ile ilgili ne tür çalışmalar yapıldığı hakkında bilgi sahibi olmak, eksikliklerin belirlenmesi ve çalışmaya yön vermesi için mimarlık alanında yapılmış olan ulusal tez çalışmaları incelenmiştir. Araştırmaların çoğunun Erzincan’da birçok kültüre ev sahipliği yapmış olan, doğası ve evleriyle dikkat çeken, Kentsel Sit Alanı olarak da belirlenen ve UNESCO Dünya Miras Geçici Listesine girmeyi başaran Kemaliye ilçesi ve ahşap, taş yapı malzemesi kullanılarak inşa edilmiş olan Kemaliye evleriyle ilgili olduğu görülmüştür [**Bkz. EK-A Tablo A.1**]. Bu çalışmalardan farklı olarak **Can (2021)**, 1939 Erzincan depremi sonrası yapılmış ve Erzincan için önemli bir yere sahip olan kurma evleri incelemiştir. Bu evlerin yapım aşamalarını ve şu anki kullanımlarını içeren çalışma, depreme uygun konut tasarımının nasıl olması gerektiğine ve kurma evlerin korunmasına dikkat çekmiştir. Parsamanesh tarafından 1993 yılında Erzincan kırsalında, Refahiye ilçesinde belirlenen köylerdeki konutlar üzerinde yapılan çalışmada, yaşayanların sosyo-ekonomik hayatı hakkında bilgiler

edinilmiş, 15 konutun rölövesi çıkarılmış, bu konutların plansal ve yapısal iyileştirilmesi için şema geliştirilmiştir [**Parsamanesh, 1993**].

Literatür taramasının ikinci aşamasında ise “kırsal yerleşim/yerleşme” ve “kırsal konut” anahtar kelimeleri ile ulaşılan ulusal tezler ve uluslararası çalışmalar incelenmiştir [**Bkz. EK-A Tablo A.2 ve Tablo A.3**]. Çalışmaların çoğunun kırsal yerleşmelerin ve mimari mirasın korunması, geleneksel dokunun ve mimari yapıların incelenmesi ile konutların yapım teknikleri ve malzemesinin incelenmesi üzerine olduğu görülmüştür. Bu çalışmalardan **Eres (2008)**, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Türkiye’de gerçekleştirilen planlı kırsal yerleşmelerin belgelenmesini ve korunmasını amaçlayarak çalışma alanı olarak belirlenen Trakya Bölgesi’nde yapılan uygulamaları incelemiştir. **Güler (2016)**, çalışmasında nüfusunu kaybetmiş geleneksel kırsal yerleşmelerin sahip oldukları mirasın geleceğe aktarılması ve bu yerlerin yeniden canlanması amacıyla mimarlık ve koruma bağlamında uygulanması için önerdiği yöntemi; pilot bölge olarak İzmir ili Ödemiş ilçesi Lübbey köyü üzerinde sorgulamıştır. **Genç (2019)** ise kırsal yerleşmelerin korunması sorunlarına değinerek buna yönelik bir model geliştirmiştir. Bu model önerisinin temel prensibi, bölgeye özgü iyileştirme ve geliştirme stratejilerinin benimsenmesi olmuştur. Bu çerçevede, yerleşim ölçeğinde kararların alınabilmesi için yerel yönetimlerin ve halkın bir araya gelerek karar alma sürecini oluşturmaları önerilmiştir. Ancak, sürecin teknik olarak desteklenmesi gerektiği ve çeşitli disiplinlerden uzmanların katkı sağlamasının da önemli olduğu vurgulanmıştır. Güney İtalya’nın Apulia bölgesinde bulunan kırsal tarihi yapıların analizinin yapıldığı bir çalışmada ise **Ruggiero vd., (2019)**, Apulian’daki kırsal yapı mirasını temsil eden hem konut hem de işletme tipi binalar yapı özelliklerine göre kategorilere ayrılarak listelenmiş ve her bir kategoride bulunan binaların yapısı ve fonksiyonel özellikleri incelenmiş, kırsal yapıların teknik ve biçimsel özelliklerinin bölgelere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Kırsal yerleşmelerin ve kırsal konutların sürdürülebilirliği ile ilgili çalışmalara da rastlanmıştır. Örneğin; **Çahantimur (2007)**, sürdürülebilirlik kavramını kent ve konut alanları olmak üzere iki ölçekte ele almıştır. Sürdürülebilirliği sosyo-kültürel açıdan incelemiş ve kentsel gelişmeyi bu doğrultuda araştırarak bu alandaki eksikliklerin giderilmesini amaçlamıştır. Bursa geleneksel konutlarında kullanıcılar ile anket çalışması yapılmıştır. Bu veriler ışığında “senaryo yazımı” yöntemi kullanılarak bir model geliştirilmiş ve Bursa’da geleneksel konut bölgesinde uygulanmıştır. Bu konut

alanının sürdürülebilir kentsel gelişimi için stratejiler belirlenmiştir. Bu model ve stratejiler, gelecekte yapılacak sürdürülebilir kentsel gelişim çalışmalarında sosyo-kültürel boyutun önemini vurgulayarak, konuya bu perspektiften yaklaşılması gerektiğine işaret etmiştir. **İner (2013)** de çalışmasında kırsal konutun sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için dikkate alınması gereken hususlara değinmeyi ve bunları tespit etmeyi hedeflemiştir. Bunun için Edirne kırsalında konut kullanıcılarına yüz yüze anket uygulanmış ve anket sonuçları değerlendirilerek sürdürülebilirlik kriterleri belirlenmiştir. Kırsal alanların sürdürülebilirliği ile ilgili yapılan uluslararası çalışmalarda ise; **Li (2013)**, Güneybatı Çin'in yoksul kırsal alanlarında sürdürülebilir kırsal kalkınma anlayışını tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmada, Çin'de yeşil bina uygulamalarında genellikle kentsel alanlardaki konut ve kamu binalarına odaklanıldığı ancak nüfusun yaklaşık %50'sinin kırsal alanlarda yaşadığı ve sürdürülebilir olmayan çok sayıda kırsal yapının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu yapıların Çin'in sürdürülebilir kalkınması için potansiyel bir tehdit oluşturduğu belirtilmiştir. **X. Zhang ve Zhang (2021)**, kırsal konutların sürdürülebilirliğini konu alan araştırmalarında; Çin'de kırsal konut inşaatıyla ilişkili karbon salımları, maliyetlerin karşılaştırılması ve duyarlılık analizi yapmışlardır. Ahşap yapı sistemlerinin genellikle düşük karbon salımlarına ve düşük maliyetlere, betonarme yapı sistemlerinin ise yüksek karbon salımları ve yüksek maliyetlere sahip olduğu sonucuna varmışlardır.

Literatürde, T.C. Bayındırlık ve İskân Bakanlığı, Teknik Araştırma ve Uygulama Müdürlüğü, Kırsal Alanlar Daire Başkanlığı ile Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi tarafından “Kırsal Alanda Yöresel Mimari Özelliklerin Belirlenmesi, Rehber Bir Kitap ve Örnek Projelerin Oluşturulması” kapsamında iki projeye ulaşılmıştır. Bu projelerle 2008 yılında Kayseri ili için, 2010 yılında da Balıkesir ili için çalışma yapılarak rehber bir kitap oluşturulmuştur. Her iki çalışmada da bu iller için geleneksel doku özelliklerini ve kırsal konut mimarisinin özelliklerini tanımlamak, belgelemek ve bunların oluşumunda toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimin etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır [**Çorapçıoğlu vd., 2008; Çorapçıoğlu vd., 2010**].

Kırsal alanlarda bulunan konutlarda termal konforun araştırıldığı uluslararası çalışmalara da bulunmaktadır. **J. Zhang vd. (2023)**, çalışmalarında Çin'de kırsal konutlarda iklim bölgeleri, termal konfor yaklaşımı ve termal konforu etkileyen diğer

faktörleri (rüzgâr hızı, nem, bina yapısı) inceleyerek, bu konuda literatürde bulunan makaleleri kategorize ederek özetlemiştir. Çalışma sonunda termal konfor sıcaklığının çeşitli faktörlerden etkilendiği ve özellikle kırsal alanlarda yaşlıların termal konforu üzerine daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu, kırsal konutlarda daha büyük ölçekli çalışmalar yapılması gerektiği belirtilmiştir. Çin’de yapılan bir diğer çalışmada da ülkenin soğuk kuzeydoğu bölgelerinde farklı enlemlerdeki kırsal konutlarda yaşayanların kış mevsimindeki termal konforu araştırılmıştır [Shao ve Jin, 2020]. Termal konfor açısından gençlerin yaşlılara göre daha yüksek bir gereksinime sahip olduğu, aynı sıcaklıkta kadınların erkeklere göre daha soğuk hissettiği sonucuna varılmıştır. Çin’in soğuk bir bölgesinde kentsel ve kırsal konutlardaki termal ortamın yaşlıların sağlık ve konforunu nasıl etkilediğine dair yürütülen diğer bir çalışmada, kırsal konutlarda yaşayanların termal konfor algısının kentsel konutlarda yaşayanlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir [H. Zhang vd., 2019]. Güney Peru, San Francisco’da yüksek rakımlı bir köyde yapılan çalışmada, bir yıl boyunca kaydedilen meteorolojik parametrelerin ölçümleri yapılarak köyün iklimsel analizi yapılmıştır [Molina vd., 2021]. Yıllık ortalama sıcaklık, bağıl nem ve yatay günlük güneş enerjisi ölçülmüş, çoğu kırsal konutun iç ve dış sıcaklıklarının hemen hemen aynı olduğu belirlenmiştir. Özellikle sıcaklığın sıfırın altına düştüğü gecelerde konutlarda herhangi bir ısı korunumunun sağlanamadığı, güneşten sağlanan ısı kazanımının ise gün boyunca ısıyı emen ve geceleri ısıyı salan çatı pencerelerinden ve kerpiç duvarlardan kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Zhao (2015), modern Çin’de yeterli kamu hizmeti alamayan Zhejiang Eyaletindeki Yanxia köyü ile ilgili bir çalışma yapmıştır. 2006 yılında Çin merkezi otoritesi tarafından yayınlanan "Yeni Sosyalist Bir Kırsal Alan İnşa Etme" politikası gereği tüm Yanxia köyü’nün uzak bir yerleşim yerine taşınmasına karar verilmiştir. Çiftçilerin yaşam koşullarının iyileştirilmesi ve yeni sosyalist kırsal yerleşimlerin oluşturulması amacıyla hazırlanan bu politika, tarihi ve yerel evlerin yıkılmasına, yer değiştirme nedeniyle mahalle sakinleri arasındaki sosyal ilişkilerin bozulmasına ve kültürel geleneklerin unutulmasına sebep olmuştur.

Literatür taramasının üçüncü aşamasında Erzincan kentinin deprenselliği göz önünde bulundurularak “afet konutu” ve “deprem konutu” ile ilgili ulusal tezler incelenmiştir. Genellikle afet sonrası uygulanan geçici konutlar ile ilgili çalışmalar olduğu görülmüştür [Bkz. EK-A Tablo A.4]. Kalıcı olarak uygulanan afet konutları ile ilgili

yapılan çalışmalarda ise genellikle kentlerde çok katlı, tünel kalıp yöntemleriyle uygulanmış konutlar hakkında ve çoğunlukla 1999 Marmara Depremi sonrası bölgedeki uygulamalara yer verilmiştir. Bu deprem başta olmak üzere Türkiye’de afet sonrası yapılan kalıcı konutların özelliklerinin ve karşılaşılan sorunların incelendiği çalışmaların yanında, bu konutların sürdürülebilirliğinin de gerekliliği ve önemine değinen, bu alanlarda öneriler barındıran çalışmalar da bulunmaktadır [**Kaya, 2001; Bedur, 2011**]. Ülkemiz topraklarının %96’sının deprem bölgesinde olduğu bilinmektedir [**Fan, vd., 2024**]. Kırsal yerleşimlerin büyük bir bölümünün bundan etkilenmesi sebebiyle kırsal konutların deprem güvenliğinin artırılmasına değinen **Korkmaz (2007)**, çalışmasında mevcut kırsal konutlara uygulanabilecek ekonomik bir müdahale ile güçlendirme yapılmasını önermiştir. **Kavaklı (2022)** geçici konut sistemlerini incelerken, **Çaylı (2022)** geçici afet konutu için model önerisinde bulunmuş, **Yamak (2022)** ise ahşap modüler prefabrike sistemler ile geçici afet konutu tasarımını ele almıştır.

Deprem sonrası yeni yapılan konut uygulamaları ve kullanıcı memnuniyetinin incelenmesi literatür taramasının dördüncü aşamasını oluşturmaktadır. **Khorshidian ve Fayazi (2023)**, İran’da deprem sonrası konutların yeniden yapılanması için kritik faktörleri belirlemeyi amaçladıkları çalışmada, üç farklı konutun yeniden yapılandırma projesi incelenmiş ve bu projelerin başarısı için 39 kritik faktör belirlenmiştir. Bu faktörler, "risk azaltma", "topluluk katılımı", "organizasyonel tasarım ve tedarik" ve "konut tasarımı ve uygulaması" olmak üzere dört ana başlık altında kategorize edilmiştir. Anket yöntemi uygulanan çalışmada yeniden yapılanma tasarımlarının etkilenen kullanıcıların ihtiyaçlarına ve koşullarına göre özelleştirilmesi, psikolojik iyileşmenin sağlanması, şeffaflık ve kolaylaştırma gibi faktörlerin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu faktörlerin konutları yeniden yapılandırma programlarının toplum memnuniyetini artırmasına ve uzun vadeli sürdürülebilirliğin sağlanmasına yardımcı olabileceği belirtilmiştir. **Pormon vd., (2023)**’nin Filipinler’in Tacloban şehrinde meydana gelen Haiyan Tayfunu’ndan sonra oluşturulan yeni yerleşim alanlarındaki konut memnuniyetini incelediği çalışmada afet sonrası inşa edilen konutlar için memnuniyetin orta ve yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Ancak duvarlardaki çatlaklar ve altyapı eksiklikleri gibi sebeplerin konut memnuniyetini ciddi şekilde olumsuz etkilediği belirtilmiştir. **Kamacı-Karahan ve Kemeç (2022)**, 2011 Van depremi sonrasında inşa edilen kalıcı konutlarda yaşayan

sakinlerin memnuniyetini ve önceden yaşadıkları mahalle deneyimlerini, faydalanıcı statüsüne odaklanarak araştırmışlardır. Deprem sonrası Sihke kalıcı konutlarında yaşayanlar için önceden ve şimdiki yerleşim alanlarındaki fiziksel ve sosyal ortamların farklılıkları incelenmiş ve sakinlerin deprem sonrası kalıcı konutlarından memnuniyetlerini etkileyen faktörler belirlenmiştir. Çalışmanın sonuçlarında, bu konutlarda yaşayan sakinlerin önceden yaşadıkları mahalle deneyimlerinin ve faydalanıcı statüsünün, yeni konutlarında memnuniyetlerini etkileyen önemli faktörlerden olduğu belirlenmiştir. Diğer faktörler ise fiziksel ve sosyal ortamların farklılıkları, konutların büyüklüğü ve yaşam alanlarının düzeni, deprem sonrası konut deneyimleri, sosyal ve kültürel ihtiyaçlar, yeni komşulara uyum sağlama, konut tahsis süreci, yeni yerleşim alanının eski yerleşim alanına olan uzaklığı ve ulaşım imkanları olarak sıralanmıştır. **Kuz (2021)**, Çankırı-İnandık köyünde inşa edilen afet sonrası kalıcı yerleşim alanında değerlendirmeler yaparak, çevre ve kullanıcılar ile uyumunu incelemiştir. Kalıcı konut üretiminde memnuniyet üzerinde etkili olan kriterleri ortaya koymayı ve bunları örnekleri ile açıklamayı amaçlamıştır. Hak sahipleri ile yüz yüze görüşülerek anket yapılmış ve afet konutlarının memnuniyeti analiz edilmiştir. Çalışma sonunda inşa edilen kalıcı afet konutlarının eski konutlara göre tercih edildiği ve memnuniyet seviyesinin eski konutlara göre arttığı belirtilmiştir. **Kürüm Varolüneş (2021)**, Türkiye'de afet sonrası kalıcı konut uygulamalarından 2003 Bingöl depremi sonrası kalıcı konut uygulamalarının etkilerini ve kullanıcıların memnuniyetini artıran faktörleri belirlemeyi amaçlamıştır. Bingöl'deki dört farklı köyde yapılan anketlerde konut sakinlerinin memnuniyeti, konut ortamı, konutun fiziksel, sosyal ve ekonomik özellikleri gibi faktörler değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda kalıcı konut üretim sürecinde planlama ve uygulama konusunda önemli eksiklikler tespit edilmiştir. Konutların planlama ve uygulama sürecinde yerel halkın katılımının tam anlamıyla sağlanmaması, konutların çevresel faktörlere uygun olmayan yerlere inşa edilmesi, fiziksel özelliklerinin yetersiz olması, sosyal ve ekonomik özelliklerinin yeterince dikkate alınmaması, inşa edildiği malzemelerin kalitesiz ve dayanıksız olması, inşa alanlarının beklendiği kadar araştırılmaması ve çevresel faktörlerin gereğince dikkate alınmaması gibi eksikliklerin konut sakinlerinin memnuniyetsizliğine neden olduğu belirlenmiştir. Konut ortamı, konut sakinlerinin memnuniyetini artıran en önemli faktör olurken, yerel malzemeler kullanılarak ve afet sonrası eğitim verilerek yapılan konutların, ekonomik açıdan daha iyi sonuçlar verdiği, halkın katılımının sağlanmasında da daha etkin olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer

çalışmada, Sri Lanka'da gerçekleşen sel, heyelan ve tsunami sonrasında yeni yapılan yerleşim alanlarında oda sayısının yeterliliği, konutların aydınlatma ve havalandırma özellikleri sayesinde konut memnuniyetinin arttığı, ayrıca konutların yönlenmesi, düzenlenmesi/genişletilmesi/değişiklik yapılması için imkanların olması da genel memnuniyetin yüksek olması ile ilişkilendirilmiştir **[Wijegunaratna vd., 2018]**. **Markoç (2017)**, kentsel dönüşüm gibi uygulamalar sonucunda yapılan yeni yerleşmelerde kullanıcıların konut ve çevresi ile ilgili memnuniyetleri İstanbul'un Gaziosmanpaşa ilçesinde bulunan Sarıgöl Kentsel Dönüşüm Alanında araştırmış, kullanıcıların fiziksel koşullardan memnun olduğu, sosyal çevre yapısından ise memnun olmadığını belirlemiştir. **Diren (2015)**, Ankara ili Bala ilçesinde meydana gelen deprem sonrası TOKİ tarafından Yeniyapançarsak köyünde yapılan konutları incelemiş ve kullanıcı memnuniyetini araştırmış, kırsal alanlarda konut tasarlanırken yöre halkının yaşam tarzına ve isteklerine yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. **Bouraoui ve Lizarralde (2013)** ise Tunus'ta afet sonrası yeniden yapılanma sürecinde merkezi karar alma sürecinin kullanıcı katılımı ve memnuniyeti üzerindeki etkisini incelemiştir. Merkezi karar alma sürecinin, kullanıcıların yeniden yapılanmaya katılımlarını ve memnuniyetlerini olumsuz etkilediği saptanmıştır. Kullanıcıların memnuniyetini arttırmak için daha katılımcı bir yaklaşım benimsenmesi ve kullanıcıların karar alma sürecine daha fazla dahil edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yeniden yapılanma sürecinin daha etkili ve sürdürülebilir olması için farklı paydaşların birbirleriyle daha iyi iletişim kurmaları ve iş birliği yapmaları gerektiği üzerinde de durulmuştur. 17 Ağustos 1999 Marmara Depremi sonrasında inşa edilen Kocaeli Güneşköy kalıcı konutlarının kullanımı ile alakalı sorunları inceleyen Taş vd.'nin çalışmasına göre; yerleşim bölgesinin şehir merkezine ve ihtiyaç duyulan sosyal alanlara (eğitim binalarına, ibadet yerlerine, sağlık binalarına) yakın olması ve toplu taşıma araçlarına erişim kolaylığı gibi olumlu özellikleri ile konut memnuniyetinin yüksek olmasının ilişkili olduğu belirlenmiştir **[Taş vd., 2007]**. Kırsal alanlarda afet sonrası kalıcı konutlarla ilgili Çankırı'da yapılan çalışmada **Dikmen (2005)**, afet konutlarındaki hak sahiplerinin memnuniyet durumlarını ve nedenlerini ortaya koymuş, afet konutlarının rölöveleri alınarak bu konutlarda yapılan değişiklikler ve ekler belirlenmiştir. Konutlarda yapılan değişiklikler ve eklentiler değerlendirilerek kırsal alanlarda uygulanacak kalıcı afet konutları için bir model ve tasarım kılavuzu önerilmiştir. Çalışma sonucunda geleneksel evlerin yerel ihtiyaçlara daha iyi cevap verdiği belirtilmiştir. Afet sonrası uygulanan tip projelerde kullanıcılar bu evleri yaşam

tarzlarına uyarlamak istemiş, evlerin mekânsal düzenlemelerini, alanların işlevlerini değiştirmiş ve ek alanlar yapmışlardır. Kullanıcıların konutların; ısınma, gün ışığı, planlama, konum ve ahır gibi unsurlarını beğenmedikleri ancak evlerin yeni yapı olmasını ve banyoların tasarımını beğendikleri tespit edilmiştir.

Yapılan literatür araştırması, Erzincan’la ilgili kırsal yerleşmeler ve konutlar ile kullanıcıları hakkında mimarlık alanında güncel çalışmalara gereksinim duyulduğunu göstermiş ve bu tez çalışmasının literatüre katacağı değerin önemini arttırmıştır.

1.2. Özgün Değer

Literatürde yapılan araştırmalar sonucunda kırsal yerleşimler ile ilgili hazırlanan çalışmaların genellikle geleneksel konutların incelenmesi ve korunması üzerine olduğu görülmüştür. Afet konutları ile ilgili çalışmaların da çoğunlukla afet sonrası oluşturulan geçici barınma konutları hakkında olduğu, alıcı olarak uygulanan afet konutları ile ilgili çalışmaların ise genellikle çok katlı, tünel kalıp yöntemleriyle uygulanmış konutlar ve 1999 Marmara Depremi sonrası bu bölgedeki uygulamaların incelendiği çalışmalar olduğu anlaşılmıştır. Erzincan ili hakkında mimarlık alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde ise; çoğunun Kemaliye evleri ve Kemaliye kırsal dokusu üzerine olduğu tespit edilmiştir.

Erzincan kenti kırsal yerleşme ve konutlarını, buralarda devlet tarafından yapılan konut uygulamalarını konu alan sınırlı sayıda çalışma bulunmakla birlikte devlet tarafından yapılan çalışmaların çoğunlukla afet konutu ve deprem sonrası yapılan çalışmalar üzerine olduğu tespit edilmiştir. Ancak tez çalışmasında kırsal yerleşmelerde sadece afet sonrası oluşturulan yeni yerleşim alanlarının değil, farklı amaçlarla devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanlarının da incelenmesi hedeflenmiştir. Erzincan kenti kırsal yerleşmelerinin ve devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanlarının ile konutların kendi içinde incelenmesi, karşılaştırılması ve yeni tasarlanacak konutlara yönelik yapılan değerlendirmenin literatürü zenginleştireceği düşünülmektedir. Bununla birlikte değerlendirme sonucunda önerilen kriterlerin kırsal yerleşmelerdeki kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verebileceği, Erzincan kenti özelinde Anadolu’nun herhangi bir bölgesinde de yapılacak konut uygulamalarında yer alacak çok disiplinli ve aktörlü uygulayıcılara fayda sağlayacağı öngörülmektedir.

1.3. Çalışmanın Amacı

Bu tez çalışmasının amacı, Erzincan kentinin kırsal yerleşmelerinde devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanlarının ve konutlarının incelenmesi, karşılaştırılması ve konut kullanıcılarının yeni yerleşim yerinden ve konutlarından memnuniyetlerinin araştırılması ile kırsal alanlarda yeni yapılacak yerleşim yerleri ve konutlara yönelik değerlendirme kriterlerini sunmaktadır.

Bu çalışma ile kırsal yerleşmelerin kimliğinin korunmasının ve geliştirilmesinin desteklenmesi, kırsal alanlardaki mevcut yerleşimlerle yeni yapılacak yerleşimler arasında uyum sağlanması hedeflenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçların kırsal alanlarda yapılacak olan diğer çalışmalara kaynak olarak literatüre bu alanda katkı sağlayacağı ve devlet tarafından kırsalda yapılacak olan yeni konut uygulamaları için kamu kurumlarına destek olacağı düşünülmektedir.

1.4. Kapsam ve Yöntem

Tez çalışması kapsamında Erzincan ili kırsalında devlet kurumları tarafından yapılan yeni yerleşim yerleri ve konutlar ele alınmıştır. Bu bağlamda öncelikle ülkemiz genelinde Cumhuriyetin ilanından 2000 yılına kadar ve 2000 yılı sonrası kırsal alanlarda yapılan konut uygulamaları araştırılmıştır. Erzincan ili kırsalında ise 2000 yılı sonrasında devlet kurumlarınca yapılan yeni yerleşim yerlerindeki konutlar araştırılarak konut kullanıcı memnuniyetinin (konut planı, aydınlatma, havalandırma, izolasyon, yaşlı ve engelli bireylere uygunluk, diğer konutlarla ilişki, yeni yerleşim alanının konumu vb.) belirlenmesi hedef alınmıştır. Erzincan ilinin demografik çeşitliliğinin yansıtabilmesi adına, çalışma alanları ilin doğu, batı ve merkezi olmak üzere farklı üç bölgesinden seçilmiştir. Belirlenen çalışma alanlarından doğuda Tercan ilçesi Kalecik köyünde, batıda Kemah ilçesi Boğaziçi köyünde ve merkez ilçe Uluköy'de İAADM ve ÇŞİDİM tarafından yapılmış olan konut uygulamaları incelenmiştir. İlin bu alanlarında yapılan saha çalışmaları sonucunda, ülkemiz genelinde kırsal alanlarda dahil olduğu bölgenin yaşam kültürü ve mimari kimliğini dikkate alan, kullanıcı memnuniyeti yüksek konut uygulamalarının yapılabilmesi için bir değerlendirme örneği sunulmuştur.

Tez çalışması kapsamında öncelikle literatür araştırması yapılmış, çalışma alanları belirlenmiş, verileri toplamak için yerinde gözlem ve yüz yüze anket yöntemi kullanılmıştır **[Bkz. EK-B]**. Alan çalışmasında 21.05.2022-05.12.2022 tarihleri arasında yaklaşık altı ayda toplam 170 konut kullanıcısına anket uygulanmış ve anket çalışması sonucunda elde edilen veriler Statistical Package for the Social Sciences 26 (SPSS 26) programında analiz edilmiştir.

2. KIRSAL YERLEŞME KRİTERLERİ

Kırsal yerleşmeler, zengin ve çeşitli özelliklerin bir mozağını sunmaktadır. Bu alanlar, yalnızca coğrafi konumları ve çevresel koşullarıyla değil, aynı zamanda sosyo-kültürel dinamikleri ve kendine özgü mimari yapılarıyla da öne çıkarlar. Bu bölümde, kırsal yerleşmelerin tanımına ve özelliklerine yer verilmiş, kırsal yerleşmelerin şekillenmesinde etkili olan kriterlerden doğal ve çevresel, sosyo-kültürel özellikler ile bu yerleşmelerin kimliğini oluşturan mimari özellikler ele alınmıştır. Doğal ve çevresel özellikler topoğrafya ve bitki örtüsü, iklim, jeolojik yapı, doğal yaşam ve ulaşım alt başlıkları ile incelenmiştir. Kırsal mimarinin ise yapı malzemesi, yapı elemanları ve yapım sistemleri özelliklerine değinilmiştir.

Yerleşim veya yerleşim bölgesi insanların yaşamlarını sürdürmek ve üretim yapmak için seçtikleri alan anlamına gelir **[Ma vd., 2017]**. Yerleşmeler özelliklerine ve büyüklüklerine göre, pek çok ülkede olduğu gibi ülkemizde de şehir ve kırsal olarak iki ana kategoriye ayrılır **[Ma vd., 2017; Özensel, 2015]**. Kırsal yerleşimler; özgün örf ve adetlere, ekonomik faaliyetlere, kültüre ve sosyal normlara sahip olmalarının yanı sıra mekânsal düzenlemeleri bakımında da kentsel yerleşimlerden ayrılmaktadır **[Erkan, 2021]**. "Kırsal" ve "kentsel" alanlar genellikle birbirine zıt olarak algılansa da işlevsel ilişkilerle bağlıdırlar ve birbirlerinin tamamlayıcı unsurlarıdır **[Clout, 1984]**. Kırsal yerleşmelerin günümüzde kabul gören, net bir tanımı bulunmamaktadır. **[Genç, 2019; Ceylan ve Sabuncu, 2018; Yarwood, 2005]**. Dolayısıyla farklı kuruluşlar, kişiler ve sosyoloji, mimarlık, coğrafya gibi farklı disiplinler tarafından çeşitli kriterleri değerlendirilerek kırsal yerleşmelerin değişik tanımları yapılmıştır **[Ceylan ve Sabuncu, 2018; Halfacree, 1993]**.

Kırsal alanlar, genellikle şehir yaşamının karmaşıklığından uzak, doğal kaynaklara yakın, düşük nüfus yoğunluğuna sahip olan, sakin ve geleneksel bir yaşam tarzı bulunan ve tarımsal etkinliklerle karakterize edilen, sosyal ve kültürel birimlerdir. Ayrıca kırsal yerleşimler insanların çeşitli ihtiyaçlarına uyum sağlayabilen, süreklilikleri ile sosyal üretim süreçlerini nesilden nesile aktarabilen canlı ve esnek sistemlerdir **[Wang ve Li, 2011; Prajnawrdhi, 2020; Algül, 2021]**.

Türkiye’de “kırsal yerleşim” ilk kez 1924 yılında 442 sayılı Köy Kanunu ile tanımlanmıştır. Bu kanunda “Nüfusu iki binden aşağı yurtlara (köy) ve nüfusu iki bin

ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir.” ifadesi yer almaktadır [Köy Kanunu, 1924]. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde ise; kırsal “Şehir merkezlerinin dışında, nüfusun az olduğu, tarım ve hayvancılık yapılan yer; kırlık.” olarak tanımlanmaktadır [TDK, 2023]. Ülkemiz coğrafyasında kırsal yerleşimler, kıyı şeritlerinden başlayarak, bölgesel özelliklere göre farklılık gösterebilmekte ve 2400 metre yüksekliklere kadar uzanabilmektedir. Bu yerleşimler, yalnızca bir ev ve yan binalarından oluşan yapılar şeklinde başlayıp, birkaç evin bir araya geldiği küçük yerleşim kümeleri, mahalleler ve köyler şeklinde çeşitli büyüklük ve biçimlerde çeşitlenmektedir [Hayli ve Canpolat, 2018].

19. Yüzyılda şehirler ve kırsal alanlar arasındaki hiyerarşik ilişki değişmeye başlamış, Cumhuriyet Dönemi’nde ise şehirlere doğru hızlı bir şekilde kayma yaşanmıştır [Özensel, 2015]. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) nüfus verilerine bakıldığında Cumhuriyetin başlarında ülkemiz nüfusunun %76’sı kırsal alanlarda yaşarken, sanayileşmenin artması, şehirlerin giderek gelişmesi ve iş gücü talebinin artmasıyla 1950’lerden itibaren kırsaldaki nüfus giderek azalmaya başlamış ve 1980’lere gelindiğinde %56,1 oranına kadar gerilemiştir [Yılmaz, 2015]. Her geçen gün azalan kırsal nüfus TÜİK 2022 yılı verilerine göre %17,3 olmuştur [TÜİK, 2023a].

Kırsal yerleşimlerin benzersiz karakterini ve bu alanların insan yaşamındaki öneminin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olan özellikler; doğal ve çevresel özellikler, sosyo-kültürel özellikler ve kırsal mimari özellikler başlıkları altında aşağıda incelenmiştir.

2.1. Doğal ve Çevresel Özellikler

Kırsal yerleşmeler genellikle doğal çevreyle uyumlu bir şekilde konumlanmıştır. Her sosyal ve kültürel sistem, varlığını sürdürebilmek için kendine uygun bir doğal çevreye ihtiyaç duymaktadır. Güvenç (2010) bu konuda, bir toplumun yaşamsal özelliklerine uyum sağlayacak doğru doğal ortamın önemini vurgular. İnsanların ihtiyaçlarını rahatça karşılayabilecekleri bölgeler, yerleşim ve kültürel gelişim için idealdir. Toplumlar, yaşamak, tarım ve hayvancılık yapmak, suya kolayca ulaşmak, olumsuz iklim koşullarından uzak olmak, yakındaki yerleşimlere erişim sağlamak ve kendilerini dış tehditlerden korumak için bu alanları yerleşim yeri olarak tercih etmişlerdir. Bu koşullar, doğal çevrenin sunduğu imkanlara dayanmaktadır [Tonbul ve Karadoğan, 2001].

Kırsal yerleşim alanları doğanın kendisinin gelişimini yansıttığı gibi, insanların doğa ile olan etkileşimlerini ve doğayı dönüştürme biçimlerini de ortaya koymaktadır [Liu vd., 2013; Alphan vd., 2022]. Ayrıca doğanın etkileri, kırsal yerleşmelerin planlamasını ve mimarisini etkilemekte, yapılarda kullanılan malzemelerin seçimi ve inşaat sürecinin her aşamasında belirleyici bir rol oynamaktadır [Arıbaş Ulukol, 2019].

Shcherbina vd., (2017), Pilipenko vd., (2017) ve Bakaeva vd., (2017) çalışmalarında kırsal yerleşmelerin planlanmasında dikkate alınması gereken faktörleri (iklim, topoğrafya vb.) ve bu faktörlerin birbiriyle olan etkileşimlerini incelenmiş, kırsal yerleşmelerin sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarını dikkate alan çerçeveler olması gerektiğini vurgulamışlardır.

Genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşan kırsal yerleşmelerde doğal özellikler, toprak verimliliği, iklim, su kaynakları gibi faktörler tarım ve hayvancılığın başarılı olabilmesi için kritik öneme sahiptir. Kırsal yerleşmelerin biçimlenmesinde önemli bir yere sahip olan doğal ve çevresel özellikler bu çalışmada;

1. Topoğrafya ve bitki örtüsü,
2. İklim,
3. Jeolojik yapı,
4. Doğal yaşam
5. Ulaşım

başlıkları altında ele alınmıştır.

- Topoğrafya ve Bitki Örtüsü

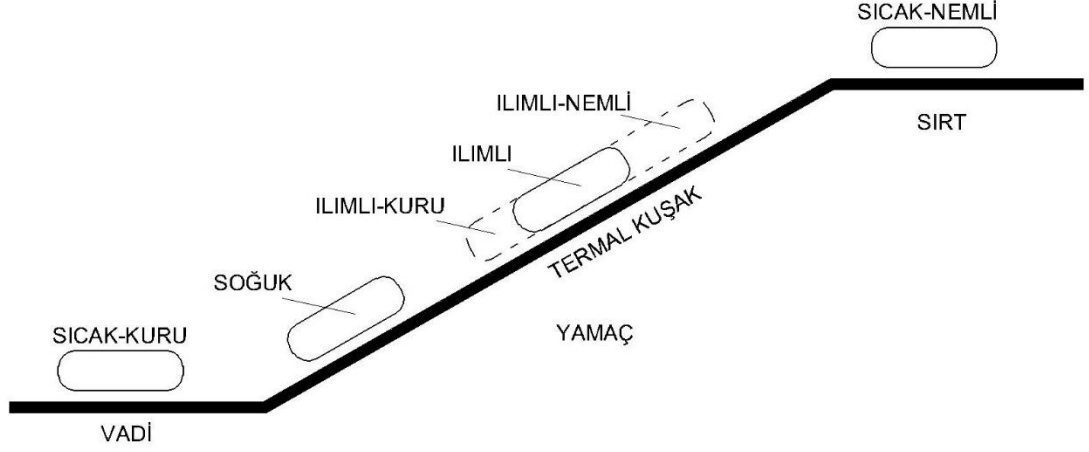
İnsanların yerleşik hayata geçişleri, tarımsal faaliyetler için uygun topoğrafyaya, su kaynaklarına erişebilir olmasına, iklim koşullarına uyum sağlama kapasitesine ve güvenlik sağlayabilen alanlara bağlıdır. Kırsal mimarinin şekillenmesinde önemli rol oynayan topoğrafya, bir bölgenin yüzey şekillerini ve coğrafi özelliklerini ifade etmekte ve kırsal yerleşmelerin konumunu, yerleşim yerlerinin seçimini ve yapılaşma tarzını etkilemektedir [Dağıstanlı, 2007; Çınar, 2014].

Dağlık ve düzlük alanlar, vadiler gibi farklı topoğrafik özelliklere sahip bölgeler, tarım ve hayvancılık faaliyetleri, su kaynaklarına erişim, ulaşım gibi faktörleri etkileyerek yerleşim alanlarının konumunu ve düzenini belirlemektedir. Genellikle, düz alanlarda yoğun yerleşimler görülürken, dağlık ve engebeli bölgelerdeki ulaşım zorlukları ve

arazinin eğiminden kaynaklanan problemler nedeniyle, bu tür alanlarda yerleşimler daha dağınık olmaktadır.

Düz araziler, coğrafi konumları itibariyle yaşam alanı olarak birçok avantaja sahiptir. Özellikle alçak bölgelerde bulunan verimli ovalar ve vadiler, tarımsal açıdan mineralce zengin toprakları, su kaynakları ve gelişmiş bitki örtüsü, ulaşım kolaylığı gibi elverişli özelliklere sahiptirler. Türkiye'de köylerin yaklaşık %30'u düz alanlarda, %70'i ise eğimli arazilerde bulunmaktadır. Eğimli arazilerdeki köyler; eteklerde, sırtlarda ve yamaçlarda genellikle Karadeniz, Ege, Akdeniz ve Doğu Anadolu'nun dağlık bölgelerinde konumlanmıştır **[Doğanay, 2014]**. Düz araziler üzerindeki köyler ise, çoğunlukla kıyı bölgelerinde geniş kıyı ovalarında ve iç bölgelerdeki plato ve depresyon alanlarında bulunmaktadır. Eğimli araziler ile düzlüklerin arasındaki geçiş bölgesinde yer alan etek köyleri; tüm bölgelerde, dağlar ve ovaların birleştiği hatlar üzerinde yer almaktadır. Bu bölgeler, hayvancılık için dağlık alanların ve tarım için ovaların sunduğu avantajlar nedeniyle yerleşim için ideal yerlerdir **[Doğanay, 2014]**. Topoğrafya, mikroklimatik koşulları, örneğin rüzgârın yönünü veya güneş ışığı alımını etkileyebilir **[Sümerkan, 1990]**. Bu sebeple iklim ve topoğrafyanın güçlü etkilerinin olduğu bölgelerde (yüksek eğimli, dağlık ya da aşılması güç su ögeleri, vb.) yerleşimler seyrek ve daha az tercih edilmektedir. Rüzgârın etkili olduğu yamaç sırtları, yoğunluk artışı gösteren boğazlar ve geçitler, heyelan ve çığ riski taşıyan yerler, bataklıklar, sürekli gölgeli alanlar ve gel-git sınırındaki kıyı kesimleri gibi yerler de genellikle yerleşim alanı olarak tercih edilmemektedir.

Topoğrafya üzerinde yerleşimlerin konumlanması eğim ve yön gibi faktörlerle yakından ilgilidir. Yapıların iklim bölgelerine özgü yerleşimleri farklılık gösterebildiğinden **(Şekil 2.1)** en uygun yer seçimi için iklim şartları ve güneş ışıınım değerleri dikkate alınmalıdır **[Depe, 2017]**.

Şekil 2.1: Farklı iklim bölgeleri için topoğrafya üzerinde yerleşim konumları [Zeren, 1987].

Bitki örtüsü ise belirli bir bölgedeki bitkilerin türlerini ve dağılımını kapsar ve bir bölgedeki iklim, toprak ve su döngüsünü etkilemektedir. Kırsal yerleşmelerde genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraşıldığı için, bitki örtüsü bu faaliyetlerin başarısını belirlemektedir. Aynı zamanda ormanlar, meralar ve çayırlar gibi farklı bitki örtüsü türleri yerel ekonomi ve kültür üzerinde de etkilidir.

Bitki örtüsü, yıllar boyunca diğer doğal etkenler gibi yerel yapıların inşasına bilinçli bir biçimde entegre edilmiş ve yerleşim alanlarının tasarımında kritik bir rol oynamıştır. Yapıların çevresine konumlandırılan bitkiler, mevsimlere göre yaprak dökme veya tutma özellikleriyle iklimsel koşullara uyum sağlamak için kullanılır; böylece kışın güneş ışığını içeri alırken, yazın gölge sağlayarak evleri soğuturlar. Ayrıca, manzarayı geliştirmek ve alanları tanımlamak için de stratejik olarak yerleştirilirler. Bu yaklaşım, yapının ve çevresinin iklimle uyumlu olmasını sağlayarak, peyzaj tasarımının hem estetik hem de işlevsel öğelerini bir araya getirmektedir [Çorapçıoğlu vd., 2008; Çal, 2012].

Bitki örtüsünün çeşitliliği; ormanlık alanlar, çayırlar ve bozkırlar olarak farklılık göstermekte ve yerleşim yerlerinin karakterini etkilemektedir. Ormanlık bölgelerde veya bu bölgelere yakın kurulan yerleşimler, geçimlerini büyük ölçüde orman kaynaklarından sağlamaktadır. Bu tür yerleşimler genellikle engebeli ve dik yamaçlar üzerinde bulunmaktadır. Buradaki eğimli arazi yapısı, yoğun yağışlar, orman tahribatı ve sınırlı alanlar nedeniyle ekonomik zorluklar ve doğal afet riskleriyle karşı karşıyadır. Bitki örtüsü, ekonomik aktiviteleri şekillendirerek yerleşim yerlerinin

kurulduğu bölgeleri etkilemektedir. Öte yandan, çayır ve bozkırlarla kaplı mera alanları, hayvancılığın ekonomik açıdan gelişimi için önemli alanlardır [Doğanay, 2014].

- İklim

İklim, belli bir bölgede ve zaman diliminde, güneşin ışınları sonucu ortaya çıkan atmosferik koşullar topluluğu olarak tanımlanır ve bu koşullar, hava hareketleri, sıcaklık ve nem gibi çeşitli iklim öğelerini içermektedir [Yılmaz vd., 2006]. Genellikle bir yerin uzun vadeli hava durumu eğilimini tanımlar ve mevsimler boyunca değişiklik göstermektedir.

Sıcaklık, yağış ve nem gibi iklim özellikleri bitki yetiştirme koşullarını belirlediğinden tarım ve hayvancılık için temel faktörlerden biridir. Kırsal yerleşmelerin yağış rejimi, akarsu ve yer altı su kaynakları da iklimle doğrudan ilişkilidir. İklim ayrıca bir bölgedeki bitki örtüsünü ve ekosistemi de belirlemektedir. İklim ayrıca sürdürülebilirliği, ekonomik aktiviteleri ve toplum yaşamını etkilemektedir.

İklim, kırsal yerleşimlerin yer seçiminden yapı formuna, malzeme seçiminden yapı sisteminin belirlenmesine kadar birçok mekânsal kararda (hem mekânın kurgusu hem de yapı elemanlarının boyut ve konumlandırılması) belirleyici faktördür [Yeşilyurt, 2021; Yalçın, 2022]. Örneğin sıcaklık, güneşlenme süresi, güneşin geliş açısı gibi iklimsel özellikler; pencere tasarımı, enerji verimliliği ve iç mekân konforu açısından çok önemli iken rüzgâr da konutlarda hava sirkülasyonu ve soğutma açısından oldukça önemli bir rol oynamaktadır.

Kurak ve nemli iklim bölgelerinde yer alan konutların inşaat malzemeleri, yapı şekilleri ve inşa teknikleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Ülkemizde kırsal konutların coğrafi bölgelere göre farklı yapısal özelliklerinin yüzdesel dağılımı **Tablo 2.1**'de verilmiştir.

Tablo 2.1: Türkiye'deki kırsal konutların coğrafi bölgelere göre farklı yapısal özelliklerinin yüzdesel dağılımı [TÜİK, 2004].

Yapısal Özellikler		Coğrafi Bölge						
		Akdeniz	Doğu Anadolu	Ege	Güneydoğu Anadolu	İç Anadolu	Karadeniz	Marmara
Kullanım Amacı	Konut	378869	377292	526632	332556	408042	739022	479862
	Eklenti	104430	351832	255611	196983	333826	519914	334866
Yapı İskeleti (%)	Yığma	41	74	55	49	64	23	44
	Ahşap	21	12	25	21	22	49	28
	Kagir	34	8	16	22	8	22	24
	Diğer	3	6	4	8	5	6	4
Yapı Malzemesi (%)	Kerpiç	16	24	17	22	42	19	23
	Tuğla	21	6	35	22	15	35	44
	Taş	33	59	37	27	36	15	17
	Briket	27	8	8	16	5	8	11
	Diğer	3	3	4	12	3	22	5
Çatı Örtüsü (%)	Kiremit	33	7	77	33	44	64	87
	Teras	35	1	10	19	4	8	6
	Tahta	1	1	1	2	1	2	1
	Sac	13	21	2	6	10	20	3
	Toprak	15	67	8	37	39	4	1
	Diğer	2	3	2	3	2	3	2
Kat Sayısı (%)	1	74	87	77	82	81	66	70
	2	24	12	21	17	18	30	27
	3	1	1	1	1	1	3	3
	4+	0	0	0	0	0	1	1

Farklı kültürlerdeki benzer iklim koşullarına sahip bölgelerde, mimari yapılar arasında benzerlikler gözlemlenir. Bu durum, iklim koşullarına uygun konforlu bir yaşam alanı oluşturma çabasından kaynaklanmaktadır.

- Jeolojik Yapı

Jeolojik yapı, kırsal yerleşmelerin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Bölgenin toprak özellikleri, taşkın riski, su kaynaklarının erişilebilirliği ve tarıma uygunluk gibi faktörler jeolojik yapıdan etkilenmektedir. Ayrıca, arazi eğimi ve toprak türü, yerleşim yerlerinin konumu ve yapı türleri üzerinde doğrudan etkilidir. Jeolojik yapı, bölgenin inşaat malzemeleri seçimi ve yerleşim planlaması gibi alanlarda da önem taşımaktadır. Bu nedenle, kırsal yerleşim yerlerinin tasarımında ve geliştirilmesinde jeolojik yapıyı dikkate almak gerekmektedir.

Türkiye'deki yerleşimlerin çoğunun yamaç bölgeleri veya eteklerde konumlanmasının nedenleri arasında, deprem riskinin yanı sıra ova alanlarının su baskınlarına açık

olması ve yamaç bölgelerin dağ-vadi rüzgarlarının etkisiyle, özellikle yaz aylarında, ovidan daha uygun iklim koşullarına sahip olması bulunmaktadır [Tunçdilek, 1986]. Konut inşasında kullanılacak yapı malzemesinin seçiminde ekolojik yapı ve jeoloji etkin rol almakta ve kırsal alanlardaki konut inşasında kullanılan yapı malzemesi genellikle yakın çevreden sağlanmaktadır [Koday, 1995]. Ancak günümüzde teknolojik gelişmeler ile birlikte ekonomik olması halinde yapı malzemeleri her bölgeden temin edilebilmektedir.

- Doğal Yaşam

Kırsal yerleşmelerin oluşumunda doğal yaşam, bölgenin ekosistemini ve biyoçeşitliliğini etkileyen önemli bir faktördür. Yerleşimlerin tasarımı ve gelişimi, yerel fauna ve floranın korunması ve sürdürülebilir kullanımı açısından önem taşımaktadır. Doğal yaşam, tarım ve hayvancılık faaliyetlerine uygun alanların belirlenmesinde ve doğal kaynakların sürdürülebilir şekilde yönetilmesinde de etkilidir. Yerleşim yerlerinin ekolojik dengeyle uyumlu olması hem çevresel sürdürülebilirlik hem de yerel ekonomik faaliyetler için büyük önem taşımaktadır. Hava, su, orman ve mera alanı gibi ekolojik müşterekler dahilinde kırsal-ekolojik müşterekler de bölgeye ait doğal kaynaklar, akarsular, ormanlar ve meralardır.

Türkiye'deki meralar 4342 sayılı Mera Kanunu ile korunmaktadır fakat artan şehirleşme baskısı, maden ve enerji sektörlerine alan tahsisi sebebiyle mera ve ormanlık alanların kaybolma riski yüksektir. Endemik birçok bitki türü yanında çok sayıda hayvan da risk altındadır. Kırsal alanlarda; aşırı otlatma veya hatalı uygulamalar, kentleşme, arazi kullanım değişiklikleri vb. sebeplerle çevresel stresin artması, hava, toprak ve su kirliliklerinin, tarım ilaçları kaynaklı kirliliklerin artması söz konusu olabilmektedir. Biyoçeşitliliği, flora-fauna ve su kaynaklarını koruma adına çölleşme ve verimsizleşmeyi önlemek için katılımcı ve halkı bilgilendirecek detaylı politikaların artırılması da mera özelinde kırsal alanlarda doğal yaşamın korunmasını destekleyecektir [Hazar ve Velibeyoğlu, 2017].

- Ulaşım

Kırsal yerleşmelerin oluşumunu etkileyen ulaşım, yerleşim yerlerinin erişilebilirliği, bölgenin ekonomik gelişimi ve sosyal etkileşimi için kritik öneme sahiptir. Kırsal bölgelerde, ulaşım ağlarının tasarımı, bölgenin coğrafi koşulları ve mevcut doğal engeller göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Bu, yerleşim yerlerinin merkezi

noktalara ve hizmetlere erişimini (eğitim, sağlık, sosyal hizmetler vb.) ayrıca yerel ürünlerin pazarlara taşınmasını etkilemektedir. Ulaşım planlaması, kırsal alanların sürdürülebilir gelişimi ve dış dünya ile bağlantısını güçlendirme açısından önemlidir. Bu nedenle yerleşim yerleri genellikle yollar, akarsular ve göller gibi ulaşım ve su kaynaklarına yakın bölgelere kurulmaktadır [Sümerkan, 1990].

Şehir ulaşımından farklı olarak değişen üretim-tüketim faaliyetleri ve nüfus büyüklüğü gibi özelliklerin değişiklik göstermesi sonucunda ulaşım talepleri de farklılık göstermektedir. Kırsal yerleşim yerlerinde genellikle işe yapılan yolculukların tümü yaya olarak, eğitim için ise çoğunlukla yaya ve az bir oranda da araçlı olarak gerçekleştirilmektedir. Kırsal alanda şehirdeki gibi bir aktarma sistemi çoğunlukla bulunmamakta ve otomobil kullanım oranının düşük olması sebebiyle genellikle dolmuş veya servis araçları ile ulaşım sağlanmaktadır [Yıldız ve Öncü, 2017].

Ulaşımın kolay olduğu, daha az eğimli, ılıman iklime sahip olan alanlarda yerleşmelerin yoğunluğu daha fazladır. Ülkemizde Karadeniz ve Doğu Anadolu bölgelerinde nüfus yoğunluğu bu sebeple Akdeniz, İç Anadolu ve Ege bölgelerine göre daha az olduğu söylenebilir [Web 1, 2024; Bayram, 2012].

2.2. Sosyo-Kültürel Özellikler

Sosyo-kültürel değerler; gelenekler, inançlar, ekonomik koşullar ve eğitim gibi etmenlerin zaman içinde insan toplulukları arasında oluşturduğu değerler toplamıdır. Bu değerler, tarihin akışı içinde gelişerek yerleşim yerlerinin tasarımında mimari kimliği şekillendiren kendine has belirgin izler bırakmıştır [Çorapçıoğlu vd., 2008].

İnsanlarla yerleşim yerleri arasında derin bir manevi ilişki bulunmaktadır. İnsanlar, tarihsel olaylar, inşa ettikleri yapılar ve atalarının mezarları yoluyla yaşadıkları yerlere bağlanırlar. Dolayısıyla, bir yerleşim yeri, bir insan topluluğunun maddi ve manevi bağlarının tümüyle ilişkili olduğu, tarihi bir varlık alanı olarak nitelendirilmektedir [Aydın, 1964].

Kırsal bölgelerde, konutlar sosyal ve kültürel etkileri en net şekilde yansıtan yapılar olarak öne çıkmaktadır. Her konut, içinde yaşayan kişilerin izlerini ve tercihlerini taşır, zira konutlar, sahiplerinin değerlerine uygun olarak şekillendirilir ve düzenlenir. Bu nedenle, konut ve kültür arasındaki ilişkiyi, konutun taşıdığı anlamlar açısından değerlendirmek önemlidir [Sadalla ve Sheets, 1993]. Yapıların yerleşimi ve iç düzeni,

insanların dini inançları, kültürleri, örf ve adetleri, özel yaşam anlayışları ve aile ilişkileri gibi faktörlerce etkilenmektedir. Bölgedeki akrabalık ilişkileri, konutların birbirine yakın olmasını sağlayabilmektedir. Konutlarda aile yapısına göre farklı kuşakların bir arada yaşaması; oda dağılımı, mahremiyet alanları ve konutun genel büyüklüğü üzerinde etkili olmaktadır [Yalçiner, 2022]. Bu unsurlar, yerleşimlerin mimari tarzını, topluluk mekânlarının kullanımını ve yerel ekonomik faaliyetleri şekillendirmektedir. Sosyo-kültürel dinamikler, yerleşim yerlerinin karakterini ve bireylerin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen temel unsurlardır. İnsanların ekonomik faaliyetleri ve yaşam tarzları, gündelik yaşamlarını ve yerleşim yerlerinin konumlanmasını da etkilemektedir. Tarım ve hayvancılık gibi faaliyetler, günlük rutinleri de şekillendirir ve bu da yapıların tasarımlarının, yerleşim alanlarının çeşitlenmesini ve düzenlenmesini sağlamaktadır. Konutun şekli, kullanılacak malzemeler ve iç mekanların büyüklüğü, toplumsal statüyü yansıtmaktadır ve aynı zamanda mekanların işlevsel ve kültürel değerleriyle bağlantılıdır [Yalçiner, 2022; Karagülle, 2009].

2.3. Kırsal Mimari Özellikler

Kırsal mimari, **Rudofsky (1964)** tarafından "mimarsız mimarlık" olarak adlandırılan, geleneksel bilgi birikimi ve usta-çırak ilişkisine dayanan tecrübe ile oluşan bir yapı olarak tanımlanmaktadır. Bu mimari tarz, ekonomik şartlara ve yerel ihtiyaçlara uygun inşa teknikleriyle karakterize edilmektedir. Kırsal mimari, estetikten daha çok işlevsellik ve bölgenin ihtiyaçlarına odaklanmaktadır. Fiziksel ve sosyal çevrenin etkisiyle şekillenen bu mimari, kullanılan yerel inşaat malzemeleri, ihtiyaca yönelik yapı biçimi, planlama ve yerleşim düzeni gibi özelliklerle yerel kültürü ve bölgenin karakterini yansıtarak kendine has bir kimlik oluşturmaktadır [Yalçiner, 2022].

Kırsal yerleşim alanlarında konut mimarisinin devamlılığı, toplumsal değişiklikler ve gelişmelerle sıkı bir ilişki içindedir. Bu devamlılık, konut mimarisinin yenilikçi yönlerini yansıtırken yapıların zaman içindeki evrimine ve özgün kimliklerinin korunmasına odaklanmaktadır [Wang vd., 2023].

Kırsal mimari, fiziksel çevre koşullarına uyum sağlayan, yerel halkın deneyimleri ile şekillenen, toplumsal ve kültürel yapının etkisinde gelişen bir yapıdır. Yerel malzemelerin kullanımı ve halkın inşa sürecine katılımı, kırsal mimarinin kendine

özgü karakterini ve sürdürülebilirliğini vurgulamaktadır [Yalçiner, 2022]. Kırsal mimari bölgesel kimliğin oluşumunda bir bölgenin kültürel değerlerini, yaşam biçimini ve tarihsel mirasını yansıtan önemli bir unsurdur [Esaulov, 2018]. Kırsal mimarinin şekillenmesinde; iklim ve topoğrafya gibi çevresel unsurlar, aile yapısı ve sosyo-ekonomik durum gibi sosyal faktörler, yaşam tarzları gibi kültürel öğeler ve bireysel tercihler rol almaktadır [Batur ve Gür, 2005; Bektaş, 2001]. Kırsal hayatın ana unsurlarından doğal ve sosyo-ekonomik etkenlerin bir sentezi olan kırsal konutlar, doğal çevrenin değişen özellikleri yanında insanların doğayı algılama ve kullanma şekline göre gelişim gösterebilmektedir [Liu vd., 2013]. Gelişmekte olan ülkelerde hızlı kentleşme ile kırsaldaki nüfusun tarım dışı sektörlerle yönelmesiyle kırsal konut alanlarının kullanım etkinliği azalmaktadır.

Kırsal bölgelerdeki konutların konumlandırılması, iklim ve arazi yapısı göz önünde bulundurularak genellikle ulaşım olanaklarına ve su kaynaklarına yakın yerlerde (nehir, baraj ve vadi) yoğunlaşmaktadır [Eminağaoğlu, 2004]. Anadolu'da kırsal mimari, tek tip yapılar yerine, bölgesel koşullara ve kültürel çeşitliliğe bağlı olarak farklılık göstermektedir. Her ne kadar yapılar çeşitli olsa da ortak kültürel ve sosyal değerler bir bütünlük sağlamaktadır. Kırsal mimaride, konutların yanı sıra ahır, samanlık, tandır ve depo gibi bölgenin kültürel dokusunu yansıtan yardımcı yapılar da yer almaktadır [Demir, 2019]. Bölgeden bölgeye değişen yerel kültür ve geleneklerle farklılık gösteren kırsal mimaride, çeşitli doğal ve beşerî etkilerin birleşimiyle kendine özgü yapılar ortaya çıkabilmektedir. Çatı eğimleri, pencere yerleşimleri ve yapı malzemelerinin seçimi gibi unsurlar hem fonksiyonel hem de estetik gereksinimleri karşılamak üzere yerel koşullara göre biçimlenebilmektedir. Kırsal mimari kimlik, yerleşimin coğrafi, kültürel ve sosyo-ekonomik özelliklerinin bir birleşimi olarak zamanla şekillenmektedir [Çorapçioğlu vd., 2008].

- Yapı Malzemeleri

Kırsal mimaride kullanılan yapı malzemeleri, yerel çevresel koşullar ve kaynakların erişilebilirliği ile belirlenmektedir. Taş, ahşap, toprak gibi doğal ve yerel malzemelerin kullanımı kırsal yerleşimlerin mimari kimliğini ve kültürel bağını güçlendirmektedir. Böylece yapıların biçimlenmesi, çevreyle olan uyumları ve kullanılan inşaat malzemelerinin tercih nedenleri ön plana çıkmaktadır. Örneğin; Karadeniz Bölgesi'nin yoğun yağış alması nedeniyle sahip olduğu geniş orman alanları ahşabın yaygın

kullanımını sağlarken, Orta Anadolu'da taş ve kerpiç daha fazla kullanılmıştır **[Asatekin, 1994]**.

Kırsal alanlarda, ustalar zamanla bölgede bulunan kullanılabilir malzemeleri tecrübe etmiş ve kolay işlenebilir, iklim koşullarına dayanıklı, yapıların sağlamlığını maksimize eden malzemeleri tercih etmişlerdir **[Moholy- Nagy, 1957]**. Ayrıca doğal çevreden malzeme seçiminde; ekonomik faktörler, deformasyonlara karşı direnç ve lojistik taşıma zorluğu da belirleyici unsurlardır **[Aran, 2000]**.

İklim ve bitki örtüsünün değişkenliği, kırsal mimaride yerel yapıların ortaya çıkmasına yol açmakta ve bu yapılar benzer özelliklere sahip olabilmektedir. Ancak, aynı çevresel koşullara sahip bölgelerde bile, ortaya çıkan yapılar tamamen özdeş olmayabilir. Bu farklılıklar, kullanılan malzeme türleri ve uygulama metotları ile yakından ilişkilidir. Aynı iklim koşullarına sahip fakat farklı kültürel bölgelerde inşa edilen yapılar, malzeme ve form açısından değişiklikler gösterebilirken, iç mekân koşulları benzer olabilmektedir **[Çınar, 2014]**.

Kırsalda yapılan konutlar ekonomik açıdan daha yoksul alanlarda planlandığından doğal çevrenin özelliklerini coğrafi açıdan kent konutlarına göre daha fazla temsil etmektedir **[Özav, 2002]**. Dağlık bir alana konumlandırılacak konut taş, depresyon veya alüvyonel vb. araziler üzerinde toprak ve kerpiçten yapılırken, ormanlık bir alanda konumlandırılacak bir konutta daha çok ahşap malzemelerin kullanılması olağandır. Yapım yılı eski olan konutlarda ve ekonomik olarak gelişimi daha güç olan bölgelerde ise genellikle kolay temin edilebilen ve ucuza mal edilebilen malzemelerden inşa gerçekleştirilmektedir **[Tunçdilek, 1967]**. Bununla birlikte doğal çevrenin imkanları dışında çalışma sahası haricinden demir, çimento, tuğla vb. yapı malzemeleri de kullanılmaktadır **[Doğanay, 2014]**.

- Yapı Elemanları

Kırsal mimaride kullanılan yapı elemanları, genellikle yerel iklim koşulları, kullanılabilir malzemeler ve geleneksel inşaat tekniklerine bağlı olarak şekillenmektedir. Çatı konstrüksiyonları, duvar kalınlıkları, pencere boyutları, kalınlığı ve sayısı, kat ve oda sayıları, dış cephe kaplamaları, temeller ve iç mekân düzenlemeleri gibi elemanlar, yerel hava koşullarına ve coğrafi özelliklere uygun şekilde tasarlanmaktadır. Ahşap kirişler, taş duvarlar ve kil tuğlalar gibi doğal malzemeler, bu yapı elemanlarında sıklıkla tercih edilmektedir. Bu elemanlar, yerel

kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve yapıların çevresel uyumunu desteklemektedir. Konut fonksiyonlarına, eklenti yapı durumlarına, ekonomik yapıya, gelir durumuna göre de konut mimarisi değişiklik gösterebilmektedir **[Hayli 2001]**. Birincil faaliyet olarak tarım yapılan kırsal alan konutlarında ambar, serender, tütün damı, depo; hayvancılıkla uğraşılan kırsal alanlarda ise daha çok ahır, ağıl, samanlık, sütlük gibi ek yapılara rastlanmaktadır **[Üzülmaz ve Yılmaz, 2017]**. Genellikle konutlar değişen iklim şartlarına göre farklı şekilde inşa edilebilmektedir. Örneğin; kış mevsimini soğuk geçiren yerlerde duvarlar kalın, pencereler sayıca az ve küçük planlanarak güneş ışığından yararlanabilmek için pencerelerin içe dönük olan kısımları genişletilmiştir. Konutun ısınmasına destek olacak şekilde alt kata konumlandırılan ahırın hizasına denk gelen üst kattaki oda genellikle oturma odası olarak kullanılmıştır. Kış mevsimi uzun ve sert geçen bazı kırsal alanlarda da pencereler “Pasin örtüsü” ve “Kırlangıç örtüsü” diye nitelendirilmektedir **[Kabanlı 2022]**. “Pasin örtüsü” odalarda kullanılmakta olup tavanın tek yöne doğru eğimli olacak şekilde planlanması sonucunda tavan ile duvarın birleştiği yere, “Kırlangıç örtüsü” ise mutfak tavanlarında konumlandırılmaktadır. Düz damlı evlerin bir kısmında çatının suya geçirgenliğini azaltmak için teneke veya galvanize sac kullanılarak eğimli çatılar inşa edilmektedir **[Kabanlı 2022]**. Mevsim şartlarının daha ılıman olduğu yerlerde duvar kalınlıkları azalmakta, pencere boyutları ve sayısı artmakta, yağış miktarı az olan kurak alanlarda damlar düz ve topraktan yapılmaktadır **[Zaman 2017]**.

- Yapım Sistemleri

Kırsal mimaride kullanılan yapım sistemleri, çevrenin vermiş olduğu malzeme kalitesine ve yöre halkının bildiği yapım teknikleri ve bilgi birikimine bağlıdır **[Sözen 2012]**. Bu sistemler, sıklıkla geleneksel inşaat tekniklerini ve yerel malzemeleri içermektedir. Örneğin, ahşap iskelet yapılar veya taş duvar inşaatları, bu sistemlerin tipik örneklerindendir. Kırsal yerleşim bölgelerinde, bu teknikler bölgeden bölgeye değişkenlik gösterebilmektedir **[Kuşçu, 2006]**. Bu yapım sistemleri, bölgenin iklimine, coğrafyasına ve kültürel mirasına uygun, dayanıklı ve sürdürülebilir yapılar oluşturmayı amaçlamaktadır.

Kırsal alanlarda, genel çizgileri itibarıyla birbirine benzer yapılar olsa da her bir yapının detaylarında ustaların bireysel imzalarını keşfetmek olasıdır **[Hubka, 1979]**. Ustalar, deneyimlerini, iyi malzeme bilgilerini ve sahip oldukları bilgi birikimlerini kullanarak birbirine benzese de farklılıklar içeren yapılar inşa etme yeteneğine

sahiptirler **[Alexander, 1979]**. Yapı teknikleri, bir bölge içerisinde malzeme kullanımının ustadan çırağa aktarılması suretiyle gelişen bir bilgi birikimi barındırırken, kültürler arası etkileşimler sayesinde de çeşitli tekniklerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Bu, yerleşim yerlerine hem zenginlik hem de çeşitlilik katmaktadır. Ayrıca, farklı coğrafyalarda aynı malzemelerin oldukça farklı tekniklerle kullanılarak değişik yapısal formların oluşturulduğuna şahit olmak mümkündür **[Rapoport, 1969]**.

Günay (1999), Anadolu bölgesinde yaygın olarak uygulanan yapı tekniklerini ahşap çatkı, kagir yapılar, kerpiç ve yığma ahşap yapılar olmak üzere dört ana kategoriye ayırmıştır. Türkiye'nin kırsal bölgelerinde, genellikle kerpiç, taş, ahşap ve diğer bitkisel kaynaklı malzemeler kullanılmaktadır. İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde kerpiç, tuğla şeklinde yaygın olarak tercih edilirken Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da bölgeye has taş malzeme kullanımı oldukça sık görülmektedir. Ege ve Akdeniz'in kırsal kesimlerinde de taş yapılar dikkat çekmektedir. Karadeniz Bölgesi ve yakın çevresinde ise, bol yağış ve ormanlık alanların varlığından dolayı ahşap malzeme tercih edilmekte ve ahşap karkas yapılar inşa edilmektedir **[Olğun, 2021; Kasul, 2020; Gögebakan 2015]**.

3. DEVLET ELİYLE YAPILAN KIRSAL KONUT UYGULAMALARI

Bu bölümde, kırsal yerleşmelerde devlet tarafından yapılan konut uygulamaları; Cumhuriyetin ilanından 2000 yılına kadar ve 2000 yılı sonrası dönem olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır.

3.1. Cumhuriyetin İlanından 2000 Yılına Kadar Yapılan Kırsal Konut Uygulamaları

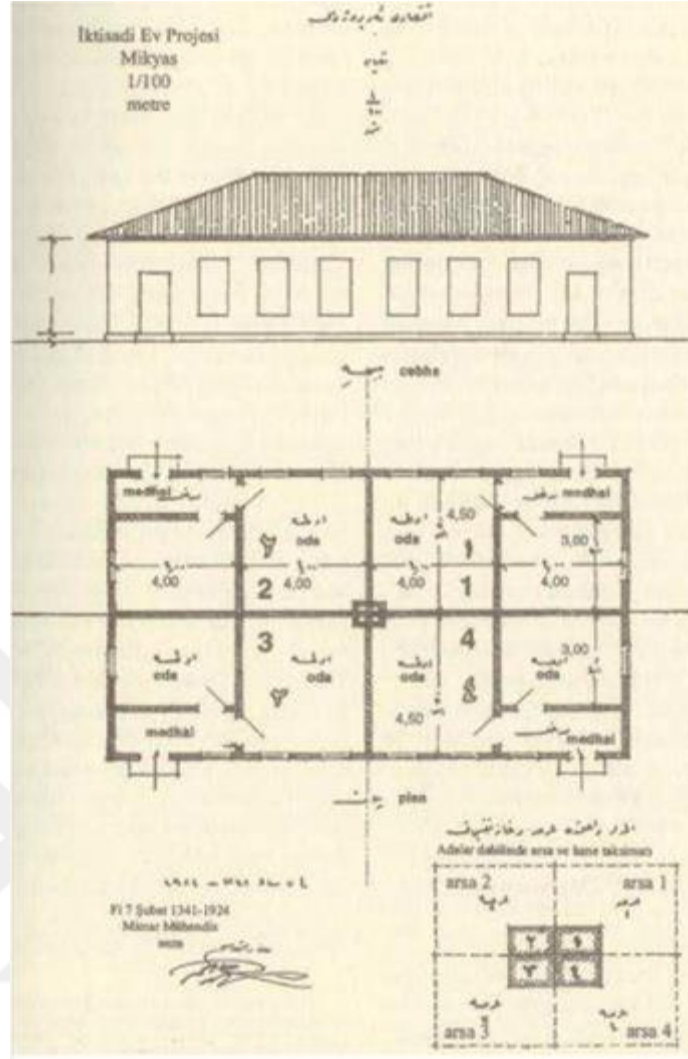
Cumhuriyetin ilanından 2000'li yıllara kadar devletin kırsal alanlarda yürüttüğü politikalar ve yaptığı uygulamalar; Erken Cumhuriyet (Tek Parti) Dönemi (1923-1945), Çok Partili Dönem (1946-1960) ve Planlı Dönem (1960-2000) olmak üzere üç başlıkta anlatılmıştır.

3.1.1. Erken Cumhuriyet (Tek Parti) Dönemi (1923-1945)

Cumhuriyetin ilanından 1945 yılına kadar geçen süre, Türkiye'nin tarihsel evriminde önemli bir dönem olan Erken Cumhuriyet Dönemi olarak adlandırılmaktadır [Güler, 2020]. Bu yıllar, ülkenin bağımsızlık savaşından yeni çıktığı, şehirlerde ve kırsal alanlarda birçok konutun yıkıldığı ve yandığı, dolayısıyla birçok kişinin evsiz kaldığı bir dönemdir. Ülkenin yeniden yapılanma ve modernleşme çabalarının hâkim olduğu bu zamanda, Anadolu'nun kasaba ve köylerinde yaşayan insanların ihtiyaçlarının giderilmesi ve yerleşimlerin iyileştirilmesi için çeşitli iskân çalışmaları başlatılmıştır. Nüfusun yaklaşık %75'inin kırsal kesimde yaşamasından dolayı kırsal alanların modernleştirilmesi ve düzenlenmesi fikri önem kazanmıştır [Örmecioğlu, 2019]. Bu bağlamda, 18 Mart 1924'te Köy Kanunu ve 31 Mayıs 1926'da İskân Kanunu gibi iki önemli yasal adım atılmıştır. Köy Kanunu, köylerin idaresini ve yönetimini, sosyal ve ekonomik yapılarını, eğitim, kültür ve sağlık hizmetlerini, ekonomik durumlarını, refahlarını ve altyapılarını düzenlemeyi içeriyordu [Köy Kanunu, 1924]. İskân Kanunu ise özellikle mübadele sonrasında Türkiye'ye göç edenlerin yerleştirilmesi sorunlarını çözmeyi amaçlıyordu. Bu kanun, göç eden veya yer değiştiren bireylerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli düzenlemeler içeriyordu ve yerleşim alanlarının planlanması ve altyapı çalışmalarının gerçekleştirilmesini sağlıyordu [Sezer, 2021].

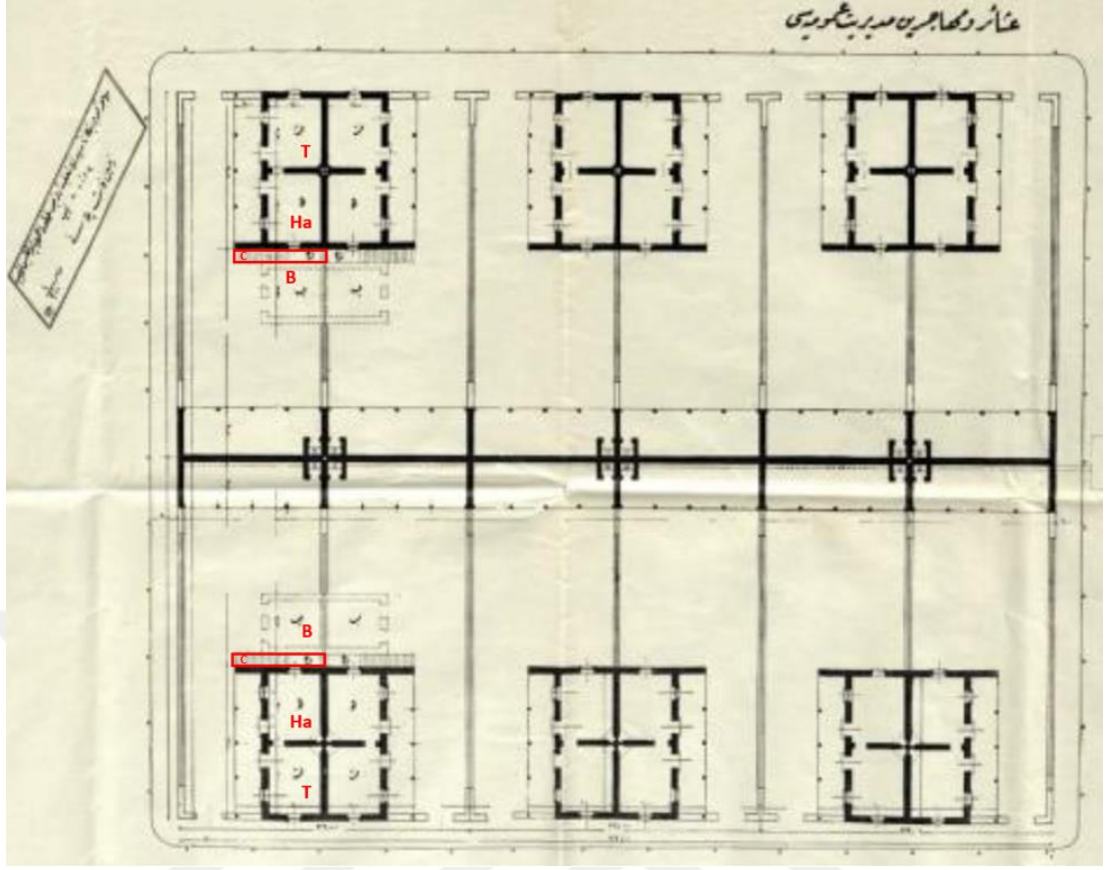
Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk-Rum mübadelesi¹ ile Yunanistan'daki Türklerin Türkiye'ye zorunlu olarak göç ettirilmesi kararı alınmıştı. Bu sebeple Anadolu'ya birçok kişi gelmişti. Ülkeye gelen mübadiller, muhacirler, mülteciler ve savaştan zarar gören, maddi imkânı olmayan kişilerin iskanını sağlamak için Mübadele İmar ve İskân Vekaleti kurulmuştu. Bu dönemde, özellikle Samsun, Bilecik, Balıkesir, İzmir, Erdek, Saruhan gibi yerlerde büyük yıkımlar yaşandığından, bu bölgelerde köyler kurulmaya başlandı. Köylerin yeniden yapılandırılması ve kırsal yerleşimlerin düzenlenmesinin yanı sıra, ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamak için çalışmalar hızlandı. 1925 yılında, ülkenin birçok köyünde ve yeni düzenlenen kırsal yerleşimlerde kullanılmak üzere özel bir konut tipolojisi olan "İktisadi Hane" geliştirildi [Eres, 2008]. Bu tipoloji (Şekil 3.1), pratik ve maliyet-etkin bir şekilde inşa edilebilecek şekilde tasarlanmış olup, aynı çatı altında dört konuttan oluşan, ortak duvarları olan yapılar şeklindeydi [Sezer, 2021].

¹ Türkiye-Yunanistan nüfus mübadelesi, 1923 yılında Lozan Barış Antlaşması'na ek olarak yapılan sözleşme uyarınca Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan Krallığı'nın kendi ülkelerinin yurttaşlarını din esası üzerine tehcir ve zorunlu göçe tabi tutmasına verilen addır. Göçe tabi tutulan kişilere ise mübadil denir.

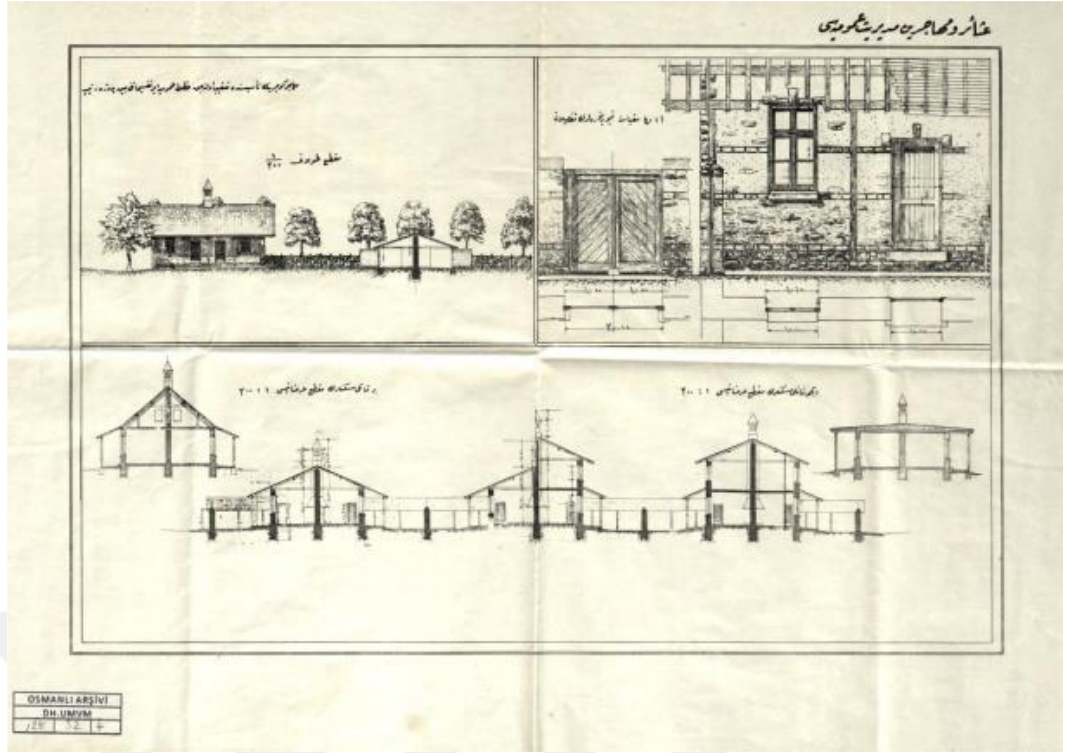
Şekil 3.1: İktisadi Hane projesi [Eres, 2008].

Kagir olarak tasarlanan ve bahçeleri ayrı olan konutlarda bir giriş mekânı ve iki oda bulunmaktaydı. İktisadi Hane, iskân edilen ailelerin temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla planlanmış ve kullanıcılar tarafından kolayca üretilebilecek bir yapı tarzını benimsemiştir [Sezer, 2021]. 1928 yılında ise Bakanlar Kurulu kararı ile Eskişehir-Ankara tren hattı üzerinde örnek köyler kurulması ve yeni gelen göçmenlerin buralarda barındırılması kararı alınmıştır [Seçkin, 2013]. Kararın ardından Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde muhacirlerin ve evsiz kalan yerli halkın hızla sağlıklı bir yerleşim yerine iskân edilmesi için yeni köyler inşa edilmiştir. Köylerin kurulması sürecinde, yerleşim alanının coğrafi ve fiziksel özellikleri dikkate alınmıştır. Her hane için geçimlerini sağlayabilecekleri büyüklükte tarlaların ayrılması planlanmıştır. Bu nedenle, köyün kurulacağı alanın çevresinde verimli tarım arazilerinin bulunması oldukça önemlidir. Yanmış veya yıkılmış köylerde ise, köye yakın tarla, bağ ve bahçelerin

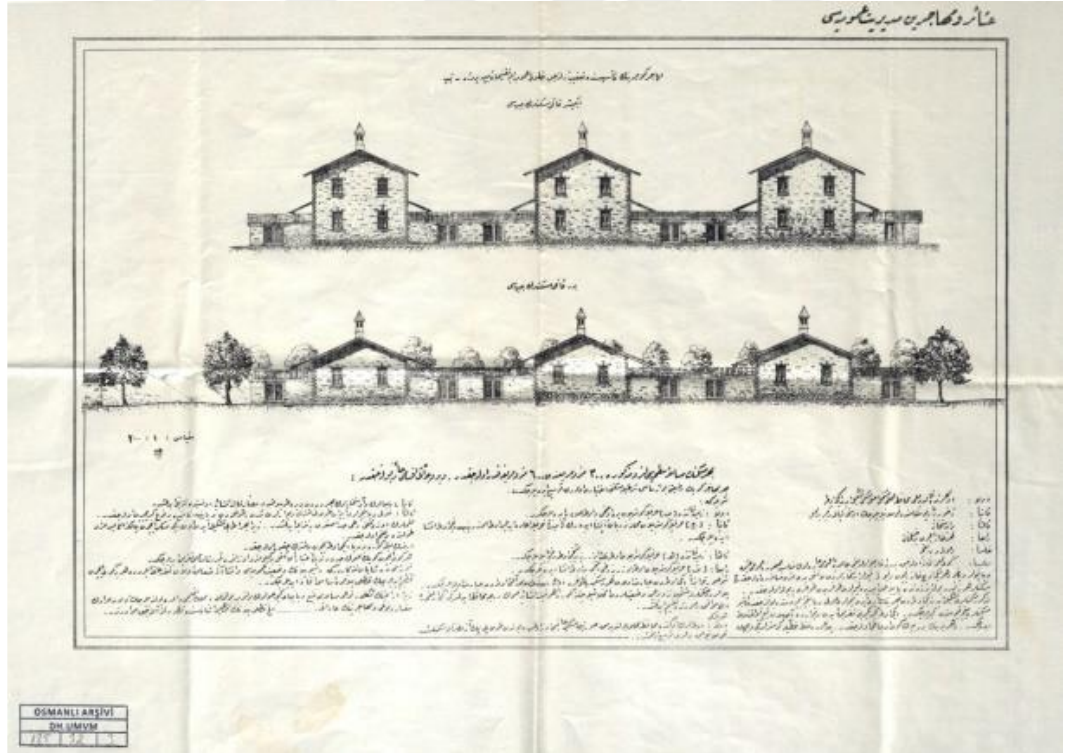

Şekil 3.3: Yapı adası ve konut planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Eres, 2008; Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, 2024].

Şekil 3.4'te konutlara ait kapı ve pencere detayları ile bir ve iki katlı konutların kesitleri yer almaktadır. Tek katlı konutun baca ile birlikte yüksekliği 9,6 metre, oda yüksekliği ise 4,6 metre, bahçe duvarları 3,1 metre, bahçe kapısı genişliği 2 metre, konut giriş kapısı ve pencereler 1 metre genişliğinde, pencere yüksekliği 1,75 metre kapı yüksekliği ise 3,35 metre olarak tasarlanmıştır. Şekil 3.5'te ise tek katlı ve iki katlı konutların cephe görünüşleri yer almaktadır [Dündar, 2000].

Şekil 3.4: Konut kesiti ve kapı, pencere detayı [Eres, 2008].

Şekil 3.5: Konut görünüşleri [Eres, 2008].

Ülkenin farklı bölgelerinde kurulan göçmen köylerine ait fotoğraflara Şekil 3.6'da yer verilmiştir.

Antalya göçmen köyü

Elâzığ Hüvenk göçmen köyü (1934)

Edirne Havsa göçmen köyü

Tekirdağ Muratlı göçmen köyü

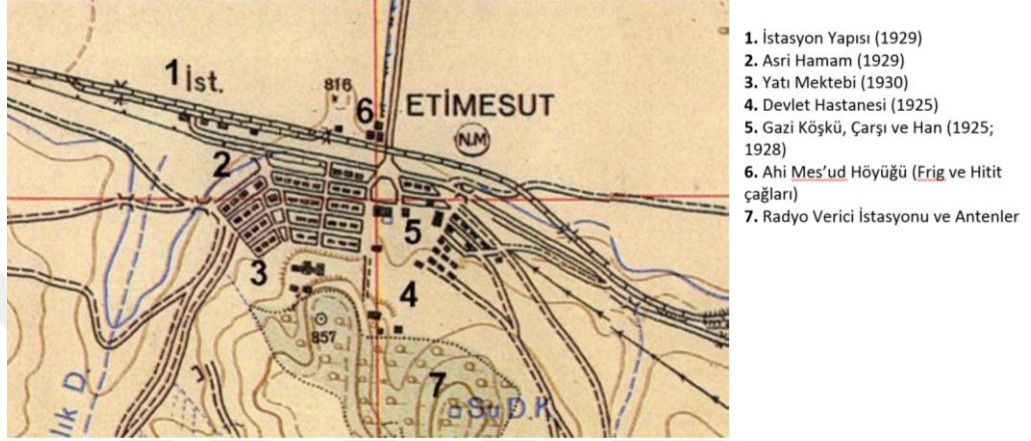
Şekil 3.6: Farklı bölgelerde kurulan göçmen köy evleri [Kavak, 2019; Eres, 2008].

Ankara’da göçmen yerleşimleri çok yaygın olmasa da başkent olduktan sonra burada en önemli köylerden bazıları kurulmuştur. Bu köyler, Balkanlardan gelen göçmenlere ev sahipliği yapmış ve istenen ideal kırsal yerleşim modellerinin gerçekleşmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu amaçla kurulan Ahi Mesud ve Samutlu (Temelli) köyleri aşağıda anlatılmıştır.

- Ahi Mesud (Etimesut) Köyü

1926 yılında Haydarpaşa-Ankara tren hattında Sincan köyü ile Gazi İstasyonu arasında bir istasyon koyulması ve buraya Ahi Mesud köyü’nün kurulması kararı alınmıştır. 16 Mayıs 1928 tarihli 6689 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile bu istasyonun çevresinde yer alan Ahi Mesud Çiftliği arazisi, kamulaştırılarak örnek köy için arazi tahsisi yapılmıştır. Bu alanın demiryoluna yakınlığı ile birlikte ekonomik ve tarımsal açıdan uygun olması, muhacirlerin hayvancılık yapabileceği geniş mera alanlarına sahip olması da yerleşim yeri olarak seçilmesinde önemli bir etken olmuştur. Ahi Mesud köyünün planlaması ve projelendirilmesini Ernst Arnold Egli yapmıştır [Kahraman ve Özer, 2018]. Beş ayda tamamlanan inşaatlarda köylülerde çalışmıştır. 50 haneden oluşan köye 301 kişi yerleştirilmiştir. Köylünün ortak ihtiyaçları için kahvehane, hamam, çarşı, çamaşırhane ve han da yapılmıştır. Bu örnek köyde ızgara plan şeması tercih dilmiş, sokaklar doğu-batı ve kuzey-güney yönünde konumlandırılmıştır (Şekil

3.7). Sokak aralarında 12 metre genişlik bırakılmıştır. Sokak aralarında bulunan alanlarda bahçeli konutlar yer almaktadır (**Şekil 3.8**). Konutlar 5 kişilik ailelerin barınabileceği şekilde salon, mutfak, banyo ve kilerden oluşmaktadır. Kilere birleşik ahır ve samanlık bulunmaktadır. Göçmenlerin tarımla uğraşabilmeleri için her haneye tarla ve bağ arazisi dağıtılmıştır [**Seçkin, 2013**].

Şekil 3.7: Ahi Mesud (Etimesut) örnek köy planı [**Kahraman ve Özer, 2018**].

Şekil 3.8: Ahi Mesud köyünden görünüm [**Kahraman ve Özer, 2018**].

- Samutlu (Temelli) Köyü

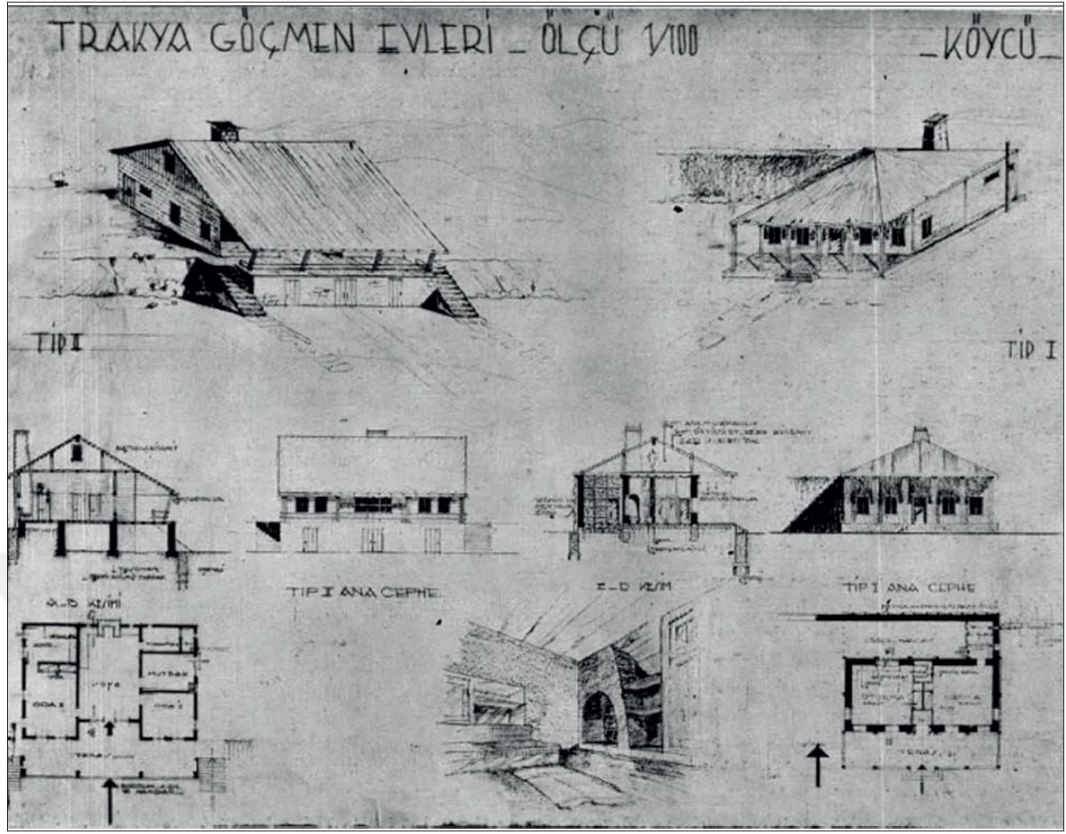
Ankara'da göçmenlerin iskani için kurulan bir diğer köy Samutlu'dur. Örnek köy 1930 yılında Samutlu Çiftliğinde 27 hane olarak kurulmuş, 128 göçmen yerleştirilmiştir [**Pustu, 2022**]. Hazırlanan yerleşim planı köyden geçen demiryolunun yanında yarım

daire olarak tasarlanmıştır (**Şekil 3.9**). Yerleşimin içinden dairesel bir cadde geçerken konutlar da radyal olarak bölünmüştür. Merkezde kamusal açık alanlar planlanmıştır.

Şekil 3.9: Samutlu (Temelli) köy yerleşim planı [Kavak, 2019].

1930'lu yıllara kadar yapılan bu planlamalardaki konut tipolojilerinin köyde yaşayanların ihtiyaçlarını tam olarak karşılamadığı gerekçesiyle, ülkedeki mimar ve şehir plancıları tarafından eleştirilmeye başlanmıştır [Çetin, 2003]. Köylerin mimarlar tarafından inşa edilmesine yönelik talepler artınca 1935 yılında "Köy Evleri Proje Müsabakası" gerçekleştirilmiştir. Yarışma şartnamesi, köy evlerinin çeşitli koşulları sağlaması gerektiğini belirtmiştir. Şartnamede, evlerin malzeme ve teknik açıdan köylünün kendi imkanlarıyla yapabileceği düzeyde olması, ekonomik olması, köylülerin yaşam tarzına uygun olması, hijyenik ve kullanışlı olması, aynı zamanda Türk estetik ve kültür anlayışını yansıtmaması gibi hususlar bulunmaktaydı. Bu kriterler doğrultusunda tasarlanan evler, köylülerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hem işlevsel hem de görsel açıdan tatmin edici olacaktı. Yarışmanın amacı, kırsal kesimde yaşayan insanların konut ihtiyaçlarını karşılamak için uygun ve estetik açıdan değerli çözümler geliştirmektir [Köy Evleri Proje Müsabakası, 1935]. Proje yarışmasında jüri üyelerinden biri olan Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun hazırladığı proje birinci seçilmiştir (**Şekil 3.10**).

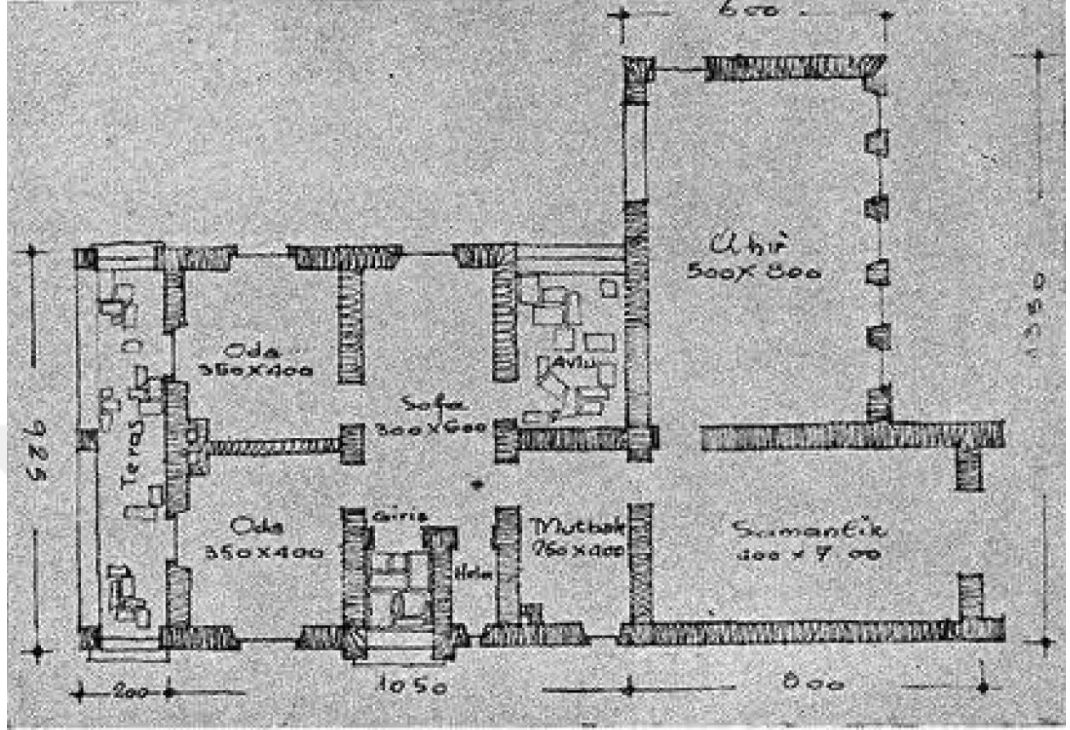

Şekil 3.10: Proje yarışmasında birinci olan Abdullah Ziya Kozanoğlu'na ait “Trakya Göçmen Evleri” projesi, 1935 [Kozanoğlu, 1935].

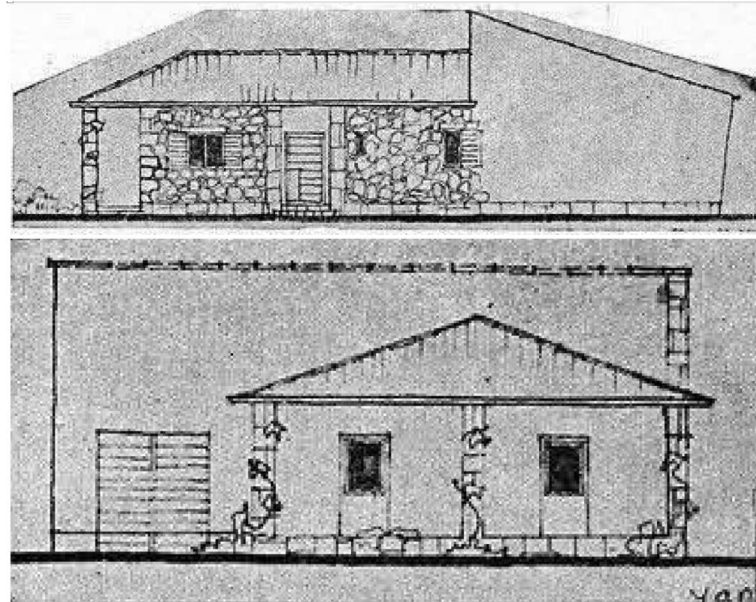
Bu proje, kırsal konutlarda geleneksel değerleri öne çıkaran bir tasarım yaklaşımını benimseyerek hem biçimleniş hem de yerel malzeme kullanımı açısından önemli bir rol üstlenmekteydi. Mimar, ekonomik zorluklar durumunda çatı örtüsü olarak bölgede yaygın olan sapın kullanılabileceğini belirtmiştir. Bu tasarım yerel malzemelere dayalı, ekonomik sürdürülebilirlik anlayışını temsil etmektedir [Eres, 2008].

Behçet Ünsal ve Abidin Mortaş gibi mimarlar da söz konusu proje yarışmasına katılmışlardır. Ancak, bu mimarların hazırladığı projelerin inşa maliyetleri devlet tarafından uygulanamayacak kadar yüksek bulunmuştur. Hem Behçet Ünsal'ın hem de Abidin Mortaş'ın hazırladığı projelerde konutların etrafında kapalı avlular bulunmaktaydı. Köylüler için kapalı avlunun çok önemli olduğu, içinde kuyusunun bulunduğu, kadınların çamaşır işlerini ve kışlık yiyecek hazırlıklarını yapabildikleri mahremiyetlerini korudukları vurgulanmıştır. Behçet Ünsal iki tip proje hazırlamıştır. Bu projelere ait kat planı ve görünüşler Şekil 3.11, Şekil 3.12, Şekil 3.13 ve Şekil

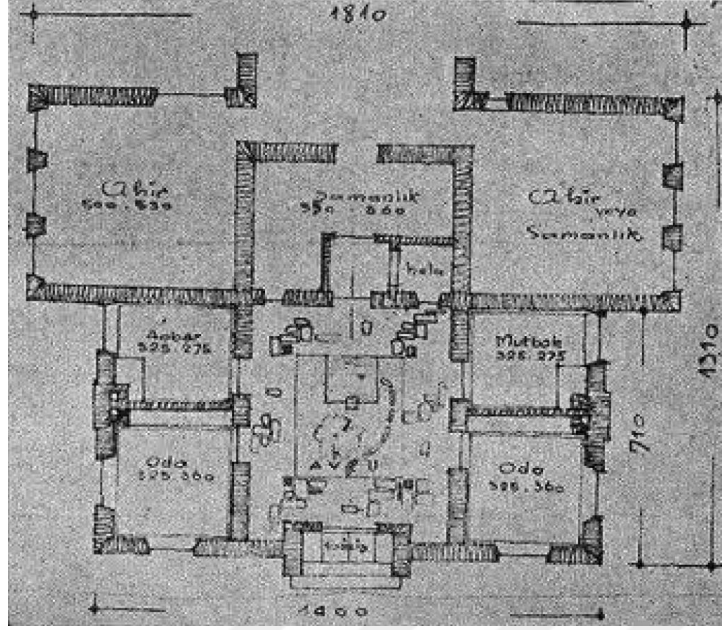
3.14'te verilmiştir. Hazırlanan 2. tip proje ilkinе göre daha büyüktür ve odalar avluya açılmaktadır. Ahır ve samanlığa da bu avludan geçilmektedir.

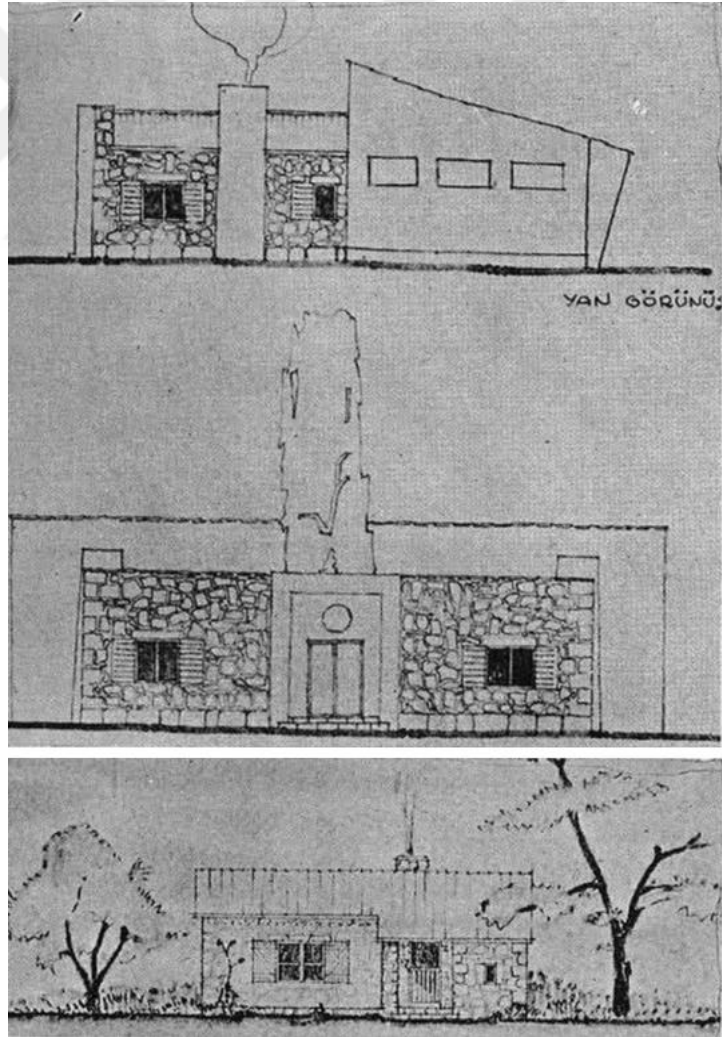
Şekil 3.11: Behçet Ünsal'a ait 1. proje planı [Ünsal, 1940].

Şekil 3.12: Behçet Ünsal'a ait 1. projenin ön ve yan görünüşü [Ünsal, 1940].

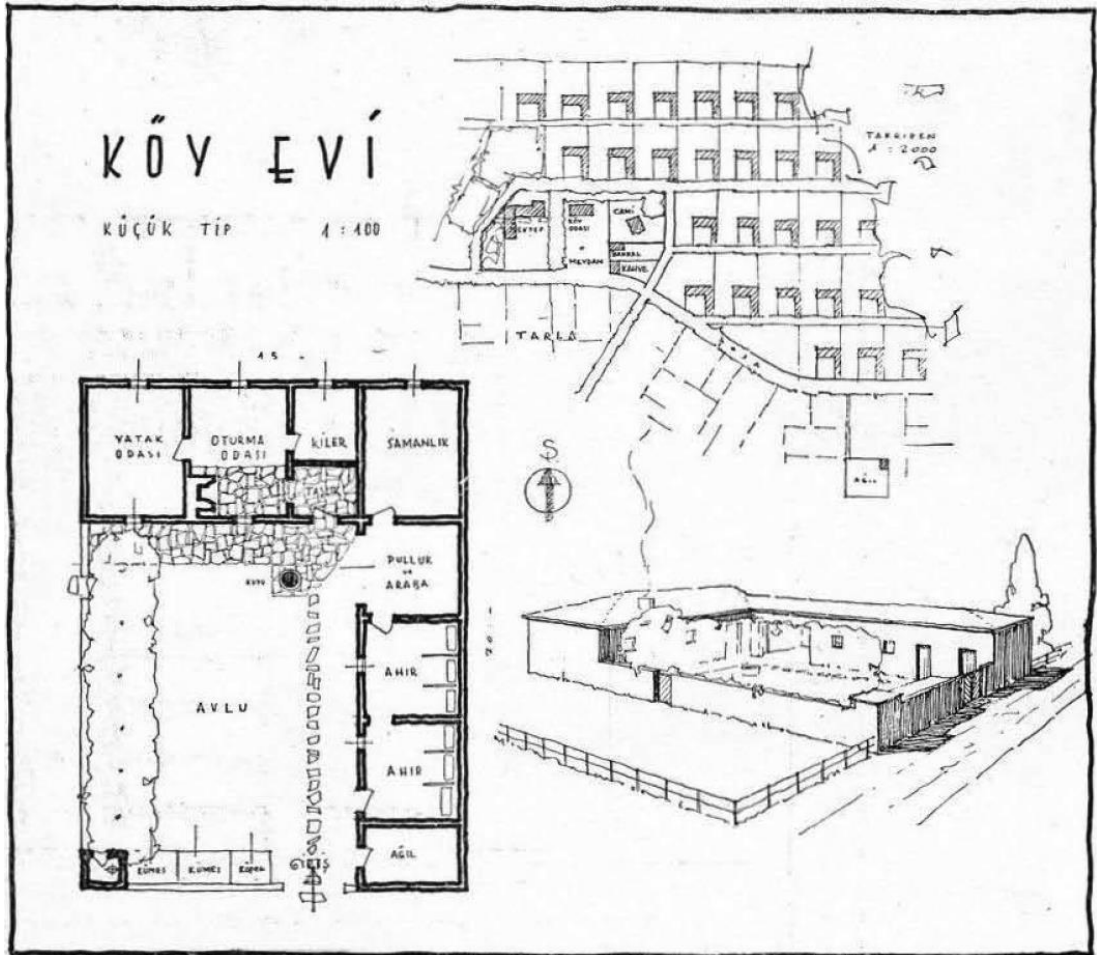

Şekil 3.13: Behçet Ünsal'a ait 2. proje planı [Ünsal, 1940].

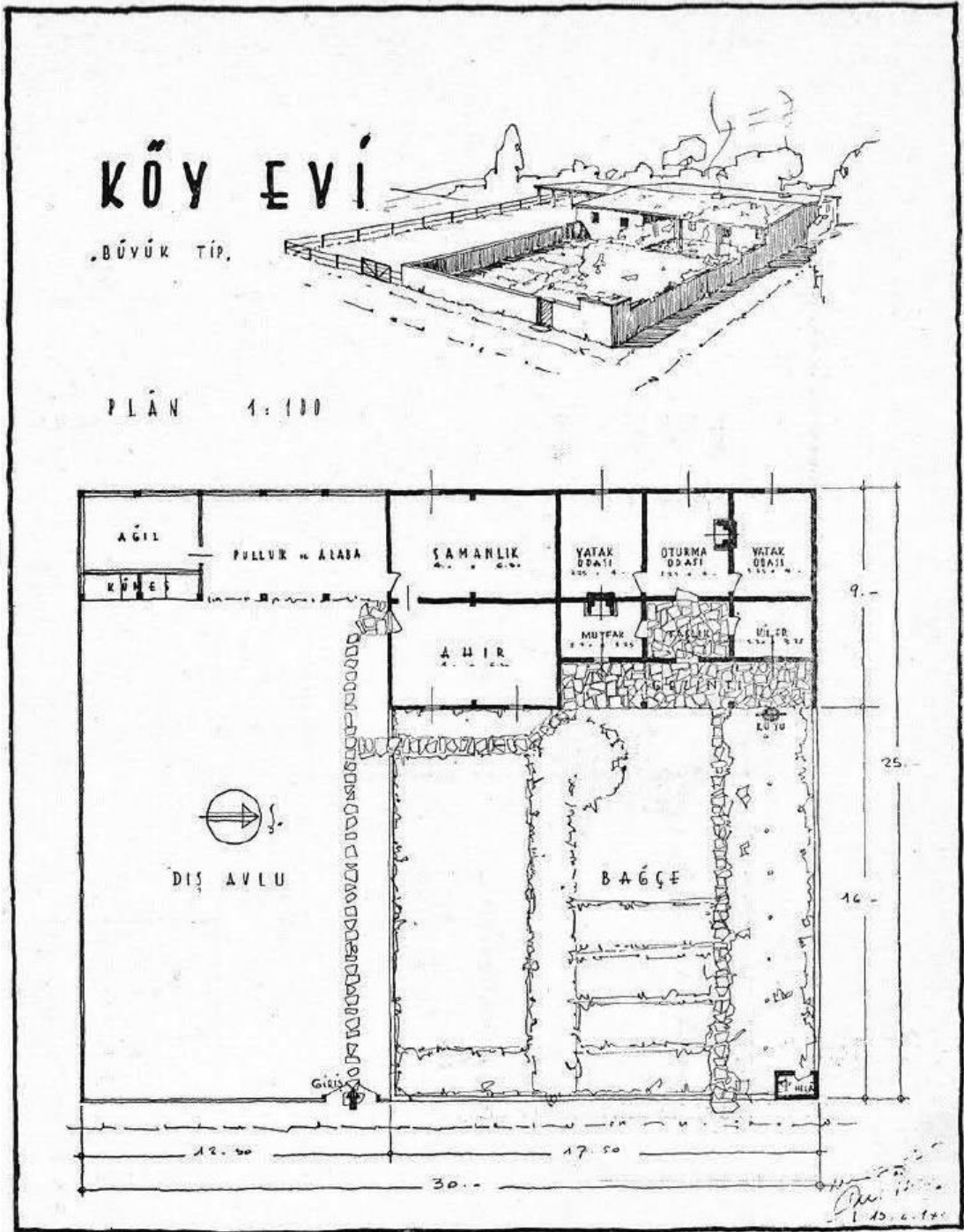

Şekil 3.14: Behçet Ünsal'a ait 2. projenin görünüşleri [Ünsal, 1940].

Abidin Mortaş ülke genelinde yapılan konutların köylülerin yaşam tarzına ve ihtiyaçlarına uygun yapılması gerektiğini, köylünün şehirli (modern) projeleri yadırgadığını, rahatsız olduğunu belirtmiştir. Türk köylüsünün evinde samanlık, ahır ve kümesin bir avlu içinde toplu olarak bulunması gerektiğine, mahremiyete dikkat çekerek çocuk ve kadınların rahat bir şekilde avluda dolaşabileceğine vurgu yapmıştır. Bir oturma odası ve bir yatak odasının küçük evler için yeterli olduğunu, erzak saklamak için kiler yapılması gerektiğini, oturma odasının bir köşesinde hem yemek pişirmek hem de ısınmak için ocak bulunmasının yeterli olacağını belirtmiştir. Ayrıca köylülerin evlerindeki tuvaletin mutlaka dışarda, avlunun bir köşesinde olmasını istediğini bunun da köylerde temiz ve pis su tesisatı olmadığından doğru bir düşünce olduğunu savunmaktadır [Mortaş, 1940]. Abidin Mortaş'ın belirttiği bu kriterler doğrultusunda hazırladığı proje Şekil 3.15 ve Şekil 3.16'da verilmiştir.

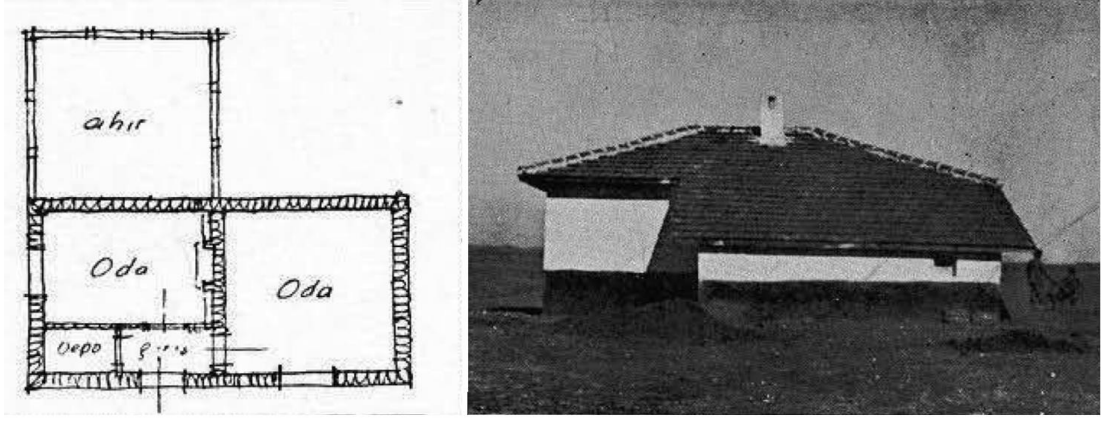

Şekil 3.15: Abidin Mortaş'a ait küçük tip köy evi planı ve vaziyet planı [Mortaş, 1940].

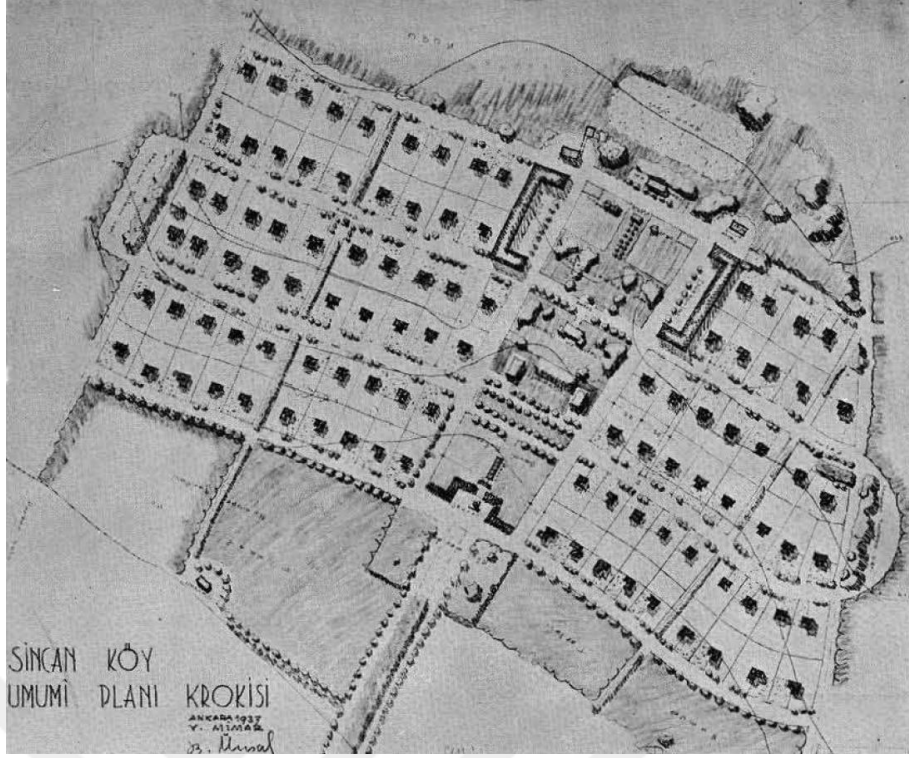
Şekil 3.16: Abidin Mortaş'a ait büyük tip köy evi planı [Mortaş, 1940].

Proje yarışması ile önerilen projelerin maliyetinin yüksek olması nedeni ile dönemin İçişleri Bakanlığı İskân Umum Müdürlüğü 1937 yılında tip proje hazırlamıştır. İki odalı kagir olarak planlanan konutun giriş kısmında bir niş ve arkasında ise konuta eklenmiş bahçeye açılan bir ahır bulunmaktadır (Şekil 3.17). Bu proje başta Trakya olmak üzere ülkenin birçok yerinde 1934 İskân Kanunu uygulamaları kapsamında kurulan yeni köyler ve genişletilen kırsal yerleşmelerde uygulanmıştır [Ünsal, 1940].

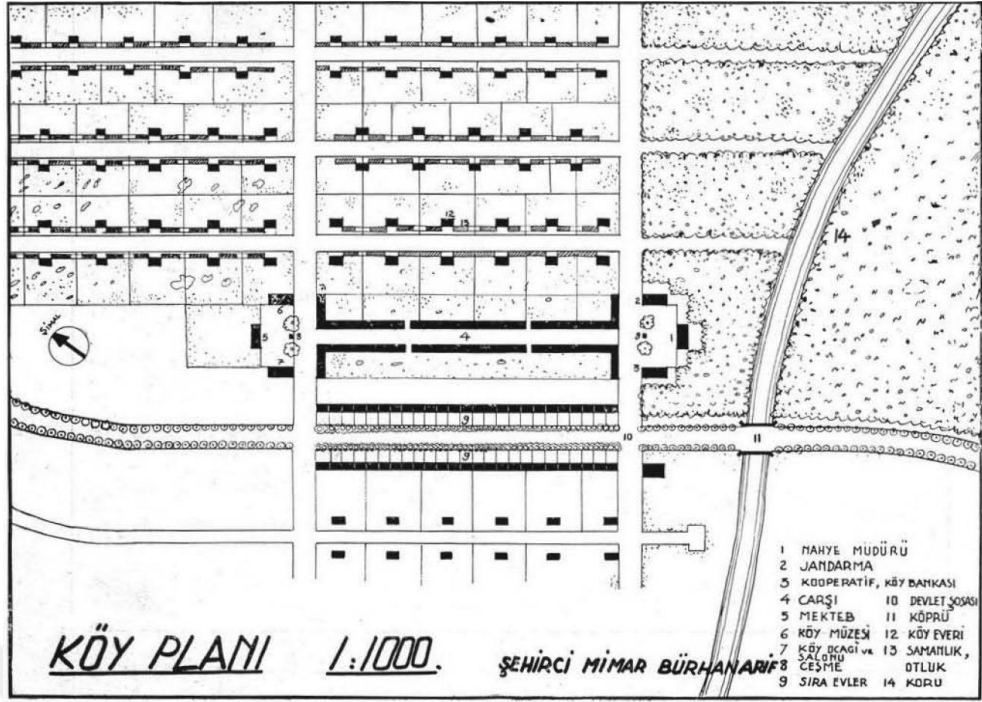
Şekil 3.17: İç İşleri Bakanlığı İskân Umum Müdürlüğü tarafından hazırlanan tip proje planı (solda) ve konut örneği (sağda) [Ünsal, 1940].

Bu dönemde mimarlar konut projelerinin yanı sıra köy yerleşim projeleri de önermişlerdir. Behçet Ünsal 1937 yılında Ankara Sincan Numune Köyü projesini hazırlamıştır (**Şekil 3.18**). Izgara planlı yerleşime Romanya'dan gelen göçmenlerin yerleştirilmesi için 100 hane tasarlanmıştır. Yerleşmenin orta bölümü kamusal işlevlere (köy odası, dispanser, sağlık binaları, çamaşır evi, okul, pazar, cami, köy okuma odası ve kahve) ayrılmış etrafında ise konutlar bahçe içerisinde sıralı bir şekilde yer almıştır. Pek çok yerde çeşmeler yapılmıştır. Tren yolundan köye doğru gelen yol 25 metre genişliğinde ve iki kenarı ile ortasında sıralı ağaçlar olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu yol içinde havuz ve oyun alanı bulunan parka açılmaktadır. Hayvanlar içinde yollar ayrılmış, hayvanların kamusal alandan geçmeden yerleşme dışındaki planlanan hayvan toplama merkezinde bir araya gelerek meraya ulaşmaları sağlanmıştır. Konutlar ise tek katlı ve iki katlı olarak planlanmıştır. Ahır evden ayrı fakat evle ilişkili olacak şekilde ve hayvan avlusu evin bahçesiyle tamamen ayrı olarak tasarlanmıştır [Ünsal, 1940].

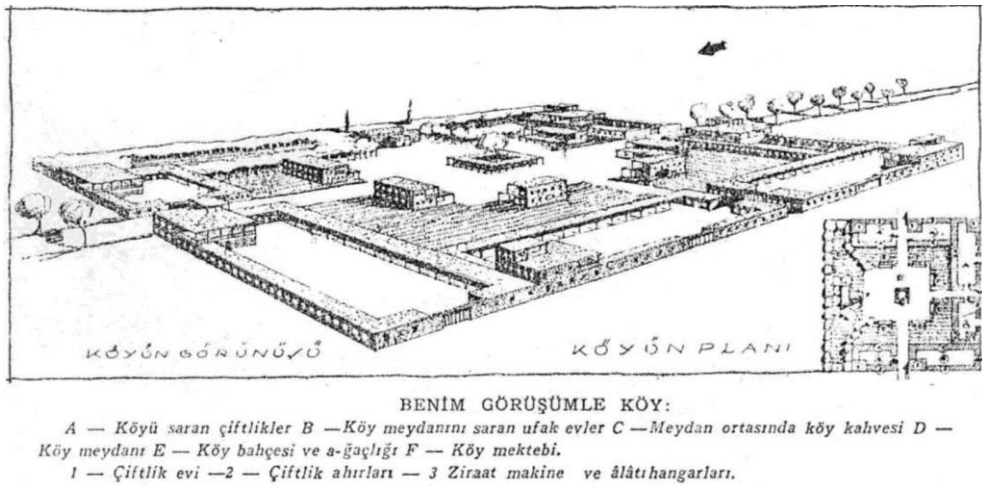
Şekil 3.18: Ankara Sincan Numune Köyü projesini [Ünsal, 1940].

Bir diğer proje ise Burhan Arif tarafından hazırlanmıştır (Şekil 3.19). Behçet Ünsal'ın projesine benzer şekilde köye ağaçlı bir yoldan gelinmektedir. Izgara planlı olarak tasarlanan yerleşmede sıra ev ve köy evi olmak üzere iki tip ev önerilmiştir. Sıra evlerde köylünün ekim yapabileceği kadar büyük bahçe yoktur ve çarşıya paralel olarak sıralanmışlardır. Bu evler geçimini tarımla sağlamayan kişiler, genellikle memurlar için düşünülmüştür. Köy evleri ise büyük bahçeli, içinde samanlık gibi yapılar da olacak şekilde planlanmıştır. Sıra evler ile köy evleri arasına sosyal merkez ve çarşı konumlandırılmış, çarşının bitimine ise her iki ucunda da birer meydan oluşturularak etrafına birçok kamusal yapı (okul, köy müzesi, köy salonu, nahiye müdürlüğü, jandarma, köy bankası ve kooperatif) yerleştirilmiştir [Örmecioğlu, 2003].

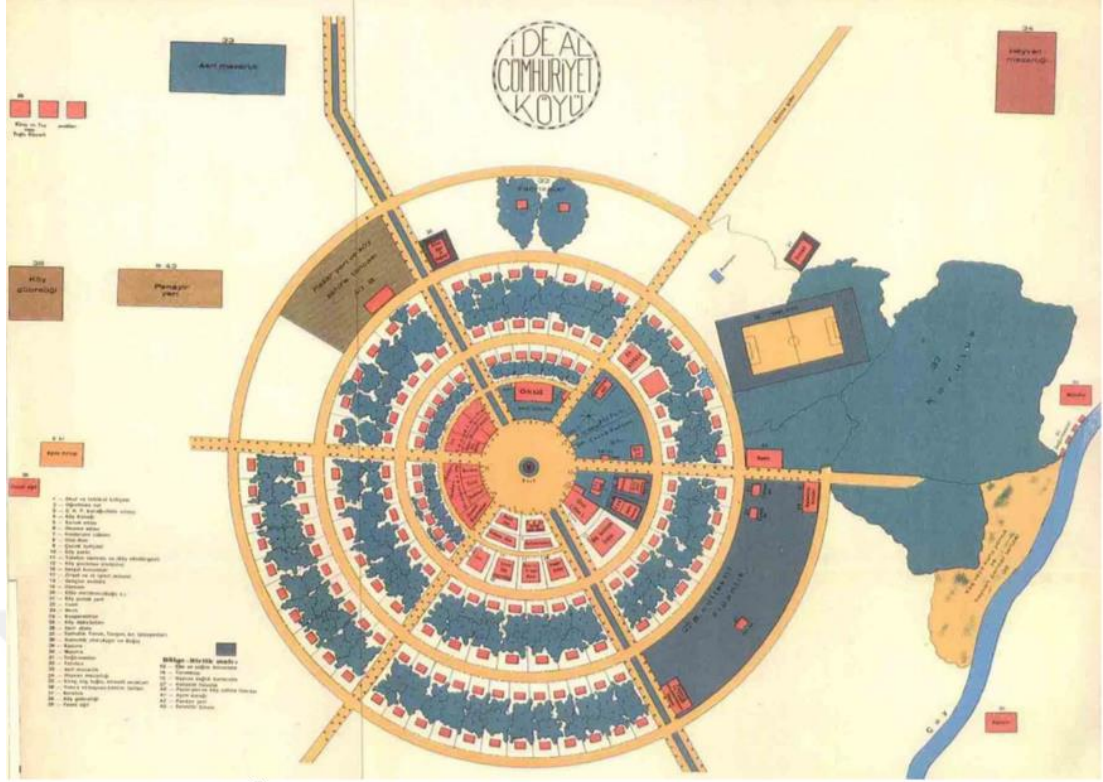
Şekil 3.19: Burhan Arif tarafından hazırlanan köy projesi [Arif, 1935].

Bu dönemde hazırlanan bir başka köy projesi ise 1933 yılında yayınlan Abdullah Ziya Kozanoğlu'na ait “Benim Görüşümle Köy” isimli projedir (Şekil 3.20). Kare biçiminde tasarlanan projede köyün ortasında yine kare şeklinde büyük bir meydan bulunmaktadır. Meydandan geçen ve birbirini dik kesen iki yol aksı planlanmış, meydanın etrafında küçük evlere, dış çeperlerde ise büyük çiftliklere yer verilmiştir. Kahve ve okul meydanının ortasına yerleştirilmiştir [Seçkin, 2013].

Şekil 3.20: Abdullah Ziya Kozanoğlu'nun “Benim Görüşümle Köy” projesi [Kozanoğlu, 1933].

Mimarlar İdeal Köy Projeleri başlığı altında birçok proje önermişlerdir. 1937’de İdeal Cumhuriyet Köyü Projesi (**Şekil 3.21**) hazırlanmıştır [**Güler, 2020**]. O dönem Trakya Umum Müfettişi olan Kazım Dirik tarafından hazırlatılan projenin mimarı bilinmemektedir. Cumhuriyet köyünün fiziksel düzeninin nasıl oluşturulması gerektiği ve hangi tesislere sahip olması gerektiği konuları projede detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Projede planlanan 138 konutun yanı sıra 48 adet farklı işlevde yapı bulunmaktadır [**Eres, 2008**]. Yerleşme dairesel olarak tasarlanmış ve tam ortasında yine dairesel şekilde bir meydan düşünülmüştür. Meydanın dışında üç adet dairesel yol ve bu yollar arasında kalan yapı adaları bulunmaktadır. Ayrıca meydandan ışınsal olarak altı yol çıkmakta ve meydanda bir anıt yer almaktadır. Okul, köy konağı, otel, öğretmen evi, misafir odası, hamam ve kooperatif gibi kamusal yapılar ve parklar meydanı çevreleyen ilk yapı adasına yerleştirilmiştir. İkinci yapı adası konutlara ayrılırken, en dışta yer alan üçüncü yapı adasında ise hem konutlara hem de fabrika, fidanlık binası gibi kamusal yapılara yer verilmiştir. Mezarlık, panayır, koruluk, gübrelik gibi alanların ise köyün dışında olması uygun görülmüş ve köyün yakın çevresinde konumlandırılmıştır [**Örmecioğlu, 2003**]. Gerek mimari biçimlenişleriyle gerekse içerdiği kamusal işlevler ve önerdiği kırsal yaşam modeli olarak hazırlanan diğer projelerden farklılaşan bu proje uygulanamamıştır.

- 1- Okul ve bahçe, 2- Öğretmen evi, 3- Halk Odası, 4- Köy Konağı, 5- Misafir Odası, 6- Okuma Odası, 7- Konferans Salonu, 8- Otel-Han, 9- Çocuk Oyun Alanı, 10-Köy Parkı, 11- Telefon Santral ve Köy Söndürücü, 12- Radyolu Köy Kulübü (Köy Gazinosu-Radyolu), 13- Ebe ve Sağlık memuru, 14- Tarım Müdürü, 15- Hayvan Sağlığı Bekçisi, 16- Sosyal Kurumlar, 17- Ziraat ve El Sanatları Müzesi, 18- Gençlik Kulübü, 19- Hamam, 20- Kurutma Fırını (Etüv makinası), 21- Çamaşırhane, 22- Cami, 23- Tabip Odası (Revir), 24- Kooperatifler, 25- Köy Dükkanları, 26- Spor Alanı, 27- Damızlık tavuk, tavşan, arı istasyonları, 28- Damızlık Ahır, 29- Mezbaha, 30- Süt Çiftliği, 31- Değirmenler, 32- Fabrika, 33- Mezarlık, 34- Hayvan Mezarlığı, 35- Kireç, taş, tuğla, kiremit fırınları, 36- Yonca ve hayvan pancarı tarlaları, 37- Koru, 38- Köy Gübresi, 39- Koyun ağıl, 40- Pazar Yeri ve Hububat Loncası, 41- Yetiştirme İstasyonu, 42- Fuar Alanı, 43- Selektör Binası

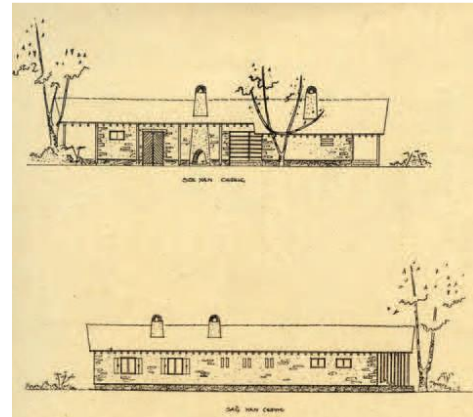
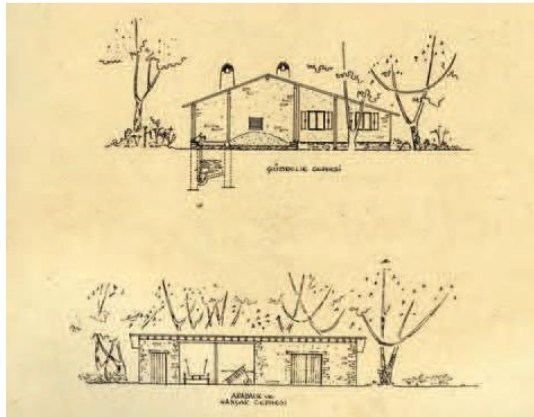
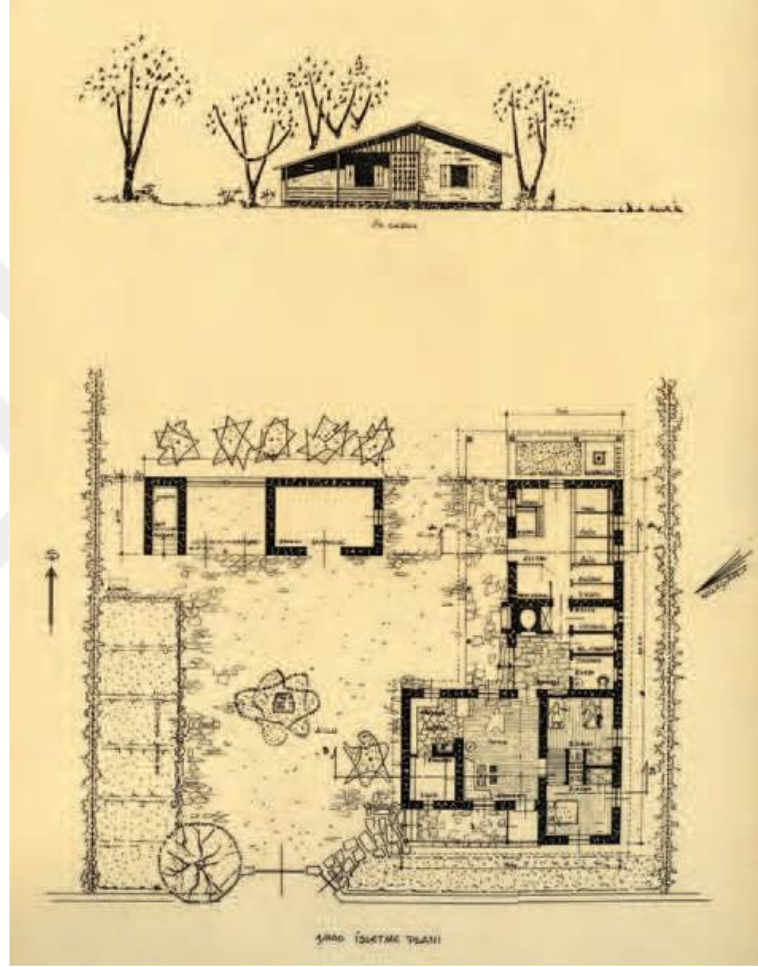
Şekil 3.21: İdeal Cumhuriyet Köyü projesi [Kavak, 2019].

3.1.2. Çok Partili Dönem (1946-1960)

Erken Cumhuriyet dönemi sonrasında da iskân ve köy planlama çalışmaları deprem, sel gibi doğal afetler, yetersiz yapı çevresi, göç, vb. çeşitli nedenlerle tüm ülkede devam etmiştir. Erzincan’da 1939 yılında meydana gelen deprem sonrasında kent genelinde yaşanan barınma sorununun giderilmesi amacıyla 1949 yılında devlet tarafından inşa edilen “kurma ev” olarak adlandırılan ahşap prefabrik konutlar ayrıntılı olarak bölüm 4.1’de anlatılmıştır.

Bu dönemde geçmişteki göçmen konutu projelerini biçimsel olarak sürdüren hızlı bir iskân uygulaması benimsenmiştir. 1950’li yıllara gelindiğinde “modernite” anlayışı ortaya çıkmış ve uygulanmaya başlamıştır. Dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar’ın köyü olan Bursa Umurbey köyünde prestij amaçlı bir mahalle ve Kırıkkale İnece

köyünde ise meydana gelen sel afeti nedeniyle “D” biçiminde bir mahalle inşa edilmiştir. 1956 yılında Ziraat Bankası tarafından “Köylü Ziraî İşletmeleri Proje Müsabakası” yapılarak ülke genelinde başvurular alınmıştır. Yarışmaya 106 proje ile birçok mimar katılmıştır [Eres, 2023]. Yarışmada birinci olan proje Şekil 3.22’de verilmiştir.

Şekil 3.22: Köylü Ziraî İşletmeleri Proje Müsabakası’nda birinci olan proje (Bülent Onaran-Cevdet Beşe-Orhan Şahinler) [Eres, 2023].

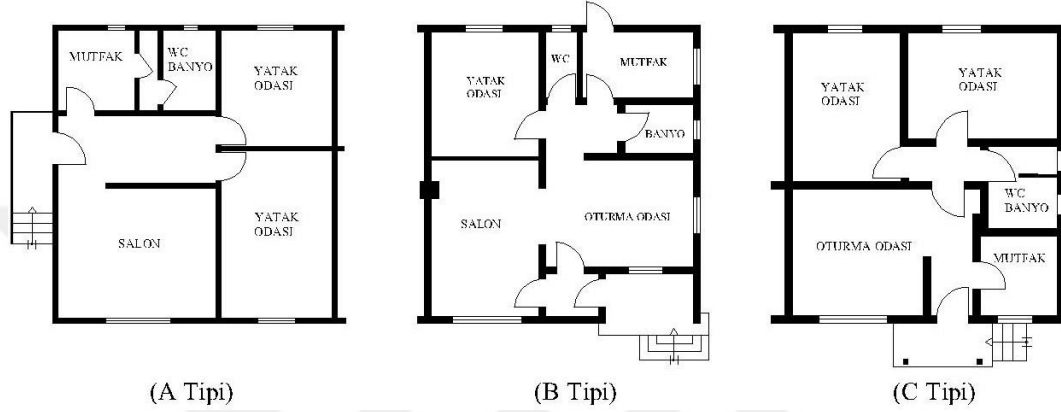
Özellikle 1950 yılından sonra Türkiye'deki kırsal yerleşimlerde yaşayan nüfus büyük ölçüde kentlere göç etmeye başlamıştır. Türkiye ile Almanya arasında 30 Eylül 1961 tarihinde imzalanan işçi göçüne ilişkin anlaşma, 1950'lerde başlayan kırsal nüfusun azalma eğilimini daha da hızlandırmıştır. Köyden kente göçün yanı sıra, büyük ölçekli dış göçler ve göçmenlerin yerleşim sorunlarının çözümü, dönemin iskân politikaları içinde önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle 1950-1952 yılları arasında Bulgaristan'dan ülkemize toplu olarak gerçekleşen göç hareketi sonucu kentlere/köylere mahalleler eklenmiş ve ayrıca bağımsız 13 köy kurulmuştur. Bu köylerde konutlar avlu içinde yapılmıştır. Bunun yanı sıra cami, okul, köy konağı ve muhtarlık binası gibi kentsel donatı da planlanmıştır [Bayraktar ve Özden, 2012]. Kentlerde göçmenlerin iskanı ise kentin dışında belirlenen kırsal alanlara yapılmıştır. Cami, okul, park ve muhtarlık binası gibi kentsel donatılar bu yerleşmelerde de bulunmaktadır. Bu dönem kentsel alanların dışında uygulanan yerleşmeler arasında önemli bir örnek olması sebebi ile Ankara Varlık Mahallesi yerleşimi incelenmiştir. Kentsel donatıları ile birlikte (cami, okul, park, muhtarlık vb.) tasarlanan yerleşme kendi içinde bütün ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Konutlar farklı tiplerde, bahçeli olarak planlanmıştır (Şekil 3.23). 1960 yılında yapımı biten ve 1962 yılında Bulgaristan göçmenlerinin yerleştirildiği alanda 300-400 m² büyüklüğündeki parsellere 65-90 m² olmak üzere toplam 326 konut inşa edilmiştir [Bayraktar ve Özden, 2012].

Şekil 3.23: Uygulanan konut örnekleri [Özden, 2003].

Tek katlı, ikiz olarak tasarlanan konutların üç tipi bulunmaktadır (Şekil 3.24). Birinci tip konutlarda geniş bir giriş holü ile birbirine bağlanan salon, mutfak, iki yatak odası ve banyo yer almaktadır. İkinci tip konutlarda iki yatak odası yerine tek yatak odası planlanmış ve giriş holü küçülerek yatak odası, mutfak ve banyo için küçük bir koridor düşünülmüştür. Üçüncü konut tipi ise oturma odası, iki yatak odası, mutfak ve

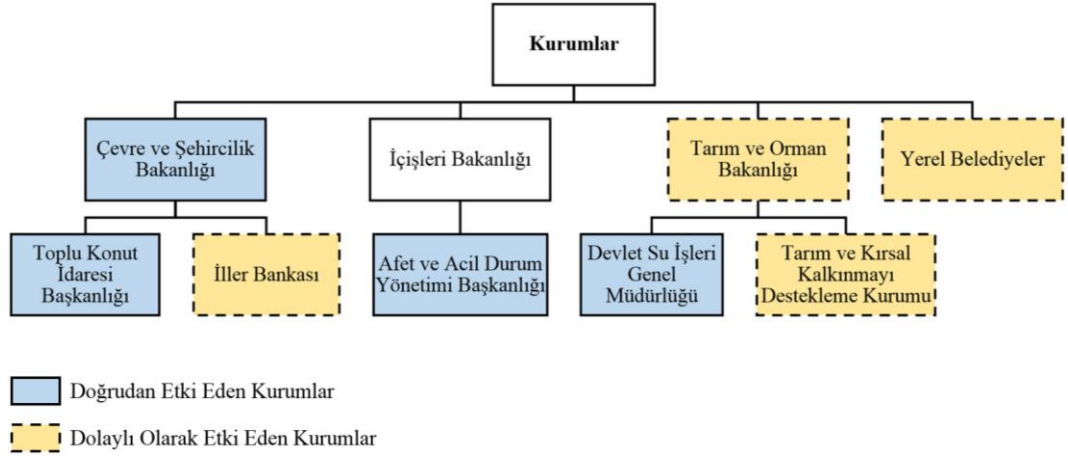
banyodan oluşmaktadır. Konut kullanıcıları tarafından zamanla konutlarda değişiklikler/eklemeler yapılmış ve mahalle özgün yapısını yitirmeye başlamıştır. Bunun üzerine 1984 yılında mahalle koruma altına alınmıştır. Ancak bu karar kullanıcıların baskısı sonucu 1987 yılında kaldırılmıştır. Yeni imar planı ile mahalle büyük bir değişim geçirmeye başlamış, özgün özelliğini zamanla kaybetmiştir [Bayraktar ve Özden, 2012].

Şekil 3.24: Uygulanan konut tipleri (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Özden, 2003].

3.1.3. Planlı Dönem (1960-2000)

1960'lı yılların başında, göç ve hızlı kentleşmenin yarattığı sorunlar, kırsal kalkınma konusundaki çalışmaları hızlandırmıştır. Bu çalışmaların amacı, geri kalmış kırsal toplulukların ekonomik ve sosyal alanlarda ilerlemesini sağlayarak köy-kent arasındaki gelişmişlik farkını azaltmaktır. Bu amaçla 1960 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) kurulmuştur. Devlet Planlama Teşkilatı beş yıllık kalkınma planları hazırlayarak kırsal alanlardaki çalışmalarını yürütmüştür [Çelik, 2006]. İmar ve İskân Bakanlığı Köy Planlaması yayınladığı “Köy İşletme Binaları” isimli bir çalışmada köy evinin sadece barınma amaçlı kullanılmadığı aynı zamanda üretim yeri olduğu ve geçim kaynağının evin tipini etkilediği belirtilmiştir. Dolayısıyla konutun ahır, samanlık, depo gibi yapılarla ele alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bunun üzerine yaklaşık bir yıl sonra Bakanlık 1963 yılında “Köyler İçin Proje Çalışmaları” isimli bir kitap çıkarmış ve burada afetten zarar gören köylerin kendi yerlerinde veya seçilen başka bir yerde yapılacak olan yeni yerleşme için konut, ahır, samanlık, ambar, dükkân, fırın, muhtarlık binası gibi yapıların tip projelerine yer vermiştir. Yapıların

Şekil 3.28: Kırsal alanlarda yeni yerleşmeler ve konut uygulamalarına etki eden kurumlar.

- Doğrudan Etki Eden Kurumlar

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİDB): Ülkemizde şehirleşme ve konut politikalarını belirler, kentsel ve kırsal planlamayı düzenler. Kırsal alanlarda yerleşim planlaması ve konut projelerinin düzenlenmesi ve onaylanmasından sorumludur. Bakanlık 5543 sayılı İskân Kanunu ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunlar kapsamında çalışmalarını yürütür.

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ): Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na bağlı olan kurum ülkemiz genelinde kentlerde özellikle dar gelirli ailelere yönelik uygun fiyatlı sosyal konut projelerini yürütür. 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu'na tabidir. Bu kanun, konut ihtiyacının karşılanması, konut inşaatını yapanların tabi olacağı usul ve esasların düzenlenmesi, memleket şart ve malzemelerine uygun endüstriyel inşaat teknikleri ile araç ve gereçlerin geliştirilmesi ve devletin yapacağı desteklemeler ile ilgili hükümleri içermektedir. 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu kapsamında kırsal alanlarda dahil olmak üzere konut projeleri geliştirilip uygulanır. Kırsal alanlarda Tarımköy Projeleri geliştirilir. Bu kanun köy mimarisinin geliştirilmesi ve kırsal kalkınmayı desteklemeyi amaçlar. Köy mimarisini modernize etmek ve kırsal alanlarda yaşam kalitesini arttırmak için çalışmalar yapılır. Devlet konut üretimini kredi vererek, vergi indirimi yaparak destekler.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD): İçişleri Bakanlığına bağlı olan kurum, Afet durumlarında acil müdahale ve yardım sağlama dışında doğal afetler sonucunda zarar gören veya görme ihtimali olan bölgelerde acil konut ihtiyacını

karşılar. 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun kapsamında görev ve sorumluluklarını yerine getirir.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ): Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı olarak çalışmalarını yürütür. 2017 yılında yapılan bir düzenleme ile 5543 sayılı İskân Kanunu'na eklenen bir madde kapsamında, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün yapımı devam eden veya planlanan barajlar ve bu barajların etrafındaki alanlarda yer alan taşınmazların kısmi veya tam kamulaştırılması sonucu yerlerinden ayrılmak zorunda kalan kişilerin iskân işlemlerindeki tüm hak, görev ve yetkileri üstleneceği belirtilmiştir. Bu düzenleme, baraj yapımından etkilenen bireylerin yeniden yerleşim süreçlerini Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün yönetmesini öngörmektedir. Ülkemizde henüz bu kanun kapsamında uygulama yapılmamıştır. Ancak birçok ilde yapılması planlanan çalışmalar bulunmaktadır. Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, baraj yapımından etkilenen ailelerin yerleşimlerini sağlamak için gerekli etütleri yaparak bu ailelerin yeni yerleşim yerlerine taşınmalarını yönetecektir. Ayrıca, hak sahipliği duyurularını yapıp, hak sahiplerini tespit etmek ve borçlandırma işlemlerini gerçekleştirmekte görevleri arasındadır. Bu süreç, etkilenen ailelerin yeni yaşam alanlarına sorunsuz bir geçiş yapmalarını sağlamayı hedeflemektedir.

- Dolaylı Olarak Etki Eden Kurumlar

İller Bankası: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na bağlıdır. Yerel yönetimlere teknik ve mali destek sağlayan bir devlet bankasıdır. Kırsal altyapı ve konut projelerinde finansal ve teknik destek sağlar.

Tarım ve Orman Bakanlığı: Türkiye'de tarım, orman ve kırsal kalkınma alanlarındaki politika ve uygulamaları yönetmekten sorumlu olan ana kurumdur. Bakanlık, kırsal toplulukların yaşam standartlarını yükseltmeye, sürdürülebilir kırsal kalkınmayı desteklemeye ve kırsal altyapıyı geliştirmeye yönelik çeşitli projeler ve programlar geliştirir. 5488 sayılı Tarım Kanunu kapsamında çalışmalar yürütür. Bu kanun tarım sektörünün sürdürülebilirliğini arttırmak, gıda güvenliğini sağlamak ve kırsal kalkınmayı teşvik etmek için çeşitli hükümler içerir. Kırsal alanlarda doğrudan kırsal yerleşim ve konut uygulamaları yapılmasa da kırsal alanlarda yaşayan insanların

ekonomik ve sosyal refahını arttırmaya, tarımsal üretimin verimliliğini ve sürdürülebilirliğini destekleyerek dolaylı olarak etki etmektedir.

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK): Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı bir kuruluştur. Kırsal kalkınma projelerini destekler. Doğrudan kırsal alanlarda konut uygulamaları yapmaz. Ancak kırsal altyapı ve tarımsal kalkınma projelerine teknik destek ve finansman sağlar.

Yerel Belediyeler: İlgili belediye sınırları içerisinde kalan kırsal alanlardaki konut ve yerleşimlerin planlamasını yapar. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve ilgili imar yönetmelikleri kapsamında çalışmalar yürütür.

Her bir kurum, Türkiye'deki kırsal yerleşim ve konut inşası için önemli bir rol oynamakta ve kendi yetki alanlarına göre hareket etmektedir. Bu kurumların iş birliği ve koordinasyonu, kırsal alanlarda yaşam kalitesinin artırılmasında kritik öneme sahiptir. Kırsal alanlarda yerleşim yeri ve konut uygulamalarını çoğunlukla yürüten ve bu tez çalışması kapsamında belirlenen çalışma alanlarında uygulamaları bulunan ÇŞİDB ve AFAD'ın konuyla ilgili yaptıkları çalışmalar ve ilgili kanunlar aşağıda detaylıca anlatılmıştır.

3.2.1. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Yapılan Uygulamalar

Bakanlığın görevleri arasında yerleşim, çevre ve yapılaşma ile ilgili imar, çevre, yapı ve yapım mevzuatını hazırlamak, uygulamaları izlemek ve denetlemek; çevrenin korunması ve iyileştirilmesi, çevre kirliliğinin önlenmesi için gerekli çalışmaları yapmak, standart ve ölçütler geliştirmek; çeşitli tesis ve faaliyetlerin çevresel etkilerini değerlendirmek; fiziki planlara ve bunların uygulanmasına yönelik temel ilke, strateji ve standartları belirlemek ve uygulamak; kamu binaları ve tesislerin inşaatı ile ilgili çalışmalar yapmak ve yapı denetimi sistemini oluşturmak yer almaktadır [Web 2, n.d.]. Türkiye'de Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın kırsal alanlarda gerçekleştirdiği konut uygulamaları, genellikle kırsal kalkınmayı ve sosyo-ekonomik gelişimi desteklemek amacıyla yapılmaktadır. Bu uygulamalar, kırsalda yaşayan vatandaşların yaşam kalitesini artırmayı, modern ve sağlıklı yaşam alanları sunmayı hedeflenmektedir. Bakanlık, bu tür projeleri çeşitli kanunlar ve yönetmelikler çerçevesinde yürütmektedir. Detayları aşağıda verilen 5543 sayılı İskân Kanunu ve

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile kırsal alanlarda yeni yerleşim yerleri ve konut, işletme uygulamaları yapmaktadır.

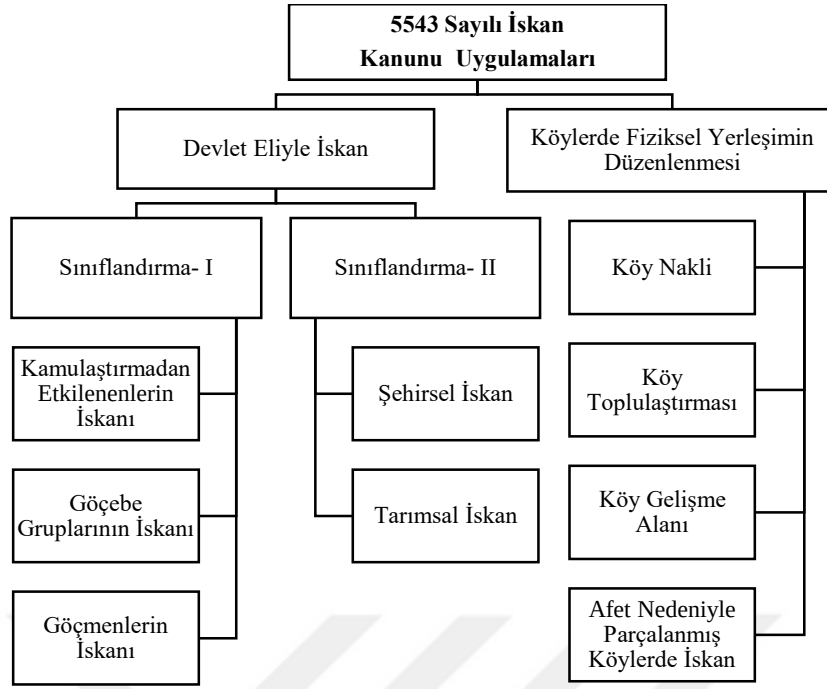
3.2.1.1. İskân Kanunu (5543 sayılı)

Bu kanun 26.09.2006 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ancak iskân çalışmaları çok daha eskiye dayanmaktadır. İlk olarak 1872 yılında “Muhacirin Komisyon Alisi” isimli kuruluş tarafından yürütülmüştür. Zaman içinde sırasıyla “Muhacir ve Aşair Müdüriyeti”, “Mübadele İmar ve İskân Vekaleti”, “İskân Umum Müdürlüğü”, “Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğü”, “Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü” ve “Afet İşleri Genel Müdürlüğü” tarafından iskân çalışmaları ele alınmıştır. 2009 yılında Afet işleri Genel Müdürlüğü’nün kapatılması ile bu görev Çevre, Şehircilik ve İskân Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Bu yasa, kırsal kesimde yaşayan insanların hem sosyal hem de ekonomik gereksinimlerini karşılamayı hedeflemektedir. Yasa, bireylere hem konut hem de işletme yapıları (ahır, samanlık gibi) sunarak arazi sahipliği imkânı vermektedir. Bu sayede, bireyler sürdürülebilir bir gelir kaynağı elde edebilirken, ekonomik bir işletme planlanması ve yapılması da bu sürecin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Burada amaç insanları konut sahibi yapmak değil, onların üretimini ve çalışmasını sağlayıp, ekonomik olarak iyileşmelerini sağlamaktır.

Kamu eliyle el konulan köy alanlarında gelişiminin desteklenmesi, parçalanmış veya yakın mesafedeki köylerin birleştirilmesi, yaşam alanlarının fiziksel olarak iyileştirilip geliştirilmesi yönünde adımlar atılmaktadır. Aynı zamanda, göçebelerin yerleşik hayata geçirilmesi ve yasal düzenlemelerle vatandaşlığa alınan göçmenlerin yerleştirilmesi süreçleri de yürütülmektedir [Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022].

Bu kanun devlet eliyle iskân ve köylerde fiziksel yerleşimin düzenlenmesi olmak üzere iki şekilde uygulanmakta olup (Şekil 3.29) aşağıda açıklanmıştır.

Şekil 3.29: 5543 sayılı İskân Kanunu uygulamaları.

- Devlet Eliyle İskân

Bu iskân uygulaması iki farklı şekilde sınıflandırılmıştır. Birinci sınıflandırmada kamulaştırmadan etkilenenlerin, göçebe gruplarının ve göçmelerin iskanı olmak üzere üç başlık altında ele alınır.

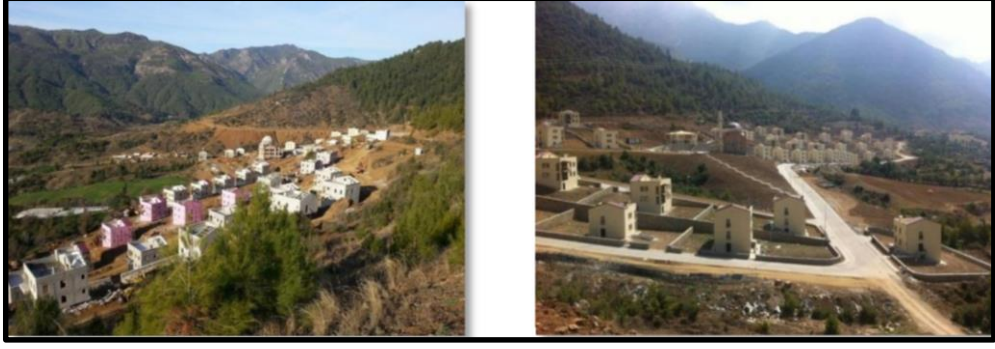
Kamulaştırmadan etkilenenlerin iskanı: Farklı nedenler ile (baraj, havaalanı, karayolu, demir yolu yapımı gibi) kamu tarafından yapılan kamulaştırmalardan etkilenen aileler için uygulanır. Bu maddeden:

- taşınmazının tamamının kamulaştırma alanında olduğunu belgeleyenler,
- taşınmazı kısmen kamulaştırılıp bu yerleri terk etmek zorunda kalanlar,
- kanunda belirtilen aile tanımına uyanlar,
- kamulaştırma bölgesinde uygulamadan en az üç yıl öncesine kadar ikamet eden ancak herhangi bir taşınmaz mal sahibi olmayanlar,

yararlanabilmektedir.

Mersin Alaköprü Barajı yapımı nedeni ile inşa edilen 326 konuttan oluşan iskân projesi

Şekil 3.30'da gösterilmiştir.

Şekil 3.30: Mersin Alaköprü Barajı iskân projesi [Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Göçebe gruplarının iskânı: Bu düzenleme, sürekli bir konutları olmayıp, yaşamlarını göçer hayvancılık yaparak sürdüren, mevsimlere ve doğal koşullara göre yaylak veya kışlak bölgelerine göç eden kişilere yöneliktir. Bu kişiler, kendi tercihlerine göre, tarımsal ya da kentsel alanlarda iskân edilebilirler. Kahramanmaraş Serintepe’de göçebe grupların iskânı için inşa edilen 80 konut Şekil 3.31’de gösterilmektedir.

Şekil 3.31: Kahramanmaraş Serintepe’de inşa edilen göçebe iskân konutları [Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Göçmenlerin iskânı: Özel kanunlarla yurtdışından iskânlı olarak yerleştirilmeleri öngörülen göçmenlerdir. Yurdumuza getirilen bu iskânlı göçmenlerden, sınırlarımızdan giriş yaptıktan sonra geçici veya kalıcı yerleşimleri için seçilen

yerlerin, en büyük mülki amirlerince kendileri ve aile fertleri için "Göçmen Belgesi" verilenler iskân edilirler (Şekil 3.32, Şekil 3.33).

Şekil 3.32: Iğdır'da Ahıska Türkleri için inşa edilen iskân konutları [Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Şekil 3.33: Erzincan Üzümlü 'de Ahıska Türkleri için inşa edilen iskân konutları [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Devlet eliyle iskân uygulamasının ikinci sınıflandırması ise şehirsal ve tarımsal olmak üzere iki başlık altında ele alınır.

Şehirsal iskân: Aileler, şehir içinde yerleşmek istediklerinde, tercihleri göz önünde bulundurularak, ilk olarak yakın bir belde, ilçe ya da il merkezinde, belediye imar planına dahil edilebilecek hazine, belediye mülkleri veya bağış yoluyla ya da satın alarak veya kamulaştırarak temin edilecek taşınmazlar üzerinde yerleştirilebilirler.

Tarımsal iskân: Tarımsal iskân da iki şekilde olur. Tarımsal arazi verilerek veya tarım arazisi verilmeden kırsal alanda yerleşim sağlanır **[Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022]**.

Tarım arazisi verilerek yapılan iskân; ülkemizin herhangi bir yerinde, tarım yapmaya uygun ve toplu yerleşime müsait arazilerin bulunduğu alanlarda, ailelerin yaşamlarını sürdürebileceği gelir seviyesini sağlayacak tarımsal projelerin hazırlanması ile yapılan uygulamadır (**Şekil 3.34**). Projede hem konut ve işletme yapıları hem de yeterli miktarda tarım arazisi sağlanır. Ek olarak, ailelerin tarım arazilerini işleyebilmeleri amacıyla kooperatif kurmaları halinde, makine ve ekipman gibi cansız donatımlar için kredi imkânı sunulabilir. Projesinde öngörülmesi ve talep edilmesi durumunda canlı donatım kredisi ve/veya yıllık işletme kredileri kullanılabilir. Eğer tarım arazisi yetersizse veya ailelerin ek gelir elde etme ihtiyacı varsa, hayvancılık gibi canlı donatım veya diğer ek gelir getirici projeler aracılığıyla destek sağlanabilir.

Şekil 3.34: Hatay-Kırıkhan’da tarım arazisi verilerek yapılan iskân konutları **[Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023]**.

Tarım arazisi verilmeden yapılan iskân ise toplu yerleşime uygun arazi bulunamadığı durumlarda ve aileler kendi bölgelerinde bir yerleşim yeri kabul ederlerse sadece konut ve işletme binaları inşa edilmek suretiyle, tarım arazisi sağlanmadan gerçekleştirilen bir uygulamadır (**Şekil 3.35**).

Şekil 3.35: Bilecik Pazaryeri Gün Yurdu’nda tarım arazisi verilmeden yapılan iskân konutları [Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

- Köylerde Fiziksel Yerleşimin Düzenlenmesi

Köylerin nakli, toplulaştırılması, afet nedeni ile parçalanmış köylerde iskân ve köy gelişme alanı başlıkları altında dört şekilde ele alınır.

Köylerin kalkınmasını sağlamak, toplulaşmayı teşvik etmek, uygun yerleşim yerlerine taşınmayı kolaylaştırmak, parçalanmış veya yakın köyleri bir araya getirmek, köyün fiziksel yapısını iyileştirmek ve geliştirmek, köy merkezinin yanında köy gelişme alanları oluşturmak, planlı merkezi köy yerleşimlerini kurmak, bölgesel mimari yapıları geliştirmek ve çağdaşlaştırmak amaçlarıyla yapılan iskân uygulamalarıdır. Planlı yerleşim alanlarından arsa alanlara, konut ve işletme binaları inşa etmeleri için Bakanlık tarafından belirlenen miktarda kredi desteği sağlanabilir. Merkezi yerleşimin geliştirilmesi için nakil, toplulaştırma veya köy gelişme alanı uygulamalarında, en az otuz ailenin katılımı ve borçlanmayı kabul etmeleri durumunda, devlet tarafından konut, tarım işletmesi binaları, diğer yapılar ve tesisler inşa edilebilir. Fiziksel düzenlemeden yararlanma, en az bir yıldır köyde yaşayan ve aile olarak kabul edilen köy sakinlerine yöneliktir [İskân Kanunu, 2006].

Köy Nakli: Yerleşim yerinin koşullarının iyileştirilmesinin maliyetli olduğu durumlarda, köy sakinlerinin yoğunluğunun talebi üzerine, köyün kendi sınırları içinde, teknik, idari, ulaşım ve merkezi köy nitelikleri göz önünde bulundurularak daha uygun bir yere taşınma süreci gerçekleştirilebilir. Bu süreçte, devlet altyapı hizmetleri, sosyal ve ekonomik tesisler için teknik destek sağlarken, konut ve işletme binalarının inşası için ailelere kredi imkânı sunulur. Bu şekilde Çorum Atçalı köyünde yapılmış olan ve 58 konuttan oluşan yeni yerleşim yeri **Şekil 3.36**’da gösterilmiştir.

Şekil 3.36: Çorum merkez Atçalı köyü [Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Köy Toplulaştırması: Bir köyün ya da komşu köylerin dağınık yerleşim birimlerinden oluşan mahalle, mezra, oba gibi alanlarında, yoğunlukla yerleşim birimlerinin sakinlerinin yoğunluğu toplanmak istediğinde, ilgili köy veya komşu köyler kendi sınırları içinde, teknik ve idari kapasiteyi, ulaşım olanaklarını ve merkezi bir köy kimliğini sağlamak amacıyla, mevcut yerleşim birimlerinden birinde veya yeni bir yerleşim yerinde toplanabilirler (Şekil 3.37). Bu süreçte, devlet tarafından teknik destek, altyapı hizmetleri, sosyal ve ekonomik tesisler sağlanırken, konut ve işletme binalarının inşası için ailelere kredi desteği verilir.

Şekil 3.37: İzmir Menderes Bulgurca [Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Köy Gelişme Alanı: Eğer mevcut köylerin yakınında yerleşim için uygun alan varsa ve talep mevcutsa, teknik destek ve kendi evini inşa etmek isteyenlere kredi desteği sağlayarak köyün gelişim alanına yeni yerleşim yerleri uygulanabilmektedir (**Şekil 3.38, Şekil 3.39**).

Şekil 3.38: Erzincan Refahiye Kayı köyü [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Şekil 3.39: Çorum Kılıçören köyü [Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Afet nedeniyle parçalanmış köylerde iskân: 7269 sayılı Kanuna göre afet uygulamasına tabi tutulan köylerde, eski yerleşim yerlerinde kalmış olan aileler, köyün yönetim sınırları dahilinde, afet uygulama alanının hemen yanında toplulaştırılırlar (Şekil 3.40).

Şekil 3.40: Erzurum Aşkale Dereköy [Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

- Etüt ve proje çalışmaları

Etüt çalışmalarına yukarıda açıklaması yapılan dört uygulamadan biri için başvuru alınarak başlanır. Başvuru yapanların belgeleri incelenerek, uygunlukları araştırılır. Yapılan araştırma sonucunda uygunluğu tespit edilenler etüt-proje programına alınır. Daha sonra iskân duyurusu yapılarak vatandaşlardan hak sahipliği için başvurular alınır. Başvuru işlemi tamamlandıktan sonra hak sahipleri belirlenir ve yeni yerleşim yeri seçimi için çalışmalar başlar. Yeni yerleşim yeri seçimi aşamasında jeolojik ve jeoteknik raporlar, haritalar, imar planı hazırlanır. Bu aşamada köyün gelişme durumu da göz önünde bulundurularak rezerv parseller de oluşturulur. Parselasyon planları hazırlanır ve belirlenen hak sahibi ailelere arsa satışları yapılır. Konut ve işletme (ahır, samanlık) projeleri belirlenmesi aşamasına geçilir. Bu aşamada hak sahipleri Bakanlık tarafından önceden hazırlanmış olan tip projelerden veya kendi oluşturdukları projelerden istediklerini seçebilmektedir. İlgili yönetmeliklere uyularak hazırlanan Bakanlık projeleri seçilmesi durumunda hak sahibi aileler herhangi bir bedel ödemezler. Kendi hazırlattıkları projelerin ise yönetmeliklere uygunluğu incelendikten sonra uygulama izni verilmektedir [Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2022].

- Yatırım ve finans çalışmaları

Etüt ve proje çalışmaları sonucunda arsa satışı yapılan hak sahiplerinden kredi isteyenler tespit edilerek, yatırım programına alınır. Bakanlık tarafından önceden kredi limitleri konut ve işletme yapıları için farklı olarak belirlenir. Yapım maliyetleri her yıl Bakanlık tarafından güncellenir ve hak sahibi ailelere ne kadar devlet desteği sağlanacağı belirlenir. Yatırım programına alınan işlere ödenek ayrılmasından sonra inşaatlara başlanır [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023].

- Borçlanma

Arsalar peşin veya taksitle satılabilmekte, taksitle satın alınması durumunda bedelin üçte biri anlaşmalı banka şubesine yatırıldıktan sonra devir işlemi yapılmaktadır. Taksitle alımlarda kalan borç yılda %5 faizli olarak iki yıl iki eşit taksitle ödenir. Konut ve işletmelerin kredi ödemeleri ise fiziksel yerleşimlerde ve devlet eliyle iskân uygulamalarında farklılık göstermektedir. Fiziksel yerleşimlerde yöresel mimari uygulamalarında inşaatlar bittikten iki yıl (24 ay) sonra ödemeler başlar. On yıl, on eşit taksitle, faizsiz olarak geri ödemeler yapılır. Yöresel mimari yapımını teşvik etmek amacı ile ödemelerde faiz uygulanmaz. Yöresel olmayan mimari uygulamalarda ise diğer bütün şartlar aynıdır sadece ödemelerde yıllık %2 faiz uygulanmaktadır. Devlet eliyle iskânlarda beş yıl ödemesiz olmak üzere 15 yıl eşit taksitlerle faizsiz olarak ödeme yapılması istenmektedir [T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2018].

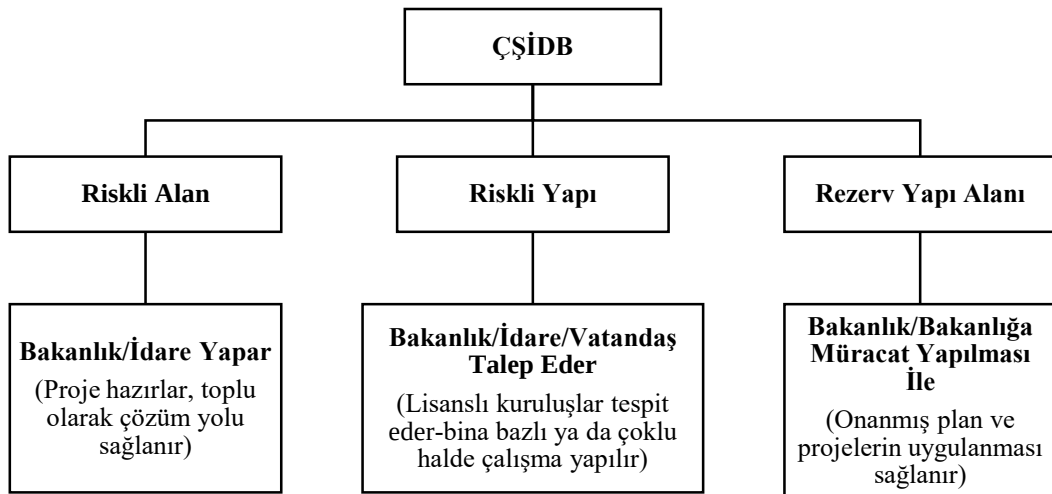
3.2.1.2. Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (6306 sayılı)

Bu yasanın temel amacı; afet riski taşıyan bölgelerde ve riskli yapıların yer aldığı arsa ve arazilerde, teknik standartlara ve normlara uyan, güvenilir ve sağlıklı yaşam alanlarını oluşturabilmek adına iyileştirme, tasfiye ve yenileme işlemlerinin yöntem ve ilkelerini saptamaktır [Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi, 2012]. 2012 yılında yürürlüğe giren 6306 sayılı kanun her ne kadar “kentsel dönüşüm kanunu” olarak bilinse de aslında Türkiye'deki olası afetler, özellikle depremler sonucunda meydana gelebilecek hasarları minimize etmek, can kaybını asgari düzeye indirmek ve çevresel güvenlik ile sağlıklı bir yaşam alanı kurmak hedefiyle oluşturulmuş yasal düzenlemedir.

Bu kanunun ana uygulayıcısı ÇŞİDB olsa da ilgili belediyeler ve il özel idarelerinin de bu kanun kapsamında yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır. ÇŞİDB kentsel dönüşüm süreçlerinin koordinasyonundan, kanunun uygulanması, rezerv yapı alanlarının tanımlanması ve imar planlarının oluşturulması konularında başlıca sorumlu kurumdur. ÇŞİDB' na bağlı Kentsel Dönüşüm Başkanlığı riskli yapıların tespiti, denetimi ve tahliyesi süreçlerinde öncü rol oynar. Tahliye işlemleri ilgili belediyelerce, kontrol ise ÇŞİDİM tarafınca yapılır. Ayrıca, yıkım ve inşaa süreçlerini de ÇŞİDİM yönetir. İlgili belediye ve İl Özel İdareleri de Bakanlık ile iş birliği içerisinde dönüşüm projelerinin yerel düzeyde uygulanmasında görev alır. Planlama ve yıkım işlemleri için gerekli izinleri ile bu süreçte denetimi sağlarlar.

Kanun, riskli yapıların tespiti, denetimi ve tahliye süreçlerini içerir. 7471 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişikliklerle, Kentsel Dönüşüm Başkanlığı'nın yetkilendirilmesi, "rezerv yapı alanı" kavramının yeniden tanımlanması, riskli yapıların yıktırılması için maliklere verilen sürenin düzenlenmesi ve imar planlarına ilişkin usullerin belirlenmesi gibi önemli yenilikler getirilmiştir. Ayrıca, riskli yapıların yıkılması ve yeniden inşası sürecinde malikler, kiracılar ve ilgili diğer taraflara çeşitli yardımlar ve destekler sağlanmaktadır. Bu süreç ve süreçle ilgili tanımlar aşağıda açıklanmıştır.

Kentsel dönüşümün uygulama alanları “riskli alan”, “riskli yapı” ve “rezerv yapı alanı” olmak üzere üç bölümde ele alınmıştır (Şekil 3.41) [Bahşi vd., 2023].

Şekil 3. 41: Kentsel dönüşümün uygulama alanları.

- Riskli alan

Hem can hem de mal güvenliği için tehlike arz eden, zemin yapısı veya üzerindeki yapıların durumu nedeniyle risk taşıyan alanlardır. Bu alanlar, ilgili Bakanlık ya da İdare tarafından belirlenip, Bakanlık teklifiyle Bakanlar Kurulu kararı ile resmileştirilir. Amaç, risk taşıyan bölgelerin tespit edilerek, olası zararların önlenmesidir [**Özkaya Özlüer, 2018**].

- Riskli yapı

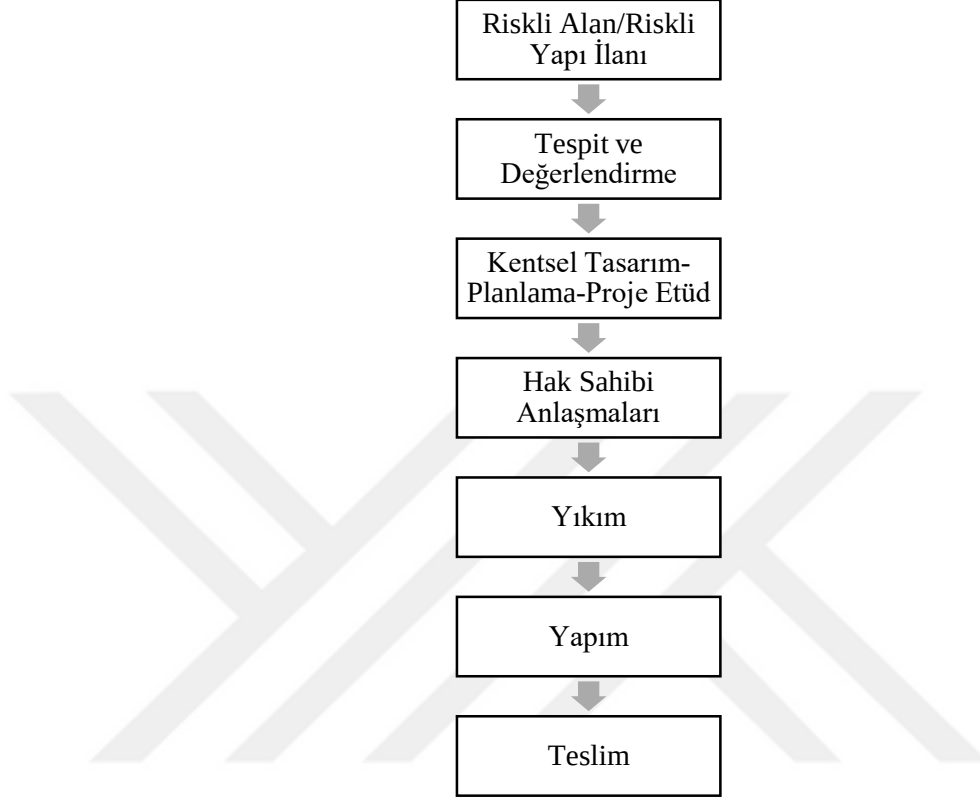
Riskli bir alanda ya da dışında bulunan ve ekonomik ömrünü tamamlamış veya yıkılma veya ciddi hasar görme riski taşıyan yapılar, bilimsel ve teknik verilere dayanarak belirlenen yapı veya yapıları ifade eder [**Özkaya Özlüer, 2018**]. Amaç afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemektir. Binaların riskli olup olmadığının tespiti masrafları kendilerine ait olmak üzere, öncelikle yapı malikleri veya kanuni temsilcileri tarafından, Bakanlıkça lisanslandırılan kurum ve kuruluşlara yaptırılır [**Arslan, 2021**].

- Rezerv yapı alanı

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'nın (TOKİ) veya idarenin talebi üzerine ya da Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın onayı ile Bakanlık tarafından belirlenen alanlardır. Kanunda yapılan yeni değişiklikler (09.11.2023 tarihli ve 32364 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan 7471 Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) ile rezerv yapı alanı olarak sadece yeni yerleşim alanları değil mevcut yerleşim yerleri de ilan edilebilmektedir [**Tümler ve Karagüler, 2020**].

Riskli alan içinde ya da dışarısında ekonomik ömrünü doldurmuş veya yıkılma ya da ağır hasar riski bulunan yapıları tanımlar. Bu yapılar, bilimsel ve teknik verilere dayanarak belirlenir. Amaç, afet riski altındaki ve riskli yapıların bulunduğu yerlerde, fen ve sanat normlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşam alanları oluşturmaktır. Riskli yapıların tespiti, binaların sahipleri veya yasal temsilcileri tarafından, Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurumlara masrafları yapı sahipleri karşılayacak şekilde yaptırılır. Amaç, riskli yapıları iyileştirmek, tasfiye etmek ve yenilemek için gerekli usul ve esasları belirlemektir [**Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi, 2012**].

Riskli yapı ve riskli alan uygulamalarında süreç aynı şekilde devam eder (**Şekil 3.42**). Bu süreçle ilişkin önemli noktalar aşağıda açıklanmıştır [**Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023**].

Şekil 3.42: Riskli Yapı/Riskli Alan tespit süreci [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023**].**

Riskli alan/riskli yapı ilanı: Riskli alanlar, Bakanlıkça resen belirlenebileceği gibi Belediye, İl Özel İdaresi ve TOKİ tarafından yapılan başvurular doğrultusunda da belirlenebilir. Riskli alan tespiti için yapılan teklif dosyaları, inceleme sürecinden geçtikten ve uygun bulunduktan sonra Cumhurbaşkanlığı onayı alınarak Resmî Gazete ‘de ilan edilir. Ardından, projenin yürütülmesi için sorumlu kurum veya idare belirlenir.

Riskli alanda bulunan Hazine'ye ait taşınmazların devri, belirlenen kuruma veya idareye yapılır. Planlama ve projelendirme süreçleri, Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü tarafından incelenir ve onaylanır. Onayın ardından uzlaşma, tahliye, yıkım, yapım, kat irtifakı ve tapu işlemleri, kat mülkiyetinin tesisine kadar olan süreçler tamamlanır. Bu adımlar, riskli alanın güvenli ve düzenli bir şekilde dönüşümünü sağlamak amacıyla titizlikle yürütülür.

Riskli yapıların tespiti ve değerlendirilmesi: Riskli yapıların tespiti ÇŞİDB tarafından yetkilendirilmiş firmalar veya kurumlar tarafından yapılır. Yapıların risk durumu belirli kriterlere göre belirlenir. Yapıların risk durumunu belirten raporlar hazırlanır ve ÇŞİD İl Müdürlüklerince incelenir. Maliklere tebligat yapılarak 15 günlük itiraz süresi tanınır. Riskli yapı tespiti sonucuna itiraz, bildirim tarihinden itibaren 15 gün içinde ilgili Müdürlüğe dilekçe ile yapılabilir. Bu itirazlar, üniversiteler tarafından belirlenen dört üye ve Bakanlık bünyesinde çalışan en az ikisi inşaat mühendisi olmak üzere üç üye toplam yedi üyeden oluşan bir teknik heyet tarafından değerlendirilir. Riskli yapı bilgileri ilgili Tapu Müdürlüğü'ne bildirilir.

Kentsel Tasarım/Planlama/Proje Etüt: Uygulama alanlarına yönelik planlamalarda, alanın özelliklerine uygun olarak afet risklerinin azaltılması, fiziksel çevrenin iyileştirilmesi, korunması ve geliştirilmesi, sosyal ve ekonomik gelişmenin desteklenmesi, enerji verimliliği ile iklim duyarlılığına vurgu yaparak yaşam kalitesinin artırılması esas alınmaktadır. Plan teklifleri, İdare veya ilgililer tarafından hazırlanır ve özellikle riskli alanlarda ve rezerv yapı bölgelerinde kentsel tasarım projeleriyle birlikte sunulur. Aynı şekilde, riskli yapı veya parsellerde kentsel tasarım projesi talep edilmesi halinde, Bakanlık tarafından istenen bilgiler doğrultusunda hazırlanır.

Planlama alanı ile yakın çevresinin mevcut durumunu gösteren bilgi ve belgeler ile ilgili kurum ve kuruluş görüşleri de plan teklifine eklenir. Bu teklifler, Bakanlıkça uygun bulunduğu aynen ya da gerekli değişiklikler yapılarak onaylanır. Bu şekilde, planlamaların hem yerel özelliklere hem de genel kalkınma hedeflerine uygun olarak gerçekleştirilmesi sağlanır.

Hak sahibi anlaşmaları: İdare, uygulama alanındaki taşınmazların sınırlarını ve cinslerini gösteren bir harita oluşturarak, hak sahiplerini belirler ve bu bilgileri içeren bir hak sahipleri listesi oluşturur. Hak sahiplerinin taşınmazlarının değeri belirlenir ve dönüşüm projesinin başlaması için salt çoğunluk² şartı sağlanırsa uygulamaya geçilir.

² 09.11.2023 tarih 32364 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 7471 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 10. Maddesi kapsamında "en az üçte iki" ibareleri "salt" şeklinde değiştirilmiştir.

İnşa edilecek konut ve işyerlerinin hak sahiplerine tahsis edilebilmesi için uygulama alanındaki taşınmaz malikleri ile sözleşmeler yapılır. İhtiyaç halinde, Bakanlık tarafından satın alınan arsa veya hazır konut ve işyerleri, uygulama alanındaki taşınmaz maliklerine verilmek üzere sözleşme kapsamına alınabilir. Uygulama alanındaki taşınmazın bedeli, 6036 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği ⁽¹⁾ 'nin 12. maddesine göre belirlenen tutar, maliklere tahsis edilecek konut veya işyerinin yapım maliyet bedelinden veya rayiç değerinden düşülerek hesaplanır.

Hak sahipliği durumları, paylaşım, ödemeler, fesih gibi işlemlere ilişkin tüm detaylar, ilgili yönetmelikte belirtilmiştir. Bu sayede süreçte şeffaf bir yönetim sağlanarak hak sahiplerinin hakları korunur ve dönüşüm süreci adil bir şekilde yürütülür.

Yıkım: Onaylanan riskli yapıların yıkımı ve yeni yapıların inşası, belediyeler ve Kentsel Dönüşüm Başkanlığı gözetiminde gerçekleştirilir. Yıkım süreci, maliklerin ve kiracıların tahliyesiyle başlar ve yeni yapıların inşası için planlar yapılır. Riskli yapı olarak tapu kütüğüne kaydedilen taşınmazların maliklerine, altmış günden az olmamak üzere süre verilerek riskli yapıların yıktırılması istenilir.

Yapım: Dönüşüm süreçleri, ilgili idare tarafından yönetilmekte olup, yapım aşamaları genellikle ihale yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. Ancak, vatandaşlar tarafından yürütülen riskli yapı dönüşüm süreçlerinde, bireylerin anlaştığı yükleniciler aracılığıyla ilerlemektedir. Bu süreç, önceden hazırlanan kentsel dönüşüm planları ve projeleri temel alır. Yapım aşamasında, inşaat teknikleri, malzeme seçimi, altyapı ve çevresel düzenlemeler gibi faktörler titizlikle ele alınır. İnşaat mühendisleri, mimarlar ve diğer uzmanlar, projenin teknik ve estetik standartlara uygun bir şekilde geliştirilmesini sağlamak için aktif bir rol oynarlar.

Riskli alanlarda ve bu alanlarda bulunan yapıların dönüşümü için vatandaşlar tarafından verilen tekliflerde, yapı inşa alanı veya yaklaşık maliyet üzerinden belirli yüzdelik oranlarda teminatların Bakanlık nezdinde sağlanması zorunludur. Bu süreçler, Bakanlık denetiminde gerçekleştirilir ve dönüşüm projelerinin uygunluğu ve güvenliği titizlikle gözetilir.

Teslim: Tamamlanan yapıların teknik ve yasal uygunluk kontrolleri yapılır, gerekli belgeler ve sertifikalar düzenlenir. Sonrasında, hak sahiplerine anahtar teslimi gerçekleştirilir ve onların yeni konutlarına taşınmaları sağlanır. Ayrıca, bu aşamada yerleşimlerin altyapı ve çevre düzenlemeleri de tamamlanmış olur.

Hak sahibinin borçlanma ihtiyacı doğması durumunda, taraflar arasında borçlanma bedeli üzerine dair bir sözleşme yapılır ve tapuda ferağ işlemi, borçlanma bedelinin tamamı ödenmeden gerçekleştirilmez. Hak sahibine ait bağımsız bölüm veya bölümler, Başkanlık tarafından belirlenen süre içinde teslim alınmazsa, hak sahibinin bu mülkiyet hakkı sona erer. Bu durumda, dönüşümden önceki taşınmazın değeri güncellenir ve hak sahibi adına açılan vadeli bir hesaba yatırılır. Dönüşümden önceki taşınmazın tapu kaydındaki ipotek, ihtiyati haciz, haciz ve intifa hakkı gibi haklar ve şerhler, hak sahibi adına yatırılan taşınmazın bedeli üzerinde devam ettirilir. Tapu kaydındaki haklar ve şerhler, Başkanlığın talebi üzerine tapu müdürlüğünce resen terkin edilir ve bu durum hak sahibine bildirilir. Hazine adına kayıtlı olan söz konusu bağımsız bölüm veya bölümler, Başkanlık tarafından devralınır. Bu süreç, herhangi bir intihal oluşturmayacak şekilde düzenlenir **[Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi, 2012]**.

- Yardımlar ve Destekler

Yıkım sürecinde, vatandaşlara geçici konut veya iş yeri sağlanır veya kira yardımı yapılır. Kira yardımının süresi riskli alan dışında yer alan riskli yapılarda 18 ayı geçmez. Riskli alanlarda ve rezerv yapı alanlarında ise bu süre 48 ayı geçmez. Bu süreç e-Devlet üzerinden takip edilebilir ve başvurular elektronik ortamda yapılabilir. Kredi olarak yıkım işlemini gerçekleştiren hak sahipleri, kredi tutarının hesaplarına yatırıldığı tarihten itibaren altı ay içinde yıkımı tamamlamak, enkazı kaldırmak ve Bakanlığa bilgi vermek zorundadır. Bu süreç için, ilgili Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüklerine başvurularak kredi talep edilir. Kredinin geri ödeme süresi 120 ay olarak belirlenmiştir. Yeniden inşa sürecinde ise, maliklere ve kiracılara uygun faiz oranları ile konut kredileri sunulur. Bu krediler, yeniden inşa edilecek yapıların finansmanında kullanılır. Kanun kapsamında yapılacak konutlarda KDV oranı %1'dir. Bu kanun kapsamında gerçekleştirilen işlemler, sözleşmeler, devir ve tesciller ile uygulamalar, noter harcı, tapu harcı, belediye harçları, damga vergisi, veraset ve intikal vergisi, döner sermaye ücreti ve diğer ücretlerden muaf tutulur. Ayrıca, bu kapsamda sağlanan krediler nedeniyle alınacak paralar, banka ve sigorta muameleleri vergisinden de muaftır. Ayrıca, yıkım ve yeniden inşa sürecinde, vatandaşlara hukuki danışmanlık ve destek sağlanır. Bu, hak sahiplerinin haklarını korumak ve sürecin düzgün bir şekilde işlenmesini sağlamak için önemlidir **[Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2023]**.

6306 sayılı Kanun'un uygulanmasına yönelik gerek bazı sivil toplum kuruluşları gerekse bilim insanları tarafından birtakım eleştiriler yapılmaktadır. Bu eleştirilerin başında, Kanun'un Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na geniş yetkiler vermesi gelmektedir. Bu yetkiler arasında riskli yapıların tespitinin Bakanlıkça belirlenen kurum ve kuruluşlar tarafından yapılması, yapılan itirazların Bakanlık temsilcileri tarafından incelenmesi, riskli alanlar ve rezerv yapı alanlarındaki taşınmazlara ilişkin her türlü planı yapma yetkisinin Bakanlıkta bulunması yer almaktadır. Kanun'da riskli alan tanımının net olmaması da eleştiriler arasındadır. Bu durum, öncelikli afet riskli alanlarının tam olarak belirlenememesine ve zamanında müdahale edilememesine neden olmaktadır. Kanunun uygulanmasında, mülkiyet hakkının ihlaline yol açabilecek durumlar da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, riskli bir binanın yıkılması sonucu arsa haline gelen taşınmazlarda azınlığın paylarının çoğunluğa satılması, satılamaması halinde Hazine adına tescil veya kamulaştırılma gibi durumlar ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca riskli yapılar dışında kalan yapılar Bakanlıkça gerekli görüldüğü takdirde bu Kanun hükmüne tabi olabilmektedir. Riskli alan ilanlarının birçok afetten sonra yapılması da eleştirilmektedir [Ağın Gözükızıl ve Zengin Çelik, 2022; Daşkiran ve Ak, 2015]. 6306 sayılı Kanun ile uygulanan kentsel dönüşüm projelerinin de gerek kentsel gerekse kırsal alanlarda sosyo-kültürel açıdan da riskleri bulunmaktadır. Kentsel dönüşüm uygulanan alanlarda daha önce buralarda uzun süre ikamet eden kişilerin sonrasında mahallelerini terk ettikleri görülmektedir. Genellikle bahçeli, müstakil evlerin yerine apartmanların yapılması ile geleneksel mahalle dokusu değişmekte, kullanıcılar mahremiyet ve özgürlüklerini kısmen kaybetmekte, apartman hayatına uyum sağlamakta zorlanmakta ve komşuluk ilişkileri azalmakta hatta yok olmaktadır [Dur, 2015]. Ayrıca bu kanun ile birlikte uygulanan dönüşüm projeleri sebebiyle hem kentlerde hem de kırsal alanlarda korunması gerekli geleneksel konutların yıkımı hızlanmıştır. Kullanıcı ihtiyaçlarının değişmesi, modern konut sahibi olma isteği yanında ekonomik etkenler de konut sahiplerine dönüşüm projelerini cazip hale getirmiştir. Bu da korunması gerekli geleneksel konutların hızla yok olmasına sebep olmaktadır.

3.2.2. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Tarafından Yapılan Uygulamalar

Türkiye'nin jeolojik, topoğrafik ve iklimsel karakteristikleri, ülkeyi her daim muhtelif doğal felaket riskleriyle yüz yüze getirmektedir. Bu sebepten ötürü, afetlerin farklı

boyutlarının incelenmesi zorunluluk arz etmektedir. Geçmişten bugüne, insan kayıplarına, yaralanmalara ve maddi zararlara neden olan doğal felaketlerle Türkiye sıkça karşı karşıya kalmış bir ülkedir. Bu yüzdendir ki ülkemizde afet yönetimi çok eskilere dayanmaktadır. İstanbul'da 1509 yılında meydana gelen depremde 13.000'den fazla kişinin ölmesi ve birçok yapının yıkılmasının sonra Padişah II. Beyazı tarafından çıkarılan ferman afet yönetimi ile ilgili yapılmış olan ilk düzenlemedir [Öztürk, 2003]. 1939 Erzincan depremi sonrası afetlere ilişkin politikalarda düzenlemeler yapılmak zorunda kalınmış ve ilk yasa 1940 yılında 3773 sayılı "Erzincan'da ve Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntikalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun" çıkarılmıştır [Yılmaz, 2003]. Daha sonra birçok çalışma yapılmış, kanun çıkarılmıştır. Ancak en önemlisi 1959 yılında 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" olup bazı değişikliklerle günümüze kadar gelmiştir. Ülkemizde afetlerle ilgili yetki ve sorumluluk Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nda bulunmaktadır. Afetlerin önlenmesi, zararlarının azaltılması, afetlerle mücadele edilmesi afet ve sonrasında da iyileştirme çalışmaları Başkanlık tarafından yürütülmektedir.

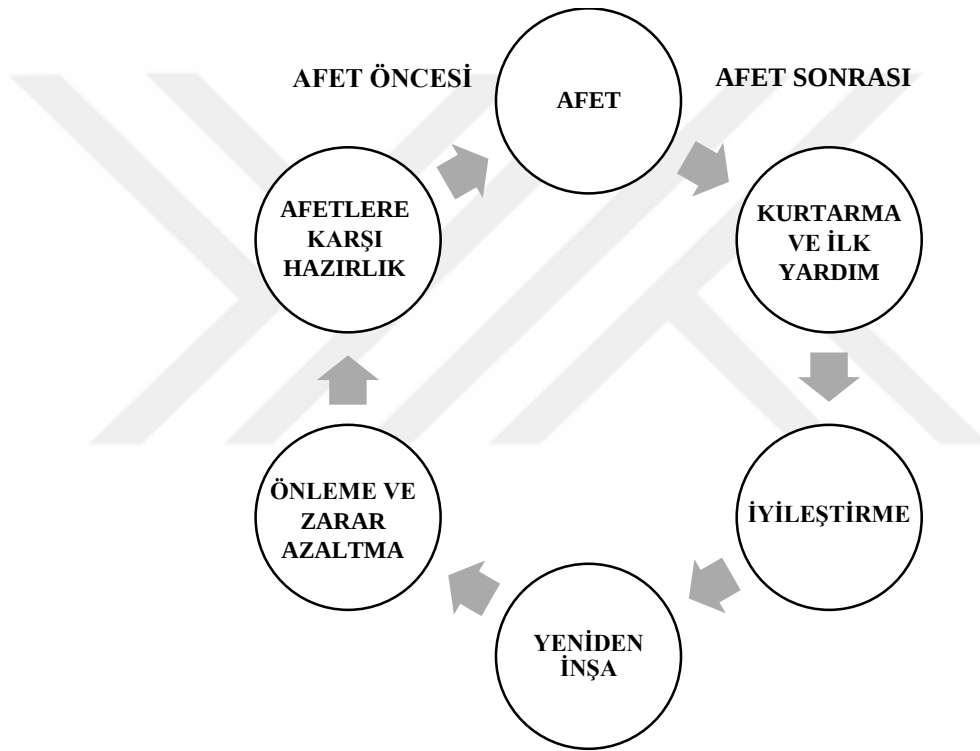
3.2.2.1. Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (7269 sayılı)

Bu Kanun deprem, yangın, sel, heyelan, kaya düşmesi ve çığ gibi afetler sonucunda yapıların (konut, ahır, işyeri ve kamu tesislerinin) genel hayata etkili olacak derecede zarar görmüş olması veya görmesi muhtemel olan yerlerde alınması gereken tedbirleri, afet sonrasında yapılacak yardımları, bunların usul ve esaslarını kapsamaktadır. Bir afetin genel hayata etkili olabilmesi için birtakım şartlar aranmaktadır. Afetin bölgesinde;

- Afet sebebi ile ölü veya ağır yaralıların bulunması,
- Tarım ürünlerinden en az 1/3'ünün zarar görmüş olması,
- Büyük ve küçük baş hayvanın telef olması,
- O yerde kışların çok şiddetli ve inşaat mevsiminin kısa süreli olması,
- O yerde kamu tesislerinin (yol, su, elektrik, kanalizasyon vb.) kullanılmayacak veya çalışamayacak derecede hasar görmüş olması,
- Ulaşım imkanlarının çok sınırlı olması,

şartlarından birinin gerçekleşmiş olması gerekir.

Afet yönetimi; zararın azaltılması, önceden hazırlanma, kurtarma ve acil müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma olmak üzere beş temel evreden oluşur. Bu yönetim evreleri birbiriyle sıkı bir şekilde bağlantılıdır ve birbirlerinin ardından gelir. Her evrede yapılan işlemler, bir sonraki aşamanın etkinliğini doğrudan etkileyebilir; bu nedenle afet yönetim süreçleri, sürekli bir döngü veya süreç olarak işlemelidir [Yılmaz, 2003; Ergünay, 1996]. Afet öncesi ve sonrası olmak üzere yapılan çalışmaların süreci aşağıda **Şekil 3.43**'te verilmiştir.

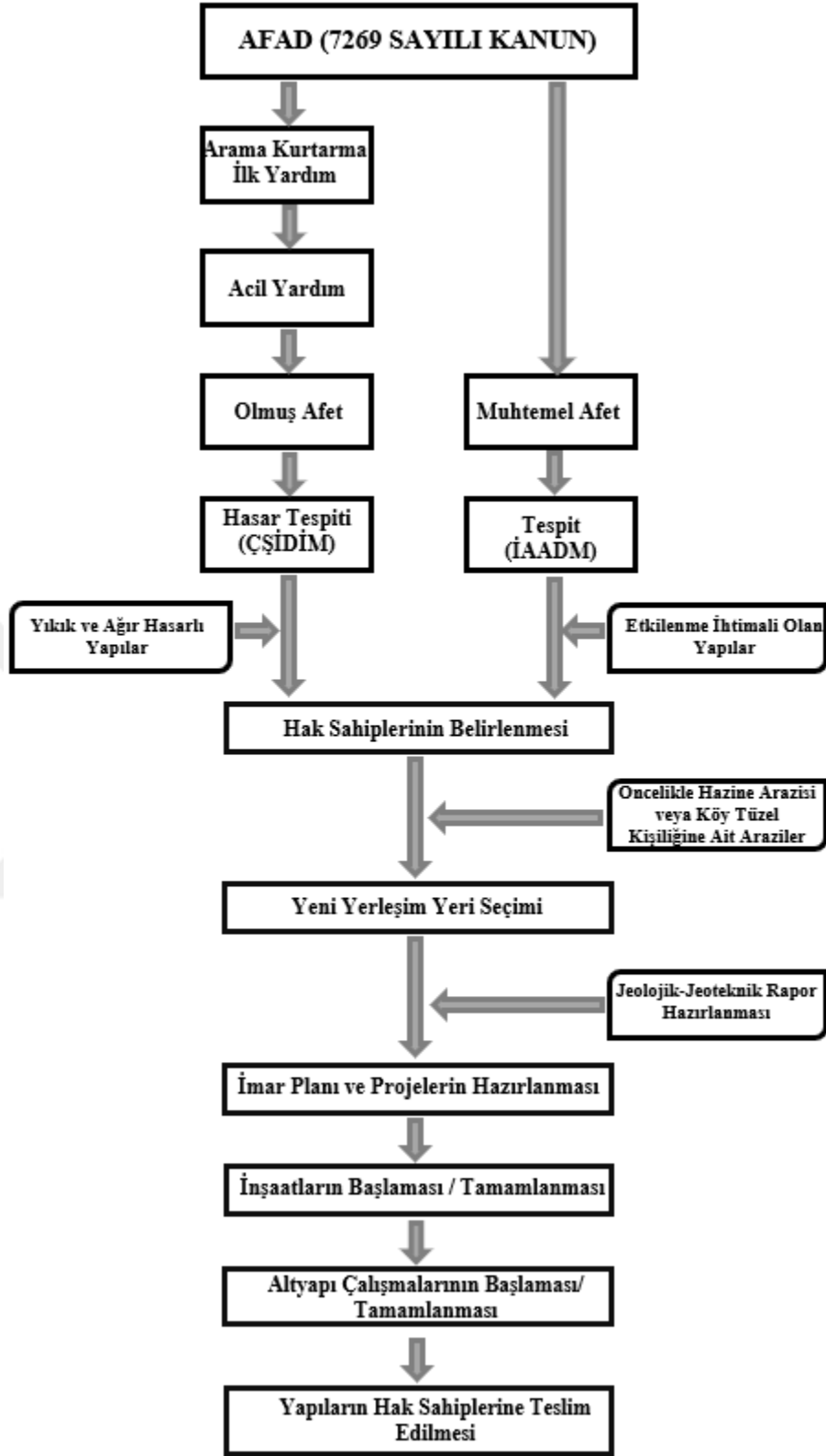

Şekil 3.43: Afet öncesi ve sonrası çalışma süreci [Gökçe ve Tetik, 2012].

7269 sayılı Kanun doğrultusunda, meydana gelen bir afetten sonra ilk müdahalenin (arama kurtarma, ilk yardım vb.) ardından afetzede vatandaşlara acil yardımlar yapılır ve hasar tespiti çalışmaları başlatılır. Hasar tespit işlemleri Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Hasar Tespit Hizmet Grubu personelleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Yapılan tespit sonrasında hazırlanan raporlar doğrultusunda konut, iş yeri veya ahırları ağır hasarlı veya yıkık durumda olan afetzedeler belirlenir. İhtiyaç durumuna göre çadır veya konteynerler ile geçici iskân sağlanır. Meydana gelmesi muhtemel olan bir afetten

dolayı ise İAADM teknik personelleri tarafından alanda yapılan incelemeler ve çalışmalar sonucunda afetten etkilenen ve etkilenme ihtimali olan, nakillerine karar verilen konut, ahır ve iş yerleri için afetzedeler Jeolojik Etüt Raporu ile belirlenir. Belirlenen bu afetzedelerden hak sahibi olmak için başvuru yapanların başvuruları incelenir ve hak sahipleri Afet Sebebiyle Hak Sahibi Olanların Tespiti Hakkındaki Yönetmelik hükümlerince belirlenir. Hak sahibi sayısına göre yapılacak olan konut, ahır ve iş yeri sayıları saptandıktan sonra yeni yerleşim yeri oluşturulması için yer seçimi çalışmaları başlar. Yeniden yerleştirme iki şekilde yapılır. İlki afet olmadan önce afetzedelerin yaşadığı yerleşim yerine, ikincisi ise tamamen yeni bir alanda uygulanır. Afetten etkilenen veya risk altındaki yerleşim yerlerinin taşınması her zaman gerekli olmayabilir. Su baskını, heyelan, kaya düşmesi ve çığ gibi çeşitli doğal afetlerden zarar gören yerleşim alanlarının yeniden inşası sürecinde, bu alanlar afete maruz bölge (yapı ve ikamete yasaklanmış afet bölgesi) olarak belirlendiği için eski yerlerine dönüş mümkün olmamakta ve yeni bir yerleşim alanı oluşturulması gerekmektedir. Öte yandan, yangın veya deprem gibi afetlerden zarar gören yerleşim yerleri, eğer başka afet riskleri taşımıyorsa, yeniden kullanılabilir yerleşim alanı olarak değerlendirilebilir [Tercan, 2018].

Meydana gelen bir afet veya muhtemel bir afet sebebiyle İAADM tarafından 7269 sayılı Kanun kapsamında gerçekleştirilen bütün çalışmalara ait süreç **Şekil 3.44**'te verilmiştir.

Şekil 3.44: Afet sonrası iyileştirme süreci.

- Etüt ve Proje Çalışmaları

Yerleşime uygun yeni yerleşim alanları belirlenirken öncelikle hazine arazisi veya köy tüzel kişiliğine ait araziler tercih edilir. Yeni yerleşim yerleri İAADM teknik personellerinden oluşan Yer Seçimi Komisyonu tarafından belirlenmektedir. Yer Seçimi Komisyonu jeoloji mühendisi (olmaması durumunda jeofizik mühendisi) ve harita mühendisinden (olmaması durumunda şehir plancısı) oluşmaktadır. Söz konusu personel, yer seçimi raporunu hazırlarken, doğal afet tehlikeleri, jeolojik ve sismolojik durum, mülkiyet ve imar, planlama, altyapı ve yapı maliyetleri, vaziyet planı ve mimari proje yönünden değerlendirmelerde bulunurlar. Ayrıca mevcut eski yerleşim yerinin bütünlüğünün korunması, sosyal-kültürel özellikler, ekonomik yapı, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi konularda dikkate alınır. Yer seçimi tamamlandıktan sonra bu alanların jeolojik-jeoteknik raporları hazırlanır ve imar planı yapılıp, onaylanır. Bu rapor, seçilen bölgeyle ilgili olarak; coğrafi, jeomorfolojik, jeolojik, hidrojeolojik özellikler, imar durumu ve mülkiyet bilgileri gibi unsurları kapsar. Ayrıca, alanın doğal afet riskleri, şehircilik yasaları ve ilgili diğer yasal düzenlemeler açısından analizini içerir. Yer seçiminin nedenleri açıklanmış ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının görüşleri de raporda yer alır.

Afet projeleri EYY Metodu (Evini Yapana Yardım), ihale yöntemi veya TOKİ aracılığı ile üç farklı şekilde yapılabilmektedir. EYY Metodunda hak sahipleri İAADM' nün hazırlamış olduğu tip projeleri veya kendi hazırlattıkları projeleri uygulayabilirler. Hak sahiplerinin hazırlattığı projelerin uygunluğu İAADM teknik personelleri tarafından kontrol edilip, onaylanır. İnşaatlar da bu personellerin denetimi ve kontrolü altında başlatılır ve tamamlanır.

Aşağıda **Şekil 3.45**'te 2019 yılında Denizli ili Bozkurt ilçesinde meydana gelen deprem sonrasında Afyonkarahisar'a bağlı Dazkırı ilçesi Kızılören köyünde, **Şekil 3.46**'da ise meydana gelmesi muhtemel bir su baskını nedeni ile Erzincan ili Merkez Koçyatağı köyünde yapımları tamamlanan ve hak sahibi ailelere teslim edilen afet konutlarına ait yeni yerleşim yerleri gösterilmektedir.

Şekil 3.45: Kars ili Kağzıman ilçesi Ülker, Denizgölü ve Körpınar köyleri için yapılan yeni yerleşim yeri ve konutlar [Gökçe ve Tetik, 2012].

Şekil 3.46: Muhtemel su baskını afeti nedeni ile Erzincan Koçyatağı köyünde yapılan yeni yerleşim yeri ve konutlar [Erzincan İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Arşivi, 2023].

Konut, ahır ve iş yeri inşaatları tamamlandıktan sonra alt yapı (kanalizasyon, içme suyu ve elektrik) çalışmaları başlatılmaktadır. Alt yapı çalışmaları ihale yöntemi ile yaptırılmaktadır. Yapılan yeni afetzede yerleşim yeri imar planında gösterilen sosyal donatılar ve çevre düzenlemesi AFAD tarafından yapılmamakta, hak sahipleri tarafından kendi imkanları ve yerel yönetimler (ilgili belediye ve özel idare) tarafından yapılmaktadır.

- Borçlanma

AFAD (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) tarafından her yıl konut, ahır ve iş yeri için ayrı olmak üzere kredi miktarları belirlenir. Hak sahipleri belirlenen bu kredi miktarı üzerinden borçlandırılır. İnşaatlar tamamlandıktan 24 ay sonra kredi geri

ödemeleri başlatılır. Konut ve ahırlar için en az 20 en çok 30 yıl vadeli olmak üzere ilk iki yıl herhangi bir ödeme yapmadan, sonrasındaki yıllarda ise eşit taksitlerle faizsiz olarak; işyerleri için en az 5 ve en çok 15 yıl vadeli olmak üzere ilk iki yıl herhangi bir ödeme yapmadan, sonrasındaki yıllarda eşit taksitlerle %4 faiz oranı ile geri ödemeler yapılmaktadır. Depo, samanlık gibi yapılar için ise herhangi bir yardım yapılmamaktadır [Umumi Hayata Müessir Afetler, 1959].

4. ERZİNCAN KENTİ KIRSALINDA DEVLET ELİYLE YAPILAN KONUT UYGULAMALARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde Erzincan kentinin konumu, iklimi, doğal bitki örtüsü gibi genel özellikleri, çalışma alanı olarak belirlenen köylerle ilgili genel bilgiler, bu köylerde 2000 yılı sonrası İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yapılmış olan yerleşim alanları, konut uygulamaları ve kullanıcıların konut memnuniyetlerini tespit etmek için yapılan görüşmeler anlatılmıştır. Anket sonuçları analiz edilerek yapılan değerlendirmelerle kırsal alanlarda yapılacak konutlara ilişkin belirlenen kriterler sunulmuştur.

4.1. Erzincan Kentinin Genel Özellikleri

Erzincan kentinin nüfus, coğrafi konum, iklim, bitki örtüsü, ekonomi, afetsellik gibi özellikleri ile yerel mimari örneği olarak kurma evler hakkında bilgiler aşağıda özetlenmiştir.

- Nüfus

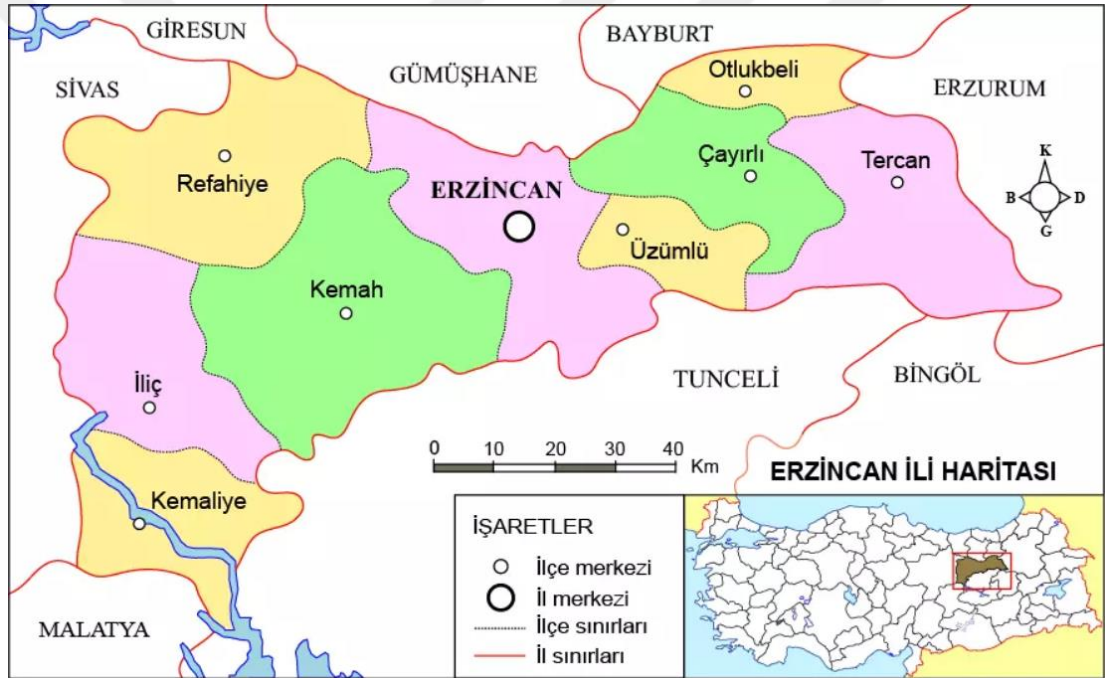
Erzincan, Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan ve 11.903 km²'lik bir yüzölçümüne sahip olan bir ildir [**Karadeniz ve Altınbilek, 2018**]. Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK) 2022 yılı verilerine göre 239.223 nüfusa sahiptir. Nüfusun 166.181'i şehir merkezinde yaşamaktadır [**TÜİK, 2023b**].

- Coğrafi Konum

Türkiye'nin en eski yerleşim yerlerinden biri olan Erzincan ili tarih boyunca yıkıcı birçok depremle sarsılmıştır ve yıkımlar sonrasında il sınırları değişime uğramıştır. Erzincan, Doğu Anadolu Bölgesinde Yukarı Fırat Havzasının kuzey batısında yer almaktadır (**Şekil 4.1**). Matematiksel konum olarak, 39° 01' - 40° 04' 25" kuzey enlemleri ile 38° 15' 25" - 40° 46' 30" doğu boylamları arasında bulunmaktadır. Şehir; kuzeyde Esence, güneyde Munzur, doğuda Sansa Boğazı ve batıda Karadağ ile çevrelenen Erzincan Ovası'na konumlanmıştır. 1200 m rakımlı Erzincan Ovası'nın genişliği doğu-batı yönünde 30 km, kuzey-güney yönünde ise 15 km'dir. Tarihte Erzincan ili doğuda Sansa Boğazı, batıda Kemah Boğazı aracılığı ile ulaşım hususunda önemli bir rol oynamıştır. Erzincan Ovası Sivas-Erzurum ve Trabzon Malatya'dan

gelen karayollarının birleştiği bir konumda yer almaktadır [Yavi, 1994]. Erzincan ilinin konumlandığı ovidan ülkenin doğu illerini batıya bağlayan E-80 karayolu ile Kars Haydarpaşa demiryolu hattı geçmektedir. Erzincan ili kuzey-güney yönünde de merkezi bir konuma sahip olup Zigana ve Pöske geçitleri üzerinden karayolu vasıtasıyla Karadeniz kıyılarına bağlanmaktadır [Başbüyük ve Akpınar, 2012].

Erzincan; doğuda Erzurum, güneydoğuda Bingöl, güneyde Tunceli, güneybatıda Elazığ, Malatya, batıda Sivas, kuzeyde Bayburt ve kuzeybatıda Giresun illeri ile komşudur [Erzincan İl Özel İdaresi, 2023] ve Kemaliye, İliç, Kemah, Refahiye, Üzümlü, Çayırılı, Otlukbeli ve Tercan olmak üzere sekiz adet ilçeye sahiptir (Şekil 4.1).

Şekil 4.1: Erzincan'ın konumu ve ilçelerini gösterir harita [Web 3, 2023].

- İklim ve Bitki Örtüsü

Doğu Anadolu Bölgesi, Türkiye'nin en yüksek rakımına sahip ve dağlık bölgesidir. Yüksek rakımı ve dağlarla çevrili olması sebebiyle bölgenin iklimi diğer coğrafi bölgelere göre büyük farklılıklar barındırmaktadır. Karasal bir iklime sahip olan Doğu Anadolu bölgesinin yüksek dağ sıraları arasında uzanan ovalar dizisinden birisi olan Erzincan Ovası, bu morfolojik durumunun sonucunda karasallığın en şiddetli biçimde etkisini gösterdiği yerlerden biridir [Akkan, 1963]. Erzincan ili, karasal iklim

özelliğine sahip olmasının yanında değişen yüzey şekillerinden dolayı kısa mesafelerde iklim koşullarında da farklılıklar görülebilen bir özelliğe sahiptir. Bölgede bulunan diğer illerden (Elâzığ ve Malatya haricindeki) iklimi daha ılıman bir özelliğe sahiptir.

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nün (DMİ) verilerine göre, 1991-2021 yılları arasında Erzincan'a ait sıcaklık ve yağış miktarı **Tablo 4.1**'de verilmiştir. Buna göre en düşük ortalama sıcaklık ocak ayında $-1,9^{\circ}\text{C}$, en yüksek ortalama sıcaklık ise ağustos ayında $24,5^{\circ}\text{C}$ 'dir ve ilin en çok yağışı mayıs ayında aldığı görülmektedir [Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 2023].

Tablo 4.1: Erzincan'a ait genel istatistik bilgileri (1929-2022) [Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, 2023].

Erzincan	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Yıllık
Ortalama Sıcaklık ($^{\circ}\text{C}$)	-2.9	-1.2	4.0	10.7	15.5	19.9	23.8	23.9	19.2	12.5	5.7	-0.1	10.9
Ortalama En Yüksek Sıcaklık ($^{\circ}\text{C}$)	1.7	3.8	9.5	16.8	22.3	27.1	31.5	32.1	27.4	20.0	11.7	4.4	17.4
Ortalama En Düşük Sıcaklık ($^{\circ}\text{C}$)	-6.9	-5.3	-0.8	4.8	8.8	12.2	15.6	15.4	10.9	5.9	0.8	-3.9	4.8
Ortalama Güneşlenme Süresi (saat)	2.9	4.0	5.0	5.9	7.5	9.8	10.9	10.2	8.7	6.4	4.5	2.9	6.6
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	9.62	9.05	11.63	12.79	13.95	8.92	3.31	2.46	4.24	8.25	8.44	9.41	102.1
Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (mm)	28.1	30.3	42.3	52.7	52.8	30.6	12.2	6.8	15.7	39.3	35	28.2	374
En Yüksek Sıcaklık ($^{\circ}\text{C}$)	14.6	17.2	25.2	30.0	33.8	37	40.6	40.5	37.2	31.4	24.9	19.0	40.6
En düşük Sıcaklık ($^{\circ}\text{C}$)	-31.2	-30.2	-22.4	-11.1	-4.2	2.0	5.0	5.9	0.3	-6.8	-15.6	-25.9	-31.2
Ölçüm Periyodu 1929 - 2022													

Erzincan Ovası'nda yıllık ortalama sıcaklık, çevre illere nazaran oldukça yüksektir. Ovası çevreleyen Esence Dağları 3537 m, Munzur Dağları 3462 m yükseklikleri ile ovanın daha korunaklı bir duruma sahip olmasını sağlamıştır. Ocak ayı sıcaklık ortalaması $-2,9^{\circ}\text{C}$ iken ağustos ayı sıcaklık ortalaması $23,9^{\circ}\text{C}$ 'dir (**Tablo 4.1**).

Erzincan ili ayrıca yaz mevsimini çevre illere göre daha uzun süre ve daha yüksek sıcaklıkla geçirmektedir **[Kaya, 2011]**. Etrafının yüksek dağlarla çevrili olması ile depresyon yağışlarından ciddi şekilde etkilenmemektedir. Çünkü yağışa sebep olan rüzgârlar, yüksek dağları aşarken tüm nemini bırakmakta ve bu çevreye ulaştığında benzer yükseltiye sahip diğer yerlere göre daha az yağışa sebep olmaktadır **[Hayli, 2001]**. İlkbahar mevsimi aldığı yağış oranı (%39) ile en yağışlı mevsim olarak etkisini gösterirken yağışın geriye kalan (%26'sı sonbahar, %22 si kış ve %13 ü de yaz mevsiminde) kısmı genellikle diğer mevsimlerde kaydedilmiştir. İl, en fazla yağışı mayıs ayında alırken bulutlu gün sayısı ise en fazla olan ay ise aralık ayı olarak kaydedilmiştir. Kış mevsiminde doğudan etkisini gösteren Sibirya kaynaklı hava kütleleri; sıcaklık terslemesinden kaynaklı ova tabanında yığılıp kaldığından kış günleri sert geçmektedir. Ortalama kar yağışı alan ve karla örtülü gün sayısı en fazla olan ay ocak ayıdır. İlde en yüksek kar örtüsü kalınlığı ise şubat ayında görülmektedir. Bu durum da şehri kış turizmi açısından potansiyel olarak güçlü hale getirmektedir **[Düner, 2016]**.

Erzincan'da işlenen alan haricindeki bitki örtüsü “step” tir. Yeterli miktarda yağış alan yerlerde çalılık ve meşe benzeri ağaçlar bulunurken akarsu vadilerinde de kavak, söğüt ve meyvelikler bulunmaktadır **[Kaya, 2001]**. Erzincan bitki biyoçeşitliliği merkezlerinden biridir ve nüfusun %70'i tarım sektörü ile ilgilenmektedir. Tahılların yanında birçok meyve ve sebze de yetiştirilebilmektedir. Erzincan ilinde; kayısı, vişne, üzüm, ceviz, dut, şeftali, armut, ayva, erik ve badem yanında ayrıca alıç, kızcılık, kuşburnu, kızcılık çalısı, yabani kayısı gibi yenilebilir yabani bitki türleri de mikro iklim koşulları sayesinde yetiştirilebilmektedir **[Taskesenlioglu vd., 2022]**. Yetiştirilen sebzelerin üçte biri il dışına satılmaktadır.

- Ekonomi

İlin en büyük gelir kaynağını tarım, sonra hayvancılık oluşturmaktadır. Erzincan'da eskiden beri işlenen yer altı kaynağı tuz olup krom, manganez, linyit, perlit, penyit yatakları bulunmaktadır. Bakırcılık tarihi de Erzincan ilinde çok eskiye dayanan bir geçim kaynağıdır. Bakır süs eşyaları nikel kaplanıp boyandıktan sonra yurt içi ve yurt dışına satılmaktadır **[Erzincan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023a]**. Diğer ekonomik faaliyetler arasında halıcılık ve aile ekonomisi düzeyinde de arıcılık yer almaktadır **[Şahin ve Gök, 2004]**. Erzincan, toplam yüzölçümünün %11'ini yeşil alanların oluşturması ile Türkiye'de ilk sırada yer alan ildir. Ayrıca durgun göllere,

hızlı akan akarsulara, kaplıca sularına sahip olması sonucunda rafting, su kayağı, yamaç paraşütü, dağcılık ve kampçılık, kayak, cirit, avcılık ve balıkçılık sağlık (kaplıca) turizmi gelişmiştir **[Erzincan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2023b]**.

- Afetsellik

Erzincan ili, jeolojik olarak Kuzey Anadolu, Kuzey Doğu Anadolu ve Doğu Anadolu Fay Zonları olmak üzere üç farklı aktif fayın birleşiminde, tektonik açıdan oldukça karmaşık bir rejimde yer almaktadır **[Şahin ve Gök, 2004]**. Erzincan kent merkezi ve yakınından geçen diri faylar Türkiye Diri Fay Haritasına göre **Şekil 4.2**'de verilmiştir. Kuzey Doğu Anadolu Zone fayının etkisi altında bulunan bu bölge tarih boyunca hem geçmişteki depremlerle hem de 1900 sonrası afetlerle sıkça sarsılmıştır. Erzincan'ın kent merkezi alüvyon zeminler üzerine kuruludur ve bu depremin etkilerini daha da arttırmaktadır. Ayrıca alüvyon zeminlerin zayıf mühendislik özellikleri, depremin etkilerini büyütürken hasara neden olabilirken bu zeminlerde heyelan, sıvılaşma ve diğer sorunlar da görülebilmektedir **[TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, 2021]**.

Türkiye'nin en aktif fay zonu olan Kuzey Anadolu Fay Zonu son 100 yılda çok sayıda yıkıcı depremin sebebi olmuştur. Erzincan da tarihinde Kuzey Anadolu Fay Sistemi'nin etkisi altında birçok büyük depreme maruz kalmıştır. Kuzey Anadolu Fayı'nın yıkıcı ilk depremi 27 Aralık 1939'daki 7.9 büyüklüğündeki Erzincan depremidir. Depremde 116,720 bina yıkılmış, 32,968 kişi hayatını kaybetmiş ve deprem şehrin kuzeye doğru taşınmasına neden olmuştur. 13 Mart 1992'deki 6.8 büyüklüğündeki depremde ise 8,057 bina hasar görmüş veya yıkılmış, 653 kişi ölmüş ve 10,000 kişi yaralanmıştır **[T.C. Erzincan Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2021]**. Erzincan'ın zayıf zemin özellikleri nedeniyle, gelecekte olası depremlerde şiddetli sarsıntı ve yüzey faylanması tehlikesiyle karşı karşıya kalması nedeniyle yapıların depreme dayanıklı hale getirilmesi oldukça önemlidir **[TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, 2021]**.

Şekil 4.2: Türkiye Diri Fay Haritasına göre Erzincan kent merkezi ve yakınından geçen diri faylar [TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, 2021].

Depremle beraber ilde heyelan, taşkın, kaya düşmesi ve çığ afetleri de sıkça yaşanmaktadır. İlde günümüze kadar tespit edilen 1500 heyelan bölgesinden 95 tanesi yerleşim yerlerini etkilemiştir. Bu bölgede, yamaçların dik eğimi ve yerleşim yerlerinden geçen dere yatakları nedeniyle taşkınlar sıkça yaşanmaktadır. Özellikle yaz aylarında ani yağışlar sonucu su baskınları meydana gelmektedir. Karasu Nehri'nin mevsimsel taşkınları, bazı bölgelerde ekili alanlar ve az sayıdaki yerleşimleri etkiler. İklim değişikliği ve yağış rejimindeki değişiklikler, taşkın olaylarının artmasına yol açmıştır. Bölgede 1713 adet potansiyel kaya düşmesi riski tespit edilmiş, bunlardan 152'si yerleşim yerlerini tehdit etmektedir. Riskli bölgelerde önlemler alınmış ve bazı yerleşim yerleri daha güvenli alanlara taşınmıştır. Ayrıca, bölge çığ riskine karşı duyarlı olup, bu risk genellikle yerleşim alanlarının dışında kalmaktadır [T.C. Erzincan Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, 2021].

- Erzincan Kurma Evler

1939 yılında yaşanan depremde sonra barınma sorunu yaşanan Erzincan kenti genelinde 1949 yılında devlet tarafından ahşap prefabrik konutlar inşa edilerek barınma ihtiyacı giderilmeye çalışılmıştır. Yörede “kurma ev” olarak adlandırılan bu ahşap yapılar inşa edildikleri dönemde depreme dayanıklı olmaları nedeniyle halkın

barınma ihtiyacına çözüm sunan özgün yapılar arasında yer almaktadır. Bu evler tek katlı, prefabrik ve bahçeli olarak tasarlanmıştır (Şekil 4.3).

Şekil 4.3: Gülabibey Mahallesi kurma ev örneği (Tülay İnanç arşivi, 2019).

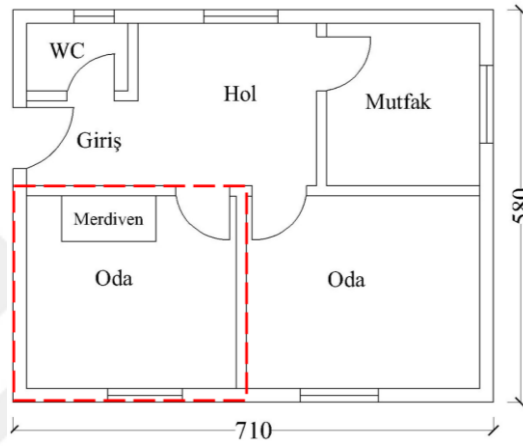
Geniş bahçesi bulunan bu evlerin tümünde dikdörtgen, altıgen veya sekizgen şeklinde havuzlar bulunmaktadır (Şekil 4.4). Ancak bu havuzların daha sonra ev sahipleri tarafından yapıldığı söylenmektedir [Orhan, 2019].

Şekil 4.4: Gülabibey Mahallesi'nde kurma evlerin bahçesinde bulunan havuz örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2019)

Ahşapların hazır olarak getirilip yerinde kurulmasından dolayı “ahşap kurma ev” olarak adlandırılmışlardır. Kurma evlerin malzemeleri demonte halde Avusturya’dan İtalya’nın Trieste Limanı’na, oradan vapurla İskenderun’a ve demiryolu ile de Erzincan’a ulaştırılmıştır [TBMM Tutanak Dergisi, 6.12.1948]. Bu konutlar o dönem

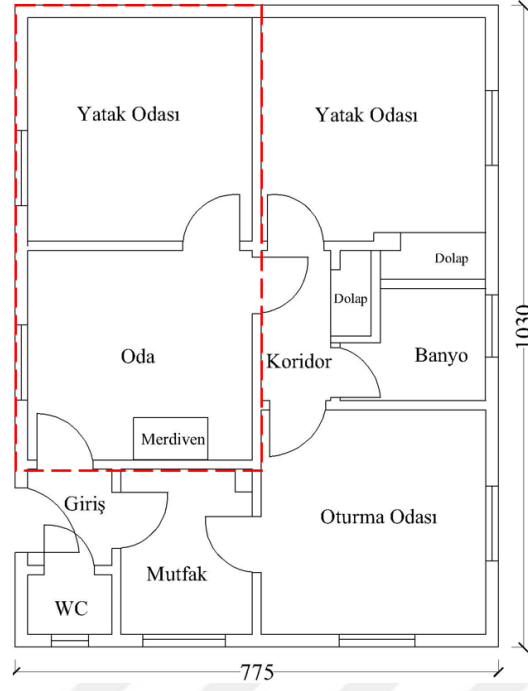
koşullarında yapım süresinin daha kısa ve maliyetin düşük olması nedeni ile tercih edilmiştir. Farklı büyüklükte yapılan konutlar oda sayısına göre yörede dörtlü kurma (dört odalı), üçlü kurma (üç odalı) ve ikili kurma (iki odalı) ev olarak adlandırılmaktadır. Türkiye Büyük Milet Meclisi (TBMM) görüşme tutanaklarına göre, yapılan toplam 652 adet konutun 315 tanesi dörtlü, 268 tanesi üçlü ve 69 tanesi de ikili kurma ev tipindedir. Dört odalılar 80 m², üç odalılar 51 m² ve iki odalılar da 41 m² olarak planlanmıştır [TBMM, 1951]. Konutların planları ölçeksiz olarak Şekil 4.5, Şekil 4.6 ve Şekil 4.7’de gösterilmiştir.

Şekil 4.5: İkili kurma ev planı (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

Şekil 4.6: Üçlü kurma ev planı (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

Şekil 4.7: Dörtlü kurma ev planı (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

Tek katlı olarak inşa edilen bu konutların altında planlarda kırmızı kesik çizgi ile belirtilen bodrumları bulunmaktadır (**Şekil 4.8**). Bodrum kata oda içerisinde zeminde yer alan kapağın altında konumlandırılan ahşap merdiven ile ulaşılmaktadır (**Şekil 4.9**).

Şekil 4.8: Bodrum kattan görünüş (Tülay İnanc arşivi, 2019).

Şekil 4.9: Bodrum kata inen ahşap merdiven ve bodrum kattan görünüş (Tülay İnanc arşivi, 2019).

Kullanıcıların depolama ihtiyacını karşılayan bodrumlar 50 cm kalınlığında beton duvar ile yapılmış ve ahşap yapı elemanları bu betonun üzerine perçinlenmiştir [Atabeyli Çağlık, 2023]. Hazır parçalar halinde gelen çatılar ahşap kirişlerle geçilmiştir. Çatı kaplaması olarak rüberoit veya eternit gibi hafif malzemeler kullanılmıştır [Koyunoğlu, 1977]. Ancak sonradan konut kullanıcıları çatı kaplamasını değiştirerek kiremit ile kaplamıştır. Kapı, pencere, yüklük gibi iç mekân dolapları (Şekil 4.10) ve odaların zemin kaplamalarında ahşap kullanılmış, kapı ve pencereler boyalı olarak gelmiştir [Koyunoğlu, 1977].

Şekil 4.10: Kurma evde bulunan yüklük (Tülay İnanc arşivi, 2019).

Halkın güvenle oturduğu kurma evler, inşa edildiği dönemden bu zamana kadar birçok deprem yaşamış ve ayakta kalmayı başarmıştır. Bununla birlikte zaman içinde gelişen teknolojik gereksinimler ve çeşitli ihtiyaçlar doğrultusunda tadilatlar yapılmıştır. Sahada yapılan araştırmalar esnasında karşılaşılan bir tadilata ait fotoğraflar **Şekil 4.11**'de verilmiştir.

Şekil 4.11: Gülabibey Mahallesi'nde tadilat yapılan ahşap kurma ev (Tülay İnanc arşivi, 2019).

Türkiye genelinde sürdürülen kentsel dönüşüm uygulamalarının hızla yaygınlaştığı Erzincan kentinde kurma evler yıkılarak yerlerine çok katlı apartmanlar yapılmakta ve kurma evlerin sayıları gittikçe azalmaktadır. Özellikle 2012 yılında yürürlüğe giren 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile birlikte kurma evlerin yıkımları artmıştır [Atabeyli Çağlık, 2024]. Kurma evlerin

yoğun olarak bulunduğu İnönü Mahallesi'nde konut dokusundaki değişimi görebilmek adına belirlenen bir alanın 2001 yılı, 2012 yılı ve 2023 yılına ait uydu görüntüleri kaydedilmiştir (**Şekil 4.12**). 2001 yılı en eski tarihli uydu görüntüsü bulunduğu için, 2012 yılı 6306 sayılı Kanun'un bu yıl çıkması nedeni ile ve 2023 yılı ise en güncel görüntülerin yer alması sebebi ile tercih edilmiştir. **Şekil 4.12**'de de görüldüğü üzere 2001-2012 yılları arasında konut dokusunda çok fazla bir değişim olmazken, 2012-2023 yılları arasında tek katlı, bahçeli konutlar yıkılarak yerlerine taban alanı daha büyük, çok katlı konutlar yapılmış ve yeşil doku çok azalmıştır.

Şekil 4.12: İnönü Mahallesi'nde kurma evlerin yoğun olarak bulunduğu alanın yıllar içindeki değişimini gösterir uydu görüntüsü (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

4.2. Alan Çalışması

Çalışmanın bu aşamasında öncelikle çalışma alanlarının belirlenebilmesi için Erzincan kentinde hangi kamu kurumları tarafından kırsal alanlarda yerleşim yerleri yapıldığı araştırılmıştır. Kentte Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü (ÇŞİDİM) ve İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (İAADM) tarafından kırsal alanlarda çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bunun üzerine ilk olarak ÇŞİDİM Altyapı ve Kentsel Dönüşüm Şube Müdürü ile 05.07.2021 tarihinde bir görüşme yapılmış ve Erzincan kırsalında yapılan yeni yerleşim alanları ile ilgili bilgi ve belgelere ulaşılmıştır. Daha sonra İAADM' de Planlama, Zarar Azaltma ve İyileştirme Şube Müdür Vekili ile 09.07.2021 tarihinde görüşülmüş, uygulanan projeler hakkında bilgi ve belgeler alınmıştır. Her iki

kurum tarafından yapılmış olan yeni yerleşim alanlarının bazıları detaylı bir şekilde araştırılmış ve incelenmiştir. Bu alanlarla ilgili bilgiler **Tablo 4.2** ve **Tablo 4.3**'te verilmiştir.

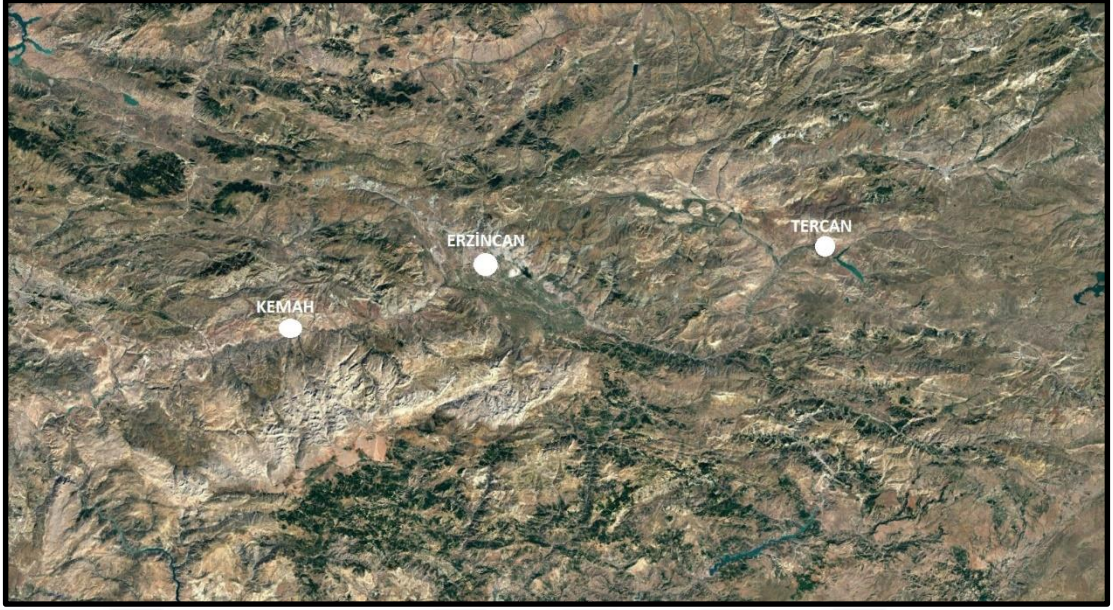
Tablo 4.2: İAADM tarafından yapılan projelerden örnekler.

İlçe	Köy	Afet Türü	Yapım Yılı	Nakledilen Konut ve Ahır Sayısı	
				Konut	Ahır
Tercan	Kalecik	Yer Altı Suyu Yükselmesi ve Heyelan	2008	56	-
Kemah	Boğaziçi	Muhtemel Kaya Düşmesi	2015	47	-
Merkez	Koçyatağı	Muhtemel Su Baskını	2018	48	-
Tercan	Kökpınar	Muhtemel Su Baskını	2020	10	5
Tercan	Yeşilyayla	Muhtemel Heyelan	2020	33	21

Tablo 4.3: ÇŞİDİM tarafından yapılan projelerden örnekler.

İlçe	Köy	Yapım Türü	Yapım Yılı	Nakledilen Konut Sayısı	Nakledilen İşletme Sayısı
Merkez	Günbağı	İskân Konutu	2018	48	-
Merkez	Uluköy	İskân Konutu	2019	130	-
Refahiye	Kayı	İskân Konutu	2019	79	-
Tercan	Kalecik	İskân Konutu	2019	33	33

Bu araştırmalar sonucunda çalışma alanları belirlenmiştir (Alan çalışmalarına ait envanter fişleri EK-C'de verilmiştir.). Erzincan kentinin doğusu ile batısı arasında demografik yapıda farklılıklar olabileceği düşünüldüğünden, demografik yapıyı daha iyi yansıtabilmek adına kentin doğusunda, batısında ve merkezinde yer alan birer köy çalışma alanı olarak seçilmiştir. Erzincan kentinin doğusunda bulunan Tercan ilçesine bağlı Kalecik köyü, batısında bulunan Kemah ilçesine bağlı Boğaziçi köyü ve Merkez ilçede bulunan Uluköy belirlenen çalışma alanlarıdır (**Şekil 4.13**). Toplam üç köy, dört yerleşim yeri çalışma alanı olarak belirlenmiş ve incelenmiştir. Çalışma alanlarına ait genel bilgiler **Tablo 4.4**'te verilmiştir.

Şekil 4.13: Belirlenen çalışma alanlarının konumu.

Bu bölümde öncelikle belirlenen çalışma alanlarının genel özellikleri araştırılmış ve köylerde gözlemsel incelemelerde bulunulmuştur. Daha sonra anket çalışması yapılmış ve sonuçları analiz edilerek değerlendirilmiştir.

Tablo 4.4: Çalışma alanlarına ait bilgiler.

İlçe	Köy	Köy Nüfusu	Kurum	Yapım Türü	Yapım Yılı	Nakledilen Konut Sayısı	Nakledilen İşletme Sayısı
Kemah	Boğaziçi	35	İAADM	Afet Konutu (Muhtemel Kaya Düşmesi)	2015	47	-
Tercan	Kalecik	333	İAADM	Afet Konutu (Yer Altı Suyu Yükselmesi ve Heyelan)	2008	56	-
			ÇŞİDİM	İskân Konutu	2019	33	33
Merkez	Uluköy	498	ÇŞİDİM	İskân Konutu	2019	130	-

4.2.1. Kemah İlçesi Boğaziçi Köyü

Erzincan iline bağlı Kemah ilçesi merkeze yaklaşık 52 km uzaklıkta bulunmaktadır. Kemah ilçesine bağlı Boğaziçi köyü ise Kemah’a yaklaşık 17 km uzaklıktadır (**Şekil 4.14**) Köyün eski adı “Takavor” olarak geçmektedir. 2022 yılı verilerine göre köy nüfusu 17’si erkek, 18’i kadın olmak üzere toplam 35’tir [**TÜİK, 2023c**]. Köye ait uydu görüntüsü **Şekil 4.15**te, köyün genel bir görünümü ise **Şekil 4.16**’te verilmiştir.

Şekil 4.14: Erzincan-Kemah Boğaziçi köyü uydu görüntüsü ve uzaklıkları (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

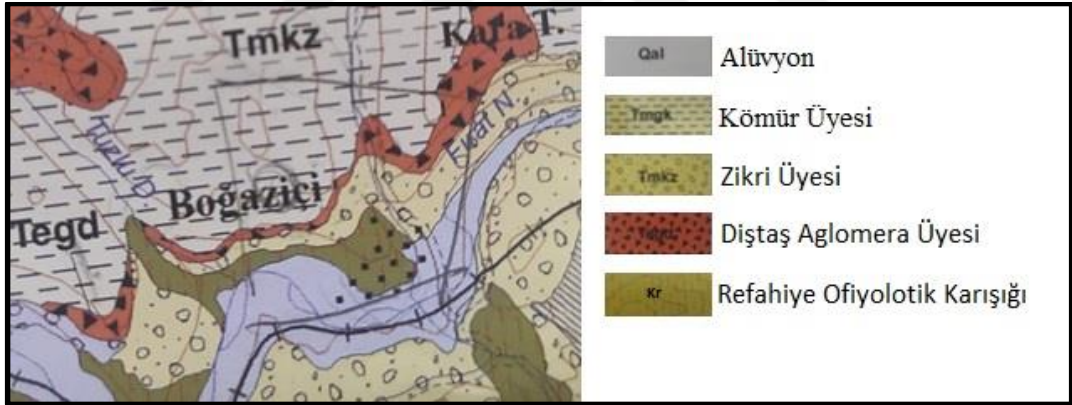

Şekil 4.15: Boğaziçi köyü uydu görüntüsü.

Şekil 4.16: Boğaziçi köyü eski yerleşim genel görünüm [Web 4, 2023].

Boğaziçi köyü ve çevresinin jeolojik yapısı ve yer aldığı formasyonlar **Şekil 4.17'**de gösterilmiştir.

Şekil 4.17: Boğaziçi köyü ve civarının jeolojisi (MTA 1/100.000 ölçekli Divriği- İ41 Paftası- Genel Jeoloji Haritasından ölçeksiz olarak alınmıştır.) [MTA, 2011a].

Boğaziçi köyünde eski yerleşim alanında yığma yapım sistemi kullanılarak yapılan konutların çoğunluğunda taş yapı malzemesi kullanıldığı görülmüştür (**Şekil 4.18**). Taş ile ahşap yapı malzemesi de yaygın olarak kullanılmıştır. Sadece alt katı ahır olarak kullanılan bir-iki yapıda alt kat taş, üst kat ise kerpiç olarak yapılmıştır.

Şekil 4.18: Boğaziçi köyü eski yerleşim (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Boğaziçi köyü yerleşim alanının hemen üst tarafında bulunan kaya bloklarının (**Şekil 4.19**) düşme tehlikesi nedeni ile köy İAADM tarafından afet riski bulunmayan, yakın bir bölgeye nakledilmiştir.

Şekil 4.19: Boğaziçi köyü düşme tehlikesi olan kaya bloğu (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Köy hakkında bilgi edinebilmek için Boğaziçi köyü muhtarı ile 31 Ekim 2023 tarihinde görüşme yapılmıştır [Akay, 2023]. Muhtardan edinilen bilgilere göre köy sakinlerinin çoğunluğu geçimini tarımla uğraşarak sağlamaktadır. Sebze ve meyve bahçeleri bulunan köylüler bunun yanı sıra tarım arazilerine arpa, buğday ekmektedir. Ayrıca birçoğunun üzüm bağları bulunmaktadır. Köyde hayvancılıkla uğraşan bulunmamaktadır. Nüfusun çoğunluğu yaşlılardan oluşmaktadır. Bu yüzden eskiden sıkça kullanıldığı belirtilen tandır artık köyde kullanılmamaktadır. Aile bağları ve komşuluk ilişkileri güçlüdür. İslam dininin benimsendiği köyde ibadethane olarak cami bulunmakta ve geleneksel yaşamın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Köyde bulunan köy odası düğün ve cenazelerde kullanılmaktadır. İleriye dönük köy odasında el işleri gibi eğitim faaliyetlerinin yapılması planlanmaktadır. Kışın köyde sadece 2 hane kaldığını belirten muhtar köylülerin kışı diğer şehirlerde bulunan çocuklarının yanında geçirdiğini belirtmiştir.

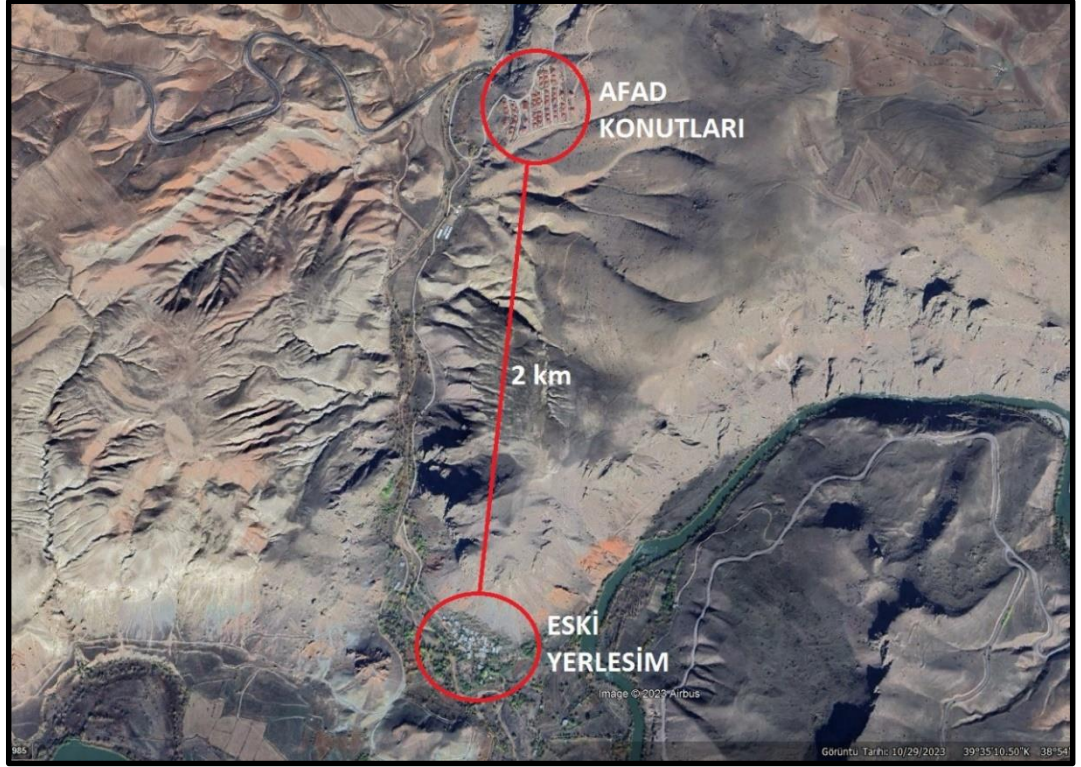
Köyün Kemah ilçe merkezine yakın mesafede konumlanması ve Kemah-Erzincan Karayolunun hemen yanında yer alması sebebi ile köye ulaşım kolaydır. Köylüler genellikle kendi taşıtları ile veya İliç ilçesinde ve civar köylerde belirli zamanlarda taşımacılık yapan dolmuşlarla ulaşım sağlayabilmektedir. Ayrıca Kemah ülkemizin doğu illerini batıya bağlayan demiryolu hattı üzerinde bulunmaktadır. Özellikle zorlu kış aylarında Kemah'tan Erzincan merkezine ulaşım tren tercih edilmektedir.

- AFAD Tarafından Yapılan Yeni Yerleşim Yeri

Boğaziçi köyünde muhtemel kaya düşmesi afeti nedeni ile İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü tarafından yapılan etüt çalışmaları sonucunda 47 adet konutun nakline

karar verilmiş ve 2015 yılında afet konutlarının inşası tamamlanarak afetzede ailelere teslim edilmiştir.

Afet konutları yeni yerleşim yeri eski yerleşim yerine yaklaşık 2 km uzaklığa yapılmıştır (**Şekil 4.20**). Boğaziçi köyü yeni yerleşim yerine ait uydu görüntüsü **Şekil 4.21**'de genel bir görünümü ise **Şekil 4.22**'de gösterilmiştir.

Şekil 4.20: Boğaziçi köyü eski yerleşim ve afet konutları uydu görüntüsü (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

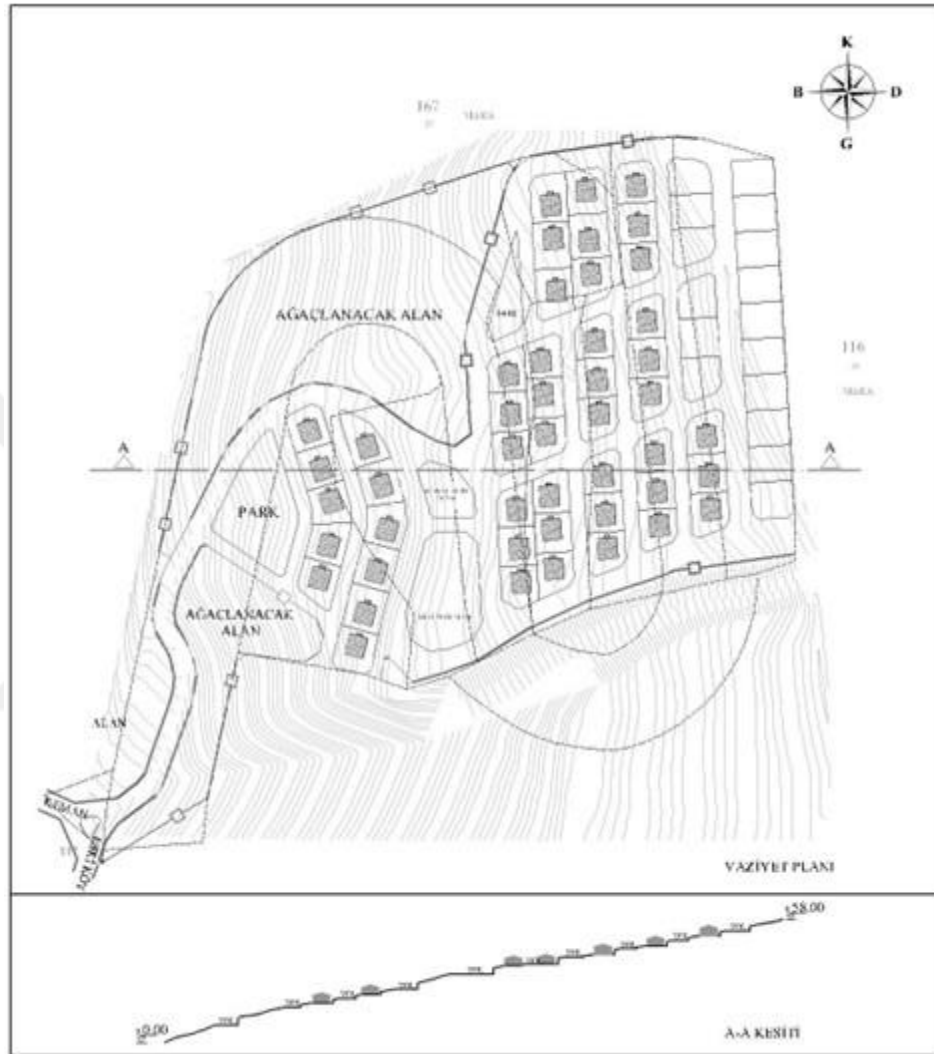
Şekil 4.21: Boğaziçi köyü yeni yerleşim yeri uydu görüntüsü.

Şekil 4.22: Boğaziçi köyü yeni yerleşim yeri (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Proje kapsamında yapılan 47 adet konut yığma yapım sistemi ile tek tip, 2+1 tek katlı ve bürüt 90 m² olarak inşa edilmiştir. **Şekil 4.23'**te yeni yerleşim yeri vaziyet planı ve

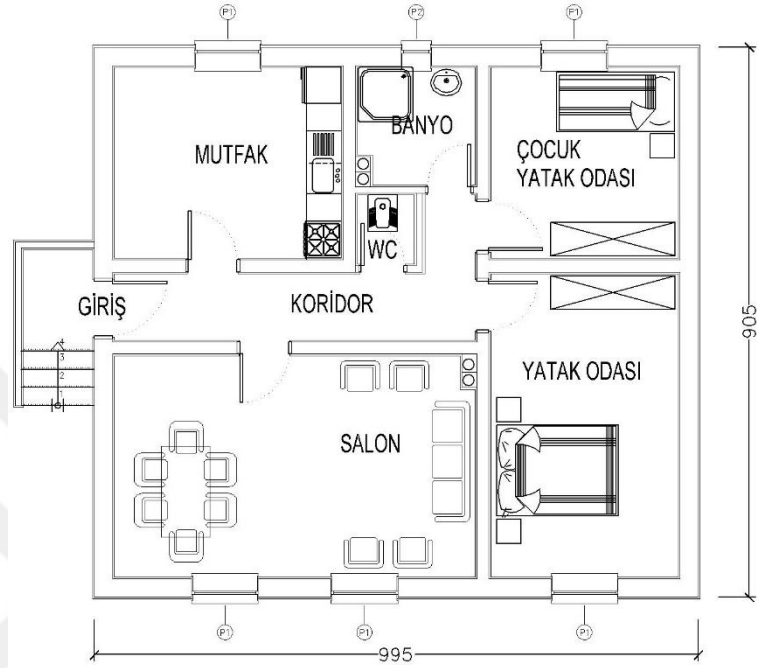
Şekil 4.24'te ise uygulanan tip proje planı ölçeksiz olarak verilmiştir [**Erzincan İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Arşivi, 2021**]. Yeni yerleşim yeri ve afet konutlarını gösterir fotoğraflar **Şekil 4.25** ve **Şekil 4.26**'da gösterilmektedir. (Yerleşim yerine ait genel bilgiler EK-C'de verilmiştir.)

Şekil 4.23: Boğaziçi köyü yeni yerleşim yeri vaziyet planı ve kesiti (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Erzincan İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Arşivi, 2021].

Oldukça eğimli bir alana konumlanan afet konutlarına ait yeni yerleşim yerinde eğim yaklaşık %20'dir. Konut inşaatları tamamlandıktan sonra olası toprak kaymalarını engellemek için konutların yer aldığı yerleşim yerinde gerek görülen kısımlara istinat duvarları yapılmıştır. Arsa büyüklükleri 318 m² ile 387 m² arasında değişmektedir. Bölgede karasal iklim hüküm sürdüğünden doğal bitki örtüsü ilkbahar yağışları ile yeşerip, yaz kuraklığı ile sararan otlardan (çayırsedefi, pire otu, eşek otu, nevrüz otu,

emzik otu, sıgırkuyruğu, gelincik, ayırık, üzerlik otu, tarak otu, devedikeni, buğdaygiller, ısırgan otu gibi otsu bitkiler) oluşmaktadır [Cumhuriyetin 100. Yılında Erzincan, 2023].

Şekil 4.24: Boğaziçi köyünde uygulanan afet konutu tip proje kat planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Erzincan İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Arşivi, 2021].

Şekil 4.25: Boğaziçi köyü yeni yerleşim yeri (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Şekil 4.26: Boğaziçi köyü afet konutları (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Boğaziçi köyünde yapılan saha çalışmasında 47 afet konutundan 31 tanesinin kullanıcısı ile görüşülerek anket yapılmıştır.

4.2.2. Tercan İlçesi Kalecik Köyü

Erzincan merkeze yaklaşık 143 km uzaklıkta bulunan (**Şekil 4.27**) Kalecik köyünün 2022 yılı verilerine göre köy nüfusu 169'u erkek, 164'ü kadın olmak üzere toplam 333'tür [**TÜİK, 2023c**]. Bu köyün çalışma alanı olarak belirlenmesinde hem AFAD İl Müdürlüğü hem de Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yeni yerleşim yeri yapılması etkili olmuştur. **Şekil 4.28**'de Kalecik köyünün eski yerleşimini, afet konutlarının bulunduğu yerleşim yerini ve iskân konutlarının bulunduğu yerleşim yerini gösterir uydu görüntüsü, **Şekil 4.29**'da ise köyün genel bir görünümü yer almaktadır.

Şekil 4.27: Erzincan-Tercan Kalecik köyü uydu görünümü ve uzaklıkları (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

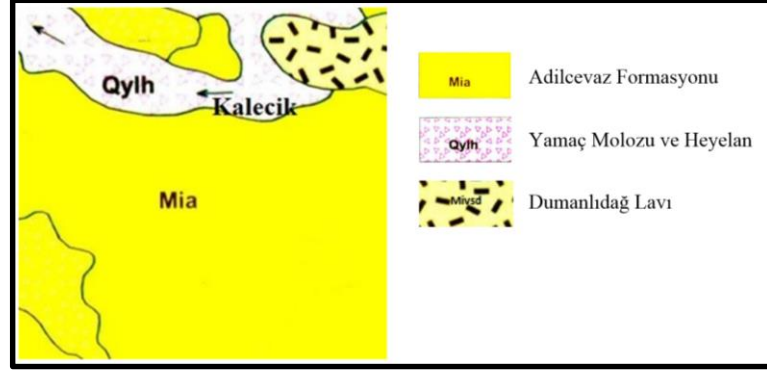

Şekil 4.28: Erzincan ili Tercan ilçesi Kalecik köyü uydu görüntüsü (Mayıs-2022).

Şekil 4.29: Kalecik köyü genel bir görünüm (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Kalecik köyü ve çevresinin jeolojik yapısı ve yer aldığı formasyonlar **Şekil 4.30'**de gösterilmiştir. Kalecik köyü eski yerleşim yeri yamaç molozu ve heyelan döküntüsünden oluşan (Qylh) birim üzerinde kurulu iken yer altı suyunun da etkisi ile eğim yönünde gelişebilecek muhtemel heyelan afeti nedeniyle, tüf içerikli resifal kireçtaşı, tüfit, kalkarenit, kumtaşı, çakıltaşı, marndan oluşan Adilcevaz Formasyonu (Mia) üzerine taşınmıştır [MTA, 1998].

Şekil 4.30: Kalecik köyü ve civarının jeolojisi (MTA 1/100.000 ölçekli Erzurum- İ45 Paftası- Genel Jeoloji Haritasından ölçeksiz olarak alınmıştır.) [MTA, 1998].

Kalecik köyünde eski yerleşim alanında konutlar yığma yapım sistemi kullanılarak taş yapı malzemesinden yapılmıştır (Şekil 4.31). Taş ile ahşap yapı malzemesi de yaygın olarak kullanılmıştır.

Şekil 4.31: Kalecik köyü eski yerleşim (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Eski yerleşim yeri yer altı suyu yükselmesi ve muhtemel heyelan afeti sebebi ile nakledilmiş, Afete Maruz Bölge (Yeni Yapılaşmaya Yasaklanmış Bölge) olarak belirlenmiş, iskâna kapatılmıştır. Eski yerleşim bu sebeple terk edilmiştir ve kimse yaşamamaktadır. Konutların çoğu metruk bir yapıya dönüşmüştür. Bu nedenle eski yerleşim yerinde anket yapılamamış, konutların içine girilememiş, sadece dış mekânda fotoğraflama yapılabilmıştır. Ancak inceleme yaparken karşılaşılan bir köylü eski yerleşimde bulunan konutunun iç mekân fotoğraflarının çekilmesine izin vermiştir (Şekil 4.32).

Şekil 4.32: Kalecik köyü eski yerleşimdeki konut iç mekânından görünüm (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Metruk durumdaki bu konutun tavanında kırlangıç örtüye rastlanılmıştır (**Şekil 4.33**). Bu coğrafyada yaygın olarak kullanılan kırlangıç örtü, dikdörtgen veya kare şeklindeki bir alanı kaplayan özel bir örtü türüdür ve çoğunlukla tandır evlerinin üstünde görülür. Kırlangıç örtü, altındaki ocaktan çıkan dumanın dışarı atılmasını ve gün ışığının içeriye sızmasını sağlayarak işlevsellik sunar. Bu örtü türü, özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde Erzurum, Bitlis, Kars, Bayburt, Artvin ve Erzincan gibi şehirlerde yaygındır [**Uysal ve Navruz Berk, 2021**].

Şekil 4.33: Kırlangıç örtü (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Kalecik köyü muhtarı ile 29 Ekim 2023 tarihinde yapılan görüşmede edinilen bilgilere göre gerek afet konutlarında gerekse iskân konutlarında yaşayan köy sakinlerinin tamamı geçimini hayvancılık ve tarımla uğraşarak sağlamaktadır [Yalçın, 2023]. Tarım arazilerine çoğunlukla hayvancılıkta kullanılmak üzere ot, buğday ve yulaf ekilmektedir. Yöresel yemeklerin bulunduğu köyde çorbalar, et yemekleri ve unlu mamuller ön plana çıkmaktadır. Köylüler tandırlarda kendi ekmeklerini kendileri yapmaktadır. Geleneksel aile değerleri ve komşuluk ilişkileri oldukça önemlidir. Aileler genellikle kalabalık bir yapıya sahip olup aile bağları kuvvetlidir ve yardımlaşma güçlüdür. İslam dininin benimsendiği köyde ibadethane olarak cami bulunmakta ve geleneksel yaşamın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Köyde bulunan köy konağı hizmet binası düğün ve cenazelerde kullanılmaktadır. Karasal iklimin hâkim olduğu bölgede soğuk geçen kış aylarında gelir seviyesi düşük olan köylüler ekonomik olması sebebi ile ısınmak için tezek (Şekil 4.34) kullanmaktadır. Köyden ilçe merkezine ve ilçe merkezinden de Erzincan'a her gün dolmuş ile ulaşım sağlanabilmektedir. Belirli günlerde köyden direk Erzincan'a da seferler düzenlenmektedir. Köylüler ulaşımda kendi taşıtlarını da kullanmaktadır.

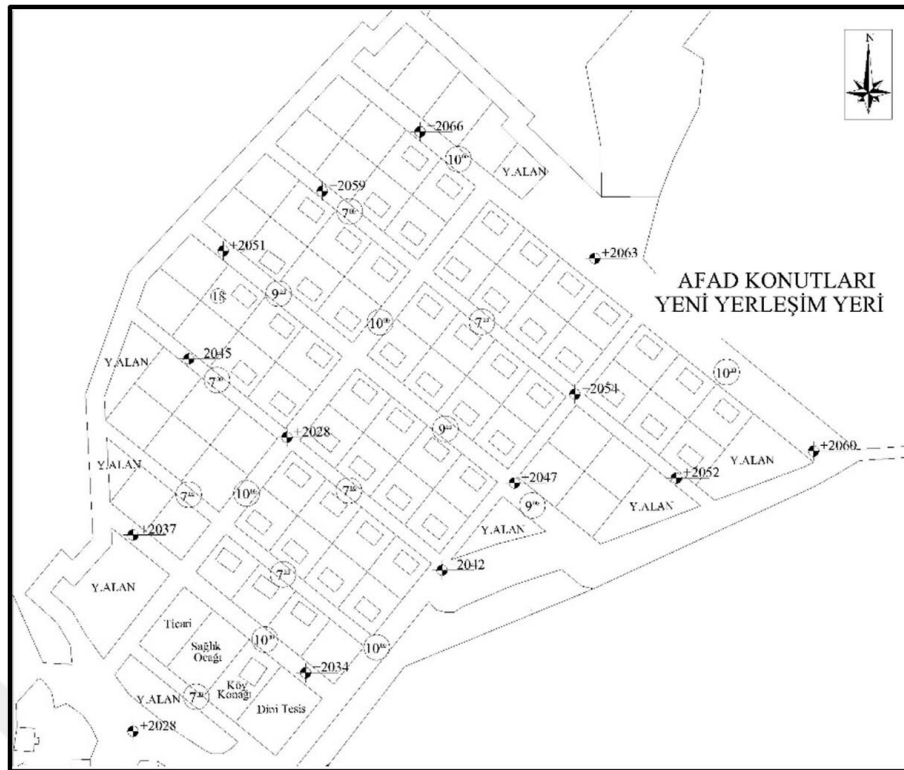
Şekil 4.34: Kış için hazırlanan tezek ve samanlardan görünüm (Tülay İnanç arşivi, 2022).

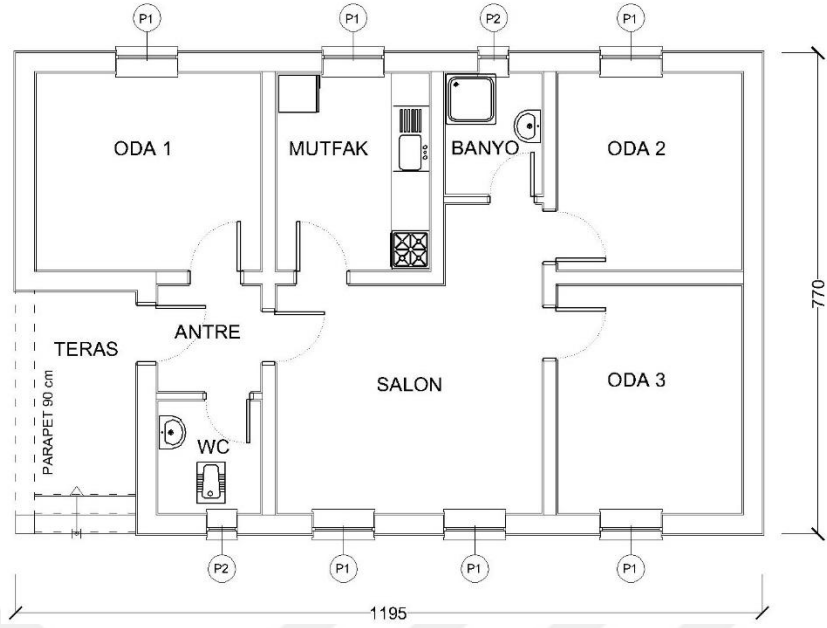
- AFAD Tarafından Yapılan Yeni Yerleşim Yeri

Köyde meydana gelen yer altı suyu yükselmesi ve heyelan afeti nedeniyle İAADM tarafından yapılan afet konutlarının inşası 2008 yılında tamamlanmıştır. Proje kapsamında 56 adet konut yapılarak yeni bir yerleşim yeri oluşturulmuştur (Şekil 4.35).

Şekil 4.35: Kalecik köyü afet konutları yerleşim yerinden görünüm (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Şekil 4.37: Kalecik köyü afet konutları kat planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Erzincan İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Arşivi, 2021].

Şekil 4.38: Kalecik köyü afet konutları (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Yapılan saha çalışmasında 56 afet konutundan 30’unda konut kullanıcıları ile anket yapılmıştır. Anket yapılamayan konut kullanıcılarının çoğu evde bulunamamış ve bazıları ise ankete katılmak istememiştir.

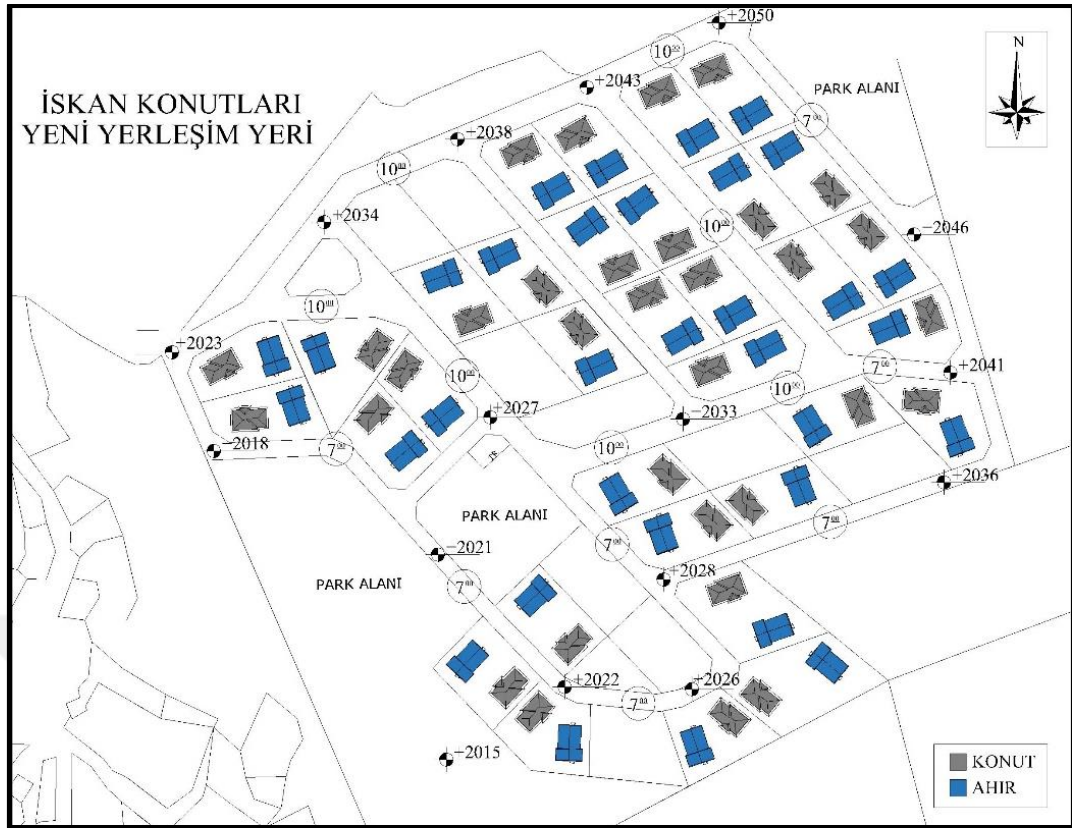
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yeni Yerleşim Yeri

Kalecik köyünde ÇŞİDİM tarafından 2019 yılında yapımı tamamlanan yeni yerleşim yerinde 33 adet tek katlı konut ve 33 adet tek katlı işletme (ahır) bulunmaktadır (**Şekil 4.39**).

Şekil 4.39: Kalecik köyü iskân konutları (Tülay İnanç arşivi, 2022).

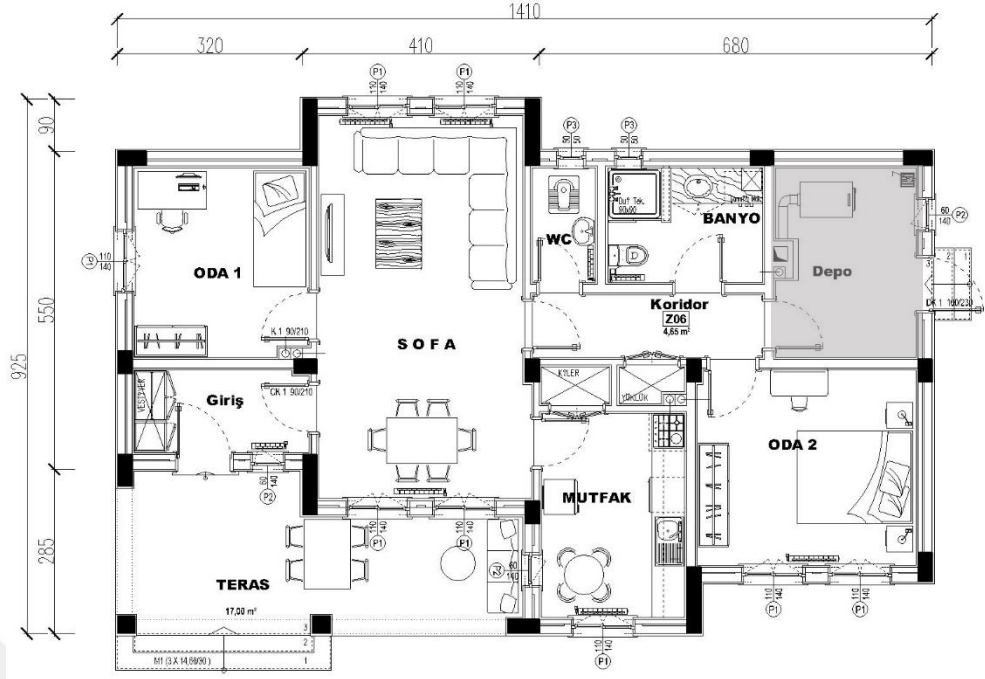
Afet konutlarında evli çocuklarıyla daimî iskânlarını sağlayan geniş ailelerin nüfusundaki artışlar ve büyük şehirlere göç ettikten sonra tekrar köylerine dönmek isteyen vatandaşların yeni konut ihtiyaçlarına karşın ve ayrıca Kalecik köyünün toplulaştırılması, fiziksel yerleşimin düzenlenmesi kapsamında ÇŞİDİM tarafından 5543 sayılı Kanun ile afet riski taşımayan bir alanda (İAADM’ den kurum görüşü alınarak) yeni yerleşim yeri oluşturulmuştur. İskân konutları yerleşim yerine ait vaziyet planı **Şekil 4.40**’ta ve uygulanan kat planı ise ölçeksiz olarak **Şekil 4.41**’de verilmiştir [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022].

Şekil 4.40: Kalecik köyü iskân konutları yerleşim yeri vaziyet planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022].

İskân konutları betonarme yapım sistemi ile tek tip, bürüt 110 m² ve 2+1 olarak inşa edilmiştir. Kat planında aslında kat kaloriferi sisteminin konulması için depo olarak gösterilen mahal bütün kullanıcılar tarafından odaya dönüştürülerek kullanılmaktadır. Dolayısı ile konutlar 3+1 olarak ele alınabilir. Konut giriş tarafında bir de teras bulunmaktadır (**Şekil 4.42**). (Yerleşim yerine ait genel bilgiler EK-C’de verilmiştir.)

Konutlar ve ahırlar 1017 m²-1623 m² arası büyüklükteki arsalara inşa edilmiştir. Yeni yerleşim alanı yaklaşık %10 eğime sahiptir. Doğal bitki örtüsü bu alanda da benzer özellik taşımaktadır

Şekil 4.41: Kalecik köyü iskân konutu- 2+1 tek katlı proje planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022].

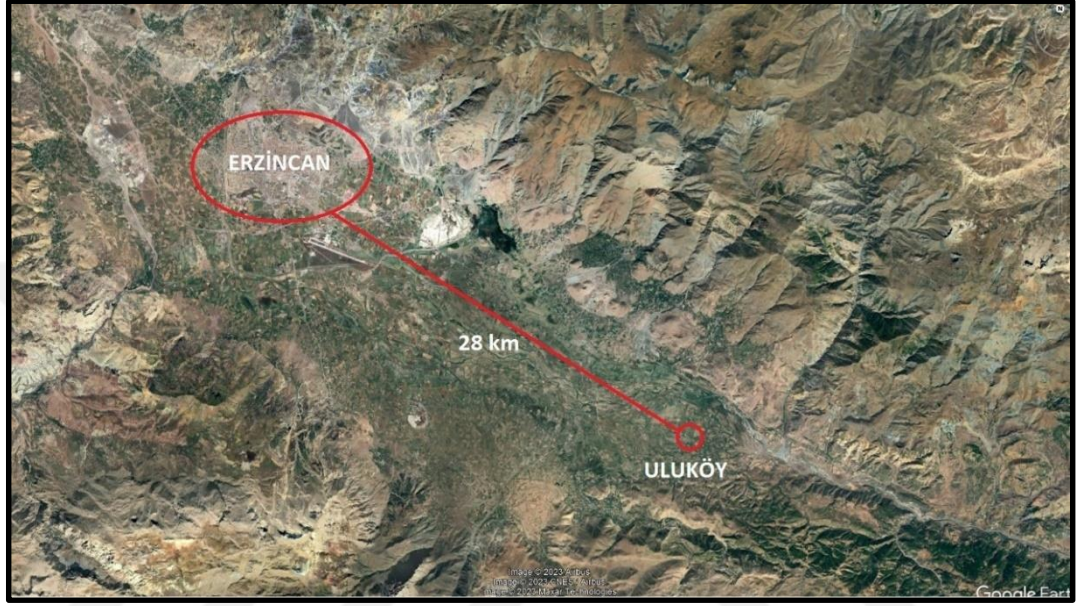
Şekil 4.42: Kalecik köyü iskân konutları (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Yapılan saha çalışmasında 33 iskân konutundan 22 tanesinin konut kullanıcısı ile anket yapılmıştır. İskân konutlarında da bazı konut kullanıcıları ankete katılmak istememiş, bazıları ise evde bulunamadığı için anket yapılamamıştır.

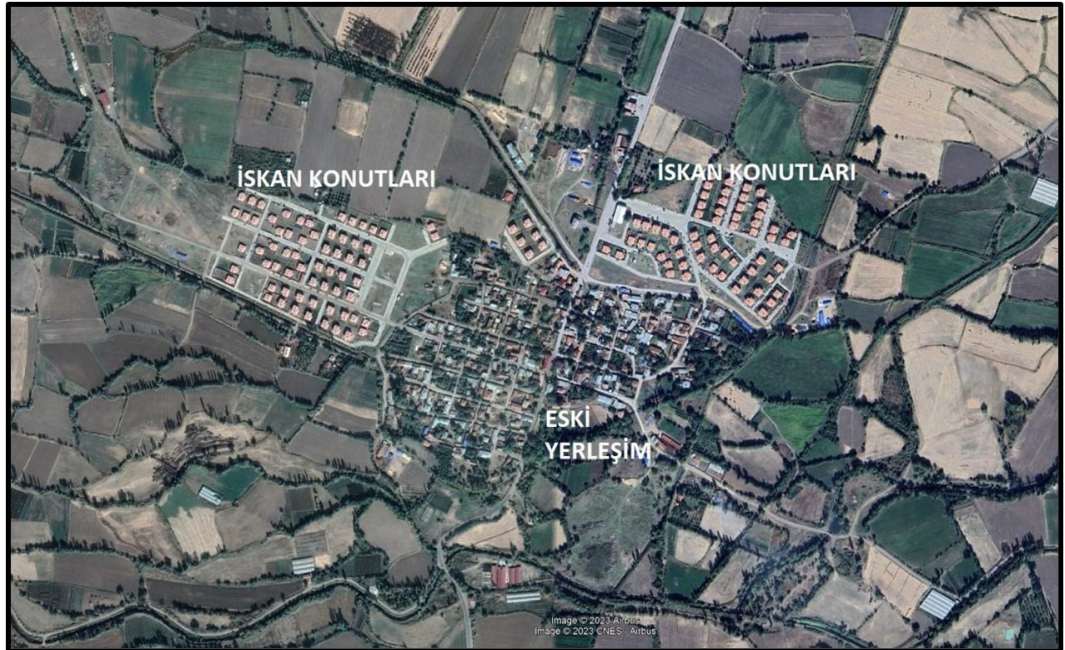
4.2.3. Merkez İlçe Uluköy

Erzincan merkeze 28 km uzaklıkta bulunan (Şekil 4.43) köyün eski adı “Şıxlar” olarak geçmektedir. Adı daha sonra "Uluköy" olarak değişen köy, 28 Aralık 1995 tarihinde belediye statüsü alarak beldeye dönüşmüştür. Ancak köyün nüfusunun 2000 kişinin

altına düşmesi üzerine 2013 yılında belediye statüsü sona ermiştir. 2022 yılı verilerine göre köy nüfusu 271’i erkek, 227’si kadın olmak üzere toplam 498’dir [TÜİK, 2023c]. Uluköy’ün eski yerleşimi ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından yapılan iskân konutları yerleşim yerini gösterir uydu görüntüsü Şekil 4.44’te yer almaktadır.

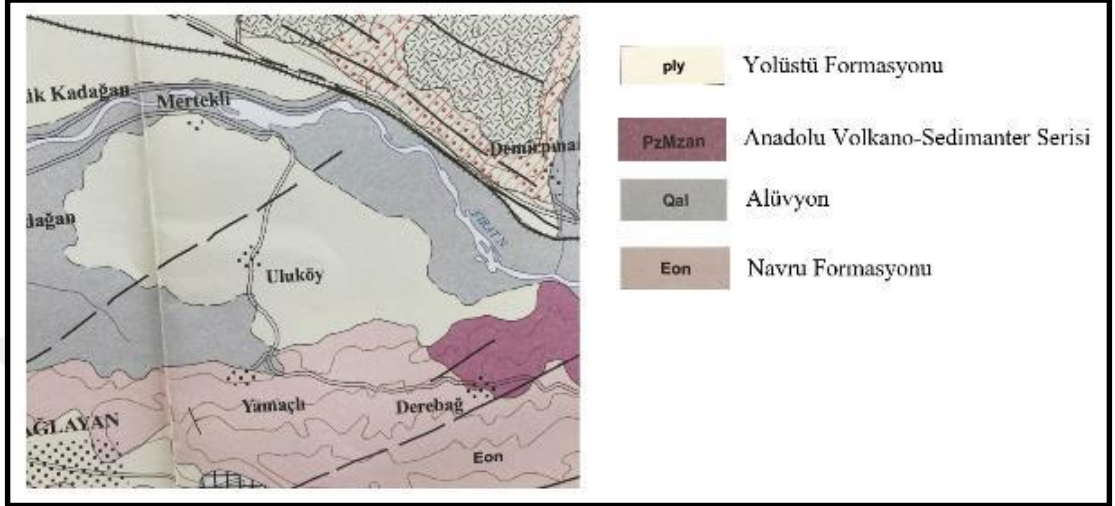

Şekil 4.43: Erzincan-Merkez Uluköy uydu görünümü ve uzaklıkları (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

Şekil 4.44: Erzincan İli Merkez İlçesi Uluköy eski yerleşim ve iskân konutları.

Uluköy ve çevresinin jeolojik yapısı ve yer aldığı formasyonlar **Şekil 4.45**'te gösterilmiştir. Uluköy Yolüstü Formasyonu üzerindedir ve çevresi ise Alüvyon, Navru Formasyonu ve Anadolu Volkano-Sedimanter Serisi'nden oluşmaktadır [MTA, 2011b].

Şekil 4.45: Uluköy ve civarının jeolojisi (MTA 1/100.000 ölçekli Erzincan- İ43 Paftası- Genel Jeoloji Haritasından ölçeksiz olarak alınmıştır.) [MTA, 2011b]

Uluköy'de eski yerleşim alanında yığma yapıım sistemi kullanılarak yapılan konutların çoğunluğunda kerpiç yapı malzemesi kullanıldığı tespit edilmiştir (**Şekil 4.46**). Alt katı ahır olarak kullanılan bir-iki yapıda alt kat taş, üst kat ise kerpiç olarak yapılmıştır. Son yıllarda yapılmış olan bir-iki yapının ise betonarme olarak inşa edildiği görülmüştür.

Şekil 4.46: Uluköy eski yerleşim (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Fiziksel yerleşimin düzenlenmesi sebebi ile 5543 sayılı İskân kanunu kapsamında köyde ÇŞİDİM tarafından yeni yerleşim yeri oluşturulmuştur.

Uluköy muhtarı ile 3 Kasım 2023 tarihinde yapılan görüşmede köy ile ilgili bilgi alınmıştır **[Bebek, 2023]**. Köy sakinlerinin çoğunluğu geçimini tarımla, az bir kısmı ise hayvancılıkla uğraşarak sağlamaktadır. Hayvancılık az olduğundan ısınma için tezek kullanılmamakta, genellikle odun yakılmaktadır. Köylülerin ahırları eski yerleşim yerindedir. Sebze ağırlıklı olmak üzere tarım arazilerine arpa, buğday ve pancar ekmektedirler. Bu köyde de aile bağları güçlüdür. Yardımlaşmayı seven köylülerin komşuluk ilişkileri de kuvvetlidir. İslam dininin benimsendiği köyde ibadethane olarak cami bulunmakta ve geleneksel yaşamın önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Caminin alt katında kuran kursu ve dikiş, nakış kursu bulunmaktadır. Köyde köy konağı veya odası gibi bir tesis bulunmamaktadır. Köylüler çay ocağında toplanarak, sosyalleşmekte ve köyde bulunan bakkaldan ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

Şehir merkezine çok yakın mesafede olduğundan ve Erzincan-Erzurum Karayolunun hemen altında yer aldığından köye ulaşım çok kolaydır. Köylüler kendi taşıtları ile ulaşım sağlamaktadır. Köyde otobüs veya dolmuş hizmeti bulunmamaktadır.

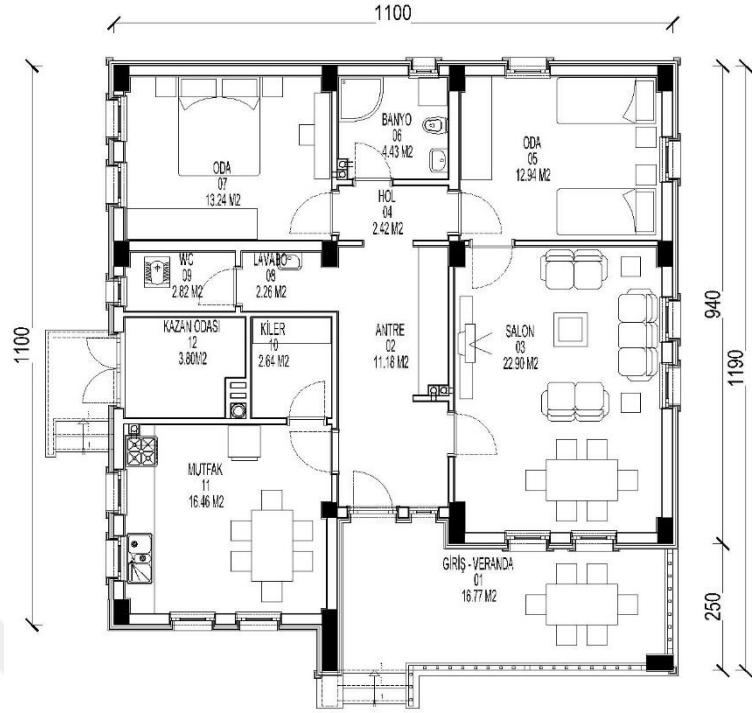
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Tarafından Yapılan Yeni Yerleşim Yeri

Uluköy 'de Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü tarafından 2019 yılı aralık ayında 130 adet iskân konutunun inşaatı ile tüm altyapı imalatları (kanalizasyon, içme suyu, yollar, vs.) tamamlanmış ve kullanıcılarına teslim edilmiştir. Eski yerleşim yerinin hemen kuzeyine ve batısına inşa edilen bu konutlar 5543 sayılı Kanun kapsamında yapılmıştır. İskân konutları yerleşim yerine ait genel görünümüler **Şekil 4.47**'de verilmiştir.

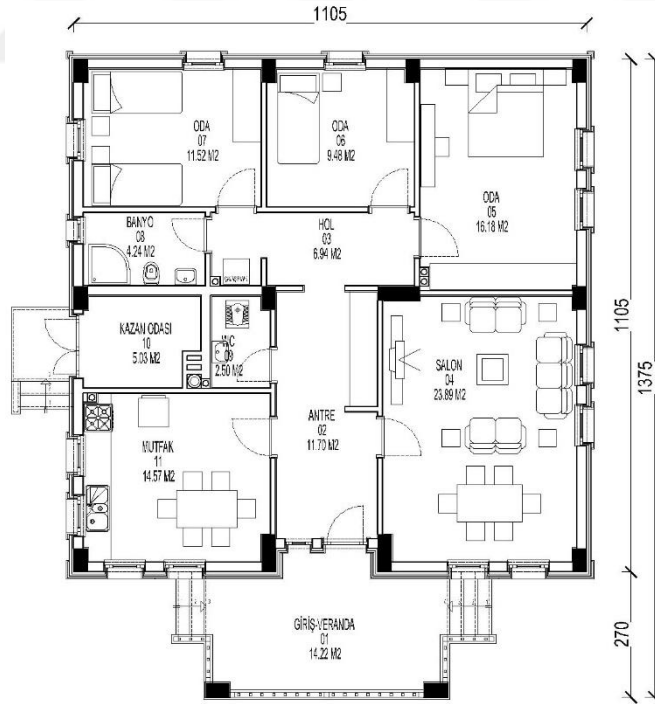

Şekil 4.47: Uluköy iskân konutları yeni yerleşim yeri [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022].

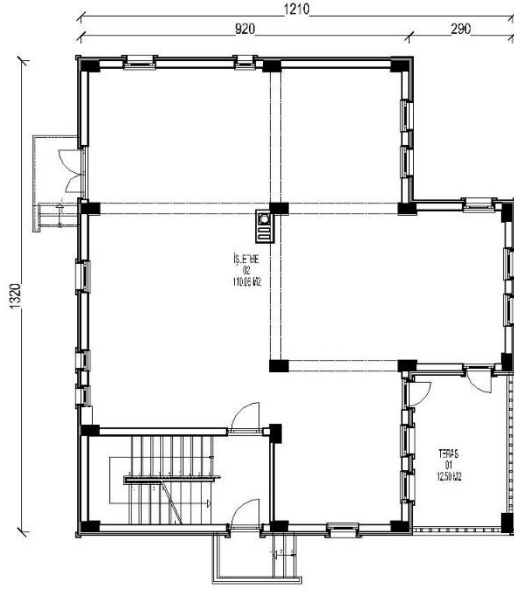
Uluköy 'de betonarme yapım sistemi ile inşa edilen iskân konutları 2+1 tek katlı, 3+1 tek katlı ve 3+1 iki katlı olmak üzere 3 tipten oluşmaktadır. 2+1 tek katlı konutlar brüt 109 m² (**Şekil 4.48**), 3+1 tek katlı konutlar brüt 121 m² (**Şekil 4.49**) ve 3+1 iki katlı olarak yapılan konutlar (**Şekil 4.50**) brüt 135 m² alana sahiptir.

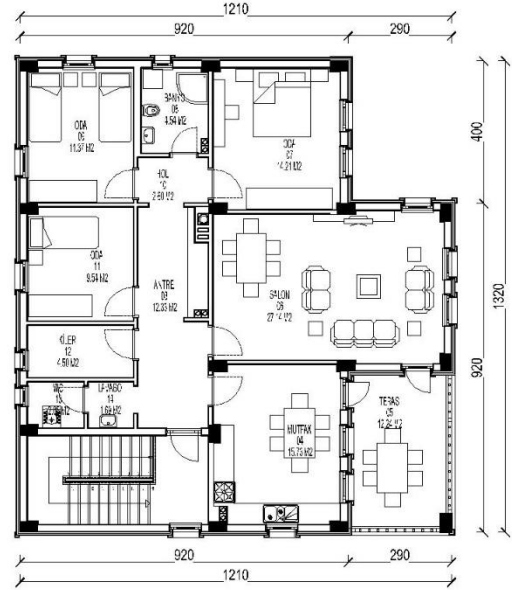
Şekil 4.48: Uluköy iskân konutu- 2+1, bürüt 109 m², tek katlı proje planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022].

Şekil 4.49: Uluköy iskân konutu- 3+1, bürüt 121 m², tek katlı proje planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022].

Zemin Kat Planı

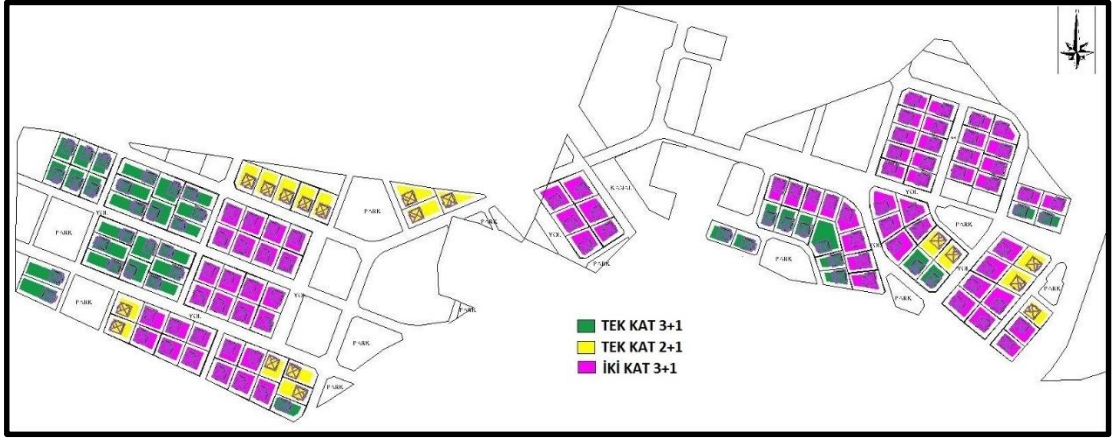
1. Kat Planı

Şekil 4.50: Uluköy iskân konutu- 3+1, brüt 135 m², iki katlı proje planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022].

55 adet tek katlı, 75 adet iki katlı konut yapılmıştır. Şekil 4.51’ de konut tiplerini gösterir şematik vaziyet planı [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022- Kaynağından yazar tarafından yeniden düzenlenmiştir] ölçeksiz olarak verilmiştir. (Yerleşim yerine ait genel bilgiler EK-C’de verilmiştir.)

Şekil 4.52 ve Şekil 4.53’te ise iki katlı ve tek katlı konut örnekleri yer almaktadır.

İskân konutları oldukça düz bir alanda bulunmaktadır. Arsa büyüklükleri 570 m² ile 998 m² arasında değişmektedir. Bölgede karasal iklim hüküm sürdüğünden doğal bitki örtüsü ilkbahar yağışları ile yeşerip, yaz kuraklığı ile sararan otlardan (çayırsedefi, pire otu, eşek otu, nevruz otu, emzik otu, sığırkuyruğu, gelincik, ayrik, üzerlik otu, tarak otu, devedikeni, buğdaygiller, ısırgan otu gibi otsu bitkiler) oluşmaktadır. Ağaç ve çalı formasyonları, özellikle sarıçam ve söğüt yaygın olarak görülmektedir [Cumhuriyetin 100. Yılında Erzincan, 2023].

Şekil 4.51: Uluköy iskân konutları tiplerini gösterir vaziyet planı (Yazar tarafından düzenlenmiştir) [Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, 2022].

Şekil 4.52: Uluköy iskân konutları-iki katlı (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Şekil 4.53: Uluköy iskân konutları-tek katlı (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Uluköy’de saha çalışması yapılarak iskân konutları incelenmiş ve 130 iskân konutundan 87 tanesinin kullanıcısı ile görüşülerek anket yapılmıştır.

4.3. Anket Çalışması

Çalışmanın bu bölümünde hazırlanmış olan anket, belirlenen üç köyde yeni yerleşim yerindeki konut kullanıcılarına uygulanmıştır. Anketin hazırlanması sürecinde literatür araştırması yapılmış, özellikle konut memnuniyeti ile ilgili yapılmış olan çalışmalardan yararlanılmıştır [Khorshidian ve Fayazi, 2023; Kamacı-Karahan ve Kemeç, 2022; Kürüm Varolgüneş, 2021; Markoç, 2017; Bouraoui ve Lizarralde, 2013; Dikmen, 2005]. Çalışmanın analizlerini daha anlamlı hale getirebilmek için yeterli sayıda katılımcıyla bir anket yapılması gerekmektedir. Bu sayıyı belirlemek için örneklem büyüklüğü hesaplanmalıdır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde üç temel faktör dikkate alınır. İlk olarak, tip 1 hata olarak bilinen p değeri (α) göz önünde bulundurulur. Bu, doğru bir sıfır hipotezinin yanlışlıkla reddedilme olasılığını ifade eder. İkinci olarak, çalışmanın istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar üretme olasılığı olan güç ($1-\beta$) değeri dikkate alınır. Güç, yanlış bir sıfır hipotezinin reddedilme olasılığını ifade eder. Üçüncü olarak, etki büyüklüğü (δ) göz önünde bulundurulur. Etki büyüklüğü, çalışmanın sonucunda elde edilen tahmin değerinin kitle değerinden ne kadar farklı olabileceğini ifade eder. Bu faktörlerin bir arada değerlendirilmesi, uygun örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde önemlidir. Bu çalışmada örneklem büyüklüğü G*Power programı yardımı ile hesaplanmıştır. Yapılan güç analizleri neticesinde 1. Tür hata ($\alpha=0.05$) ve güç 0.95 değerleri için örneklem büyüklüğü 170 olarak hesaplanmıştır [Kahraman-Kılbaş ve Cevahir, 2023]. Tercan ilçesi Kalecik köyünde 33 iskân konutundan 22, 56 afet kontundan 30; Kemah ilçesi Boğaziçi köyünde 47 afet konutundan 31 ve Merkez ilçe Uluköy’de 130 iskân konutundan 87 tanesinin konut kullanıcıları ile anket yapılmıştır (Tablo 4.5). Toplam 170 kişiye anket uygulanarak hesaplanan örneklem büyüklüğü sağlanmıştır.

Tablo 4.5: Köylerde nakledilen konut sayısı ve anket yapılan konut sayısı.

Kurum	İlçe	Köy	Nakledilen Konut Sayısı	Anket Sayısı
İAADM	Kemah	Boğaziçi	47	31
İAADM	Tercan	Kalecik	56	30
ÇŞİDİM	Tercan	Kalecik	33	22
ÇŞİDİM	Merkez	Uluköy	130	87
TOPLAM			266	170

4.3.1. Anket Yöntemi

Yüz yüze anket yöntemi ile uygulanan bu anket kapalı uçlu (seçenekli) sorulardan oluşmaktadır [Bkz. EK-B]. Toplamda 39 sorudan oluşan anket formunun birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmek için kişisel bilgilerden oluşan 8 adet soru yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise konutlarla ilgili ve kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesine yönelik hazırlanmış olan 31 adet soru bulunmaktadır. Bu bölümde yer alan soruların 18 tanesi seçmeli sorulardan oluşurken, 13 tanesi 5’li likert ölçeği kullanılarak oluşturulmuştur. Likert ölçeğin puanlaması “1” (Hiç memnun değilim), “2” (Memnun değilim), “3” (Kararsızım), “4” (Memnunum), “5” (Çok memnunum) arasında derecelendirilmiştir. Hazırlanan anket alan çalışması sürecinde 21.05.2022-05.12.2022 tarihleri arasında yaklaşık altı ayda gerçekleştirilmiştir.

4.3.2. Anketlerin Analizi ve Değerlendirilmesi

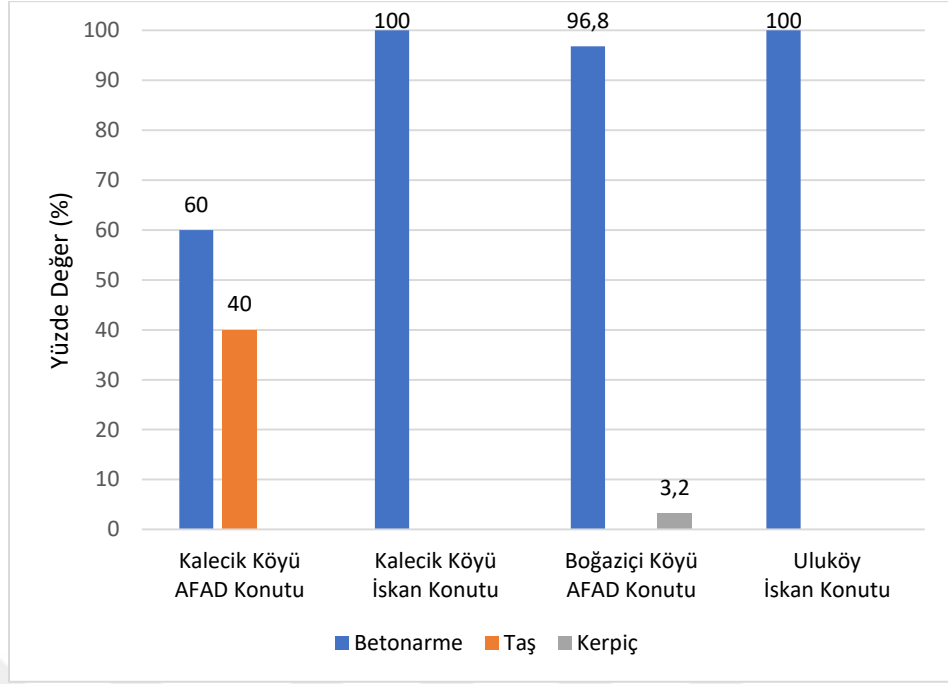
Anket çalışmasının yürütülebilmesi ve değerlendirilebilmesi için öncelikle SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) Programında kullanılan yöntemler ve analizlerin yer aldığı çalışmalar incelenmiş, anket verilerinin değerlendirmesi SPSS paket programından yararlanılarak yapılmıştır [Adıgüzel ve Karaman Öztaş 2023; Aydın, 2022; Asan, 2022; Kolak, 2021; Kara, 2020; Sarı, 2019; Sarımkaya, 2015; Yücel, 2009].

Ankete katılan konut kullanıcılarının cinsiyet, yaş, eğitim ve meslek bilgileri **Tablo 4.6**’da konut türüne göre verilmiştir. Toplam 170 katılımcının %60’ı erkek, %40’ı kadındır. Yaş değişkenine bakıldığında; katılımcıların %6,5’i 18-30 yaş aralığında, %24,1’i 31-45 yaş aralığında, %35,3’ü 46-60 yaş aralığında ve %34,1’i 61 ve üzeri yaş aralığındadır. Katılımcıların %52,4’ü ilkokul mezunu iken %15,3’ünün ise hiç eğitimi yoktur. Hiçbir yerleşim yerinde yüksek lisans veya doktora derecesine sahip kimse bulunmamaktadır. Ankete katılanların meslek dağılımına bakıldığında; %36,5 ile en çok ev hanımı, %23,5 çiftçi ve %21,2 de emekli bulunduğu görülmüştür.

Tablo 4.6: Konut türüne göre kullanıcı özellikleri.

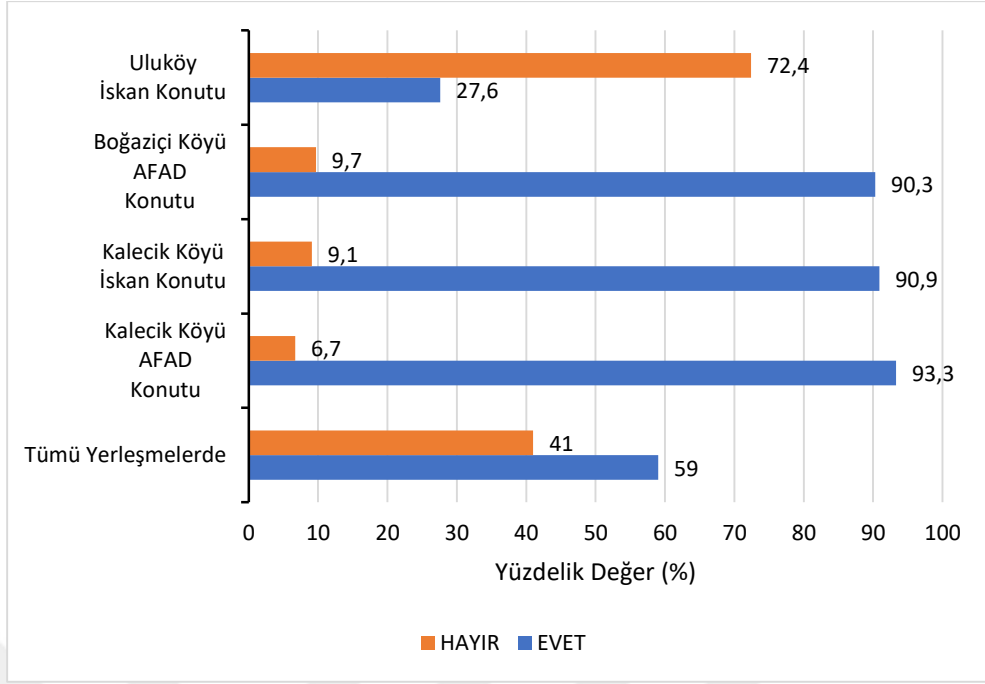
Kullanıcı Özellikleri		Kalecik Köyü Afet Konutu	Kalecik Köyü İskan Konutu	Boğaziçi Köyü Afet Konutu	Uluköy İskan Konutu	Toplam	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	18	15	19	50	102	60
	Kadın	12	7	12	37	68	40
Yaş	18-30	3	1	0	7	11	6,5
	31-45	8	10	1	22	41	24,1
	46-60	7	10	8	35	60	35,3
	61 ve üzeri	12	1	22	23	58	34,1
Eğitim	Hiç yok	12	3	5	6	26	15,3
	İlkokul	13	16	21	39	89	52,4
	Ortaokul	1	1	1	12	15	8,8
	Lise	3	2	1	23	29	17
	Üniversite	1	0	3	7	11	6,5
	Yüksek lisans/doktora	0	0	0	0	0	0
Meslek	Emekli	2	0	11	23	36	21,2
	Ev hanımı	11	6	12	33	62	36,5
	Çiftçi	15	14	2	9	40	23,5
	Besici	0	0	0	1	1	0,6
	Memur	0	0	0	5	5	2,9
	Diğer	2	2	6	16	26	15,3

Ankete katılan konut kullanıcılarının “Konutunuzun yapı malzemesinin ne olmasını istersiniz?” sorusuna verdiği cevaplar konut türüne göre incelenmiştir (**Şekil 4.54**). Kalecik köyünde afet konutu kullanıcılarının %40’ı (12 kişi) konutlarının yapı malzemesinin taş olmasını, Boğaziçi köyünde de sadece bir kullanıcı sağlıklı olmasından dolayı konutunun kerpiç yapı malzemesi olmasını istediğini belirtmiştir. Bunun dışında bütün kullanıcılar betonarme yapı malzemesini tercih etmiştir. Bu tercihin nedeni olarak, katılımcılar eski taş, kerpiç konutlara kıyasla betonarme yapıların daha temiz ve konforlu olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, katılımcılar betonarme yapıların deprem açısından daha güvenli olduğunu düşünmektedir.

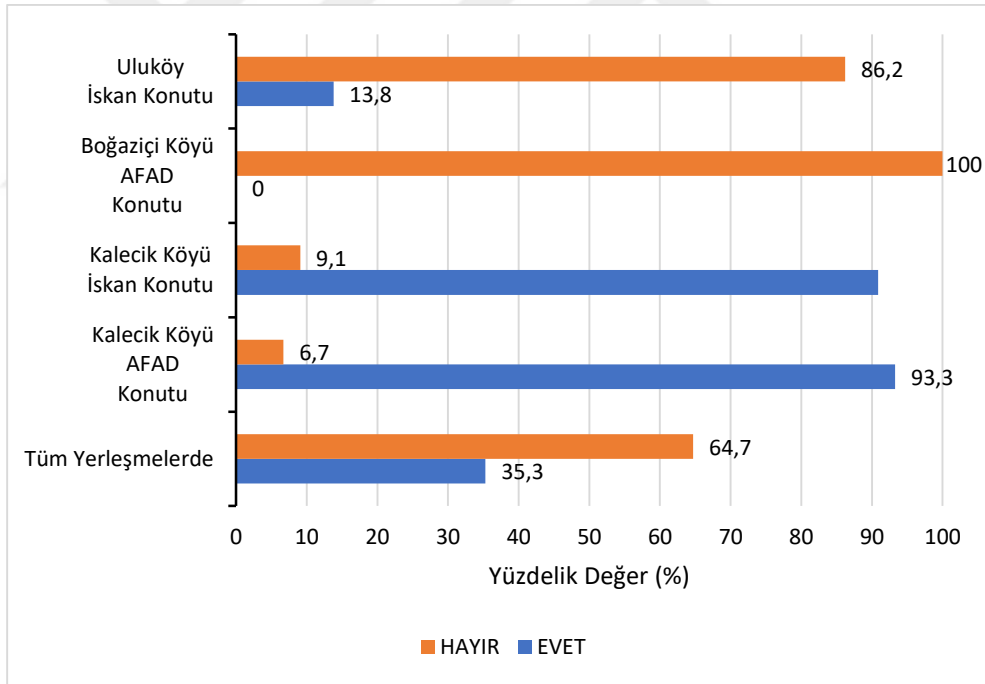

Şekil 4.54: Katılımcıların konutlar için yapı malzemesi tercihi.

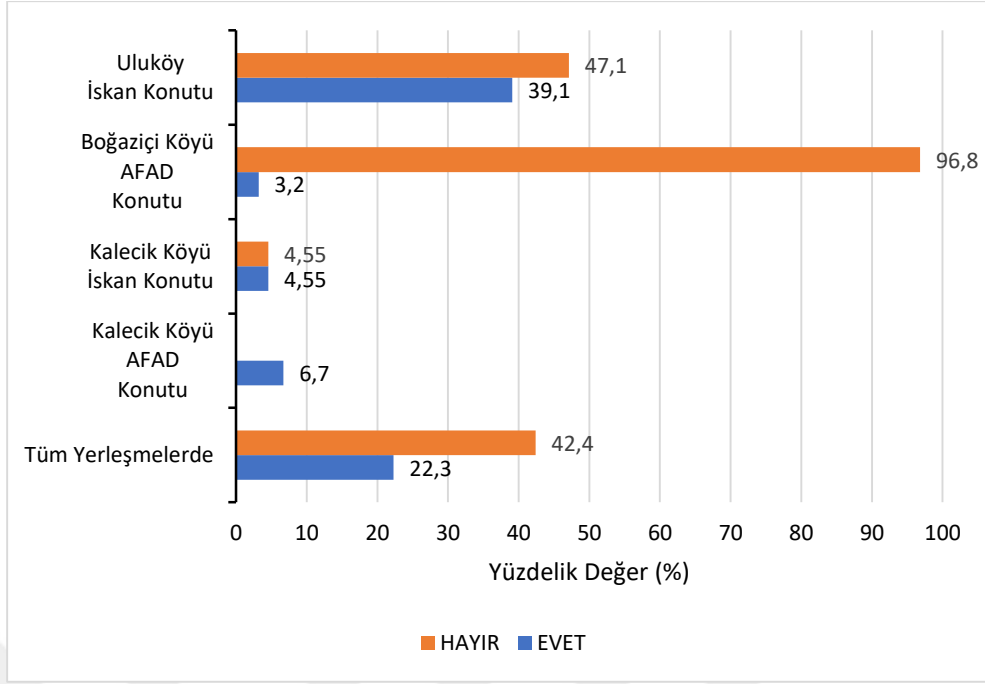
Katılımcıların %59'u (100 kişi) konutunda değişiklik yapmıştır (**Şekil 4.55**). Konut kullanıcılarına yöneltilen “Konutunuzda nasıl bir değişiklik yaptınız?” sorusunda ısı yalıtımı eklemek, duvar yerini ötelemek/duvar kaldırmak/duvar eklemek, kapı açmak/kapatmak, pencere açmak/kapatmak, balkon/teras kapatmak, tesisat yenilemek, ahşap parke kaplamak, seramik/granit/mermer kaplamak, banyo vitrifiyeleri değiştirmek ve diğer seçeneklerinden en çok balkon/teras kapatmak seçeneği işaretlenmiştir. Konut kullanıcılarından %35,3'ü (60 kişi) konutlarındaki balkon/teras bölümünü kapattığını, kapatmayanlardan ise %22,3'ü (38 kişi) imkân olduğunda kapatmak istediğini belirtmiştir (**Şekil 4.56, Şekil 4.57**). Kullanıcılara balkon/teras kapatma sebepleri sorulduğunda %52,4'ü (89 kişi) soğuktan korunmak için kapattığını veya kapatmak istediğini söylemiştir.

Şekil 4.55: Konutlarında değişiklik yapan kullanıcıların konut türüne göre dağılımı.

Şekil 4.56: Konutlarında balkon/teras kapatan kullanıcıların konut türüne göre dağılımı.

Şekil 4.57: Konutlarında balkon/teras kapatmamış fakat kapatmak istediğini belirten kullanıcıların konut türüne göre dağılımı.

Merkez ilçe Uluköy iskân konutları yerleşim yerinde balkon/teras alanının kapatıldığı konut örnekleri **Şekil 4.58**'de Tercan ilçesi Kalecik köyünde bulunan afet konutları yerleşim yerindeki örnekler **Şekil 4.59**'da ve yine Kalecik köyü iskân konutlarının olduğu yerleşim yerindeki konut örnekleri ise **Şekil 4.60**'ta verilmiştir. Kapatma şekilleri kullanıcıdan kullanıcıya değişiklik göstermektedir. Kapatma işleminde tuğla yapı malzemesi kullanılarak duvar örme yöntemi (pencere/kapı boşlukları açarak) ya da cam veya pvc sistemler tercih edildiği görülmüştür.

Şekil 4.58: Uluköy-terası/balkonu kapatılan konut örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

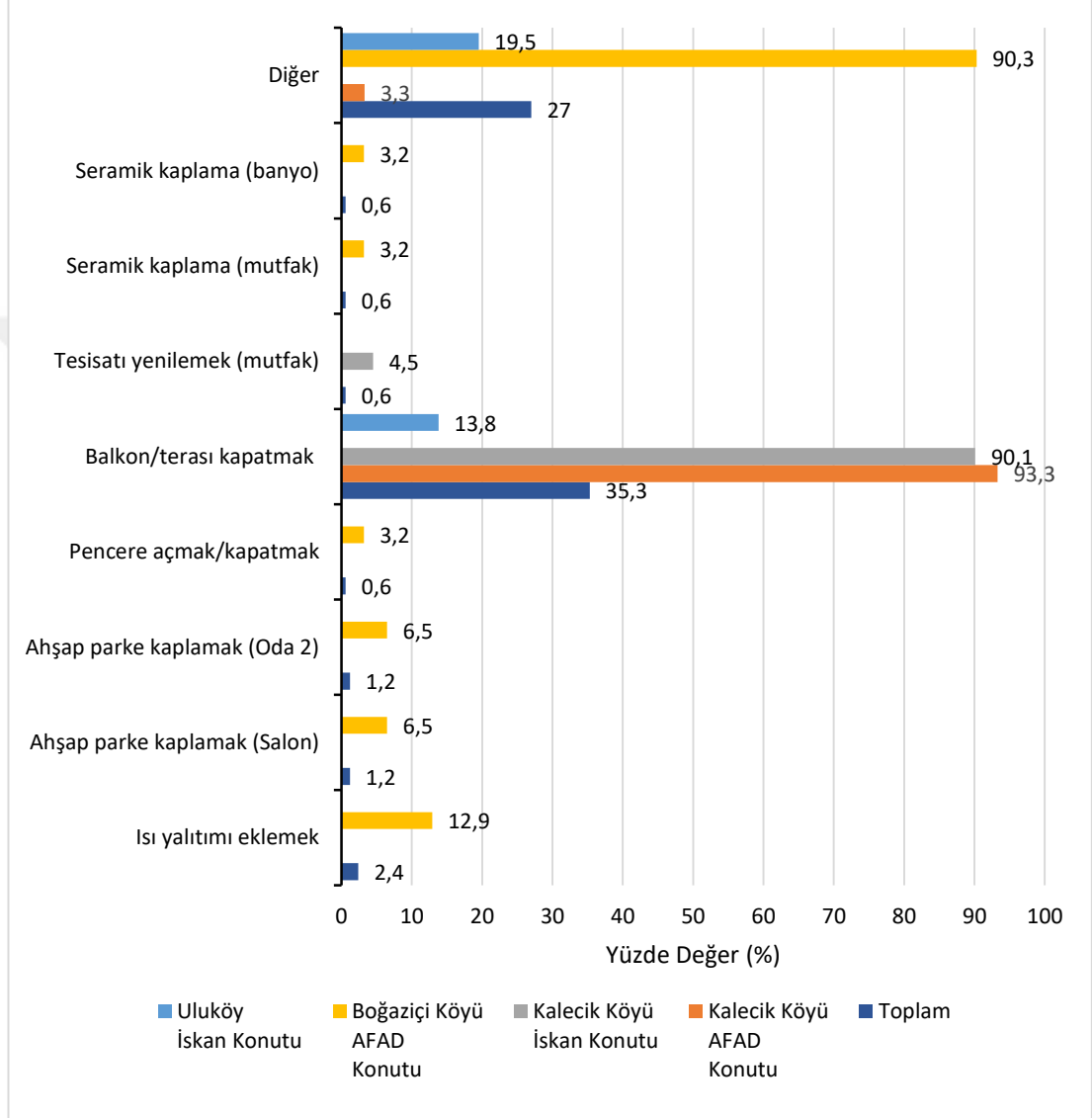
Şekil 4.59: Kalecik köyü afet konutlarında terası kapatılan konut örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

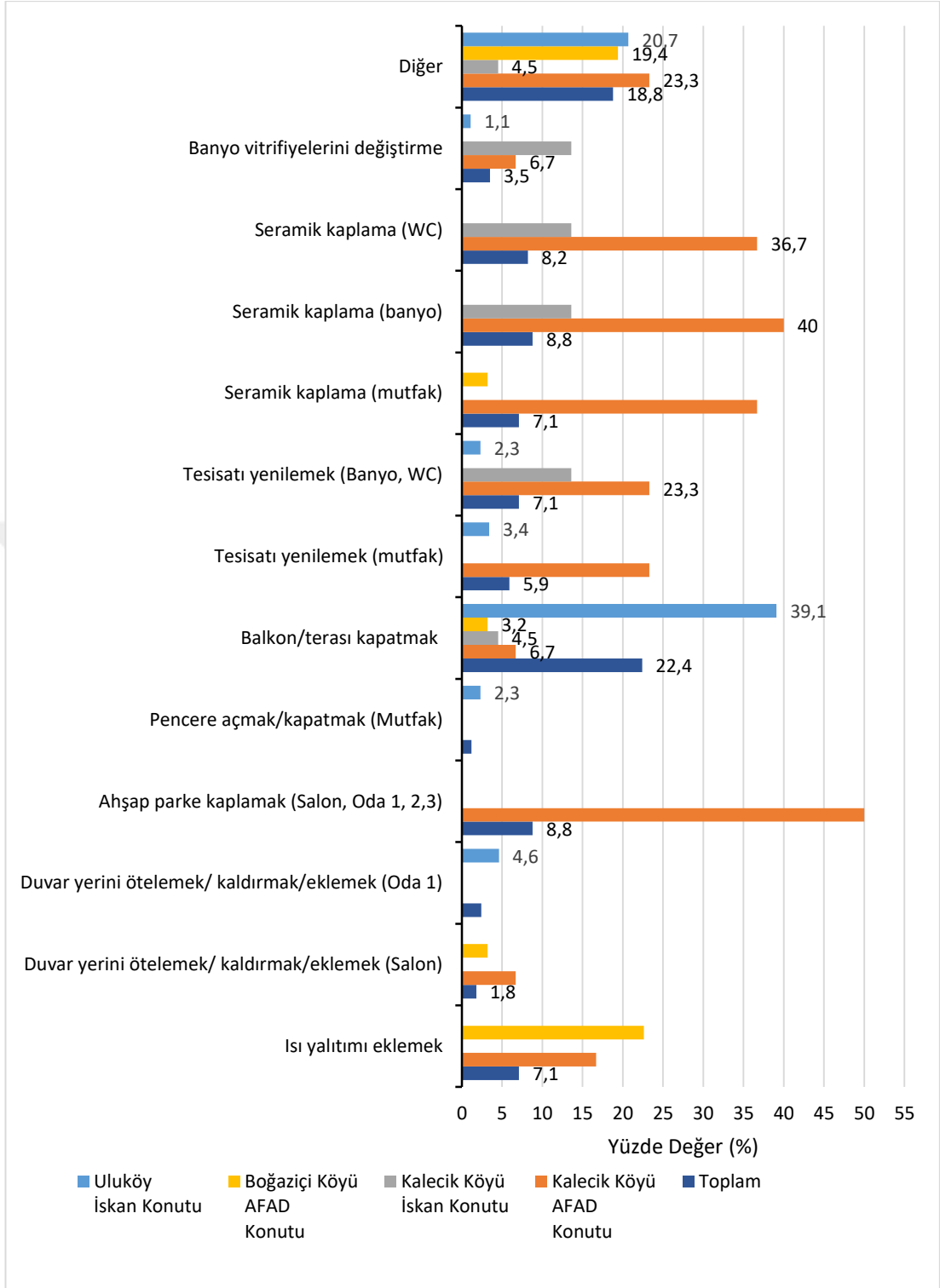
Şekil 4.60: Kalecik köyü iskân konutlarında terası kapatılan konut örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Konutunuzda nasıl bir değişiklik yaptınız ve yapmak isterdiniz sorularına verilen cevaplar incelendiğinde, ankete katılan konut kullanıcılarından %2,4'ü (4 kişi) ısı yalıtımı eklediğini, 12'si (%7'si) ise eklemek istediğini belirtmiştir. 170 konut kullanıcılarından sadece üç konut kullanıcısı salonu büyütmek için duvar yerini ötelemek istediğini söylemiştir. Sadece bir konut kullanıcısının (%0,6'sı) mutfak tesisatını yenilediği ancak, 10 kullanıcının (%5,9'u) mutfak, 12 kullanıcının (%7,1'i) ise banyo ve tuvaletin tesisatını yenilemek istediği görülmüştür. İki konut kullanıcısı (%1,2'si) salon ve yatak odalarına ahşap parke kapladığını, 15 kişi (%8,9) ise kaplamak istediğini belirtmiştir. Bir konut kullanıcısı mutfağı, biri ise banyoyu (%1,2'si) seramik kapladığını, 12 kişi (7,1'i) mutfağı, 15 kişi (%8,9'u) banyoyu ve 14 kişi (%8,2'si) ise tuvaleti seramik kaplamak istediğini söylemiştir. Altı konut kullanıcısı (%3,5) ise banyo vitrifiyelerini değiştirmek istemektedir (**Şekil 4.61, Şekil 4.62**). Ayrıca bu soruya diğer cevabını veren konut kullanıcılarından Uluköy' de altı kişi (%3,5'i) bahçe duvarını yükseltmiş (**Şekil 4.63, Şekil 4.64**), 11 kişi (%6,4'ü) ise zemin katı işletme olan iki katlı konutlarda bölme duvarlar ekleyerek, gerekli tadilatları yapıp zemin katı konuta çevirmiş, Boğaziçi köyünde terası bulunmayan afet konutlarının giriş kısmına 28 kişi teras (%16,4'ü) eklemiş (**Şekil 4.65**), 10 kişi (%5,9'u) ise terasın bir bölümüne kiler (oda) yapmıştır (**Şekil 4.66**). Uluköy' de sekiz konut kullanıcısı (%4,7'si) işletme olan katı konuta çevirmek istediğini, dört kişi

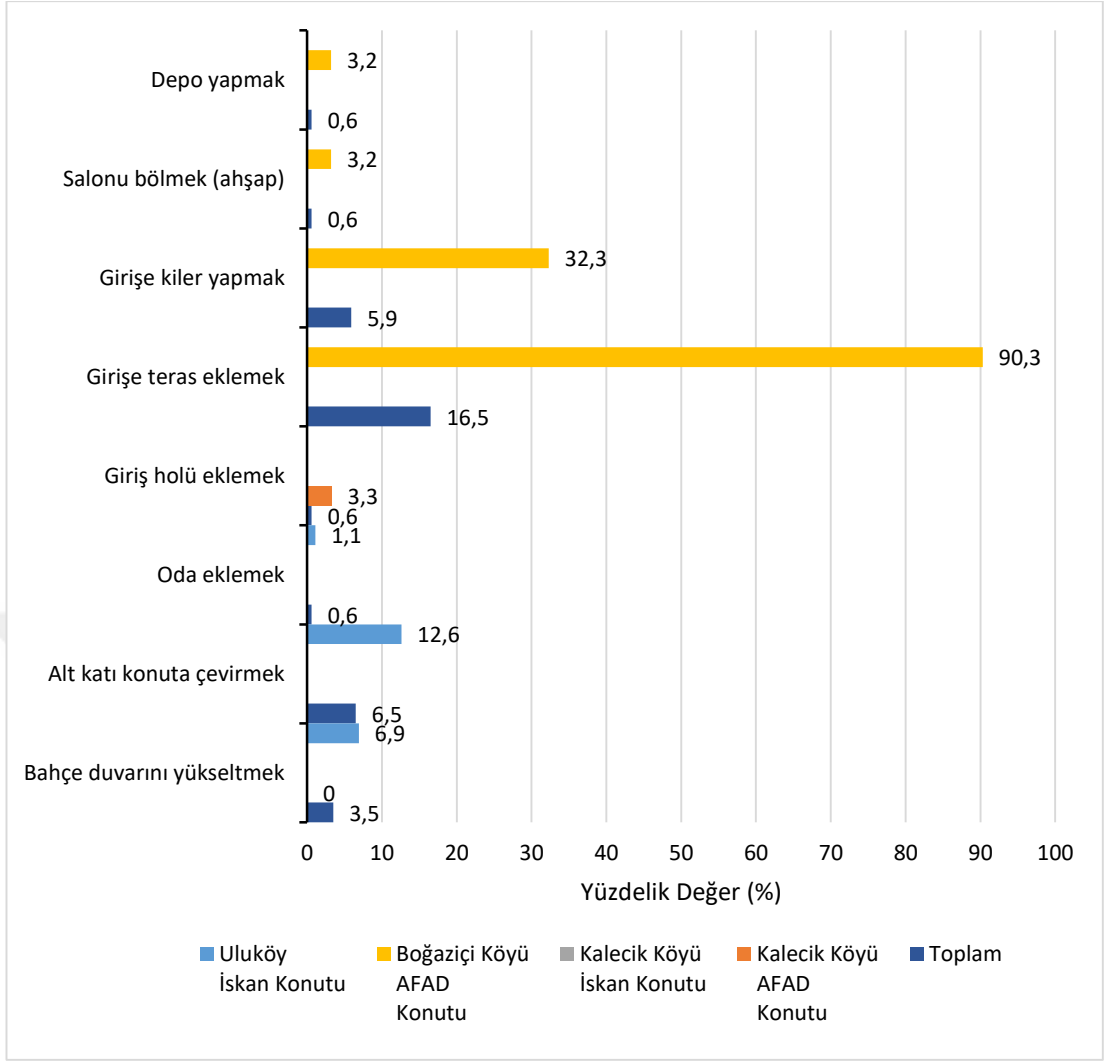
(%2,4'ü) mevcut bahçe duvarını yükseltmek istediğini, üç kişi (%1,8'i) bahçe duvarı yapmak istediğini, dört kişi (%2,4'ü) garaj, beş kişi (%2,9'u) odunluk eklemek istediğini, sekiz kişi (%4,7'si) ise yetersiz ve kalitesiz buldukları mutfak dolaplarını değiştirmek istediğini söylemiştir (Şekil 4.67).

Şekil 4.61: Kullanıcıların konutlarında yaptığı değişikliklerin dağılımı.

Şekil 4.62: Kullanıcıların konutlarında yapmak istediği değişikliklerin dağılımı.

Şekil 4.63: Kullanıcıların konutlarında yaptığı diğer değişikliklerin dağılımı.

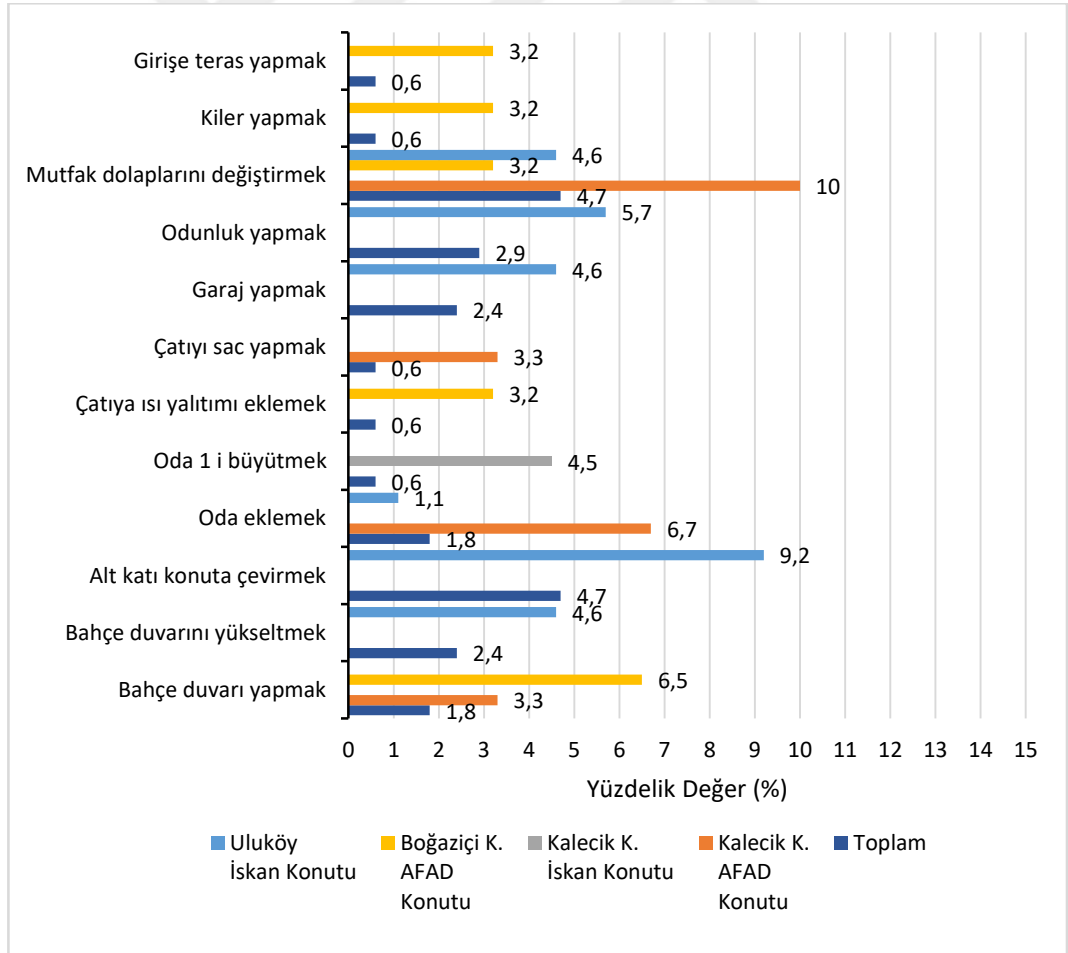
Şekil 4.64: Uluköy-bahçe duvarı yükseltilen konut örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Şekil 4.65: Boğaziçi köyü-konut girişine eklenen teras örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

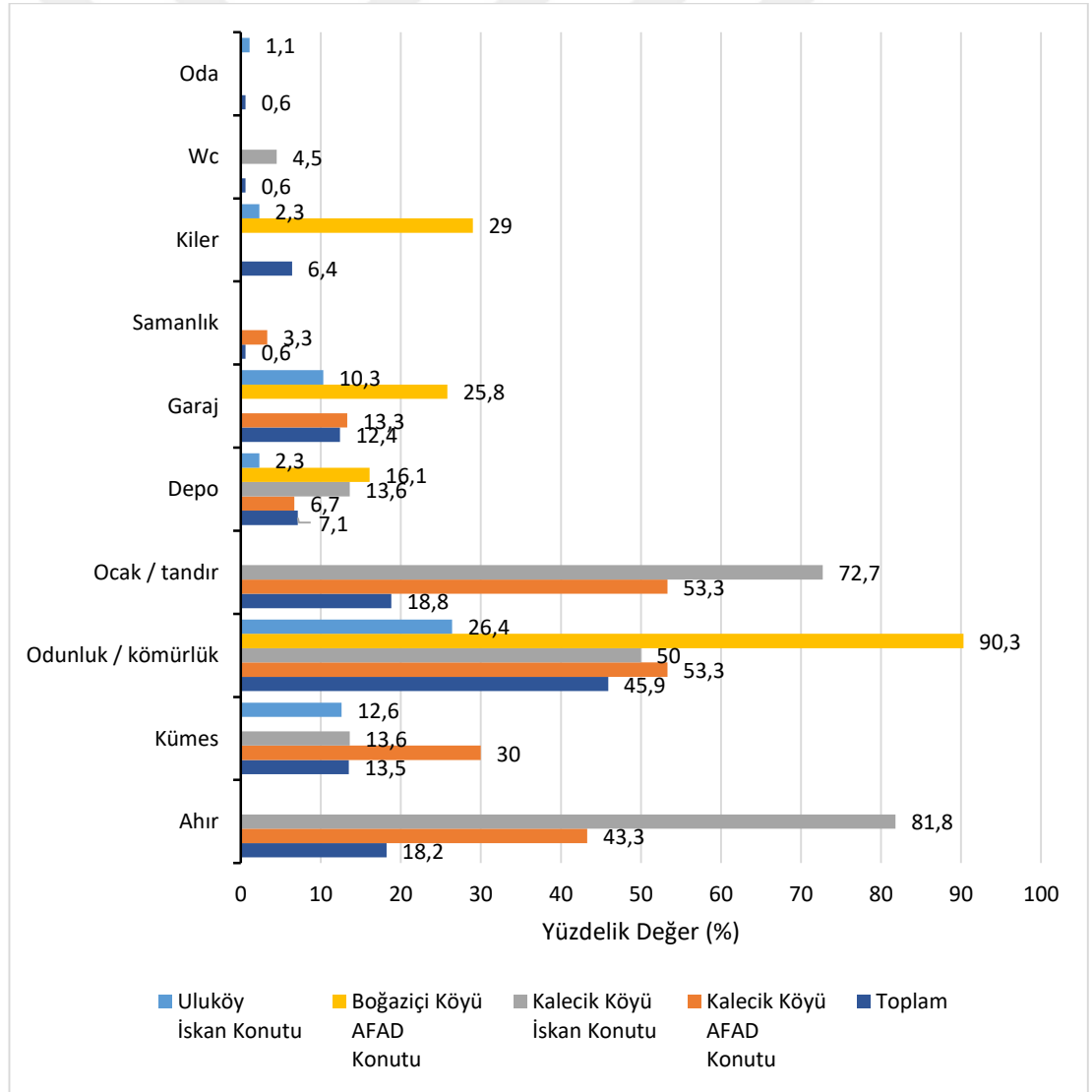

Şekil 4.66: Boğaziçi köyü-teraz kısmına eklenen kiler (oda) örnekleri (Tülay İnanc arşivi, 2022).

Şekil 4.67: Kullanıcıların konutlarında yapmak istediği diğer değişikliklerin dağılımı.

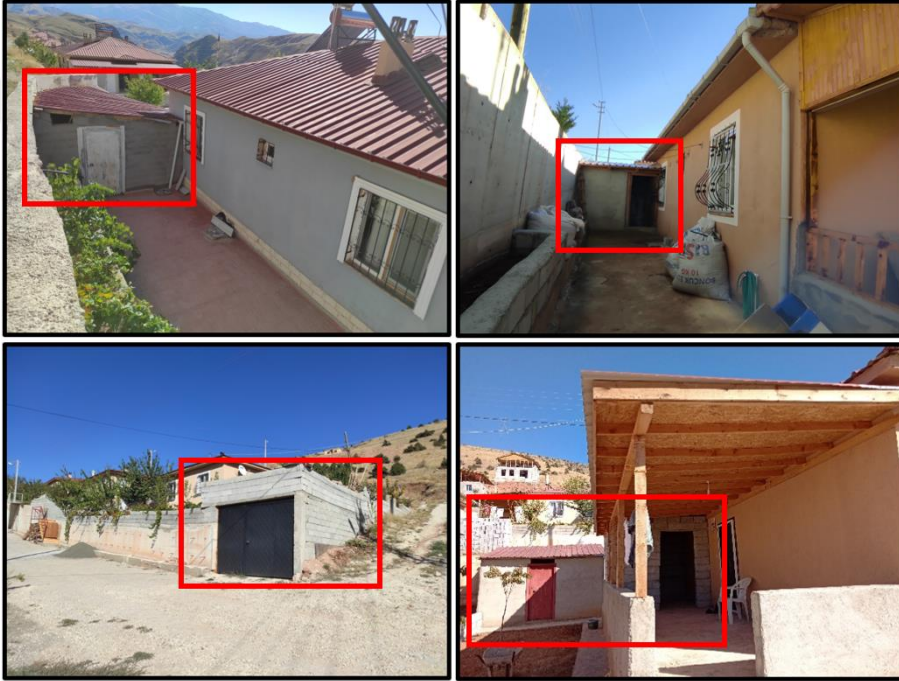
Hem afet konutlarında hem de iskân konutlarında kullanıcıların çoğunluğunun bahçesine ek bir yapı yaptığı görülmüştür. Kullanıcıların %45,9'u (78 kişi) bahçesine odunluk/kömürlük, %18,8'i (32 kişi) ocak/tandır, %18,2'si (31 kişi) ahır, %13,5'i (23 kişi) kümes, %12,4'ü (21 kişi) garaj, %7,1'i (12 kişi) depo, %6,4'ü (11 kişi) kiler yaparken birer kişide samanlık, tuvalet ve oda yapmıştır. Yapılan bu ek yapılar bahçede bağımsız bir noktada veya konuta/ahıra bitişik olarak inşa edilmiştir. Bahçelerde bulunan bu yapılara ait bilgiler aşağıda **Şekil 4.68**'de verilmiştir. Uluköy'de bahçeye odunluk/kömürlük, garaj gibi eklenti yapılan konut örnekleri **Şekil 4.69**'da Boğaziçi köyünde yapılan eklenti örnekleri **Şekil 4.70**'te; Kalecik köyü afet konutlarında yapılan eklenti örnekleri **Şekil 4.71**'de ve Kalecik köyü iskân konutlarında yapılan eklenti örnekleri ise **Şekil 4.72**'de yer almaktadır.

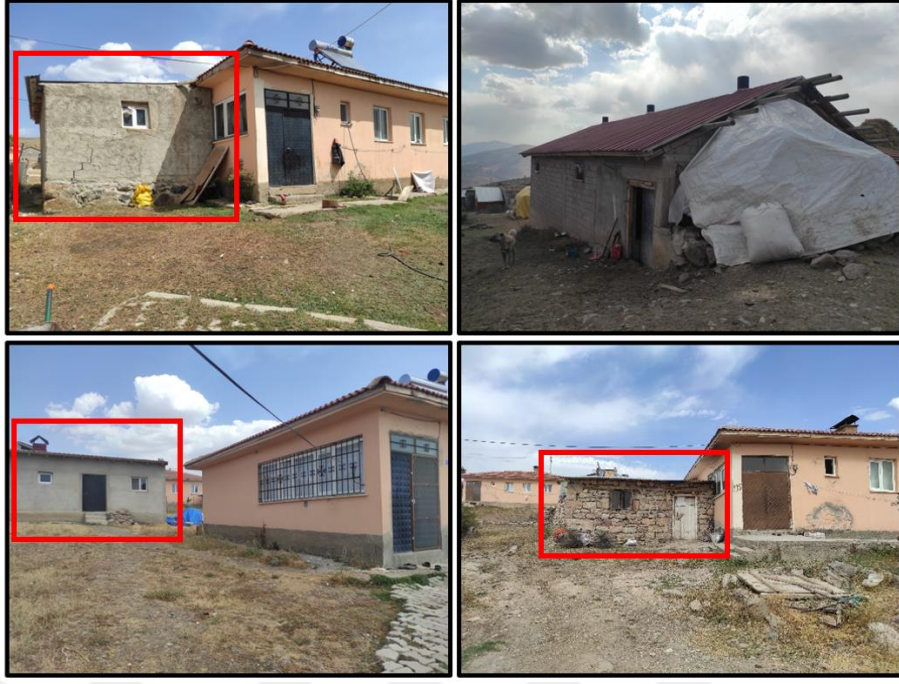
Şekil 4.68: Kullanıcıların bahçesinde bulunan yapılara ait bilgiler.

Şekil 4.69: Uluköy-bahçeye odunluk/kömürlük, garaj gibi eklenti yapılan konut örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Şekil 4.70: Boğaziçi köyü-bahçeye eklenen odunluk/garaj gibi eklenti yapılan konut örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Şekil 4.71: Kalecik köyü afet konutlarında bahçesine odunluk/kömürlük, garaj, tandır evi gibi eklenti yapılan konut örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

Şekil 4.72: Kalecik köyü iskân konutlarında bahçesine odunluk/kömürlük, garaj, tandır evi gibi eklenti yapılan konut örnekleri (Tülay İnanç arşivi, 2022).

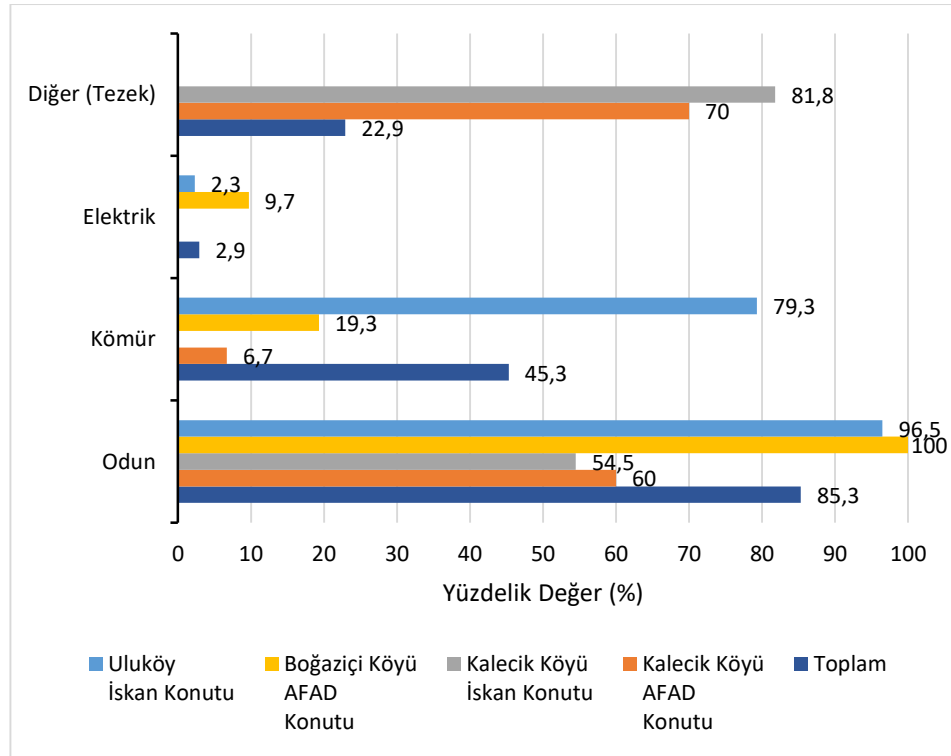
Aşağıda **Şekil 4.73**'te AFAD tarafından Kalecik köyünde yapılan yerleşim yerinin 2011 ve 2022 yılına ait Google Earth uydu görüntüleri verilmiştir. Her iki uydu

görüntüsü incelendiğinde bile geçen 11 yılda konut kullanıcıları tarafından parsellerine birçok ek yapı yapıldığı görülmektedir.

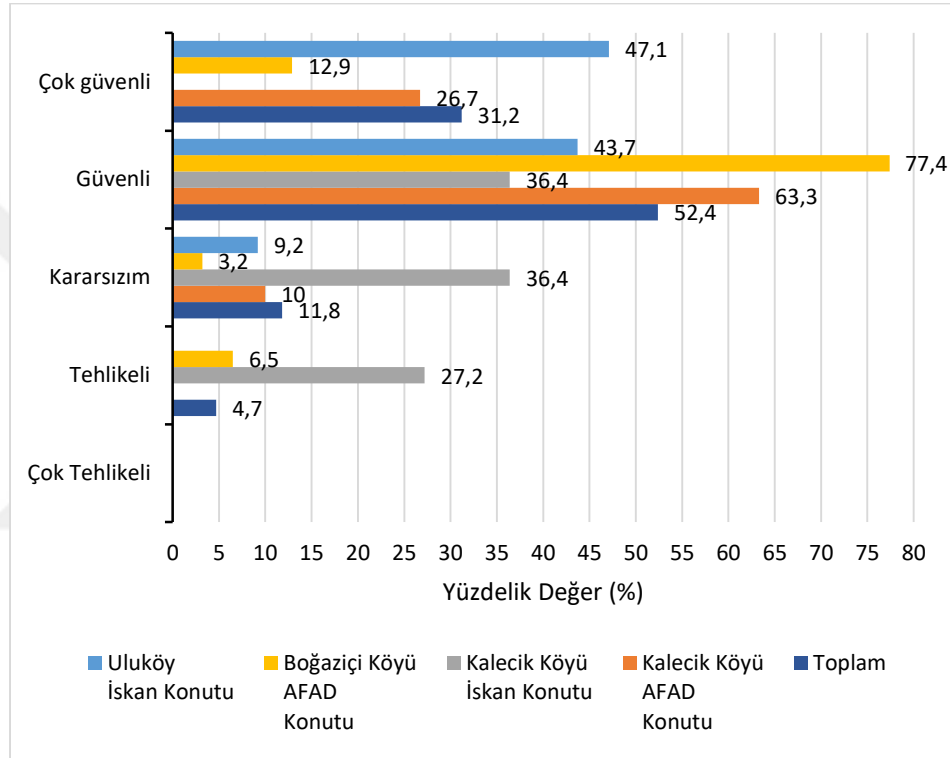
Şekil 4.73: Kalecik köyü afet konutları uydu görüntüsü (a) Temmuz-2011 (b) Mayıs-2022 (Yazar tarafından oluşturulmuştur).

Köylerde ısınma için %85,3 odun, %45,3 kömür, %2,9 elektrik ve %22,9 tezek kullanılmaktadır. Tezek kullanımının sadece besiciliğin yaygın olduğu Kalecik Köyü'nde kullanıldığı görülmüştür (Şekil 4.74).

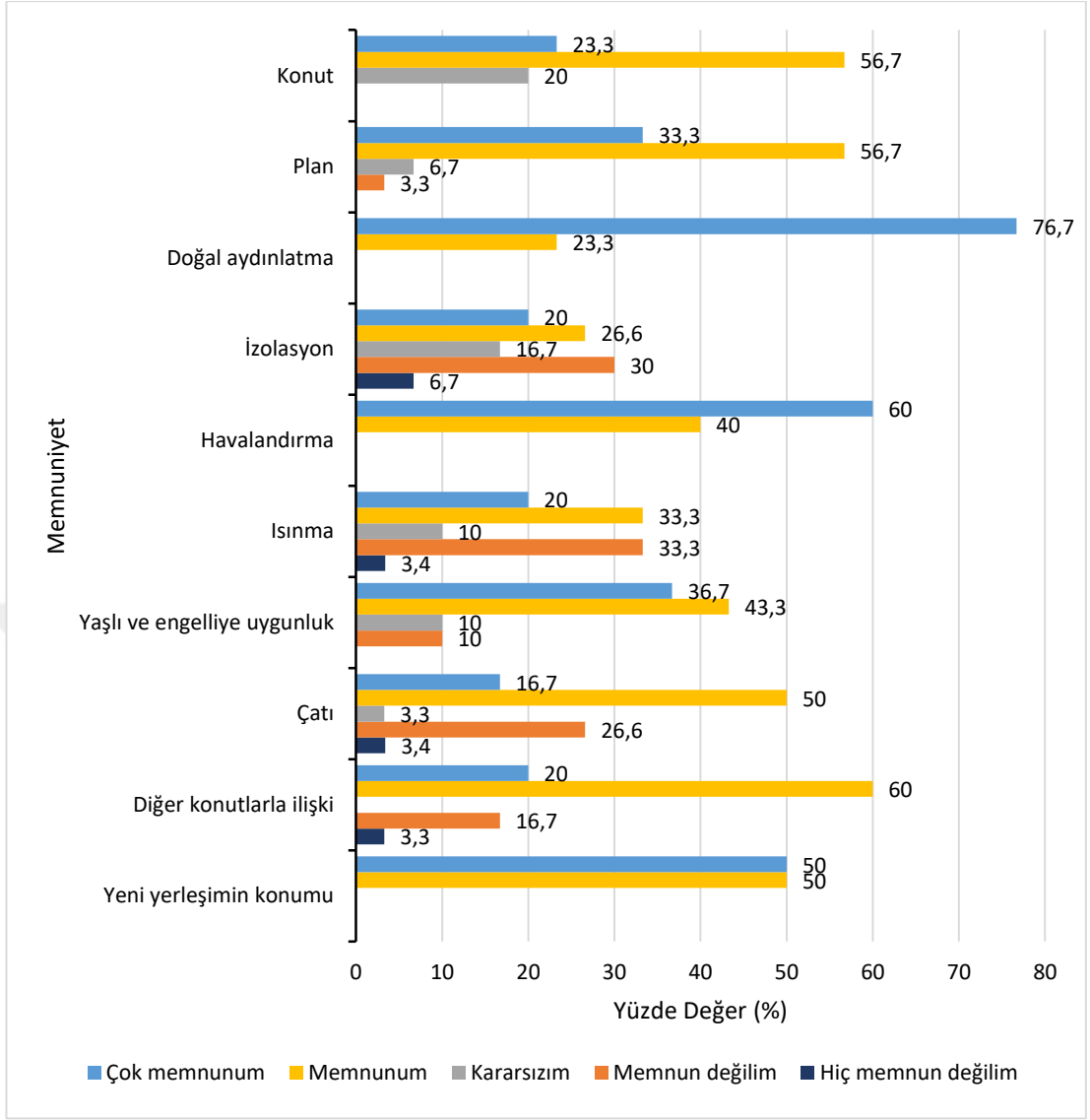
Şekil 4.74: Konut kullanıcılarının ısıtma tercihleri.

Doğal afetler açısından konutların güvenilirliğinin değerlendirildiği bölümde (**Şekil 4.75**) konutunu tehlikeli bulan kullanıcıların oranı %4,7, kararsız kalanların oranı ise %11,8 olmuştur. Kalecik köyünde iskân konutlarında kullanıcıların birçoğu konutlarda meydana gelen duvar çatlağı, sıva dökülmesi, su kaçağı ve tretuvarlarda meydana gelen çökmelerden şikâyetle bulunmuşlardır. Bu şikâyetlere rağmen kullanıcıların %52,4'ünün konutları güvenli, %31,2'sinin ise çok güvenli bulduğu görülmüştür.

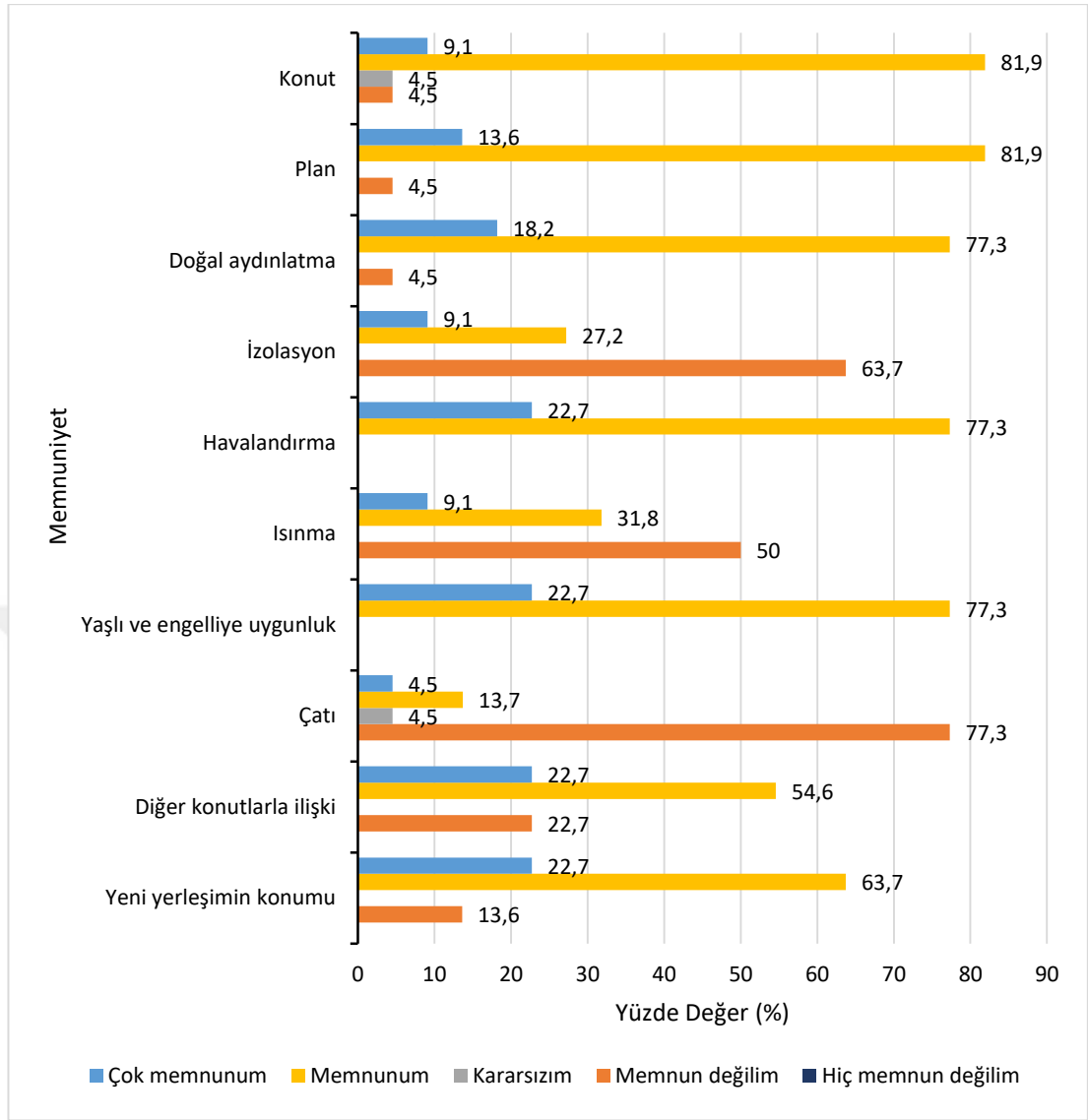

Şekil 4.75: Konutların kullanıcılar tarafından doğal afetler açısından güvenilirliğinin değerlendirilmesi.

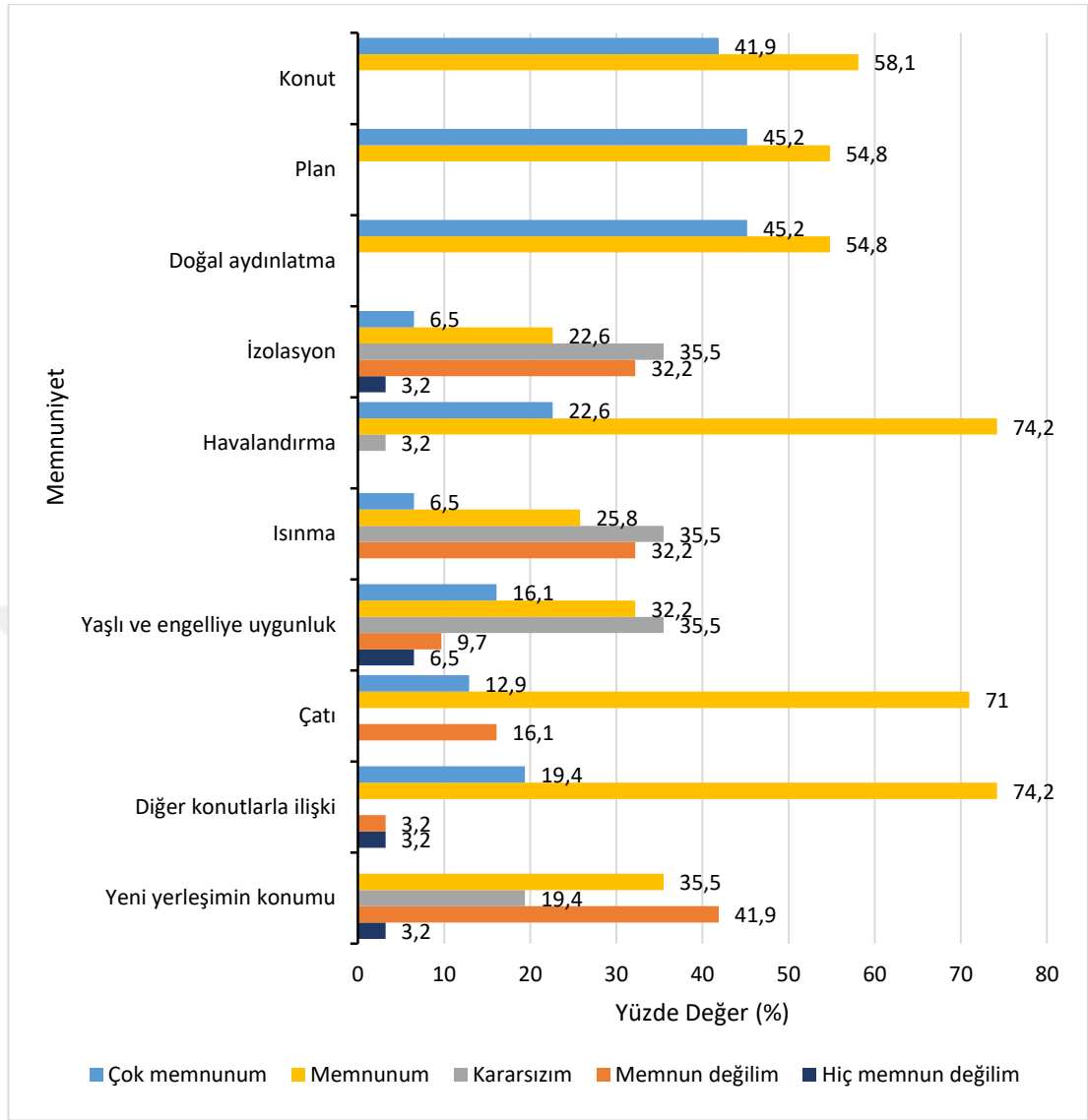
Konut memnuniyeti ile ilgili olan sorulara verilen cevaplar her köy için ayrı ayrı olmak üzere; Kalecik köyü afet konutları **Şekil 4.77**'de, Kalecik köyü iskân konutları **Şekil 4.78**'de, Boğaziçi köyü afet konutları **Şekil 4.79**'da ve Uluköy iskân konutları **Şekil 4.80**'de gösterilmiştir.

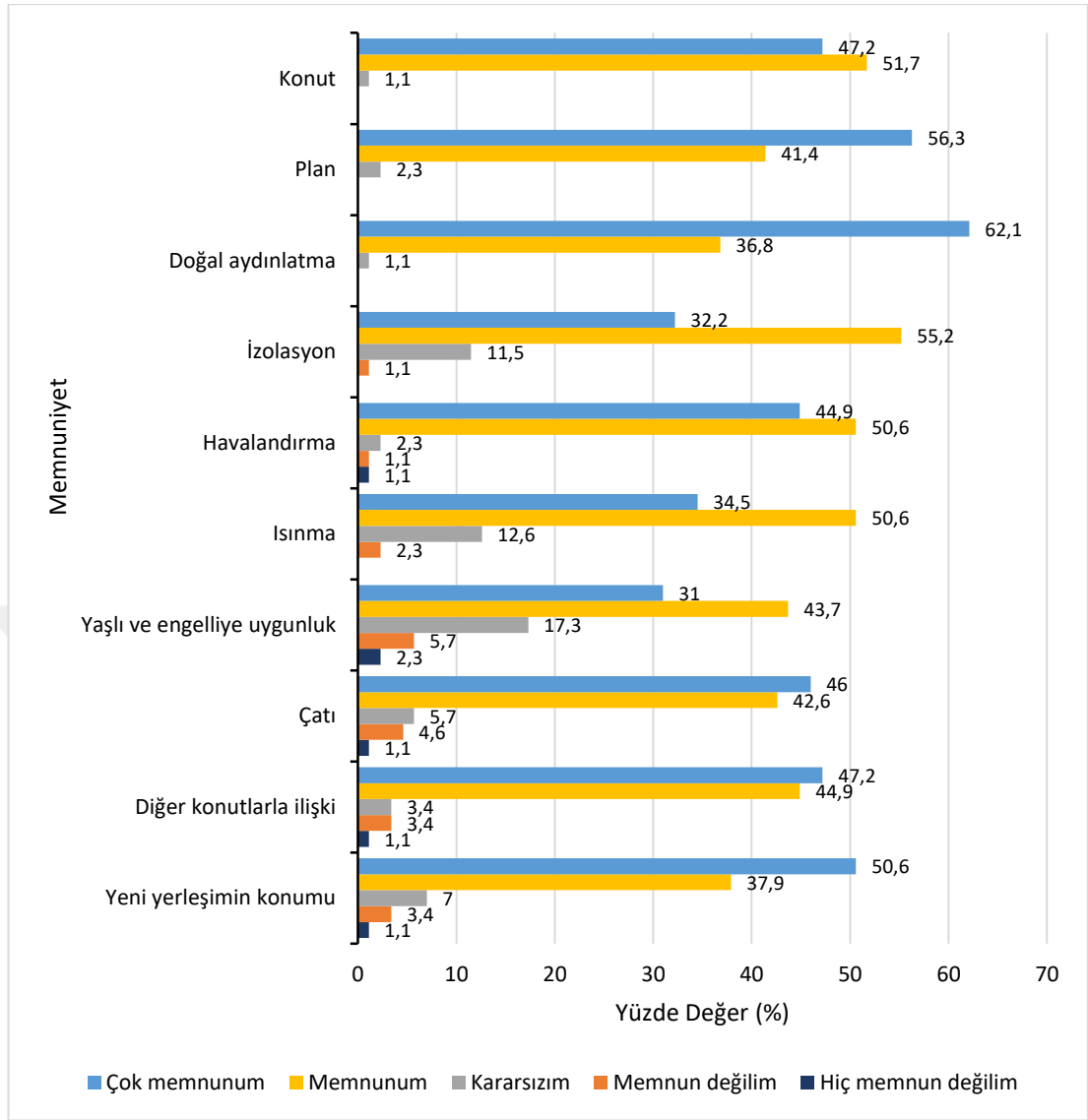
Şekil 4.76: Kalecik köyü afet konutlarında kullanıcı memnuniyeti.

Şekil 4.77: Kalecik köyü iskân konutlarında kullanıcı memnuniyeti.

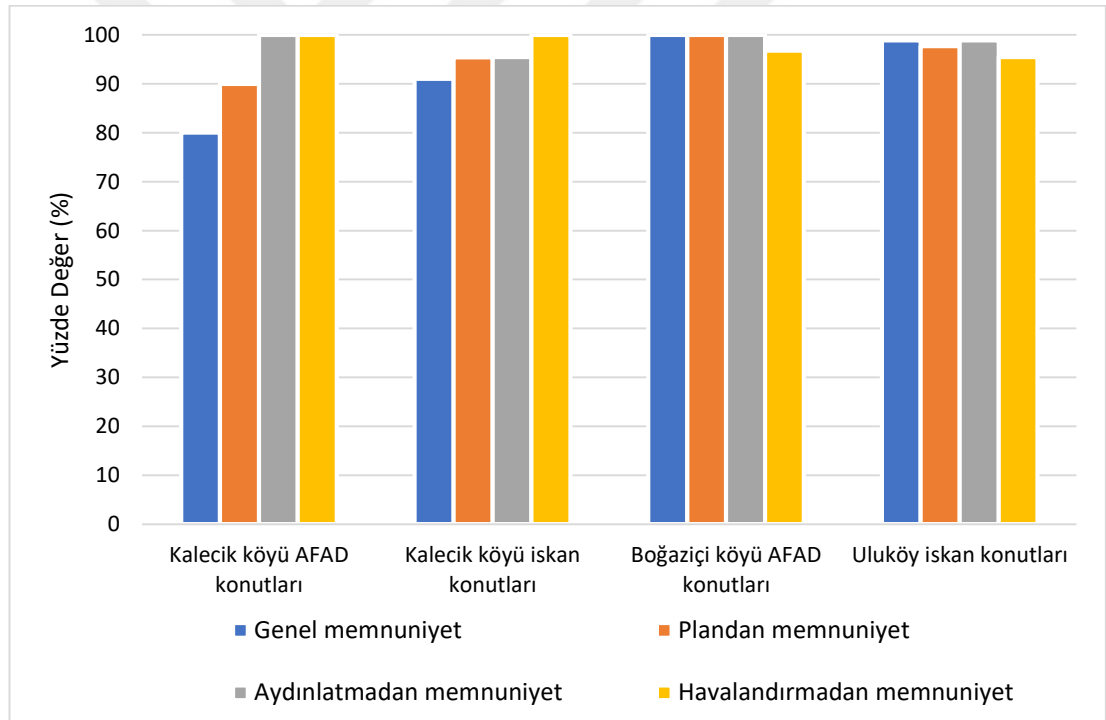
Şekil 4.78: Boğaziçi köyü afet konutlarında kullanıcı memnuniyeti.

Şekil 4.79: Uluköy iskân konutlarında kullanıcı memnuniyeti.

Genel olarak konuttan, plandan, aydınlatma ve havalandırmadan memnuniyetlerin yüksek olduğu görülmüştür. Memnun olanlar ile çok memnun olanların toplam değerleri **Şekil 4.80**'de verilmiştir. Kullanıcılara yöneltilen “Konutunuzdan ne kadar memnunsunuz?” sorusuna çok memnunum ve memnunum cevabı verenlerin oranı %94,8’dir. Ancak konut kullanıcılarının izolasyon ve çatı memnuniyeti özellikle Kalecik köyünde hem afet hem de iskân konutlarında oldukça düşüktür. Kalecik köyü afet konutlarında izolasyondan memnun olmayanların oranı %30 çatıdan memnun olmayanların oranı ise %26,6 iken, Kalecik köyü iskân konutlarında bu oran izolasyondan %63,7, çatıdan ise %77,3’ tür. Kullanıcılar çatıdan memnuniyetsizliğin ana nedeni olarak su sızıntısını göstermişlerdir. Ayrıca Kalecik köyü afet konutlarında kullanıcıların %16,7’si, Kalecik köyü iskân konutlarında %22,7’si, Boğaziçi köyü afet

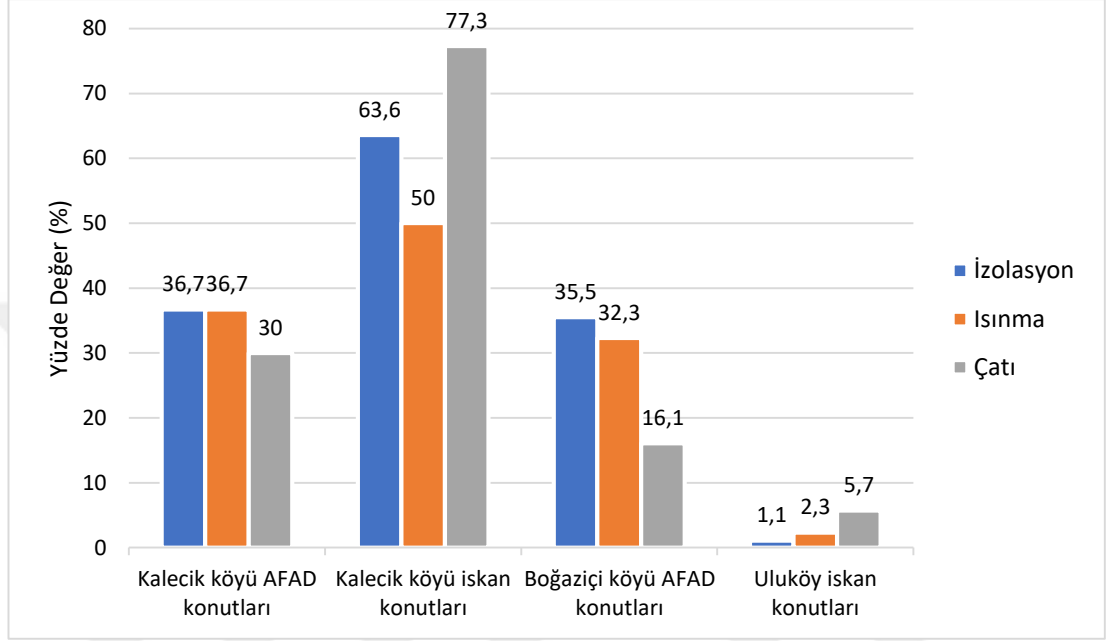
konutlarında %3,2'si ve Uluköy iskân konutlarında da %3,4'ü konutları birbirine yakın buldukları gerekçesiyle konutlarının diğer konutlarla ilişkisinden memnun değillerdir. Yeni yerleşim yerinin konumundan hiç memnun olmayan, memnun olmayan ve kararsız olanların toplamı ise %25,3'tür. Kullanıcılara memnuniyetsizliklerinin nedeni sorulduğunda; Uluköy 'de beş kişi ahırlarına uzak olduğu için, iki kişi bu alanın daha önce mera olduğu, zemininin su olduğu gerekçesiyle ve bir kişi de merkeze uzak olduğu için, eğimli bir araziye sahip olan Boğaziçi Köyü'nde ise sekiz kişi yokuş olduğu için, bir kişi ise dağlık olması nedeni ile suyun zor geldiği gerekçesiyle memnun olmadıklarını söylemişlerdir. Uluköy hariç diğer bütün köylerdeki yerleşmelerde kullanıcılar ısınmadan da memnun değillerdir. Bu memnuniyetsizlik oranları Kalecik köyü afet konutlarında %33,3, Kalecik köyü iskân konutlarında %50 ve Boğaziçi köyünde ise %32,2'dir.

Şekil 4.80: Yeni yerleşmelerde konutlardan, plandan, aydınlatmadan ve havalandırmadan memnuniyet değerleri.

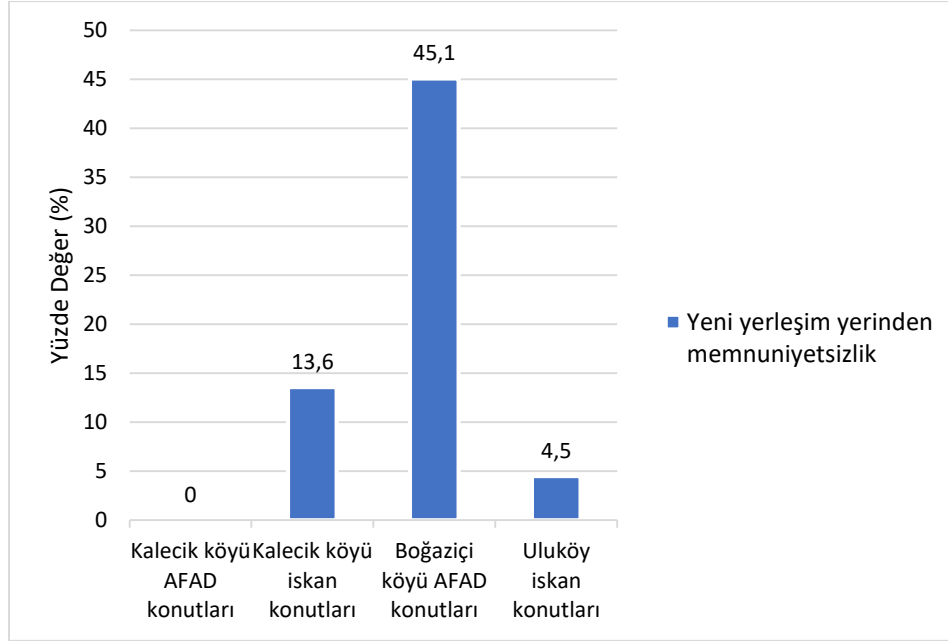
Anket sorularına verilen cevaplarda tutarlılığı ölçebilmek adına hem izolasyondan memnuniyet hem de ısıtmadan memnuniyet ölçülmek istenmiştir. **Şekil 4.81'**de konutların izolasyonundan, ısınmasından ve çatısından "hiç memnun değilim" ve "memnun değilim" cevabı veren kullanıcıların toplam yüzde değerleri verilmiştir.

Uluköy dışında memnuniyetsizliğin yüksek olduğu görülmüştür. İzolasyonda %63,6, ısınmada %50 ve çatıdan %77,3 olmak üzere memnuniyetsizlik en çok Kalecik köyü iskân konutlarında görülmüştür. İzolasyon ve ısınma oranlarının birbirine çok yakın olması bize cevaplar arasında tutarlılık olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.81: Yeni yerleşmelerde konutların izolasyonundan, ısınmasından ve çatısından memnun olmayan kullanıcıların değeri.

Yeni yerleşim yerinin konumundan memnuniyetsizlik oranları incelendiğinde ise %45,1 oran ile en çok memnuniyetsizliğin Boğaziçi köyünde olduğu görülmüştür (**Şekil 4.82**). Bunda ana nedenin köyün çok eğimli bir alana taşınmış olması gelmektedir. Bir diğer neden ise eski köye olan uzaklıktır. Diğer üç yerleşme de eski köye çok yakın bir konumda bulunduğundan memnuniyetsizlik oranı çok düşüktür.

Şekil 4.82: Yeni yerleşim alanından "hiç memnun değilim" ve "memnun değilim" cevabı veren kullanıcıların toplam değeri.

Kullanıcıların konutların mahal büyüklüklerinden memnuniyetleri konut türüne göre **Tablo 4.7**'de verilmiştir. Ayrıca kullanıcıların mahal büyüklüklerinden memnuniyetleri EK-D'de (Tablo D.1, Tablo D.2, Tablo D.3 ve Tablo D.4) her köy için ayrı ayrı grafiklerde gösterilmiştir. Mahal büyüklüklerinden memnuniyet incelendiğinde Kalecik köyü iskân konutlarında ve Boğaziçi köyü afet konutlarında memnun olmayan/hiç memnun olmayan kullanıcı bulunmamaktadır. Tüm mahallerin ortalaması alındığında %73,7 oranla memnuniyet en yüksek Boğaziçi köyündedir. Kalecik köyü afet konutlarında ise tüm mahal ortalamaları alındığında %27,8 oranında kullanıcıların mahal büyüklüklerinden memnun olmadıkları görülmüştür. Konut kullanıcıları ile yapılan görüşmelerden bu memnuniyetsizliğin nedeninin mahallerin salona açılması olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.7: Konut türüne göre kullanıcıların mahal büyüklüklerinden memnuniyet oranları.

Köy/Konut Tipi	Memnuniyet Düzeyi (%)	Giriş Holü	Salon	Yatak Odaları	Mutfak	Banyo	Tuvalet
Kalecik Köyü/ Afet Konutları	Çok Memnunum	3.3	3.3	3.3	6.7	6.7	6.7
	Memnunum	56.7	60	60	46.6	50	60
	Kararsızım	16.7	6.7	10	16.7	13.3	13.3
	Memnun değilim	23.3	26.7	26.7	30	30	20
	Hiç memnun değilim	0	3.3	0	0	0	0
Kalecik Köyü/ İskân Konutları	Çok Memnunum	36.4	36.4	31.8	31.8	36.4	31.8
	Memnunum	63.6	63.6	63.6	68.2	63.6	68.2
	Kararsızım	0	0	4.6	0	0	0
	Memnun değilim	0	0	0	0	0	0
	Hiç memnun değilim	0	0	0	0	0	0
Boğaziçi Köyü/ Afet Konutları	Çok Memnunum	25.8	29	25.8	25.8	25.8	22.6
	Memnunum	74.2	71	71	74.2	74.2	77.4
	Kararsızım	0	0	3.2	0	0	0
	Memnun değilim	0	0	0	0	0	0
	Hiç memnun değilim	0	0	0	0	0	0
Uluköy/ İskân Konutları	Çok Memnunum	46	52.8	42.5	52.8	52.8	51.7
	Memnunum	52.9	47.2	52.9	47.2	47.2	47.2
	Kararsızım	0	0	3.5	0	0	0
	Memnun değilim	1.1	0	1.1	0	0	1.1
	Hiç memnun değilim	0	0	0	0	0	0

Kullanıcıların mahal şekillerinden memnuniyet oranlarına Tablo 4.8’de yer verilmiştir. Ayrıca tüm köyler için mahal şekillerinden memnuniyet oranları ayrı ayrı grafikler hazırlanarak EK-D’de (Tablo D.5, Tablo D.6, Tablo D.7 ve Tablo D.8) gösterilmiştir. Mahal şekillerinden memnuniyet incelendiğinde yerleşmelerin tümünde hiç memnun olmayan kullanıcı bulunmamaktadır. Tüm mahallerin ortalaması alındığında %77,3 oranla memnuniyet en yüksek Kalecik köyü iskân konutlarındadır. Kalecik köyü afet konutlarında ise tüm mahal ortalamaları alındığında %10 oranında kullanıcıların mahal şekillerinden memnun olmadıkları görülmüştür. Konut kullanıcıları ile yapılan görüşmelerden bu memnuniyetsizliğin nedeninin de mahallerin salona açılması olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.8: Konut türüne göre kullanıcıların mahal şekillerinden memnuniyet oranları.

Köy/Konut Tipi	Memnuniyet Düzeyi (%)	Giriş Holü	Salon	Yatak Odaları	Mutfak	Banyo	Tuvalet
Kalecik Köyü/ Afet Konutları	Çok Memnunum	23.3	20	20	20	20	20
	Memnunum	66.7	66.7	63.3	66.7	66.7	66.7
	Kararsızım	0	3.3	6.7	3.3	3.3	3.3
	Memnun değilim	10	10	10	10	10	10
	Hiç memnun değilim	0	0	0	0	0	0
Kalecik Köyü/ İskân Konutları	Çok Memnunum	22.7	22.7	22.7	22.7	22.7	22.7
	Memnunum	77.3	77.3	77.3	77.3	77.3	77.3
	Kararsızım	0	0	0	0	0	0
	Memnun değilim	0	0	0	0	0	0
	Hiç memnun değilim	0	0	0	0	0	0
Boğaziçi Köyü/ Afet Konutları	Çok Memnunum	48.4	48.4	48.4	48.4	48.4	48.4
	Memnunum	51.6	51.6	51.6	51.6	51.6	51.6
	Kararsızım	0	0	0	0	0	0
	Memnun değilim	0	0	0	0	0	0
	Hiç memnun değilim	0	0	0	0	0	0
Uluköy Köyü/ İskân Konutları	Çok Memnunum	55.2	56.3	56.3	57.5	57.5	57.5
	Memnunum	42.5	43.7	43.7	42.5	42.5	42.5
	Kararsızım	1.15	0	0	0	0	0
	Memnun değilim	1.15	0	0	0	0	0
	Hiç memnun değilim	0	0	0	0	0	0

4.4. Kırsalda Konut Planlamalarına Yönelik Değerlendirme

Çalışmalarda görülmüştür ki, devlet eliyle yapılan yeni yerleşim yerleri ve konutlar özellikle de AFAD tarafından yapılanlar kısa bir sürede ele alınmaktadırlar. Bu sebeple detaylı incelemeler yapılamadan, tip projeler her bölgede kullanılmaktadır. Kullanıcıların ihtiyaçları, yaşam tarzları, gelenek ve görenekleri araştırılmadan yapılan bu projeler memnuniyetsizliklere sebebiyet vermekte, ihtiyaçlar doğrultusunda eklemeler ve değişiklikler yapılmaktadır.

Buradan yola çıkılarak, Erzincan'da AFAD tarafından yeraltı suyu yükselmesi ve heyelan afeti nedeniyle Tercan ilçesi Kalecik köyünde, muhtemel kaya düşmesi afeti nedeni ile Kemah ilçesi Boğaziçi köyünde yapılmış olan yerleşim yerleri ile ÇŞİDİM tarafından 5543 sayılı Kanun kapsamında Merkez Uluköy ve Kalecik köyünde

yapılmış olan yerleşim yerlerinde toplam 170 konut kullanıcısı ile anket çalışması yapılmış, sonucunda burada yaşayanların memnuniyet durumları, talepleri ve ihtiyaçları tespit edilmiştir. Devlet eliyle yapılacak olan yeni yerleşim yerleri ve konutlar için planlama gereksinimleri olduğu ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda yeni yapılacak yerleşim yerleri ve konutlar için tasarım önerileri aşağıda verilmiştir.

- Isıtma ve izolasyon konusunda kullanıcıların memnuniyet düzeyinin düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca balkon/teras bulunan konutlarda kullanıcıların bu bölümü kapatmasının veya kapatmak istemesinin ana nedeni soğuktan korunmak olarak belirtilmiştir. Bu yüzden bu bölgelerde yapılacak yeni konutlarda ısı kayıplarını en aza indirmek, enerji tüketimini azaltmak için kompakt ve yeterli büyüklükte tasarımlar yapılmalı, uygun ısı yalıtımı seçilmeli ve yapı kabuğu buna göre oluşturulmalıdır. Ayrıca mahal yönlenmeleri enerji tüketimini azaltacak şekilde planlanmalıdır.
- Balkon/teras alanı bulunmayan Boğaziçi konutlarında kullanıcılar konut girişine teras eklemiş veya eklemek istediğini belirtmiştir. Kırsal alanlarda iç ve dış mekân arasında, doğayla güçlü bir bağlantı sağlanması büyük bir öneme sahiptir. Bu yüzden yeni yapılacak konut tasarımlarında balkon/teras, avlu gibi açık alanlara yer verilmeli, iç-dış mekân arasında bağlantı kurulmasına özen gösterilmelidir.
- Kullanıcıların çoğunun deprem riski açısından ve temiz buldukları için betonarme yapım sistemini tercih ettikleri görülmüştür. Yeni bir konut yaptırma durumunda konfor, sağlamlık, büyüklük, oda sayısı, dış güzellik ve manzara seçenekleri arasından sağlamlık kriterine kullanıcıların neredeyse tamamı önemli ve çok önemli cevabını vermiştir. Bu sebeple 1. derece deprem kuşağında yer alan bu bölgelerde yeni yapılacak olan konutların depreme dayanıklı olacak şekilde tasarlanması oldukça önemlidir.
- Erzincan kırsal alanlarında yapılan anket sonucuna göre kullanıcılar konutların en az 100 m² büyüklüğünde, 3+1 şeklinde tasarlanmasını tercih etmiştir. Bu kriter kullanıcıların aile yapısı, genişliği ve geçim kaynağı gibi birçok özellik ile değişiklik gösterebileceğinden yeni yapılacak alanlarda öncelikle kullanıcı profilleri belirlenmeli, modüler ve esnek tasarımlar geliştirilmelidir.
- Çalışma alanlarında, özellikle de Boğaziçi köyünde 61 yaş ve üzeri kullanıcı yerleşimin eğitiminden, Uluköy' de ise yerleşimin düz arazide olmasına rağmen

iki katlı inşa edilen konutların yaşlı ve engelliler açısından uygun olmadığını düşünen kullanıcılar memnuniyetsizliklerini belirtmiştir. Bu yüzden yeni yerleşim alanları ve konutların planlanmasında yaşlı ve engelliler dikkate alınarak uygun tasarımlar yapılmalı, tercihen tek katlı konutlar uygulanmalıdır.

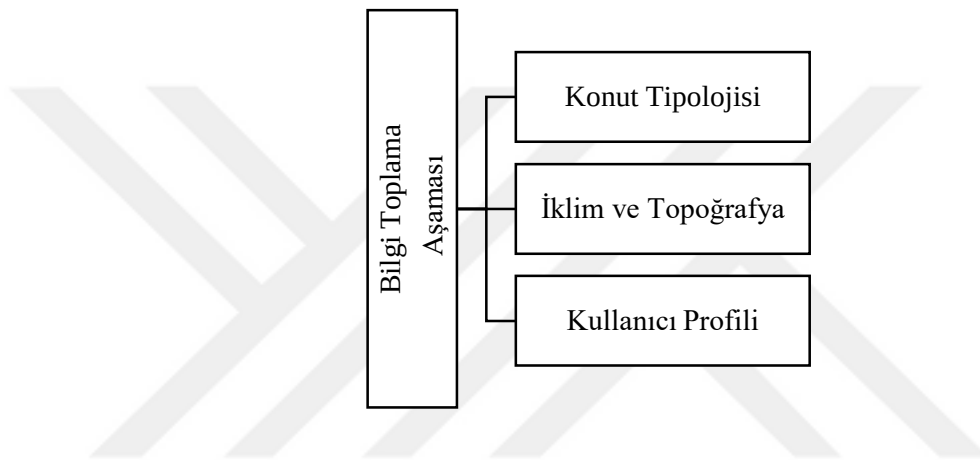
- Devlet tarafından yapılan yerleşim yerlerinden sadece Uluköy’ de konutlarla birlikte bahçe duvarları da yapılmıştır. Uluköy’ de mevcut bahçe duvarlarını yükseltenler ve yükseltmek isteyenler ile diğer köylerde de bahçe duvarı yapmak isteyenlerin olduğu saptanmıştır. Yapılan/yapılmak istenen bu değişikliklerin amacı mahremiyeti sağlamaktır. Mahremiyete önem verilen bu bölgelerde tasarım yapılırken bu kriter gözetilmeli, kullanıcı istekleri dikkate alınmalıdır.
- Gelenekleri gereği kendi ekmeğini yapan Kalecik köyünde tandır evi, köylerin genelinde ise ek olarak kiler yapımı çok yaygındır. Bu bölgelerde yapılacak olan yeni tasarımlarda kiler ile ocak/tandır evi düşünülmeli ve mutfak ile ilişkilendirilmelidir.
- Çalışma yapılan bölgelerde hayvancılık veya tarımla uğraşan kullanıcı sayısı çok olduğundan bahçelerine ahır, kümes, garaj gibi yapılar yaptıkları; ısınma için en çok odun ve kömür kullandıklarından bahçelerinde ayrıca odunluk/kömürlük ve depo gibi yapıların da olduğu görülmüştür. Yeni yerleşim alanı seçiminde konutların arsa büyüklükleri bu yapılar da düşünülerek kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda uygun büyüklükte ele alınmalı ve konutlar arasında birbirini gölgelemeyecek, gün ışığından maksimum yararlanabilecek şekilde mesafe bırakılmalıdır.
- Kullanıcıların geçim kaynakları doğrultusunda garaj, kümes, depo, odunluk/kömürlük, ahır ve samanlık gibi yapılar tasarımda düşünülmelidir.
- Kullanıcıların bir kısmı yeni yerleşim yerlerinin konumundan eski köye, tarım arazilerine veya ahırlarına uzak olduğu gerekçesiyle şikâyet etmektedir. Bu yüzden yeni yerleşim yerleri seçilirken bu kriterler dikkate alınmalı, eski yerleşime, tarım arazilerine, ahırlarına ve ulaşım ağlarına yakın alanlar seçilmelidir.

Bu çalışma ile elde edilen veriler değerlendirildiğinde, devlet eliyle yapılacak olan yeni yerleşim yerleri ve konut alanları için kullanıcıların ihtiyaçlarına, yaşam tarzlarına uygun, beklentilerini karşılayan uygulamalar yapılabilmesi için bilgi

toplama, yerleşim yeri seçimi ve tasarım olmak üzere üç temel aşama belirlenmiştir. Bu aşamalar detaylandırılarak, alt kriterler tespit edilmiştir (**Şekil 4.86**).

- **Bilgi Toplama Aşaması**

Bu aşama kapsamlı ve detaylı bir planlama gerektirir. Projenin başarısı ve oluşturulacak olan yerleşim yerinin sürdürülebilirliği için temel bir adımdır. Bu aşama geleneksel konut özelliklerini, yerel koşulları, ihtiyaçları ve kaynakları anlamak için gerekli verileri toplamayı ve analiz etmeyi içerir. Aşağıda bilgi toplama aşamasının ana bileşenleri ve detayları belirtilmiştir (**Şekil 4.83**).

Şekil 4.83: Bilgi toplama aşaması.

Konut Tipolojisi: Bölgedeki konut tipolojisinin belirlenmesi oluşturulacak yeni yerleşim yeri ve konut projelerinin başarısı için büyük önem taşımaktadır. Bu aşamada konutların yapı malzemesi, yapım sistemleri ve plan şemaları incelenmelidir. Özellikle yerel malzeme kullanımı ve geleneksel yapı teknikleri araştırılmalıdır. Edinilen bu bilgileri modern mimari yaklaşımlara entegre edebilmek tasarımda önemli bir yere sahiptir.

İklim ve Topoğrafya: Kırsal yerleşim ve konut projelerinde iklim ve topoğrafya analizinin önemi, projenin çevre ile uyumlu, sürdürülebilir ve dayanıklı olmasını sağlamak açısından çok önemlidir. Bu iki faktör, yerleşim yerinin tasarımını, inşaat tekniklerini, malzeme seçimlerini ve enerji verimliliğini doğrudan etkiler. Bölgenin iklim özellikleri, yağış miktarı, sıcaklık değişimleri gibi çevresel faktörler analiz edilerek, konutların ısıtma ve soğutma ihtiyaçları belirlenebilmektedir. Doğal havalandırma, gün ışığı kullanımı ve gölgeleme, iklim koşullarına göre tasarlanarak iç

mekân konforu sağlanabilmektedir. Yerleşim yeri için arazinin topoğrafik özellikleri, jeolojik yapısı ve toprak koşulları incelenmelidir. Yerel flora ve fauna, su kaynakları ve doğal habitatlar hakkında bilgi toplanmalıdır. Topoğrafya, yapıların yerleşim planını belirler; eğimli arazilerde teraslı yapılar veya temel tasarımları bu koşullara göre şekillendirilir. Eğim, toprak türü ve yer şekilleri, sel, heyelan ve deprem riskini etkiler. Arazi eğimi, su akış yönlerini ve drenaj sistemlerinin tasarımını etkiler. İklim ve topoğrafya analizi, kırsal yerleşim ve konut projelerinde sadece teknik ve fonksiyonel gereklilikleri değil, aynı zamanda estetik ve çevresel sürdürülebilirliği de göz önünde bulundurmalıdır. Bu analiz, bölgenin doğal koşullarıyla uyumlu, ekolojik açıdan dengeli ve kullanıcılara konforlu yaşam alanları sağlayacak tasarım kararlarına temel teşkil eder. Bu nedenle, projenin başlangıcında yapılacak kapsamlı bir iklim ve topoğrafya analizi, projenin başarısı için hayati öneme sahiptir.

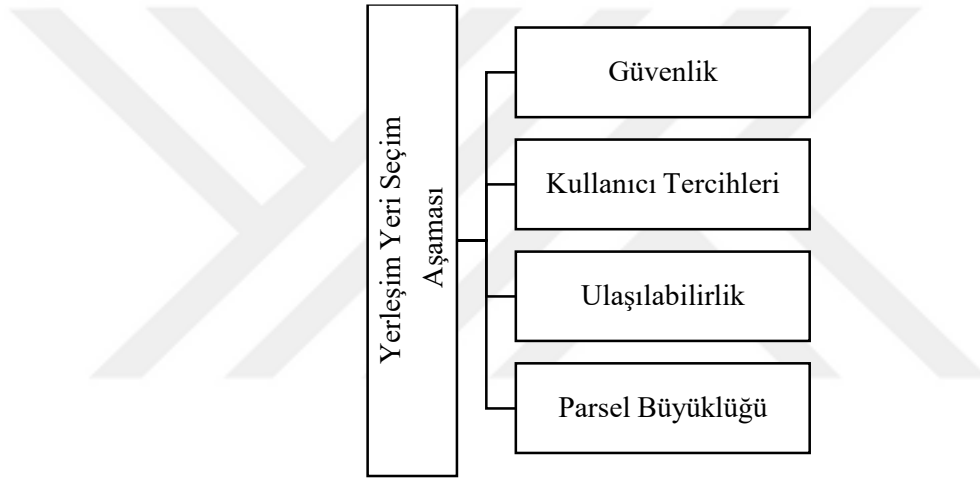
Kullanıcı Profili: Bölgedeki konut kullanıcı profillerinin belirlenmesi kullanıcıların ihtiyaçlarına ve beklentilerine uygun bir tasarım yapabilmeyi sağlar. Projenin hedef kitlesinin özelliklerini, yaşam tarzlarını, ihtiyaçlarını ve beklentilerini detaylı bir şekilde anlamayı ve yansıtmayı amaçlar. Kullanıcı profili ile demografik bilgiler (yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, meslek gibi temel bilgiler), ekonomik durum, geçim kaynakları (tarım, hayvancılık vb.), kültürel ve sosyal yapı (etnik köken, dini inançlar, gelenekler, toplumsal değerler, aile yapısı ve sosyal ilişkiler), yaşam tarzı ve alışkanlıklar (günlük rutinler, ev içi aktiviteler, boş zaman tercihleri, çalışma alışkanlıkları) gibi özellikler belirlenmelidir. Bölgenin nüfus yoğunluğu, demografik yapısı gibi veriler toplanmalı, kullanıcıların günlük yaşam biçimleri, aile yapıları, yerel kültürü, gelenekleri araştırılmalıdır. Kullanıcı profilinin belirlenmesi yerleşim ve konut tasarımının her aşamasında özellikle de mekânsal düzenleme, malzeme seçimi ve hizmetlerin planlanmasında rehberlik eder.

Bilgi toplama aşaması, projenin başlangıcından kapsamlı ve dikkatli bir şekilde gerçekleştirilmelidir. Toplanan veriler, yerleşim ve konut tasarımı için temel oluşturacak ve proje hedeflerine ulaşmada rehberlik edecektir. Bu aşamada mimarlar, inşaat mühendisleri, jeoloji mühendisleri ve jeofizik mühendisleri, sosyal çalışmacılar, sosyologlar ile çalışma yapılacak bölgenin özelliklerini belirleyebilmek için saha da çalışabilecek kişilere ihtiyaç vardır. Mimarlarla birlikte inşaat mühendisleri mevcut yerleşmedeki konut tipolojisinin belirlenmesinde ve kullanıcıların yaşam tarzlarına, ihtiyaçlarına cevap veren tasarımlar yapabilmek için belirlenen kullanıcı profillerinin

analizlerinin yapılmasında görev almaları gerekmektedir. Jeoloji, jeofizik ve inşaat mühendisleri bölgenin jeolojik ve topoğrafik analizlerinin belirlenmesinde yer almalıdırlar. Şehir plancılar ise yerleşimin planlanması aşamasında devreye girmelidirler. Her aşamada disiplinler arası iş birliği ve koordinasyon esastır. Bu ekip çalışması hem kullanıcı ihtiyaçlarını hem de çevresel faktörleri dengeli bir şekilde ele alarak, fonksiyonel ve sürdürülebilir yerleşim yerleri oluşturmayı hedefler.

- Yerleşim Yeri Seçim Aşaması

Bu aşamada dikkat edilmesi gereken dört kriter belirlenmiştir. Bunlar; güvenlik (afet riski tespiti), kullanıcı tercihleri, ulaşılabilirlik ve parsel büyüklüğüdür (**Şekil 4.84**). Bu dört kriter aşağıda açıklanmıştır.

Şekil 4.84: Yerleşim yeri seçim aşaması.

Güvenlik (Afet Riski Tespiti): Afet riski bulunan bölgelerde afet riski olmayan alanlar belirlenmelidir. Seçilen yerin doğal afetlere (deprem, sel, heyelan, kaya düşmesi vb.) karşı dayanıklı olması gerekir. Böylece can ve mal güvenliği korunur, uzun vadeli sürdürülebilirlik sağlanmış olur.

Kullanıcı Tercihleri: Yer seçiminde yerel halkın yaşam tarzı, kültürel ve sosyal ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı, kullanıcı tercihleri dikkate alınmalıdır. Eski köye, tarım arazilerine, ahırlara, ulaşım ağlarına yakınlık gibi kullanıcı tercihleri projenin kabul görmesini ve başarısını arttırmayı sağlamaktadır.

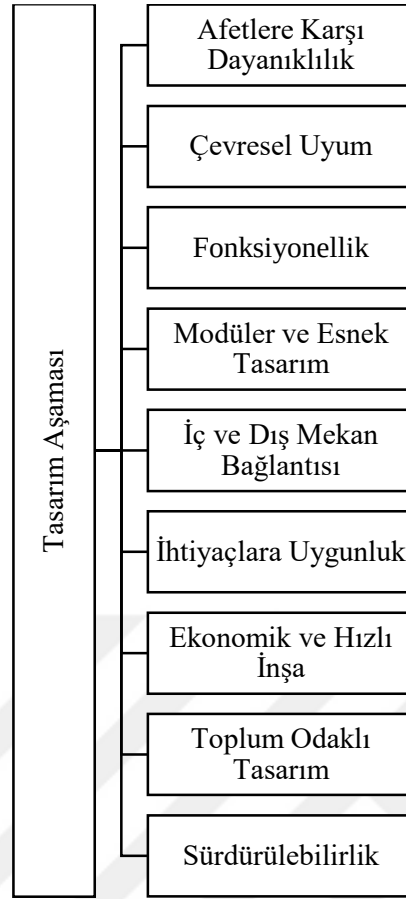
Ulaşılabilirlik: Oluşturulacak yeni yerleşmelerin ulaşım ağlarına, hizmetlere ve temel ihtiyaçlara erişim kolaylığı önem taşımaktadır. Bu, yerleşimin işlevselliğini ve yaşam kalitesini olumlu yönde etkiler.

Parsel Büyüklüğü: Kırsal alanlarda oluşturulacak yeni yerleşim yerlerinde kullanıcıların genellikle tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları göz önünde bulundurulmalı, konut arsaları oluşturulurken ahır, samanlık, odunluk vb. yapılar düşünülerek yeterli büyüklükte olmaları tercih edilmelidir. Bu planlamanın esnekliğini ve uyum kapasitesini artırır.

Bütün bu kriterler yerleşimin başarılı, sürdürülebilir olmasını ve kullanıcı memnuniyetini sağlamak açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu aşamada jeoloji mühendisleri ve jeofizik mühendisleri bölgenin afet risklerinin belirlenmesinde görev almalıdır. Mimarlar, sosyal çalışmacılar ve sosyologlar kullanıcıların ihtiyaçlarını ve beklentilerini anlamak için, şehir plancıları ise yerleşimin ulaşım planlaması ile arazi kullanımı ve parselasyon planlamasında önemli rol oynar.

- Tasarım Aşaması

Bu aşamada belirlenen kriterler; afetlere karşı dayanıklılık, çevresel uyum, fonksiyonel, modüler ve esnek tasarım, iç ve dış mekân bağlantısı, ihtiyaçlara uygunluk, ekonomik ve hızlı inşa, toplum odaklı tasarım ve sürdürülebilirliktir (**Şekil 4.85**). Bu kriterler aşağıda açıklanmıştır.

Şekil 4.85: Tasarım aşaması

Afetlere Karşı Dayanıklılık: Kırsal yerleşmelerde yeniden tasarlanacak olan yerleşim yerlerinde konutların doğal afetlere (deprem, sel, fırtına vb.) karşı dayanıklı olması sağlanmalıdır. Bölgenin belirlenen afet risklerine uygun yapılar tasarlanmalıdır. Özellikle 06 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ta yaşanan deprem ve sonrasında yaşanan artçı depremler bize göstermiştir ki ülkemizin neredeyse tamamı deprem riskiyle karşı karşıyadır. Bu nedenle bütün bölgelerde depreme dayanıklı konut yapmak en önemli kriterlerden biri olmuştur.

Çevresel Uyum: Kırsal alanların doğal ve çevresel karakterinin korunabilmesi için çevresel uyuma önem verilmeli, yerel mimari ve geleneksel yapı malzemeleri dikkate alınmalıdır.

Fonksiyonellik: Tasarımlarda fonksiyonelliğe önem verilmeli, kullanıcıların günlük ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde, pratik ve işlevsel alanlar oluşturulmalıdır.

Modüler ve Esnek Tasarım: Gelecekteki değişimler ve genişlemelere kolay uyum sağlayacak şekilde modüler ve esnek tasarımlar yapılmalıdır.

İç ve Dış Mekân Bağlantısı: İç ve dış mekanlar arasında uyumlu ve geçişlerin kolay olduğu tasarımlar benimsenmelidir. Doğayla güçlü bir bağlantı (veranda, teras, avlu gibi açık alanlar oluşturulması) sağlanmalıdır.

İhtiyaçlara Uygunluk: Yerel halkın sosyal ve kültürel ihtiyaçları ve beklentileri göz önünde bulundurularak tasarım yapılmalıdır. Konut kullanıcıları tasarım ve karar verme sürecine dahil edilmeli, söz sahibi olmaları sağlanmalıdır.

Ekonomik ve Hızlı İnşa: Kırsal alanlarda yaşayanların maddi imkanlarının sınırlı olması, afete uğramış olmaları veya afet riski ile karşı karşıya olma ihtimalleri nedeni ile konutlar ekonomik olmalı, kısa sürede ve kolay inşa edilmelidir.

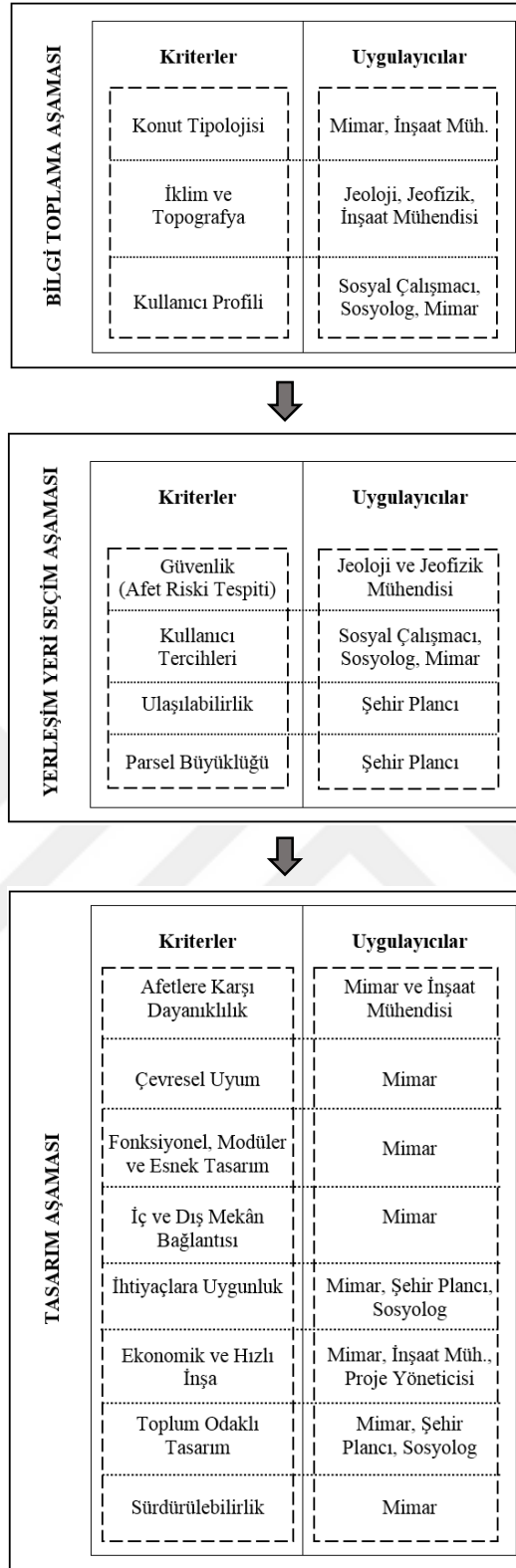
Toplum Odaklı Tasarım: Sosyal ve kültürel etkileşimi teşvik edebilen, bunun için ortak kullanım alanlarına (meydanlar, bahçeler vb.) yer veren toplum odaklı tasarımlara yer verilmelidir.

Sürdürülebilirlik: Kırsal alanlarda tasarım aşamasında sürdürülebilirlik de dikkate alınmalıdır. Enerji verimliliği, su ve atık yönetimi, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı, doğal ve yerel malzemelerin kullanımı gibi sürdürülebilirlik prensipleri göz önünde bulundurulmalıdır.

Tasarım aşamasında en büyük görev mimarlara ve inşaat mühendislerine düşmektedir. Afetlere dayanıklı yapı tasarımında önemli roller üstlenmeleri gerekir. Yerel malzemelerin kullanılarak, doğal çevre ile uyumlu, fonksiyonel, modüler ve esnek, iç ve dış mekanla bağlantı sağlayan, sürdürülebilir tasarımların yapılmasında mimarlar görev almalıdır. Şehir plancıları, mimarlar ve sosyologlar da tasarım aşamasında ihtiyaçlara uygunluk ve toplum odaklı tasarımlar yapabilmek için bu alanda çalışmalıdır. Ayrıca maliyet etkin ve hızlı inşaat yöntemlerinin uygulanabilmesi için mimarlar, inşaat mühendisleri ve proje yöneticileri bu süreci yönetmelidir.

Bütün bu aşamalar ve belirlenen kriterler birleştirilerek kırsal alanlarda konut planlaması için uygulama şeması oluşturulmuştur. Hazırlanan bu şema **Şekil 4.86**'da verilmiştir.

Bu şema özellikle mimarlar ve şehir plancılarına yönelik hazırlanmıştır. Ancak yukarıda da bahsedildiği üzere her aşamada ayrı ayrı farklı uygulayıcılara da görev düşmektedir. Bu çalışma her ne kadar Erzincan ili kırsal alanlarında yürütülmüş olsa da oluşturulan şemanın Anadolu'nun herhangi bir bölgesinde yeni yerleşim yerlerinin planlanmasında katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Şekil 4.86: Kırsalda konut planlama uygulama şeması.

5. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Ülkemizde devlet kurumları tarafından farklı sebeplerle kırsalda yeni yerleşim yerleri ve konut uygulamaları sürdürülmektedir. Cumhuriyetin ilanından sonra devlet tarafından savaş sonrası zarar gören şehirlerin/köylerin ve ülkeye göç edenlerin iskânı amacı ile yerleşmeler ve konut uygulama çalışmalarına başlanmış, köy evleri proje yarışmaları düzenlenerek bölgelere özgü uygulanabilir esnek tasarımlar ortaya konulmuştur. 2000 yılı sonrasında ise köylerin iyileştirilmesi, toplulaştırılması, göçmenlerin iskân edilmesi, meydana gelen ve muhtemel afetler nedeniyle kırsal alanlarda yeni yerleşim yerleri ve tip konut projeleri uygulanmıştır. Bu alanlarda yaşayan halkın eski konutları yıkılmakta, uzun süredir yaşadıkları alanı terk ederek farklı bir alanda yaşamaya mecbur kalmaktadırlar. Meydana gelen gerek fiziksel gerekse sosyal değişikliklerden burada yaşayanlar olumlu veya olumsuz olarak etkilenmektedir. Konut kullanıcılarının bu değişimlerden memnuniyetlerinin belirlenmesi temel amacıyla hazırlanan bu tez kapsamında Erzincan kenti kırsalında üç farklı bölgede devlet tarafından yapılan dört yeni yerleşim yerindeki konutlar incelenmiş ve konut kullanıcıları ile anket yapılmıştır. Çalışma alanları Erzincan'ın doğusunda Tercan ilçesi Kalecik köyü, batısında Kemah ilçesi Boğaziçi köyü ile Merkez ilçe Uluköy olarak belirlenmiştir. Kalecik köyünde meydana gelen yer altı suyu yükselmesi ve heyelan afeti nedeniyle İAADM tarafından 2008 yılında afet konutları yerleşim yeri, köyün toplulaştırılması ve fiziksel yerleşimin düzenlenmesi için ise ÇŞİDİM tarafından 2019 yılında iskân konutları yerleşim yeri yapılmıştır. Boğaziçi köyünde meydana gelmesi muhtemel kaya düşmesi afeti nedeniyle yeni yerleşim yerinde afet konutları 2015 yılında İAADM tarafından, Uluköy' de ise fiziksel yerleşimin düzenlenmesi amacıyla yeni yerleşim yerinde iskân konutları 2019 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanmıştır.

Kalecik köyünde iskân konutları ile ahırların bulunduğu parseller, afet konutlarının bulunduğu parsellere göre çok daha büyük tasarlanmıştır. İAADM tarafından sadece konutlar için planlama yapılması, ahırların planlamaya dahil edilmemesi sebebiyle parsel büyüklüklerinde farklılık olduğu görülmüştür. Boğaziçi köyünde ise parsel büyüklükleri; ahır yapılmadığı için ve yerleşim yeri olarak seçilen arazi büyüklüğü daha fazlasına el vermediği için diğer yerleşmelere göre daha küçük oluşturulmuştur.

İAADM tarafından yeni yerleşim yeri çalışmalarında yer seçimi aşamasında oluşturulan “Yer Seçimi Komisyonu”, sadece jeoloji ve harita mühendislerinden oluşmaktadır. Ancak, yer seçimi sürecinde mimarlara ve şehir plancılara önemli görevler düşmektedir. Ayrıca, kullanıcı tercihlerinin belirleyici olduğu bu aşamada sosyal çalışmacılar ve sosyologların da katılımı önemlidir. Bu nedenle yerleşim yerinin daha sağlıklı, sürdürülebilir ve kullanıcı memnuniyetinin yüksek olabilmesi için, yer seçimi komisyonunda ilgili meslek gruplarının da dahil edilmesinin ve koordineli bir şekilde birlikte çalışılmasının ne kadar önemli ve gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

Ülkemizde kırsal konutların coğrafi bölgelere göre farklı yapısal özelliklerinin dağılımına dair **(Tablo 2.1)** verilere bakıldığında, Doğu Anadolu bölgesinde konutların çoğunluğunun tek katlı ve neredeyse konut sayısı kadar eklentilerinin olduğu, en çok yığma sistemde ve taş malzemeyle yapıların olduğu ve çatıların ise toprak malzemeyle yapıldığı anlaşılmaktadır. Tez kapsamında incelenen yeni yerleşim yerlerindeki afet konutu ve iskân konutu kullanıcılarının da çoğunluğu benzer şekilde bahçesine ek yapmıştır. Alan çalışmasında eski yerleşmelerin tümünde konutlar terk edilmiş olduğundan sadece gözlemsel olarak incelemelerde bulunulmuş ve eski yerleşimlerin tamamında konutların taş yapı malzemesi kullanılarak yığma sistemde yapıldığı, Uluköy ve Boğaziçi köylerinde iki katlı konutların alt katlarında taş, üst katlarında kerpiç malzeme kullanıldığı tespit edilmiştir. Kalecik ve Boğaziçi köyleri yeni yerleşim yerlerinde afet konutları tuğla yapı malzemesi kullanılarak yığma sistemde, Kalecik köyü ve Uluköy yeni yerleşim yerlerinde iskân konutları ise tuğla yapı malzemesi kullanılarak betonarme sistemde yapılmıştır. Eski yerleşim yerlerinde konutlarda taş yapı malzemesi kullanılmış olmasına rağmen, yapılan anketlerde konut kullanıcılarının çoğunluğu konutlarının yapı malzemesinin ve yapım sisteminin betonarme olmasını istediğini belirtmiştir. Ankete katılan konut kullanıcıları betonarmeyi daha temiz ve deprem açısından daha güvenli buldukları için tercih ettiklerini söylemiştir. Bundan sonra yapılacak olan yeni konutların depreme ve diğer afetlere karşı dayanıklı, kullanıcılara güven verecek şekilde tasarlanmasının önemli olduğu görülmüştür.

Konut kullanıcılarının konutta yaptıkları veya yapmak istedikleri değişiklikleri öğrenmek için ankette yöneltilen sorularda hem afet konutlarında hem de iskân konutlarında büyük çoğunluğun balkon/teras kısmını kapattığı, bir kısmının ise maddi

imkansızlıklar nedeni ile kapatamadığı ancak, kapatmak istediği anlaşılmıştır. Kullanıcıların büyük bir bölümünün terası kapatma nedeni soğuktan korunmaktır. Ayrıca konut kullanıcılarının bir kısmı konutlarında odaları ahşap parke, ıslak zeminleri ise seramik malzeme ile kaplamak istemektedir. Hem afet konutlarında hem de iskân konutlarında kullanıcılar genel olarak tesisattan memnun olmadıklarını, su kaçaklarının olduğunu ve bu nedenle tesisatı yenilemek istediklerini belirtmişlerdir. Alan çalışmasındaki tüm yeni yerleşim yerlerinde konut kullanıcılarının konutların plan, aydınlatma ve havalandırmalarından memnuniyetlerinin yüksek olduğu ancak izolasyon, ısınma ve su sızıntısı nedeniyle çatı memnuniyetlerinin Uluköy dışında düşük olduğu tespit edilmiştir. Planlanacak yeni konutlarda iklim şartları dikkate alınarak, uygun ısı yalıtım malzemeleri seçilerek tasarımlar yapılması ve yapı kabuğu oluşturulması, kullanıcıların istekleri doğrultusunda tasarımlara yön verilmesi gerekmektedir. Konutlarda kullanılan malzemenin kaliteli ve doğru uygulanması kullanıcıların memnuniyetini arttırabileceği gibi maddi olarak da ek bir harcamaya sebep olmayacaktır.

Yerleşim yerlerinin tümünde konut kullanıcılarının çoğunun konutuna ek olarak veya bahçesine bağımsız olarak yapılar yaptığı saptanmıştır. Örneğin; Kalecik köyünde İAADM tarafından yapılan yerleşim yerinde afetzede ailelere sadece konut yapılmasına karşın konut kullanıcılarının büyük çoğunluğunun bahçesine ahır yaptığı belirlenmiştir. Burada ayrıca kümes, ocak/tandır evi ve odunluk/kömürlük gibi yapılar da yapılmıştır. Kalecik köyünde iskân konutları yerleşim yerinde ise bütün konut kullanıcılarına ahır yapılmış olmasına karşın burada da konut kullanıcılarının bazılarının ahırını eklemelerle büyüttüğü veya farklı bir noktaya ikinci bir ahır yaptığı, ayrıca bu yerleşim yerinde de yine konut kullanıcılarının kümes, ocak/tandır ve odunluk/kömürlük gibi yapılar yaptığı tespit edilmiştir. Boğaziçi köyünde hayvancılıkla uğraşılmadığından kimse bahçesine ahır yapmamıştır. Ancak bu köyde de odunluk/kömürlük, depo, kiler, garaj ve konut girişlerine teras gibi eklemeler yapılmıştır. Ayrıca Uluköy’ de kullanıcıların bir kısmı tarafından mevcut bahçe duvarları mahremiyet gerekçesiyle yükseltilmiştir. Cumhuriyetin ilanından hemen sonra geliştirilen kırsal alanlardaki projelerde de ahır, samanlık gibi köylünün geçim kaynağı doğrultusunda ihtiyacı olan yapılar konutlarla birlikte tasarlanmış, hatta konutların değişen ihtiyaçlar doğrultusunda büyütülebileceği düşünülerek eklemeler yapılabilmesi için öneriler sunulmuştur. Bu dönemde bölgeye özgü tasarlanan, yörenin

özellikleri ve halkın ihtiyaçları belirlenerek yapılan konut projeleri başarılı olmuştur. Ancak, tip projeler geliştirilerek bütün bölgelerde uygulanan konut projelerinden ise kullanıcılar memnun kalmadığı için bu projelerin başarısız olduğu görülmüştür. Halbuki kırsal yerleşimlerdeki konutlar, topoğrafik yapının yanı sıra iklim koşulları ve özellikle toplumsal değerler gibi birçok faktörün etkisiyle biçimlenmektedir. Bölgede yaşayanların aile yapısına, sosyal yaşamına veya yaşam tarzına bakılmaksızın yapılan tip projeleri konut kullanıcıları benimseyememiştir.

Konut kullanıcılarının yaşam şekli, gelenekleri ve gereksinimleri doğrultusunda yeni yapılacak konut alanlarında ahır, kümes, ocak/tandır, odunluk/kömürlük gibi yapıların düşünülerek tasarımların yapılmasının kullanıcıların memnuniyetini arttırabileceği öngörülmektedir. Böylece yeni uygulama yapılacak bölgelerdeki kullanıcıların sosyo-kültürel yapısına uygun, memnuniyet ve beklentilerini dikkate alan, yaşanabilirlik ve sürdürülebilirlik açısından öncelikli yerleşimler oluşturmak mümkün olabilecektir.

Çalışma alanlarında yapılan incelemeler, anket sonuçları ve köylülerle yapılan konuşmalar sonucunda bölgenin jeolojik yapısının, iklim özelliklerinin, aile yapısının, ekonomik faaliyetlerin, gelenek ve göreneklerin konut tasarımına, büyüklüğüne, eklentilerin yapısına ve sayısına etkileri olduğu belirlenmiştir. Literatürde konut memnuniyetini etkileyen faktörlerin araştırıldığı çalışmalarla birlikte bu tez çalışmasındaki verilerin de dikkate alınması kırsalda yapılacak yeni konut uygulamalarında kullanıcıların memnuniyetinin daha yüksek olmasını sağlayabilecektir.

Bu tez çalışmasının sonuçlarından biri olan afet sonrası yapılan konutların eski yerleşim yerine uzak olması **Pormon vd., (2023)** tarafından yapılan benzer bir çalışmada olduğu gibi istenmeyen bir durum olarak ortaya çıkmıştır. Bireylerin konutların üzerinde farklı şekillerde çeşitli alanlarda değişiklikler yaptığı/yapmak istediği ve böylece konutlar üzerindeki memnuniyet durumlarının değişebildiği belirlenmiştir. Genel memnuniyetin yüksek olmasının bu imkanların bireylere sunulması ile ilişkili olduğu literatürde de yer almaktadır [**Wijegunaratna vd., 2018**]. Tez çalışması kapsamında Boğaziçi köyü hariç incelenen tüm köylerde **Taş vd., (2007)** çalışması ile benzer şekilde eski yerleşime, tarım arazilerine ve ulaşım ağlarına yakınlık nedeni ile kullanıcıların yeni yerleşim yerinin konumundan memnun oldukları görülmüştür. Boğaziçi köyünde memnuniyetsizliğin büyük bir bölümünü yeni yerleşimin oldukça eğimli bir bölgeye yapılmış olması oluşturmaktadır. Köy

nüfusunun çoğunluğunu oluşturan yaşlılar, eğimli alanda zorluklar yaşadıklarını dile getirmiştir. Bu yüzden yeni yerleşim alanları ve konutların planlanmasında yaşlı ve engelliler dikkate alınarak uygun tasarımların yapılmasının kullanıcı memnuniyetini arttıracığı düşünülmektedir.

Erzincan için önemli bir yeri olan kurma evler depreme dayanıklı olmaları, ahşap olmaları, çabuk inşa edilebilir olmaları, az katlı ve bahçeli olmaları nedenleri ile deprem bölgesinde yapılaşma için oldukça avantajlıdır. Bu evler gerek yapım teknikleri gerekse yapı malzemeleri açısından bölgenin kültürüne ve yaşam tarzına uygun bir şekilde yeniden tasarlanarak sürdürülebilir bir konut örneği sunabileceğinden bu konutların kırsal alanlarda geliştirilerek uygulanabileceği düşünülmektedir.

Bu tez çalışmasından elde edilen veriler ışığında, kırsal alanlarda yerleşim yeri ve konut tasarlanmadan önce mevcut yerleşimde konut tipolojisi, bölgenin iklimi ve topoğrafyası ile ilgili bilgilerin edinilmesi, kullanıcılar ile görüşülerek kullanıcı profiline oluşturulması gerekliliği ortaya konulmuştur. Ayrıca yapılacak olan yeni yerleşim yerlerinin afet riski teşkil etmeyen, ulaşılabilir alanlar olmasına dikkat edilmeli, kullanıcıların ihtiyaçları belirlenerek yaşam tarzları ve kültürlerine uygun projeler geliştirilmelidir. Aksi halde kullanıcıların yapılan konutlarda değişikliklere gittiği, bahçelerine ek yapılar yaptığı ve konutları yaşam tarzlarına uygun hale getirmeye çalıştıkları görülmüştür. Kırsal alanlarda yeni yerleşmeler oluşturulurken konutların afetlere karşı dayanıklı, çevreyle uyum içinde, fonksiyonel ve esnek, iç mekân ile dış mekânın bağlantısının sağlandığı, kullanıcının ihtiyaçlarına uygun, ekonomik, kısa sürede inşa edilebilen, toplum odaklı ve sürdürülebilir olmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

Tez çalışması kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucu belirlenen kriterler, kırsal yerleşmelerde konuta yönelik kararlar verilirken göz önünde tutulması gereken özellikler olmakla birlikte farklı kırsal bölgelerde de uygulanabilirliği mümkündür. Bu tez çalışmasının konuyla ilgilenen araştırmacılara, kırsal yerleşmelerin kimliğinin korunması ve geliştirilmesi adına devlet eliyle yeni yapılacak konut projelerinin çok disiplinli aktörlerine ve uygulayıcılarına katkı sunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Adıgüzel B., Karaman Öztaş S., (2023), “Tasarım Sürecinde Kaynak Etkin Yapı Malzemesi Seçimi ve Mimarların Yaklaşımı”, *Tasarım Kuram*, 2023;19(40):534-552.

Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun (6306 sayılı Kanun). (2012, 31 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı: 28309). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/05/20120531-1.htm>

Ağın Gözükızıl C., ve Zengin Çelik H., (2022), "Kentsel Afetlerle Mücadelede 6306 Sayılı Kanun Kapsamındaki Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Türkiye Afet Durumu Üzerinden Okunması", *Kent Akademisi Dergisi*, 15(3):1109-1131. <https://doi.org/10.35674/kent.1023195>

Akay N., (2023, 31 Ekim), Boğaziçi Köyü Kültürü ve Yaşam Tarzı Üzerine Sözlü Görüşme. [Boğaziçi Köyü, Kemah İlçesi, Erzincan İli, Türkiye].

Akkan E., (1963), "Erzincan Ovasının İklim Özellikleri", *Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 21(3-4), 79-112.

Alexander C., (1979). "The Timeless Way of Building", Oxford University Press, New York.

Algül L., Uraz T., Turker O., (2021), “Kırsal konutta mekânsal değişim: Büyükkonuk Köyü (Kom-i Kebir), Kuzey Kıbrıs Örneği”, *Gazi Üniversitesi Mühendis.-Mimar Fakültesi Derg.*, 37, 1655-1672.

Alphan H., Karamanli E., Derse M.A., Uslu C., (2022), “Analyzing pattern features of urban/rural residential land use change: The case of the southern coast of Turkey”, *Land Use Policy*, 122, 106348.

Aran K., (2000), “Barınaktan Öte Anadolu Kır Yapıları”, *Tepe İnşaat San. A.Ş. Yayını*, Ankara.

Arıbaş Ulukol, D., (2019), “İznik Hisardere Köyü Geleneksel Mimarisinin İncelenmesi ve Kırsal Bağlamda Sorunlarının Değerlendirilmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Arif B., (1935), "Köy Projesi", *Arkitekt*, 11-12(59-60), 320, http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2&sayi_id=122

Arslan, N., (2021), "Kentsel Dönüşüm Sürecinde Riskli Yapı Tespiti Üzerine Alınacak Kararlar ve Akdedilebilecek Sözleşmeler", *TAAD*, 12(47), Temmuz 2021.

Asan S., (2022), “Burdur Kent Merkezi Köprübaşı Kentsel Koridorunun Katılımcı Tasarım Bağlamında İncelenmesi”, *Yüksek Lisans Tezi*, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.

Asatekin, G. S. (1994). "Anadolu'daki geleneksel konut mimarisinin biçimlenmesinde aile-konut karşılıklı ilişkilerin rolü", Kent, Planlama Politika, Sanat Tarık Okyay Anısına Yazılar, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

Atabeyli Çağlık E., (2024), "Erzincan Deprem Belleğinin Kurma Evler Üzerinden Okunması", Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Atabeyli Çağlık E., Say Özer Y., (2023), "1939 Erzincan Depreminin Mimari Bellek Üzerinden Okunması: "Kurma Evler Örneği", Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies, 16(94), 273-292.

Aydın D., (2022), "Sürdürülebilir Proje Teslim Sistemi İçin Türkiye’de Yapılan İnşaat Projelerine Yönelik Model Önerisi", Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi.

Aydın T., (1964), "Anadolu’da İnsan Toplulukları ve Yerleşme İlkeleri Üzerinde Bir Deneme", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Bahşi E., Dada A., Gümüş E., & Cenikli S., (2023). "6306 Sayılı Kanun Kapsamında Riskli Yapıların Tespit Edilmesine İlişkin Esaslar Uyarınca Riskli Yapı Tespiti Yapılan Binaların Sayısal Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi", Resilience, 153-169. DOI: 10.32569/resilience.1198753

Bakaeva N.V., I.V. Chernyaeva (2017), "Criterion for estimation of ecological safety of objects of urban transport construction", IOP Conf. Ser.: Mater. Sci. Eng. 262 012192

Başbüyük A., Akpınar A., (2012), "Erzincan Ovasında Belediye Örgütlü Yerleşmelerin Fonksiyonel Özellikleri", I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu, Erzurum,101–128.

Batur A., & Gür Ş. Ö., (2005), "Doğu Karadeniz’de kırsal mimari", İstanbul: Milli Reasürans.

Bayraktar N., Özden M., (2012), "Cumhuriyet Dönemi Göçmen İskan Politikaları: Bir Uygulama Örneği Olarak Ankara Varlık Mahallesi", Mimarlık Dergisi, 366. Sayı, <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=380&RecID=2982>

Bayram G., (2012), "Ege’de kırsal mimari araştırmaları (Manisa Kayacık örneği)", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Bebek Y., (2023, 03 Kasım), Uluköy Kültürü ve Yaşam Tarzı Üzerine Sözlü Görüşme. [Uluköy, Merkez İlçesi, Erzincan İli, Türkiye].

Bedur C. (2011), "Sürdürülebilir Yapı Tasarımının Sakarya-Ferizli İlçesi Afet Sonrası Kalıcı Konut Uygulamalarında İrdelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Bektaş C., (2001), "Halk yapı sanatı", İstanbul: Literatür Yayıncılık.

Bouraoui D., Lizarralde G., (2013), "Centralized decision making, users' participation and satisfaction in post-disaster reconstruction: The case of Tunisia", *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*, 4(2), 145–167.

Can S. Ö., (2021), "Erzincan'da 1939 Depremi Sonrasında Kurma Evler Örneği: Modern Mirasın Sürdürülebilir Bir Model Olarak Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

Ceylan S., Sabuncu M., (2018), "Kırsal Alanların Dönüşümünü Kavramsal Bakımdan Yeniden Düşünmek", TÜCAUM 30. Yıl Uluslararası Coğrafya Sempozyumu, (s. 1141- 1155). Ankara.

Clout H., (1984), "A Rural Policy for the EEC?", Taylor & Francis, 208 p, London, England.

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, (2024), Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi.

Cumhuriyetin 100. Yılında Erzincan, (2023), Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Yayını, 1. Cilt.

Çahantimur A., (2007), "Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyo-Kültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Çal İ., (2012), "Yerel Verilerin Geleneksel Mimari Üzerindeki Etkilerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Karşılaştırılmalı Olarak İncelenmesi: Akseki-İbradı ve Piemonte-Val D'ossola Örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Çaylı A. C., (2022), "Afet Sonrası Kullanılan Geçici Barınak Modellerinin İncelenmesi ve Acil Durumlarda Kullanılabilir Geçici Barınak Modeli Önerisi", Yüksek Lisans Tezi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi.

Çelik Z., (2006), "Türkiye'de Kırsal Planlama Politikalarının Geliştirilmesi", Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Çetin S., (2003), "Erken Cumhuriyet Döneminde Köyün Modernizasyonu: Örnek Köyler Üzerinden Okuma", *Arredamento Mimarlık*, 2003/06, 99- 105.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2022), Yapı İşleri Genel Müdürlüğü. https://webdosya.csb.gov.tr/db/yapiisleri/menu/iskan_katalog_yeni_20220224031724.pdf

Çınar H., (2014), "Anadolu Kırsal Mimarisinin Oluşum Mantığı: Yer Değiştiren Kesmez Köyü'nde Mekân ve Mekân Düzeni", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Çorapçıoğlu K., Çakır S., Aysel N. R., Görgülü H. C., Kolbay D., Seçkin N. P., Ünsal E. (2008), "Kayseri Kırsalında Yöresel Mimari Özelliklerin Belirlenmesi", Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (6 cilt).

Çorapçıoğlu K., Diri C., Diri B. Ş., Kurugöl S., Özgünler M., Erem Ö., Gökuç Y. T., Görgülü H. C., Seçkin N. P., Oğuz Z., (2010), "Balıkesir Kırsalında Yöresel Doku ve Mimari Özelliklere Uygun Yapılaşmanın Yaygınlaştırılması", Ankara: Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (6 cilt).

Dağıstanlı K., (2007), "Mimarsız mimarlık ve Bingöl, Kiğı, Alagöz Köyü üzerine bir inceleme", Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Daşkıran F., Ak D., (2015)," 6036 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm", Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi- Cilt:13 Sayı:3 (Eylül 2015)- Doi: <http://dx.doi.org/10.11611/JMER674>

Demir İ., (2019), "Çok Katmanlı Kentlerde Kırsal Mimarinin Korunması: Kütahya-Çavdarhisar-Cereller Mahallesi Örnekleme", Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.

Depe D., (2017), "Yenilikçi Isı Depolama Sistemi Faz Değiştiren Malzemelerin Bina Enerji Verimliliği Üzerindeki Etkisinin Analizine Yönelik Yaklaşım: Diyarbakır ve Erzurum Örnekleri", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMI), (2023). Resmi İstatistikler. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/il-ve-ilceler-istatistik.aspx?k=H&m=ERZINCAN>, (Erişim Tarihi: 14.06.2023).

Dikmen N., (2005), "A Provision Model And Design Guidelines For Permanent Post-Disaster Housing In Rural Areas Of Turkey Based On An Analysis Of Reconstruction Projects In Çankırı", Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Diren S., Ü., (2015), " Türkiye'de Kırsal Alanlarda Yapılan Afet Konutlarında Kullanıcı Memnuniyeti Araştırması: Ankara-Bala-Yeniyapançarsak Köyü Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi.

Doğanay H., (2014), "Türkiye Beşerî Coğrafyası" (Genişletilmiş ve Güncellenmiş 4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Dur M., (2015), "Kentsel Dönüşümün Sosyo-Kültürel Dinamikleri: Konya Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Dündar F., (2000), "Balkan Savaşı Sonrasında Kurulmaya Çalışılan Muhacir Köyleri", Toplumsal Tarih. C. Ekim (ss.52-54).

Düner M., (2016), "Erzincan Kentinin Rekreasyon Alanları", Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi.

Eminağaoğlu Z., (2004), "Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekân Organizasyonu-İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler", Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Eres, Z. (2008). "Türkiye’de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi Ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Ergünay O., (1996), “Afet Yönetimi Nedir? Nasıl Olmalıdır? Erzincan ve Dinar Depremleri Işığında Türkiye’nin Deprem Sorunlarına Çözüm Arayışları”, TÜBİTAK Deprem Sempozyumu, Ankara.

Erkan B., N., E., (2021), “Kırsal Yerleşimlerde Karar Mekanizmalarının Değişimi ve Kırsal Mekâna Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.

Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, (2022), Kat Planı ve Vaziyet Planı.

Erzincan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, (2023), 5543 sayılı Kanun ve 6306 sayılı Kanun Dökümanları.

Erzincan İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü Arşivi, (2021), Kat Planı ve Vaziyet Planı.

Erzincan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2023a), "Kültürel Detaylar", T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. <https://erzincan.ktb.gov.tr/TR-57392/kulturel-detaylar.html>

Erzincan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2023b), "Turizm Aktiviteleri", T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. <https://erzincan.ktb.gov.tr/TR-57401/turizm-aktiviteleri.html>

Erzincan İl Özel İdaresi, (2023), "Erzincan İl Özel İdaresi 2015-2019 Stratejik Planı", <http://www.erzincanilozelidaresi.gov.tr/stratejik-plan>

Esaulov G. V., (2018), "On identity in architecture and urban plannin", Academia, Architecture and Construction, 4, 12-18. doi: 10.22337/2077-9038-2018-4-12-18.

Fan X., Zhang L., Wang J., Ren, Y., & Liu A., (2024), "Analysis of faulting destruction and water supply pipeline damage from the first mainshock of the February 6, 2023 Türkiye earthquake doublet", Earthquake Science, 37(1), 78–90. <https://doi.org/10.1016/j.eqs.2023.11.004>

Genç U. D., (2019), "Kırsal Yerleşimlerin Koruma Sorunsalının İrdelenmesi ve Model Geliştirilmesi", Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Gögebakan Y., (2015), "Karakteristik Bir Değer Olan Geleneksel Türk Evi’nin Oluşumunu Belirleyen Unsurlar ve Bu Evlerin Genel Özellikleri", İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi / İnönü University Journal of Culture and Art, 1(1), 41-55.

Gökçe O., & Tetik Ç., (2012), "Teoride ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları", Ankara: T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı.

Güler K., (2016), "Türkiye’de Nüfusunu Yitiren Kırsal Yerleşimlerin Korunması İçin Bir Yöntem Önerisi: Ödemiş-Lübbey Köyü Örneği", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Güler K., (2020), "Kamunun Kırsal Mimari İçin Gelecek Öngörüler", Mimar.ist, 2020/1.

Günay R., (1999), "Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri", İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.

Güvenç B., (2010), "İnsan ve Kültür", Boyut Yayınları, İstanbul.

Halfacree K., (1993), "Locality and social representation: Space, discourse and alternative definitions of the rural", Journal Of Rural Studies, 9 (1), 23-37.

Hayli S., (2001), "Erzincan Ovası'nda Köy Meskenleri", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 11 Sayı: 2, Sayfa: 21, 42, Elâzığ, 2001.

Hayli S., Canpolat F. A., (2018), "Türkiye’de Kırsal Yerleşmelerin Kuruluş ve Gelişmesinde Etkili Olan Faktörlere Teorik Bir Yaklaşım", ZfWT, Vol 10, No. 2 (2018) 183-206

Hazar D., Velibeyoğlu K., (2017), "Kırsal Müşterekler Üzerine Bir Çalışma: Mera Alanları", 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 41. Kolokyumu, Planlamada Kırsal Alanlar ve Bölge, Ankara: Berk Matbaacılık, 442–464.

Hubka T., (1979), "Just folks designing: Vernacular designers and the generation of form", JAE, 32(3), 27-29. <http://www.jstor.org/stable/1424564>

İner G., (2013), "Kırsal Konutlarda Sürdürülebilirlik Kriterlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Yöntem: Edirne Örneği", Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi.

İskân Kanunu (5543 sayılı Kanun). (2006, 26 Eylül). *Resmî Gazete* (Sayı: 26301). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/09/20060926-1.htm>

Kabanlı G., (2022), "Coğrafi Şartların Kırsal Meskenler Üzerine Etkisine Bir Örnek: Şenyurt (Tortum)." Dünya Coğrafyası ve Kalkınma Perspektifi Dergisi, 1(1): 30–47.

Kahraman-Kılbaş E. P., & Cevahir F., (2023), "Sample selection and power analysis in scientific research", Journal of Biotechnology and Strategic Health Research, 7(1), 1-8. <https://doi.org/10.34084/bshr.1217279>

Kahraman Y., Özer B., (2018), "Tarihte Etimesgut", Etimesgut Belediye Başkanlığı Kültür Yayınları, Yayın No:3, Cilt No:2.

Kamacı-Karahan Ebru, ve Serkan Kemeç., (2022). "Residents' Satisfaction in Post-Disaster Permanent Housing: Beneficiaries vs. Non-Beneficiaries.", International Journal of Disaster Risk Reduction, 73(January): 102901.

Kara S., (2020), "Planlama Kararları ve Kullanıcı Memnuniyeti Açısından Timsah Arena/Bursa Büyükşehir Belediye Stadyumu'nun Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi.

Karadeniz V., & Altınbilek M. S., (2018), "Erzincan İlinin Topografik Analizi ve İdari Sınırlar İlişkisi, Bazı Sorunlar", Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDE), 11(1), 283-304. Erişim adresi (14.06.2023): <https://dergipark.org.tr/tr/pub/erzisosbil/issue/37685/435972>

Karagülle C., (2009), "Yerel verilerin konut tasarım sürecinde değerlendirilmesi: Mardin örneği", Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Kasul N., (2020), "Kırsal Konutların, Enerji Etkin Hale Getirilmesinin, Fayda-Maliyet Analizi Yöntemi ile İrdelenmesi: Gümüşköy/Aydın Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Kavak T., (2019), "Conservation of Modern Rural Heritage Place: Early Republican Period Model Village of Samutlu (Temelli), Ankara", Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Kavaklı B., (2022), "Türkiye’de Farklı Bölgelerde Uygulanan Deprem Sonrası Geçici Konut Sistemlerini Değerlendirme Yaklaşımı", Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Kaya M., (2011), "Erzincan İklim ve Meteoroloji Verileri", Tesisat Mühendisliği Dergisi, 34–42. https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/a2cdf81860c9093_ek.pdf

Kaya, S., (2001), "Marmara Depremi Sonrası Konut Üretim Organizasyonu ve Kocaeli – Bahçecik Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Kaya T., (2001), "Dünden Bugüne Erzincan’da Halk Kültürü", Erdem, Cilt 13, Sayı 38, 2001, 271 - 294, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/689154>

Kayseri Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü Arşivi, (2023), 5543 sayılı Kanun Dökümanları.

Khorshidian A., & Fayazi M., (2023), "Critical factors to succeed in post-earthquake housing reconstruction in Iran", International Journal of Disaster Risk Reduction, 103786. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103786>

Koday S., 1995, "Dadaşköy meskenlerinin coğrafi şartlarla ilişkisi", Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi, 21.

Kolak H., (2021), "Tarihi Öneme Sahip Okulların Mekan Algısı Yönünden İncelenmesi: Antalya Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.

Korkmaz S. Z., (2007), "Kırsal Konutların Deprem Güvenliliğinin Arttırılması", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Koyunoğlu H., (1977), "Erzincan’da Deprem Sonu Yapılan Evlerin İnşaat Sistemleri Hakkında Açıklamalar", Mimarlık Dergisi, Sayı 153, Syf. 21-23.

Kozanoğlu A. Z., (1933), "Cumhuriyette Köy Yapımı", Ülkü, Cilt:2, S:10, 333–336.

Kozanoğlu A. Z., (1935), "Halkevi Trakya Göçmen Evleri Projsi Müsabakasında Kazanan Eserin Raporu", Arkitekt, Cilt: 1935 Sayı: 1935-07-08 (55-56) Sayfa: 205-206, http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2&sayi_id=75

Köy Evleri Proje Müsabakası, (1935), Arkitekt, Cilt: 1935 Sayı: 1935-03 (51) Sayfa: 93, http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2&sayi_id=45

Köy Kanunu (442 sayılı Kanun). (1924, 18 Mart). *Resmî Gazete* (Sayı: 68). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=442&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

Kuşçu A. C., (2006), "Sürdürülebilir mimarlık bağlamında geleneksel Konya evi üzerine bir inceleme", Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Kuz, E. N., (2021), "Afet Sonrası Kalıcı Konut Uygulamalarına Yönelik Kullanıcı Memnuniyeti Araştırması: Çankırı Merkez-İnandık Köyü Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Konya Teknik Üniversitesi.

Kürüm Varolüneş F., (2021), "Post-disaster permanent housing: the case of the 2003 Bingöl earthquake in Turkey", *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 30(2), 77–93. <https://doi.org/10.1108/DPM-09-2019-0307>

Li W., (2013), "Study of Built Environmental Sustainability Assessment of Poor Rural Areas of Southwest China", Doktora Tezi, Hong Kong Çin Üniversitesi.

Liu Y. S., Lu S.S., Chen Y.F., (2013), "Spatio-temporal change of urban-rural equalized development patterns in China and its driving factors", *Journal of Rural Studies* 32, 320–330.

Ma L., Guo X., Tian Y., Wang Y., Chen M., (2017), "Micro-study of the evolution of rural settlement patterns and their spatial association with water and land resources: A case study of Shandan County, China", *Sustainability (Switzerland)*, 9(12).

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA), (1998), "1:100.000 ölçekli Aşinsama Nitelikli Türkiye Jeoloji Haritaları, Erzurum-i45 Paftası", Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA), (2011a), "1:100.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları, Divriği-i41 Paftası", Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü (MTA), (2011b), "1:100.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritaları, Erzincan-i43 Paftası", Jeoloji Etütleri Dairesi, Ankara.

Markoç İ., (2017), "Konut Kullanıcısı Hareketliliğinde Kalite ve Memnuniyet Değerlendirmesi: Sarıgöl Konut Dönüşüm Alanı", Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Moholy-Nagy S., (1957), "Native genius in anonymous architecture", New York: Horizon Press.

Molina J. R., Lefebvre G., Espinoza R., Horn M., & Gómez M. M., (2021), "Bioclimatic approach for rural dwellings in the cold, high Andean region: A case study of a Peruvian house", *Energy and Buildings*, 231, 110605.

<https://doi.org/10.1016/J.ENBUILD.2020.110605>

Mortaş A., (1940), "Köy Evi Tipleri", *Arkitekt*, 01-02(109-110), 8-9.
http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2&sayi_id=64

Olğun T. N., (2021), "Malatya Yöresi Kırsal Kerpiç Mimari Mirasın Nitelikleri, Koruma Sorunları ve Öneriler", Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.

Orhan F., (2019), "Depremlerin Şehir ve Mesken Mimarisine Olan Etkilerine Coğrafi Bir Bakış: 1939 Erzincan Depremi Örneği", *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Mart 2019 23(1):339-364.

Örmecioğlu H. T., (2019), "The Early Republican Debates on Peasantism and The Model Villages", *BELLETEN* , vol.83, no.297, 729-752.

Örmecioğlu H. T., (2003), " 1850-1950 Yılları Arasında Türkiye'de Köycülük Çalışmaları ve Numune Köyler", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Özav L., (2002), "Sivaslı ve çevresinde kır konutları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 31-42.

Özden M., (2003), "Cumhuriyet Dönemi Göçmen Konut Politikaları ve Ankara Varlık Mahallesi Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.

Özensel E., (2015), "Türkiye’de Kırsal Yapıların Dönüşümü”, Çizgi Yayıncılık.

Özkaya Özlüer I., (2018), "6306 Sayılı Kanun Kapsamında Riskli Alanlarda Riskli Olmayan Yapıların Durumu", *Ankara Barosu Dergisi*, 2018(1).

Öztürk N., (2003), "Türkiye'de Afet Yönetimi: Karşılaşılan Sorunlar ve Çözümü Değerlendirilmesi ve Politika Önerileri", *Mülkiye*, C23 S 219, s.149-151.

Parsamanesh A. R., (1993), "Deprem Bölgesindeki Doğu Anadolu Köy Evlerinin Plansal ve Yapısal Islahı Üzerine Bir Çalışma", Doktora Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi.

Pilipenko O.V., N.V. Bakaeva, V.A. Gordon and A.Ju. Natarova (2017), "Quantitative of ecological safety of objects real estate evaluation based on the "green building" concept", *Biospheric compatibility: human, region, technologies*, 4 (20), 44-58.

Pormon M. M. M., Yee D. K. P., & Gerona C. K. O., (2023), "Households condition and satisfaction towards post-disaster resettlement: The case of typhoon Haiyan resettlement areas in Tacloban City", *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 103681. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2023.103681>

Prajnawrdhi T. A., (2020), "Transformation Versus Preservation of Vernacular Architecture in Bali: A Lesson from Bali Aga Villages", *Reframing the Vernacular: Politics, Semiotics, and Representation*, Springer, s. 157-171, ISBN 978-3-030-22447-9.

Pustu, Y. (2022). Immigrant Settlement in Ankara During the Rule of Atatürk (1923-1938). *Journal of Ankara Studies*, 10(1), 45–72. <https://doi.org/10.5505/jas.2022.58070>

Rapoport A., (1969), "House form and culture", Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Rudofsky B., (1964), "Architecture without architects", New York, USA.

Ruggiero G., Parlavecchia M., Dal Sasso P., (2019), "Typological characterisation and territorial distribution of traditional rural buildings in the Apulian territory (Italy)", *Journal of Cultural Heritage*, 39 (C), 278-287.

Sadalla E. K., & Sheets V. L., (1993), "Symbolism in building materials: Self-presentational and cognitive components", *Environment and Behavior*, 25(2), 155–180. <https://doi.org/10.1177/0013916593252001>

Sarı A., (2019), "Konut Yapılarında Proje Özellikleri ile Kaba İnşaat İmalat Metrajları Arasındaki İlişkilerin Modellenmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi.

Sarımkaya B. S., (2015), "Mekan Konfigürasyonunun Sosyal Etkileşime Olan Etkisinin Fakülte Binalarında Sentaktik Analizi", Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Seçkin S., (2013), "Atatürk Döneminde Konut ve Yerleşme: Mübadele Yerleşmeleri", Doktora Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

Sezer Ö., (2021), "Modern Köyün İnşası: Erken Cumhuriyet Dönemi Kırsalında İskan Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme" *Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, 0(24), 0–3, <https://doi.org/10.22520/tubaked2021.24.007>

Shao T., & Jin H., (2020), "A field investigation on the winter thermal comfort of residents in rural houses at different latitudes of northeast severe cold regions, China", *Journal of Building Engineering*, 32, 101476. <https://doi.org/10.1016/J.JOBE.2020.101476>

Shcherbina E., E. Gorbenkova and M. Slepnev (2017), "Urban-planning sustainability problems in a city natural framework", *MATEC Web Conf.*, 106, 01032. DOI: <https://doi.org/10.1051/mateconf/201710601032>.

Sözen M., (2012), "Anadolu'da kırsal mimarlık", Bursa Büyükşehir Belediyesi, Tarihi Kentler Birliği ve ÇEKÜL Vakfı Uluslararası Kırsal Yaşam, Kırsal Mimari Sempozyumu için ortak yayını (ss. 1-27). Bursa.

Sümerkan M. R., (1990). "Biçimler Etkenler Açısından Doğu Karadeniz Kırsal Kesiminde Geleneksel Evlerin Yapı Özellikleri", Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Şahin İ. F., & Gök Y., (2004), "Erzincan İli'nde Arıcılık", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(11), 7–30. <http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunidcd/article/view/1021006286>

Taskesenlioglu M. Y., Ercisli S., Kupe M., & Ercisli N., (2022), "History of Grape in Anatolia and Historical Sustainable Grape Production in Erzincan Agroecological Conditions in Turkey", Sustainability (Switzerland), 14(3). <https://doi.org/10.3390/su14031496>

Taş N., Cosgun N., & Taş M., (2007), "A qualitative evaluation of the after earthquake permanent housings in Turkey in terms of user satisfaction-Kocaeli, Gundogdu Permanent Housing model", Building and Environment, 42(9), 3418–3431. <https://doi.org/10.1016/j.buildenv.2006.09.002>

TBMM Tutanak Dergisi, 06.12.1948, Birleşim:15, Cilt:14, Dönem:8, Toplantı:1, Oturum:1, s. 11-52.

TBMM Tutanak Dergisi, 03.01.1951, Birleşim:25, Cilt:4, Dönem:9, Toplantı:1, Oturum:1, s: 1-15.

Tercan, B., (2018), "Türkiye'de Afet Politikaları ve Kentsel Dönüşüm", Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi, 3(5): 102-120.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü, (2018), "5543 sayılı İskân Kanunu ve İlgili Mevzuat".

T.C. Erzincan Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, (2021), "Erzincan İl Afet Risk Azaltma Planı (İRAP) 2021", https://erzincan.afad.gov.tr/kurumlar/erzincan.afad/pdf/ERZINCAN_IRAP_2021-.pdf

TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, (2021), "Fay Üzerinde Yaşayan İllerimiz: Erzincan Raporu-17", Jeoloji Mühendisliği Dergisi, 23, 82–90. https://www.jmo.org.tr/resimler/ekler/22772b05c44cd6f_ek.pdf?dergi=JEODERG%DD

Tonbul S., Karadoğan S., (2001), "Dicle Havzasındaki Doğal Çevre ve Beşerî Özellikleri ile Arkeolojik Değerlerin, Bölge Paleo Coğrafik ve Paleo Kültürel Koşulların Belirlenmesindeki Rolü ve Bugünkü Durumu", Taç Vakfının 25 Yılı Anı Kitabı Türkiye'deki Risk Altındaki Doğal ve Kültürel Miras, Tunç Ofset Baskı, İstanbul, 341- 349.

Tunçdilek N., (1967), "Türkiye İskan Coğrafyası Kır İskanı (Köy-Altı İskan Şekilleri)", İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları: 1283, Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:49.

Tunçdilek N., (1986), "Türkiye'de yerleşmenin Evrimi", Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Yayınları, No:3, İstanbul.

Tümler S. S., & Karagüler M. E., (2020), "Türkiye'de Kentsel Yenileme", Hazır Beton, Ocak - Şubat 2020.

Türk Dil Kurumu Sözlüğü (TDK), (2023), Erişim tarihi: 14.09.2023, <https://sozluk.gov.tr/>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2004), "1997 Köy Envanter Etüdü-TÜRKİYE", DİE Matbaası, Ankara.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2023a), Erişim tarihi: 06.06.2023, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Kent-Kir-Nufus-Istatistikleri-2022-49755>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2023b), "Nüfus İstatistikleri Portalı", Erişim tarihi: 14.06.2023, <https://nip.tuik.gov.tr/>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2023c), "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları", Erişim tarihi 14.06.2023: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun (7269 sayılı Kanun). (1959, 25 Mayıs). *Resmî Gazete* (Sayı: 10213). Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7269&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

Uysal M., ve Navruz Berk G., (2021), "Özgün Bir Biçimleniş: "Tüteklik" li Örtü", Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 16(32), 241–255.

Ünsal B., (1940), "Sincan Köyü Planı", Arkitekt, Cilt: 1940 Sayı: 1940-01-02 (109-110) Sayfa: 15-18s.15-18, http://dergi.mo.org.tr/detail.php?id=2&sayi_id=64

Üstüncök O., (1987), " Traditional Vernacular Houses In Anatolia: The Question Of Evaluative Criteria", Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Üzülmaz M., & Yılmaz A., (2017), "Çıkrıkçı Köyü’nde (Manisa) Meskenler ve Çevre İlişkisi", Studies of The Ottoman Domain (Osmanlı Hakimiyet Sahası Çalışmaları), 7(12), 237-254. <https://doi.org/10.19039/sotod.2017.59>

Wang X., Zhu L., Li J., Zhang N., Tang Y., Sun Y., Wu H., Cheng C., (2023), "Architectural Continuity Assessment of Rural Settlement Houses: A Systematic Literature Review", Land, 12(7), 1399.

Wang Y., Li G.B., (2011), "Funcional transformation and spatial restructuring of rural settlements in Southern Jiangsu: a case study of Suzhou", City Plann. Rev., 35 (7), 55e60.

Web 1, (2024), T.C. İçişleri Bakanlığı, Türkiye’nin Nüfus Haritası, <https://www.icisleri.gov.tr/turkiyenin-nufus-haritasi> (Erişim Tarihi: 10/03/2024).

Web 2, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı İzmir İl Müdürlüğü. (n.d.). Görev, Yetki ve Sorumluluklar, <https://izmir.csb.gov.tr/gorev-yetki-ve-sorumluluklar-i-756>, (Erişildiği Tarih: 27 Temmuz 2023)

Web 3, (2023), <http://cografyaharita.com/haritalarim/41-erzincan-ili-haritasi.png> (Erişim Tarihi: 05/04/2023).

Web 4, (2023), <https://www.youtube.com/watch?v=9Txhmo8S2eE>, (Erişim Tarihi: 16/06/2023).

Wijegunaratna E. E., Wedawatta G., Prasanna L. J., & Ingirige B., (2018), "Long-term satisfaction of resettled communities: An assessment of physical performance of post-disaster housing", *Procedia Engineering*, 212(2017), 1147–1154. <https://doi.org/10.1016/j.proeng.2018.01.148>

Yalçın C., (2023, 29 Ekim), Kalecik Köyü Kültürü ve Yaşam Tarzı Üzerine Sözlü Görüşme. [Kalecik Köyü, Tercan İlçesi, Erzincan İli, Türkiye].

Yalçın Y. G., (2022), "İspir Sırakonaklar Yerleşimi Kırsal Mimarisinin İncelenmesi ve Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi", Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi.

Yamak F. B., (2022), "Ahşap Modüler Prefabrike Sistemler ile Geçici Afet Konutu Tasarımı", Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi.

Yarwood R., (2005), "Beyond the Rural Idyll: Images, countryside change and geography", *Geography*, 90 (1), 19-31.

Yavi E., (1994), "Doğu Anadolu ve Erzincan", T.C. Erzincan Valiliği İl Özel İdaresi Yayını.

Yeşilyurt D., (2021), "Kültür ve Sanat Köyleri Bağlamında Konya/ Sonsuz Şükran Köyü Evlerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi.

Yıldız A. Ö., & Öncü E., (2017), "Bütünşehir Yasası ile Mahalleye Dönüşen Kırsal Yerleşimlerin Ulaşım Sorunları ve Gereksinimleri." 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 41. Kolokyumu, Planlamada Kırsal Alanlar ve Bölge, Ankara: Berk Matbaacılık, 177–191.

Yılmaz A., (2003), "Türk Kamu Yönetiminin Sorun Alanlarından Biri Olarak Afet Yönetimi", Pegem A Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.

Yılmaz M., (2015), "Türkiye’de Kırsal Nüfusun Değişimi ve İllere Göre Dağılımı (1980-2012)", *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20(33):161.

Yılmaz Z. vd., (2006), "Türkiye ve İrlanda’daki Binaların Enerji Etkin Tasarım ve Yapımı İçin Sürdürülebilirlik Stratejileri", İstanbul Teknik Üniversitesi Araştırma Fonu, Proje No: 30657 Sonuç Raporu Cilt I-III (Prof Dr. Zerrin Yılmaz, Prof Dr. Owen Lewis, Prof Dr. Vildan Ok, Prof. Dr. Gül Koçlar Oral, Prof. Dr. Alpin Köknal Yener, Doç. Dr. Gülten Manioğlu), İstanbul.

Yücel, G., (2009), "Depremden Fiziksel Ve Sosyal Etkilenebilirlik Değerlendirme Modeli: Avcılar Örneği", Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Zaman, M., (2017), "Türkiye’de Kırsal Meskenler ve Coğrafi Dağılımları", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 21(3): 911–35.

Zeren L., Berköz E., Küçükdoğu M. vd., (1987), “Türkiye’de Yeni Yerleşmeler ve Binalarda Enerji Tasarrufu Amacıyla Bir Mevzuat Modeline İlişkin Çalışma”, Çevre ve Şehircilik Uygulama-Araştırma Merkezi (UYGAR), İstanbul: İTÜ

Zhao W., (2015), “Home Beyond The House: The Meaning Of Home For People Living In Yanxia Village, Zhejiang Province, China”, Doktora Tezi, Illinois Üniversitesi, Amerika Birleşik Devletleri

Zhang H., Chen Y., Rui J., Yoshino H., Zhang J., Chen X., & Liu J., (2019), “Effects of thermal environment on elderly in urban and rural houses during heating season in a severe cold region of China”, *Energy and Buildings*, 198, 61–74. <https://doi.org/10.1016/J.ENBUILD.2019.05.059>

Zhang J., Lu J., Deng W., Beccarelli P., & Lun I. Y. F., (2023), “Thermal comfort investigation of rural houses in China: A review”, *Building and Environment*, 235, 110208. <https://doi.org/10.1016/J.BUILDENV.2023.110208>

Zhang X., & Zhang X., (2021), “Comparison and sensitivity analysis of embodied carbon emissions and costs associated with rural house construction in China to identify sustainable structural forms”, *Journal of Cleaner Production*, 293, 126190. <https://doi.org/10.1016/J.JCLEPRO.2021.126190>

ÖZGEÇMİŞ

Tülay İNANÇ, lisans eğitimine 2000 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde başlamış, bir yıl burada eğitim aldıktan sonra 2001 yılında yatay geçiş yaparak lisans eğitimine Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nde devam etmiş ve 2005 yılında eğitimini tamamlamıştır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Mimarlık Anabilim Dalı Yapı Fiziği ve Malzemesi Programı'nda 2007 yılında başladığı yüksek lisans eğitimini ise 2010 yılında tamamlamıştır. 2005-2010 yılları arasında bazı özel şirketlerde mimar pozisyonunda görev yapmış, 2010 yılından beri Erzincan İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü'nde mimar olarak görevine devam etmektedir.

TEZ ÇALIŞMASI KAPSAMINDA YAPILAN YAYINLAR

İnanç, T. & Aydın İpekçi, C. (2023), “The evaluation of new settlements in rural areas: Kalecik Village in Tercan District of Erzincan Province”, Journal of Architectural Sciences and Applications, 8 (2), 735-755.

DOI: <https://doi.org/10.30785/mbud.1343319>

EKLER

Ek-A: Literatür Çalışması

Tablo A.1: "Erzincan" anahtar kelimesi ile ulaşılan mimarlık alanındaki ulusal çalışmalar.

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
1	DR	Ulusal Tez Merkezi	1990	Berrin ALPER	Türkiye	Kemaliye (Eğin) Yerleşme Dokusu ve Evleri Üzerine Bir Araştırma
2	DR	Ulusal Tez Merkezi	1993	Ali Reza PARSAMANESH	Türkiye	Deprem bölgesindeki Doğu Anadolu köy evlerinin plansal ve yapısal ıslahı üzerine bir çalışma
3	YL	Ulusal Tez Merkezi	1994	Alaz ALBAY	Türkiye	Deprem Dayanımında Mimari Tasarımın Önemi ve Erzincan Deprem Konutları
4	YL	Ulusal Tez Merkezi	2009	Metin ZAIMOĞLU	Türkiye	Çelik Taşıyıcılı Konutlarda, Yapı Elemanı Tercihlerinin Örnekler Üzerinde İrdelenmesi
5	DR	Ulusal Tez Merkezi	2010	Asena SOYLUK	Türkiye	Sismik Taban İzolatörü Kullanımının Mimari Tasarıma Etkisi
6	YL	Ulusal Tez Merkezi	2010	Emre TORBAOĞLU	Türkiye	Özgün Yerleşimlerin Sürekliliği Üzerine Bir Araştırma: Kemaliye Örneği
7	YL	Ulusal Tez Merkezi	2010	Kerem VURAL	Türkiye	Anadolu'da Ev Kültürünün Gelişimi ve Geleneksel Türk Evine Örnek ‘‘ Kemaliye (Eğin) Evleri’’
8	YL	Ulusal Tez Merkezi	2012	Ezgi TAÇORAL	Türkiye	Yerel Mimari Dokunun Isıl Performans Analizi Üzerine Bir Çalışma: Kemaliye Evleri Örneği
9	YL	Ulusal Tez Merkezi	2012	Arzu YILMAZ	Türkiye	Apartmanların Dış Kabuğuna Uygulanan Isı Yalıtımının Bina Enerji Performansına Etkisi (Konya ve Erzincan Örneği)
10	YL	Ulusal Tez Merkezi	2014	Hakan YILDIZ	Türkiye	Kemaliye , Başpınar'da Geleneksel Konutların Mimari Özellikleri ve Koruma Sorunları Üzerine Bir Araştırma
11	YL	Ulusal Tez Merkezi	2014	Sinem SAYIN	Türkiye	Geleneksel Türk Evinin Doğal Aydınlatma Açısından İncelenmesi; Kemaliye , Birgi ve Safranbolu Evleri
12	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Fatih HÜSREVOĞLU	Türkiye	Kırsal Yerleşim Karakteristiğinin İncelenmesi: Erzincan Kemaliye Örneği
13	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Ayşe BAŞGÖZE	Türkiye	Erzincan'da Mevcut Binaların Bölgesel Afet Risk Dağılımının Belirlenmesi
14	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Meryem Şeyma AYDIN	Türkiye	Bina Bilgi Modellemesi Yoluyla Dış Duvar Enerji Performans Değerlendirmesi: Erzincan'da Bir Konut Örneği
15	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Senem Özel CAN	Türkiye	Erzincan'da 1939 Depremi Sonrasında Kurma Evler Örneği: Modern Mirasın Sürdürülebilir Bir Model Olarak Değerlendirilmesi

Tablo A.2: "Erzincan" anahtar kelimesi ile ulaşılan mimarlık alanındaki ulusal çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
16	DR	Ulusal Tez Merkezi	2022	Hale Nur ORHAN	Türkiye	Kemaliye İlçe Merkezindeki Ahşap Direkli ve Ahşap Tavanlı Camilerin Tipolojik Analizi: Kurtoğlu (Gümrükçü) Cami Örneği
17	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	İpek DEMİRBİLEK	Türkiye	Erzincan ili Kemaliye ilçesi geleneksel konutlarının sokak cephelerinin tipolojik değerlendirmesi
18	YL	Ulusal Tez Merkezi	2023	Seda AKPINAR	Türkiye	Ahşap direkli camilerin koruma sorunları: Erzincan Kemah örneği
19	DR	Ulusal Tez Merkezi	2024	Esin ATABEYLİ ÇAĞLIK	Türkiye	Erzincan deprem belleğinin kurma evler üzerinden okunması
YL: Yüksek Lisans Tezi DR: Doktora Tezi						

Tablo A.3: "Kırsal yerleşim/yerleşme" ve "Kırsal konut" anahtar kelimeleri ile ulaşılan mimarlık alanındaki ulusal çalışmalar.

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
1	DR	Ulusal Tez Merkezi	1987	Okan ÜSTÜNKÖK	Türkiye	Traditional Vernacular Houses In Anatolia: The Question Of Evaluative Criteria (Anadolu Geleneksel Yöresel Konut Mimarlığında Değerlendirme Ölçütleri Sorunu)
2	DR	Ulusal Tez Merkezi	1990	Kerim ÇINAR	Türkiye	Konya Ovası Kırsal Yerleşmelerinde Planlamaya İlişkin Bir Yöntem Araştırması
3	YL	Ulusal Tez Merkezi	1998	Zehra KANTAR	Türkiye	Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekân Organizasyonu-Artvin İli Köyleri
4	DR	Ulusal Tez Merkezi	2004	Zehra EMİNAĞAOĞLU	Türkiye	Kırsal Yerleşmelerde Dış Mekân Organizasyonu-İlgili Politikalar ve Değerlendirmeler
5	DR	Ulusal Tez Merkezi	2005	Nilhan VURAL	Türkiye	Doğu Karadeniz Bölgesi Kırsal Yerleşmelerinde Ahşap Esaslı Prefabrike Sistem Kullanımı Üzerine Bir Modelleme
6	YL	Ulusal Tez Merkezi	2006	Fatma SEZİN TAŞDÖĞEN	Türkiye	Geleneksel Karacasu (Aydın) Konutları: Mimari ve Sosyal Özellikleri Üzerine Bir İnceleme
7	DR	Ulusal Tez Merkezi	2007	Havva ÖZYILMAZ	Türkiye	Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisinde Morfolojik Analiz: Geleneksel Konutların Güncel Kullanımda Değerlendirilmesi
8	DR	Ulusal Tez Merkezi	2007	Arzu ÇAHANTİMUR	Türkiye	Sürdürülebilir Kentsel Gelişmeye Sosyo-Kültürel Bir Yaklaşım: Bursa Örneği
9	YL	Ulusal Tez Merkezi	2007	Kader DAĞISTANLI	Türkiye	Mimarsız Mimarlık ve Bingöl, Kığı, Alagöz Köyü Üzerine Bir İnceleme
10	YL	Ulusal Tez Merkezi	2008	Emine GİZEM BAŞKAN	Türkiye	The role of architectural heritage in the rural built environment: A case study / Mimari Mirasın Kırsal Yapılı Çevredeki Rolü: Örnek Bir Çalışma

Tablo A.4: “Kırsal yerleşim/yerleşme” ve “Kırsal konut” anahtar kelimeleri ile ulaşılan mimarlık alanındaki ulusal çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
11	DR	Ulusal Tez Merkezi	2008	Zeynep ERES	Türkiye	Türkiye’de Planlı Kırsal Yerleşmelerin Tarihsel Gelişimi ve Erken Cumhuriyet Dönemi Planlı Kırsal Mimarisinin Korunması Sorunu
12	DR	Ulusal Tez Merkezi	2009	Kemal Reha KAVAS	Türkiye	Environmental Aesthetics Of The Rural Architectural Tradition In The Mediterranean Highlander Settlement: The Case Study Of Ürünlü (Akdeniz Dağlık Yerleşimindeki Kırsal Mimari Gelenekte Çevre Estetiği: Ürünlü Örneği)
13	DR	Ulusal Tez Merkezi	2009	Aliye Ahu GÜLÜMSER	Türkiye	Rural Areas As Promising Hot Spots: Sustainable Rural Development Scenarios (Umut Veren Çekim Noktaları Olarak Kırsal Alanlar: Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma Senaryoları)
14	DR	Ulusal Tez Merkezi	2009	Murat TUTKUN	Türkiye	Santa Harabeleri ve Yeniden Kullanıma Kazandırılması Üzerine Bir Model Önerisi
15	DR	Ulusal Tez Merkezi	2010	Jalal SALEK ZAMANKHANI	Türkiye	İran’ın Deprem Bölgesi Olan "Doğu Azerbaycan" İlindeki Köy Evlerinin Biçimsel ve Yapısal Yönlerden İrdelenmesi ve Islahı Üzerine Bir Çalışma
16	YL	Ulusal Tez Merkezi	2010	Halit Can GÖRGÜLÜ	Türkiye	Kayseri Kırsalında Yeni Yapılacak Konutlara Yönelik Yapısal Bir Model Önerisi
17	DR	Ulusal Tez Merkezi	2011	Bilgehan YILMAZ ÇAKMAK	Türkiye	Kırsaldan Kente Göç ile Kent Çeperlerinde Oluşan Konutların Mekansal Dizim Yöntemiyle Analizi, Konya Örneği
18	DR	Ulusal Tez Merkezi	2013	Gülcan İNER	Türkiye	Kırsal Konutlarda Sürdürülebilirlik Kriterlerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Yöntem: Edirne Örneği
19	DR	Ulusal Tez Merkezi	2015	Şefika ERGİN ORUÇ	Türkiye	Diyarbakır İli Kırsal Mimari Çeşitliliğinin İklimsel Konfor ve Enerji Etkinliği Açısından Değerlendirilmesi
20	DR	Ulusal Tez Merkezi	2016	Koray GÜLER	Türkiye	Türkiye’de Nüfusunu Yitiren Kırsal Yerleşimlerin Korunması İçin Bir Yöntem Önerisi: Ödemiş-Lübbey Köyü Örneği
21	DR	Ulusal Tez Merkezi	2019	Umut Devrim GENÇ	Türkiye	Kırsal Yerleşimlerin Koruma Sorunsalının İrdelenmesi ve Model Geliştirilmesi
22	DR	Ulusal Tez Merkezi	2019	İrem SÖZEN	Türkiye	An Approach To The Evaluation Of Vernacular Settlements In Hot Dry Climate In Terms Of Thermal Comfort: The Case Of Mardin (Sıcak Kuru İklim Bölgesindeki Yerel Yerleşmelerin Termal Konfor Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Mardin Örneği)
23	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Duygu BAKIŞLI	Türkiye	Antalya İli Akseki İlçesi Sarıhacılar Köyü Özgün Yapısal ve Mimari Özelliklerin Belirlenmesi

Tablo A.5: “Kırsal yerleşim/yerleşme” ve “Kırsal konut” anahtar kelimeleri ile ulaşılan mimarlık alanındaki ulusal çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
24	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Rabia BOZMAÇ	Türkiye	Van-Başkale Kırsal Konut Mimarisinde Plan ve Cephe Tipolojisi
25	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Kutsal Ebrar BARTU	Türkiye	Kırsal Yerleşmeler ve Eko-Köyler Arasındaki Etkileşimin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi Çanakkale Örneği
26	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Yeşim TURĞUT	Türkiye	Osmaneli Güneşören Köyü Geleneksel Mimari Dokusunun Koruma Bağlamında Değerlendirilmesi
27	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Şura ERTAN	Türkiye	Ayvalık Küçükköy Kırsal Yerleşmesi Geleneksel Mimari Dokusunun Koruma Bağlamında İncelenmesi
28	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Şerife İNCEDEMİR	Türkiye	Kullanım Düzeyinin Kırsal Mimari Mirasın Korunmasına Etkisinin Tespiti: Çimi, Sarıhacılar, Emiraşıklar Köyleri (Akseki, Antalya)
29	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Kıymet YILMAZ KAPLAN	Türkiye	İbradı Kırsalında Koruma Odaklı Yerel Mimarinin Geliştirilmesi
30	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Hilal ŞAHİN	Türkiye	Konya-Derebucak Kırsal Konut Mimarisi: Pınarbaşı Köyü Örneği
31	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	İzlem HASBUTCU	Türkiye	Bodrum Girelbelen Köyü’nde Kırsal Mimarinin Korunması
32	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Esmâ DURAK	Türkiye	Kırsal Yerleşmelerin Sürdürülebilirliğinde Eko-Turizmin Etkin Rolü: Bursa, Eskikaraağaç Köyü Örneği
33	YL	Ulusal Tez Merkezi	2019	Erdem GÜLAÇMAZ	Türkiye	Samsun Kavak – Sıralı Köyü’nün Kırsal Mimarlık Mirası Bağlamında Değerlendirilmesi
34	DR	Ulusal Tez Merkezi	2020	Begüm DEMİROĞLU	Türkiye	Ankara Polatlı Bölgesindeki Kırsal Yerleşim Yerlerinin Oluşum ve Gelişim Analizi
35	DR	Ulusal Tez Merkezi	2020	Sinem TAPKI	Türkiye	Kırsal Yerleşimlerin Gelişimi İçin Alternatif Turizm Olanakları Üzerine Bir Model Önerisi: Yozgat Örneği
36	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Gülay ALTAN	Türkiye	Denizli İli Kızılcabölük Beldesi Geleneksel Konutlarının Tipolojisi Üzerine Bir Araştırma
37	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Nurdan KASUL	Türkiye	Kırsal Konutların , Enerji Etkin Hale Getirilmesinin, Fayda-Maliyet Analizi Yöntemi ile İrdelenmesi: Gümüşköy/Aydın Örneği
38	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Şerife Gizem ERCİVAN	Türkiye	Antalya İli Akseki İlçesi Güzelso Kırsal Yerleşmesinin Bütünleşik Koruma Kapsamında İncelenmesi
39	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Derya ARKAN	Türkiye	Şile Akçakese Köyü’nün Kırsal Mimari Bağlamında Analizi ve Koruma Önerileri
40	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Neslinur BİLGE	Türkiye	Manisa İli, Kemer Kırsalı Geleneksel Doku Özellikleri ve Koruma Sorunları
41	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Fatma ŞAHİN	Türkiye	Adapazarı-İzmit Bölgesindeki Kırsal Mimarinin Korunması Konusunun Göç Olgusu Üzerinden İncelenmesi

Tablo A.6: “Kırsal yerleşim/yerleşme” ve “Kırsal konut” anahtar kelimeleri ile ulaşılan mimarlık alanındaki ulusal çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
42	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Gamze AKBAŞ	Türkiye	Küçükköy Geleneksel Dokusunda Göçlerin Neden Olduğu Mekansal Dönüşümler
43	DR	Ulusal Tez Merkezi	2021	Tuğba Nur OLGUN	Türkiye	Malatya Yöresi Kırsal Kerpiç Mimari Mirasın Nitelikleri, Koruma Sorunları ve Öneriler
44	DR	Ulusal Tez Merkezi	2021	Esra GİRGIN	Türkiye	Geleneksel Kırsal Yerleşmelerin Korunması İçin Bir Yöntem Önerisi: Ankara İli Beypazarı İlçesi Karaşar Mahallesi
45	DR	Ulusal Tez Merkezi	2021	Şahin DURAK	Türkiye	Geleneksel Kırsal Konutların Ekolojik Açından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Model Önerisi: Yalova Örneği
46	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Derya Gümüş YILDIRIM	Türkiye	Kırsal Mirasın Korunması ve Sürekliliği Üzerine Bir İnceleme: Göynük Hisarözü Köyü Örneği
47	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Büşra Nur Eldemir ERKAN	Türkiye	Kırsal Yerleşimlerde Karar Mekanizmalarının Değişimi ve Kırsal Mekâna Etkisi
48	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Nichal Miserli CHOUSEIN	Türkiye	Batı Trakya Kırsal Yerleşim Konutlarındaki Osmanlı-Türk Etkisi
49	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Zahide Nur ÇETİN	Türkiye	Kırsal Yerleşimin Sürdürülebilirliği Üzerine Bir Çalışma: Eskişehir Dağköplü Köyü
50	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	İlдем Özlem ÇELİKER	Türkiye	Dönüşümün Eşiğinde Bir Tarihi Kırsal Yerleşim : Ayvacık-Büyükhüsün Köyü Koruma Önerisi
51	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Tahsin Aykut ÇETİNMAKAS	Türkiye	Edirne Keşan Çamlıca Köyü Kırsal Mimari Mirasının İncelenmesi ve Koruma Önerileri
52	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Merve AYDOĞDU	Türkiye	Yöresel Mimarinin ve Kırsal Dokunun Korunması: Konya Emen Mahallesi Örneği
53	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Merve Umay KEÇECİ	Türkiye	Erzincan Endüstri Mirası Üzerine Bir Değerlendirme
54	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Hatice Kübra ATICI	Türkiye	Kahramanmaraş Bertiz Bölgesi Köylerinde Kırsal Mimarinin Korunması ve Değerlendirilmesi
55	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	İrem KARADENİZ	Türkiye	Kırsal konutlarda günümüz kullanıcı gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik müdahalelerin tespiti ve öneriler geliştirilmesi: Çamlıhemşin Konaklar mahallesi örneği
56	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Damla PİLEVNE	Türkiye	Kırsal mirasın korunması: İznik Müşküle kırsal yerleşimi örneği
57	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	İrem DİKER	Türkiye	Principles for the conservation of depopulated rural heritage sites: The case of Dereköy on Gökçeada (Imbros) / Nüfusunu yitiren kırsal miras alanlarının korunmasına yönelik ilkeler: Dereköy, Gökçeada (Imbros) örneği
58	DR	Ulusal Tez Merkezi	2022	Aynur Yeliz GÖGEBAKAN	Türkiye	Kültürel çeşitlilik bağlamında kırsal mimari mirasın değerlendirilmesi: Adana ili Ceyhan ilçesi örneği

Tablo A.7: “Kırsal yerleşim/yerleşme” ve “Kırsal konut” anahtar kelimeleri ile ulaşılan mimarlık alanındaki ulusal çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
59	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Serap KOÇOĞLU	Türkiye	Çamlıhemşin-Yukarı Çamlıca yerleşimi kırsal mimari mirası ve koruma sorunları
60	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Aygün DİLAVER	Türkiye	Kırsal konutların yapım teknikleri ve yapı malzemeleri açısından incelenmesi Zonguldak Alaplı örneği
61	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Ekin Ceren AKBAŞ ÖRS	Türkiye	Mekânsal ve işlevsel değişimin toplumsal yapı temelinde irdelenmesi: Adatepe konutları
62	DR	Ulusal Tez Merkezi	2022	Gülsün NEVRUZ BERK	Türkiye	Tüteklikli Konutun Çözümlemesine Yönelik Bir Yaklaşım Önerisi
63	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Yelda Gamze YALÇINER	Türkiye	İspir Sırakonaklar Yerleşimi Kırsal Mimarisinin İncelenmesi ve Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi
64	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Eyyup DOĞAN	Türkiye	Kırsal Mimari Gelenekte Eğitim Yapıları: Akseki-İbradı Havzası Örneği
65	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Ayşenur ONARAN	Türkiye	State-led rural transformation: The case of Yukarıköy / Devlet eliyle dönüşen taşra: Yukarıköy vakası
66	YL	Ulusal Tez Merkezi	2023	Özlem BALKOCA	Türkiye	Çorum ili İskilip ilçesi kırsal mimarlık mirasında yardımcı mekanlar: Müstemilatlar
67	YL	Ulusal Tez Merkezi	2023	Burcu İNCER	Türkiye	Kırsal yerleşim alanlarında göl etkilerinin incelenmesi: Beyşehir Gölkaşı Mahallesi örneği
68	YL	Ulusal Tez Merkezi	2023	İbrahim MUTLU	Türkiye	Kırsal mimari ve kırsal mimari yerleşim morfolojisinde Köy Odalarının yeri, mimari ve kültürel özellikleri: Kırıkkale/Keskin köy örnekleri
69	YL	Ulusal Tez Merkezi	2024	Sude ERKMEN	Türkiye	İznik Dereköy kırsal mimari mirasının korunması ve geleneksel bir konut örneği koruma projesi
YL: Yüksek Lisans Tezi DR: Doktora Tezi						

Tablo A.8: “Rural settlement” anahtar kelimesi ile ulaşılan uluslararası çalışmalar.

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
1	M	Science Direct	1995	Fredric A. Dahms	Kanada	"Dying Villages', 'Counterurbanization' and the Urban Field - a Canadian Perspective ("Ölen Köyler", "Karşı Kentleşme" ve Kentsel Alan - Kanada Perspektifi)
2	M	Science Direct	2000	Michele Cennamo, Paolo di Palma, Annalisa Ricciardelli	İtalya	Rural architecture between artificial intelligence and natural intelligence (Yapay zekâ ve doğal zekâ arasındaki kırsal mimari)
3	YL	ProQuest	2006	Priyanka J Gupta	Amerika Birleşik Devletleri	A Sustainable Approach For Resettlement And Rehabilitation of Submergence Villages In India (Hindistan'daki Batık Köylerin Yeniden Yerleşimi ve Rehabilitasyonu İçin Sürdürülebilir Bir Yaklaşım)
4	M	Science Direct	2007	Ozgur Dincyurek, Ozlem Olgac Turker	Türkiye	Learning from traditional built environment of Cyprus: Re-interpretation of the contextual values (Kıbrıs'ın geleneksel yapıları çevresinden öğrenmek: Bağlamsal değerlerin yeniden yorumlanması)
5	M	Science Direct	2010	José María Fuentes	İspanya	Methodological bases for documenting and reusing vernacular farm architecture (Yerel çiftlik mimarisini belgelemek ve yeniden kullanmak için metodolojik temeller)
6	M	Science Direct	2012	Mehdi Alinaghizadeh, Mohsen Afshari Hematalikeikha	İran	Study the functional aspects of architecture through the analytical survey of native architecture - case study: functional study of sedentary of Qashqai tribes housing (Yerel mimarinin analitik incelemesi aracılığıyla mimarinin işlevsel yönlerini inceleyin - vaka çalışması: Qashqai kabilelerinin yerleşik konutlarının işlevsel çalışması)
7	M	Science Direct	2013	M. Cano, E. Garzón, P.J. Sánchez-Soto	İspanya	Historic preservation, GIS, & rural development: The case of Almería province, Spain (Tarihi koruma, GIS ve kırsal kalkınma: İspanya'nın Almería vilayeti örneği)
8	M	Science Direct	2013	Ram Sateesh Pasupuleti	İsveç	Designing Culturally Responsive Built Environments In Post Disaster Contexts: Tsunami Affected Fishing Settlements In Tamilnadu, India (Afet Sonrası Bağlamlarda Kültüre Duyarlı İnşa Edilmiş Ortamlar Tasarlamak: Tsunami, Hindistan, Tamilnadu'daki Balıkçılık Yerleşimlerini Etkiledi)

Tablo A.9: “Rural settlement” anahtar kelimesi ile ulaşılan uluslararası çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
9	DR	ProQuest	2013	WAN, Li	Hong Kong	Study of Built Environmental - Sustainability Assessment of Poor Rural Areas of Southwest China (Güneybatı Çin'in Yoksul Kırsal Alanlarının İnşa Edilmiş Çevresel Sürdürülebilirlik Değerlendirmesi Çalışması)
10	M	Science Direct	2014	Mohammad Parva, Farzad Pour Rahimian	Birleşik Krallık	Transformability as a factor of sustainability in post-earthquake houses in Iran: the case study of Lar city (İran'da deprem sonrası evlerde sürdürülebilirliğin bir faktörü olarak dönüştürülebilirlik: Lar şehri örnek olay incelemesi)
11	M	Science Direct	2014	Kevin Donovan, Menelaos Gkartzios	İrlanda	Architecture and rural planning: ‘Claiming the vernacular’ (Mimari ve kırsal planlama: "Yerelliği sahiplenmek")
12	M	Science Direct	2015	Rana Soleymannpour, Nastaran Parsaee, Maryam Banaei	İran	Climate Comfort Comparison of Vernacular and Contemporary Houses of Iran (İran'ın Yerel ve Çağdaş Evlerinin İklim Konforu Karşılaştırması)
13	M	Science Direct	2015	Svetislav Popovic, Nevena Djurovica, Vera Murgulb	Rusya	Formation, Development and Issues of Montenegro Rural Settlements in the Case of Village Orja Luka in Bjelopavlici (Karadağ Kırsalının Oluşumu, Gelişimi ve Sorunları Bjelopavlici'deki Orja Luka Köyü Örneğinde Yerleşimler)
14	DR	ProQuest	2015	Wei Zhao	Amerika Birleşik Devletleri	Home Beyond The House: The Meaning Of Home For People Living in Yanxia Village, Zhejiang Province, China (Evin Ötesindeki Ev: Yanxia Köyü, Zhejiang Province, Çin'de Yaşayanlar İçin Evin Anlamı)
15	M	Science Direct	2016	Meghedy Khodabakhshian	İran	Comparative study on cliff dwelling earth-shelter architecture in Iran (İran'da uçurumda yaşayan toprak barınak mimarisi üzerine karşılaştırmalı çalışma)
16	M	Science Direct	2016	Fang Wang, Fengyao Yu, Xiaohua Zhu, Xiaoli Pan, Ruimin Sun, Hongru Cai	Çin	Disappearing gradually and unconsciously in rural China: Research on the sunken courtyard and the reasons for change in Shanxian County, Henan Province (Çin kırsalında yavaş yavaş ve bilinçsizce ortadan kaybolmak: Shanxian İlçesindeki batık avlu ve değişimin nedenleri, Henan Eyaleti)

Tablo A.10: “Rural settlement” anahtar kelimesi ile ulaşılan uluslararası çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
17	M	Science Direct	2017	Maria Philokyprou, Aimilios Michael, Eleni Malakto, Andreas Savvides	Kıbrıs	Environmentally responsive design in Eastern Mediterranean. The case of vernacular architecture in the coastal, lowland and mountainous regions of Cyprus (Doğu Akdeniz’de çevreye duyarlı tasarım. Kıbrıs’ın kıyı, ova ve dağlık bölgelerinde yerel mimari örneği)
18	M	Science Direct	2018	Mahmood Fayazi, Gonzalo Lizarralde	Kanada	Conflicts between recovery objectives: The case of housing reconstruction after the 2003 earthquake in Bam, Iran (Kurtarma hedefleri arasındaki çatışmalar: İran, Bam’daki 2003 depreminden sonra konutların yeniden inşası vakası)
19	M	Science Direct	2019	Gali Kabir Umar, Danjuma Abdu Yusuf, Abubakar Ahmeda, Abdullahi M. Usman	Nijerya	The practice of Hausa traditional architecture: Towards conservation and restoration of spatial morphology and techniques (Hausa geleneksel mimarisinin pratiği: Mekansal morfoloji ve tekniklerin korunması ve restorasyonuna doğru)
20	M	Science Direct	2019	Lei Xa, Wen Cheng	Çin	Sustainable Development Strategy Of Rural Built-Up Landscapes In Northeast China Based On Anp Approach (Kuzeydoğu Çin’de Kırsal Yerleşik Peyzajların Anp Yaklaşımına Dayalı Sürdürülebilir Kalkınma Stratejisi)
21	M	Science Direct	2019	Giuseppe Ruggiero, Marco Parlavecchia, Pasquale Dal Sasso	İtalya	Typological characterisation and territorial distribution of traditional rural buildings in the Apulian territory (Italy) (Puglia topraklarındaki (İtalya) geleneksel kırsal binaların tipolojik karakterizasyonu ve bölgesel dağılımı)
22	M	Science Direct	2020	Mohammad Tahsildoost, ZahraSadat Zomorodian	İran	Energy, carbon, and cost analysis of rural housing retrofit in different climates (Farklı iklimlerde kırsal konut güçlendirmesinin enerji, karbon ve maliyet analizi)
23	M	Science Direct	2020	Pouya Molaei, Parisa Hashempour	İran	Evaluation of CPTED principles in the housing architecture of rural areas in the North of Iran (Case studies: Sedaposhte and Ormamalal) (İran’ın kuzeyindeki kırsal alanların konut mimarisinde CPTED ilkelerinin değerlendirilmesi (Örnek olay incelemeleri: Sedaposhte ve Ormamalal))

Tablo A.11: “Rural settlement” anahtar kelimesi ile ulaşılan uluslararası çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
24	M	Science Direct	2020	Yanheng Lu, Junxi Qian	Hong Kong	Towards a material approach in rural geography: Architectural experiments in China's rural renaissance and reconstruction movements (Kırsal coğrafyada maddi bir yaklaşıma doğru: Çin'in kırsal rönesans ve yeniden yapılanma hareketlerinde mimari deneyler)
25	M	Science Direct	2020	Yuzhu Zang, Yansui Liu, Yuanyuan Yang, Michael Woods, Francesca Fois	Çin	Rural decline or restructuring? Implications for sustainability transitions in rural China (Kırsal gerileme mi yoksa yeniden yapılanma mı? Çin kırsalındaki sürdürülebilirlik geçişlerine ilişkin çıkarımlar)
26	M	Science Direct	2020	Shao & Jin	Çin	A field investigation on the winter thermal comfort of residents in rural houses at different latitudes of northeast severe cold regions, China (Kuzeydoğu Sert Soğuk Bölgelerin Farklı Enlemlerindeki Kırsal Evlerde Yaşayanların Kış Termal Konforuna Yönelik Bir Alan Araştırması, Çin)
27	M	Science Direct	2021	X. Zhang & Zhang	Çin	Comparison and sensitivity analysis of embodied carbon emissions and costs associated with rural house construction in China to identify sustainable structural forms (Çin'de Kırsal Ev İnşaatıyla İlgili Gövde Karbon Emisyonları ve Maliyetlerin Karşılaştırılması ve Hassasiyet Analizi: Sürdürülebilir Yapısal Formları Belirlemek)
28	M	Science Direct	2021	Molina J. R., Lefebvre G., Espinoza R., Horn M., & Gómez M. M.	Peru	Bioclimatic approach for rural dwellings in the cold, high Andean region: A case study of a Peruvian house (And Dağları'ndaki Soğuk, Yüksek And Bölgesi İçin Biyoklimatik Yaklaşım: Peru'daki Bir Ev Üzerine Bir Durum Çalışması)
29	M	Science Direct	2023	Zhang J., Lu J., Deng W., Beccarelli P., & Lun I. Y. F.	Çin	Thermal comfort investigation of rural houses in China: A review (Çin'deki Kırsal Evlerin Termal Konfor Araştırması: Bir İnceleme)
YL: Yüksek Lisans Tezi DR: Doktora Tezi M: Makale						

Tablo A.12: “Afet konutu” ve “Deprem konutu” anahtar kelimeleri ile ulaşılan ulusal çalışmalar.

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
1	YL	Ulusal Tez Merkezi	1999	Sibel ACERER	Türkiye	Afet Konutları Sorunu ve Deprem Örneğinde İncelenmesi
2	YL	Ulusal Tez Merkezi	2000	Demet SONGÜR	Türkiye	Afet Sonrası Barınakların ve Geçici Konutların Analizi ve Değerlendirilmesi
3	DR	Ulusal Tez Merkezi	2001	Hakan TONG	Türkiye	Geleneksel Konutların Güncel Kullanıma Uyum Yeteneğinin Değerlendirilmesi
4	YL	Ulusal Tez Merkezi	2001	Sumru KAYA	Türkiye	Marmara Depremi Sonrası Konut Üretim Organizasyonu ve Kocaeli – Bahçecik Örneği
5	YL	Ulusal Tez Merkezi	2002	Berna BARADAN	Türkiye	Geçici Afet Konutunun Yapım Sistemleri Açısından İncelenmesi
6	YL	Ulusal Tez Merkezi	2002	Efsun AYDIN	Türkiye	Design And Production Of Industrialized Houses. Prototype House Design In The Post Earthquake Period (Endüstrileşmiş Konutların Tasarımı ve Üretimi. Deprem Sonrası Dönemde Tip Konut Tasarımı)
7	YL	Ulusal Tez Merkezi	2002	Evrinm TÜZÜN	Türkiye	Ev/ Yaşama Mekânı: Afet Sonrası Gereksinimler
8	YL	Ulusal Tez Merkezi	2003	Neşe EVREN KARADUMAN	Türkiye	1999 Doğu Marmara Depremleri Sonrası Üretilen Kalıcı Konutların Değerlendirilmesi
9	YL	Ulusal Tez Merkezi	2004	Belgin TERİM	Türkiye	A Study On 'Temporary Post Disaster Housing Unit' Constructed With - Light Gauge Steel Framing- (LGSF) System Hafif Çelik Çerçeve Sistem ile 'Afet Sonrası Geçici Konut' Çalışması
10	YL	Ulusal Tez Merkezi	2004	Hakan ARSLAN	Türkiye	Geçici Konut Yapılarının Planlama/Organizasyon, Üretim Süreçlerinin İncelenmesi ve Kullanım Sonrası Yeniden Değerlendirilme Potansiyellerinin Araştırılması 'Düzce İli Örneği'
11	DR	Ulusal Tez Merkezi	2005	Neşe DİKMEN	Türkiye	A Provision Model And Design Guidelines For Permanent Post-Disaster Housing In Rural Areas Of Turkey Based On An Analysis Of Reconstruction Projects In Çankırı (Türkiye'nin Kırsal Alanlarda Uygulanacak Kalıcı Afet Konutları için Çankırı'da Uygulanan Yeniden Yapım Projelerinin Analizine Dayanan Bir Konut Sağlama Modeli ve Tasarım Kılavuzu)

Tablo A.13: “Afet konutu” ve “Deprem konutu” anahtar kelimeleri ile ulaşılan ulusal çalışmalar (devamı).

No	Türü	Kaynak	Yıl	Yazar	Ülke	Araştırma Konusu
12	DR	Ulusal Tez Merkezi	2005	Evren Burak ENGİNÖZ	Türkiye	Afet Konutlarında Mimari Tasarım Sürecinin Kullanıcı İhtiyaçları Bağlamında İrdelenmesi
13	DR	Ulusal Tez Merkezi	2007	Serra Zerrin KORKMAZ	Türkiye	Kırsal Konutların Deprem Güvenliğinin Arttırılması
14	YL	Ulusal Tez Merkezi	2011	Canan BEDUR	Türkiye	Sürdürülebilir Yapı Tasarımının Sakarya-Ferizli İlçesi Afet Sonrası Kalıcı Konut Uygulamalarında İrdelenmesi
15	YL	Ulusal Tez Merkezi	2012	Elif Tuğba YALAZ	Türkiye	Afet Sonrasında Yapılan Geçici Konut Örneklerinin ve Yapım Sistemlerinin Değerlendirilmesi
16	DR	Ulusal Tez Merkezi	2017	Bülent ÜNAL	Türkiye	Geçici Afet Konutlarında Ortopedik Engelli Erişilebilirliği: AFAD Engelli Afet Konutunun Erişilebilirlik Ölçümü ve İyileştirme Önerileri
17	YL	Ulusal Tez Merkezi	2020	Şule KOLERİ	Türkiye	Modüler Sistem Kullanılarak Geliştirilen Üretken Tasarım Yaklaşımı: Geçici Afet Konutlarının Biçim Grameri Yöntemi ile Türetimi
18	YL	Ulusal Tez Merkezi	2021	Elif Nur KUZ	Türkiye	Afet Sonrası Kalıcı Konut Uygulamalarına Yönelik Kullanıcı Memnuniyeti Araştırması: Çankırı Merkez-İnandık Köyü Örneği
19	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Fatma Berfin YAMAK	Türkiye	Ahşap Modüler Prefabrike Sistemler ile Geçici Afet Konutu Tasarımı
20	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Betül KAVAKLI	Türkiye	Türkiye’de Farklı Bölgelerde Uygulanan Deprem Sonrası Geçici Konut Sistemlerini Değerlendirme Yaklaşımı
21	YL	Ulusal Tez Merkezi	2022	Ali Can ÇAYLI	Türkiye	Afet Sonrası Kullanılan Geçici Barınak Modellerinin İncelenmesi ve Acil Durumlarda Kullanılabilir Geçici Barınak Modeli Önerisi
YL: Yüksek Lisans Tezi DR: Doktora Tezi						

Ek-B: Anket

	T.C. GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARLARI
Oturum Tarihi: 09.05.2022	Oturum Sayısı: 2022/07

KARAR:07-02) Üniversitemiz Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Tülay İNANÇ'ın 28.04.2022 tarihli ve E.56884 sayılı başvurusu görüşüldü ve aşağıdaki şekilde değerlendirildi.

Başvuru Tarihi:	28.04.2022
Protokol Sıra No:	07-01
Sorumlu Araştırmacıların Adı:	Tülay İNANÇ- Doç.Dr. Cahide AYDIN İPEKÇİ
Çalıştığı Birim:	Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı
Proje Çalışmasının Adı:	“Devlet Eliyle Yapılan Kırsal Yeni Yerleşmeler ve Konutlara Yönelik Bir Model Önerisi: Erzincan Örneği”
Toplantı Tarihi ve Oturum Sayısı:	09.05.2022 – 2022/07-02
Değerlendirme:	

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı; Erzincan kenti kırsal yerleşmelerinin, kırsal doku ve konutları ile devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanlarının incelenmesi ve kırsal yerleşimlerle karşılaştırılmasıdır.
Araştırmanın Gerekçesi: Yapılan literatür çalışmaları sonunda, Erzincan kenti kırsal yerleşmeleri hakkında yeterince çalışılmadığı görülmüş ve buralarda devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanları ile ilgili de çalışmalara rastlanmamıştır. Türkiye’de devlet tarafından yapılan çalışmaların çoğunlukla afet konutu ve deprem sonrası yapılan çalışmalar üzerine olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle tez çalışmasında kırsal yerleşmelerde sadece afet sonrası oluşturulan yeni yerleşim alanlarının değil, farklı amaçlarla devlet tarafından üretilen yeni yerleşim alanlarının da incelenmesi hedeflenmiştir. Erzincan kenti kırsal yerleşmelerinin ve devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanlarının kendi içinde incelenerek, karşılaştırılmaları ve yeni yapılacak yerleşim alanlarına yönelik bir model önerisinin literatürdeki bu eksikliği gidereceği düşünülmektedir. Bununla birlikte önerilecek modelin kırsal yerleşmelerdeki kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verebileceği varsayılmaktadır. Bu tez çalışmasının yeni yerleşim yerlerinin yapılmasında rol alan ülkemizdeki devlet kurumları için örnek ve yol gösterici olarak katkı sağlayacağı, Erzincan kenti için fayda sağlayacağı düşünülmektedir.
Araştırmanın Yöntemi: Bu doktora tezi kapsamında; belirlenen bölgelerde alan çalışması yapılarak, gözlem, yerinde inceleme yöntemleri ile tespitlerin yapılması ve ayrıca belirlenen bölgelerde yaşayanlarla anket çalışması yapılması planlanmaktadır. Elde edilen bulguların karşılaştırılması, değerlendirilmesi ile elde edilecek sonuçlar doğrultusunda yeni yapılacak yerleşim alanlarına yönelik bir model önerisi oluşturmak düşünülmektedir. Alan çalışmasında belirlenen köylerin doğal ve çevresel özellikleri ile sosyo-kültürel özelliklerinin incelenmesi, konutların plan tipleri ile yapı malzemesi ve yapı sistemlerinin belirlenmesi hedeflenmektedir. Alanda bu çalışmalar yapıldıktan sonra konut kullanıcıları ile anket yapılması planlanmaktadır. Anketin yüz yüze uygulanması düşünülmektedir. Toplamda 39 sorudan oluşan bir anket hazırlanmıştır. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümünde katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmek için 8 adet soru yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise konutlarla ilgili ve kullanıcı memnuniyetinin belirlenmesine yönelik hazırlanmış olan 31 adet soru bulunmaktadır. Bu bölümde yer alan soruların 17 tanesi seçmeli sorulardan oluşurken, 14 tanesi 5’li likert ölçeği kullanılarak oluşturulmuştur. Likert ölçeğin puanlaması “1” (Hiç memnun değilim), “2” (Memnun değilim), “3” (Kararsızım), “4” (Memnunum), “5” (Çok memnunum) arasında derecelendirilmiştir. Anket verilerinin değerlendirmesinin SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programından yararlanılarak yapılması planlanmaktadır. Ayrıca tezin her aşamasına literatür araştırması yapılarak hem ulusal hem de uluslararası çalışmalardan faydalanılacaktır.
Çalışmaya Katılacak İnsanlarda Aranacak Özellikler: 18 yaşını doldurmuş olmak. Belirlenen çalışma alanlarında devlet eliyle yapılan konutlarda kullanıcı olmak
Kullanılacak Psikolojik ve Teknik Yöntemler Katılımcılara yüz yüze anket yöntemi uygulanması düşünülmektedir.
Etik Özet: Konut kullanıcılarına uygulanacak olan anket formu Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık

Şekil B.1: Anket.

	T.C. GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARLARI
Oturum Tarihi: 09.05.2022	Oturum Sayısı: 2022/07
Anabilim Dalında devam edilen “Devlet Eliyle Yapılan Kırsal Yeni Yerleşimler ve Konutlara Yönelik Bir Model Önerisi: Erzincan Örneği” başlıklı doktora tezi çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Erzincan kenti kırsal yerleşmelerinin, kırsal doku ve konutları ile devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanlarının incelenmesi ve kırsal yerleşmelerle karşılaştırılması ile yeni yapılacak yerleşim alanlarına yönelik bir model önerisi oluşturulması amaçlanmıştır. Kırsal alanlarda yaşayan konut kullanıcılarının beklentilerini tespit ederek, o beklentileri karşılayan, Erzincan yöresinin yaşam kültürüne ve mimari kimliğine uygun, bir model oluşturulması hedeflenmektedir. Bu anket çalışmasına katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için katılımcılardan, yaklaşık 15 dk. zaman ayırarak soruları cevaplamaları istenmektedir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup, katılımcıların kişisel bilgileri ve veriler gizlilik esaslarına dayalı korunacaktır; ancak elde edilecek veriler akademik araştırma ve yayın amacı ile kullanılabilir.	
Proje Yöneticisi: Tülay İNANÇ- Doç.Dr. Cahide AYDIN İPEKÇİ Proje Araştırmacısı: - Projenin Yönetileceği Kuruluş: -	
Olası Tehlikeleri: -	
Araştırmanın nasıl finanse edileceği / Finanse eden kurum: Hali hazırda araştırma herhangi bir kurum tarafından finanse edilmemektedir. Gebze Teknik Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Komisyonu tarafından hazırlanan 2022 yılı Bilimsel Araştırma Proje çağrısı kapsamında GTÜ102 Doktora Tezi programına başvuru yapılacaktır.	
Araştırma Bütçesi:- İnsan Araştırmaları için kullanılacak tutar:-	
<u>K A R A R</u>	
Kurul Üyelerinin bu çalışma ile ilişkisinin olup olmadığı incelenmiş olup, Kurul üyelerinin bu çalışma ile ilgili bir bağlantısı olmadığı görülmüştür.	
☒	Uygun: Üniversitemiz Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi Tülay İNANÇ’ın Doç. Dr. Cahide AYDIN İPEKÇİ tez danışmanlığında yürüteceği “Devlet Eliyle Yapılan Kırsal Yeni Yerleşimler ve Konutlara Yönelik Bir Model Önerisi: Erzincan Örneği” başlıklı projesi kapsamında kullanmak üzere Etik Kurulumuza sunduğu belgeler kurul üyeleri tarafından incelenmiş ve bir sakınca görülmemiş olup kullanımı için etik onayı verilmesine toplantıya katılanların oybirliği ile karar verildi.
☐	Uygun Değildir (Gerekçesi)
☐	Düzeltilmesi Gerekir yada Yeniden Düzenlenmesinden sonra tekrar başvurulması yönünde tavsiye kararı (Tavsiye edilen düzeltmeler ve düzenlemeler)

ASLININ AYNIDIR
09.05.2022

Şekil B.2: Anket (devamı).

KONUT KULLANICI ANKETİ

Ad-Soyad:
Anket No:
Anket Tarihi / Saati:
İlçe / Köy:

Konut Tipi:
() Yöresel Konut
() AFAD Konutu
() İskan Konutu

Değerli Katılımcı;

Bu anket formu Gebze Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Anabilim Dalında devam edilen “DEVLET ELİYLE YAPILAN KIRSAL YENİ YERLEŞİMLER VE KONUTLARA YÖNELİK BİR MODEL ÖNERİSİ: ERZİNCAN ÖRNEĞİ” başlıklı doktora tezi çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Erzurum kenti kırsal yerleşmelerinin, kırsal doku ve konutları ile devlet tarafından yapılan yeni yerleşim alanlarının incelenmesi ve kırsal yerleşmelerle karşılaştırılması ile yeni yapılacak yerleşim alanlarına yönelik bir model önerisi oluşturulması amaçlanmıştır. Kırsal alanlarda yaşayan konut kullanıcılarının beklentilerini tespit ederek, o beklentileri karşılayan, Erzurum yöresinin yaşam kültürüne ve mimari kimliğine uygun, bir model oluşturulması hedeflenmektedir.

Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmanın amacına ulaşması için sizden beklenen, yaklaşık 15 dk. zaman ayırarak soruları cevaplamanız istenmektedir. Bu çalışmadan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacak olup, kişisel bilgileriniz ve veriler gizlilik esaslarına dayalı korunacaktır; ancak elde edilecek veriler akademik araştırma ve yayın amacı ile kullanılabilir.

Bu formu okuyup onaylamanız araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz anlamına gelecektir.

Araştırmaya gösterdiğiniz ilgi ve katılımınız için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Tülay İNANÇ
Y. Mimar
Mimarlık Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi
Gebze Teknik Üniversitesi
E-posta: tulayinanc@gtu.edu.tr

Yukarıda yer alan ve katılımcıya verilmesi gereken bilgileri okudum, gönüllü olarak üzerime düşen sorumlulukları anladım, söz konusu araştırmaya kendi isteğimle katılmayı kabul ediyorum.

KİŞİSEL BİLGİLER

- Yaşınız:
() 18 – 30 () 31 – 45 () 46 – 60 () 61 ve üzeri
- Cinsiyetiniz:
() Erkek () Kadın
- Eğitim Durumunuz:
() Hiç yok () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite

Şekil B.3: Anket (devamı).

- () Yüksek Lisans ve doktora
4. Mesleğiniz:
- () Emekli () Ev hanımı () Çiftçi () Besici () Memur () Diğer
5. Ailedeki birey sayısı:
- () 1 - 2 kişi () 3 - 4 kişi () 5 ve üzeri kişi
6. Konutta kimlerle yaşıyorsunuz:
- () Tek başına () Sadece eş ile birlikte () Eş ve çocuklarla birlikte
() Çocuklarla birlikte () Büyük ebeveynle birlikte
7. Kaç yıldır konutta oturuyorsunuz?
- () 5 yıl ve daha az () 6 - 10 yıl () 11 - 15 yıl () 16 - 20 yıl
() 20 yıldan fazla
8. Ev Sahipliği Durumu:
- () Ev Sahibi () Kiracı

KONUT İLE İLGİLİ BİLGİLER

9. Konutun Yapıldığı Tarih:
- () 1980 ve öncesi () 1981–1990 () 1991–2000 () 2001-2010
() 2011-2021
10. Konutunuzun yapım sistemi nedir?
- () Betonarme Karkas () Yığma Kargir () Ahşap Karkas () Diğer
11. Konutunuzun yapı malzemesi nedir?
- () Betonarme () Kerpiç () Ahşap () Taş
12. Konutunuzun yapı malzemesinin ne olmasını istersiniz?
- () Betonarme () Kerpiç () Ahşap () Taş
13. Konutunuz kaç metrekare?
- () 90 m² ve altı () 91 m² - 110 m² () 111 m² - 130 m²
() 131 m² - 150 m² () 150 m² ve üstü

Şekil B.4: Anket (devamı).

14. Konutunuzun mahal büyüklüklerinden (m ²) ne kadar memnunsunuz?	Hiç memnun değilim (1)	Memnun değilim (2)	Kararsızım (3)	Memnunum (4)	Çok memnunum (5)			
Giriş holü								
Salon								
Yatak odaları								
Mutfak								
Banyo								
Tuvalet								
15. Konutunuzun mahal şekillerinden ne kadar memnunsunuz?	Hiç memnun değilim (1)	Memnun değilim (2)	Kararsızım (3)	Memnunum (4)	Çok memnunum (5)			
Giriş holü								
Salon								
Yatak odaları								
Mutfak								
Banyo								
Tuvalet								
16. Konutunuzda mahal yönelmeleri ile konut girişi mevcutta nasıl ve nasıl olmasını istersiniz?								
	Mevcutta				İstenen			
Mahal	Kuzey	Güney	Doğu	Batı	Kuzey	Güney	Doğu	Batı
Salon								
Mutfak								
Oda 1								
Oda 2								
Oda 3								
Banyo								
Tuvalet								
Konut Girişi								

Şekil B.5: Anket (devamı).

		Hiç memnun değilim (1)	Memnun değilim (2)	Kararsızım (3)	Memnunum (4)	Çok memnunum (5)
17.	Konutunuzdan ne kadar memnunsunuz?					
18.	Konutunuzun planından ne kadar memnunsunuz?					
19.	Konutunuzun doğal aydınlatmasından ne kadar memnunsunuz?					
20.	Konutunuzun izolasyonundan ne kadar memnunsunuz?					
21.	Konutunuzun havalandırmasından ne kadar memnunsunuz?					
22.	Konutunuzun ısıtmasından ne kadar memnunsunuz?					
23.	Konutunuzun yaşlı ve engelliler için uygunluğundan ne kadar memnunsunuz?					
24.	Konutunuzun çatısından ne kadar memnunsunuz?					
25.	Konutunuzun diğer konutlarla ilişkisinden (yakınlık, gölgeleme vb.) ne kadar memnunsunuz?					
26.	Konutunuzun bulunduğu yeni yerleşim alanından ne kadar memnunsunuz?					

27. Konutunuzun bulunduğu yeni yerleşim alanından memnun değilseniz neden?

- () Tarım arazime uzak () Okula uzak () Eski yerleşime uzak
() Diğer

28. Konutunuzda herhangi bir değişiklik yaptınız mı?

- () Evet () Hayır

Yanıtınız "Evet" ise 29. Soruyu, "Hayır" ise 30. Soruyu cevaplayınız.

Şekil B.6: Anket (devamı).

29. Konutunuzda nasıl bir değişiklik yaptınız?							
	Salon	Oda 1	Oda 2	Oda 3	Mutfak	Banyo	Tuvalet
Isı yalıtımı eklemek							
Duvar yerini ötelemek / duvar kaldırmak / duvar eklemek							
Kapı açmak/kapatmak							
Pencere açmak/kapatmak							
Balkon kapatmak							
Tesisat yenilemek							
Ahşap parke kaplama							
Seramik/granit/mermer kaplama							
Banyo vitrifiyeleri değiştirme							
Diğer (Belirtiniz)							

30. Konutunuzda nasıl bir değişiklik yapmak isterdiniz?							
	Salon	Oda 1	Oda 2	Oda 3	Mutfak	Banyo	Tuvalet
Isı yalıtımı eklemek							
Duvar yerini ötelemek / duvar kaldırmak / duvar eklemek							
Kapı açmak/kapatmak							
Pencere açmak/kapatmak							
Balkon kapatmak							
Tesisat yenilemek							
Ahşap parke kaplama							
Seramik/granit/mermer kaplama							
Banyo vitrifiyeleri değiştirme							
Diğer (Belirtiniz)							

31. Konutta yaptığınız veya yapmak istediğiniz değişiklik duvar yerini değiştirmek ise ana sebebi nedir?

- () Mekanı büyütmek () Mekanı küçültmek () Ayrı mekan oluşturmak
 () Diğer

Şekil B.7: Anket (devamı).

32. Konutta yaptığınız veya yapmak istediğiniz değişiklik pencereleri değiştirmek ise ana sebebi nedir?

- () Isı performansını arttırmak () Ses performansını arttırmak
() Mekan giren güneş ışığını kontrol etmek () Manzara () Diğer

33. Konutta yaptığınız veya yapmak istediğiniz değişiklik balkonu kapatmaksa ana sebebi nedir?

- () Ek mekan kazanmak () Rüzgardan korunmak () Soğuktan korunmak
() Diğer

34. Konutunuza ne gibi bir ek yapı yaptınız?

- () Oda () Kömürlük/odunluk () Depo () Ocak/Tandır () Diğer

35. Bahçenizde aşağıdakilerden hangisi var?

- () Ahır () Kümes () Odunluk/Kömürlük () Ocak/Tandır () Depo
() Diğer

36. Isıtma için ne kullanıyorsunuz?

- () Odun () Kömür () Elektrik () Gazyağı () Diğer

37. Sıcak su temini nasıl oluyor?

- () Güneş enerjisi () Odun / Kömür () Elektrik () Diğer

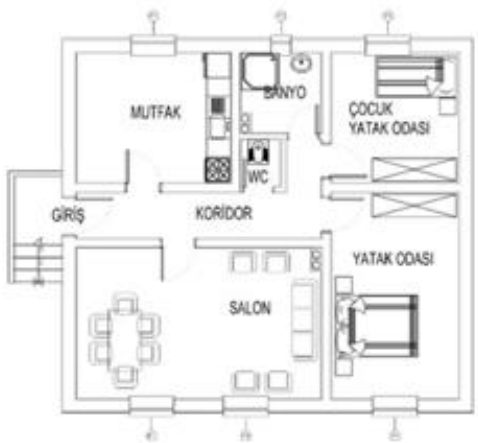
38. Konutunuzu doğal afetler (deprem, su baskını, heyelan, kaya düşmesi) açısından değerlendir misiniz?

- (1) Çok tehlikeli (2) Tehlikeli (3) Kararsızım (4) Güvenli (5) Çok güvenli

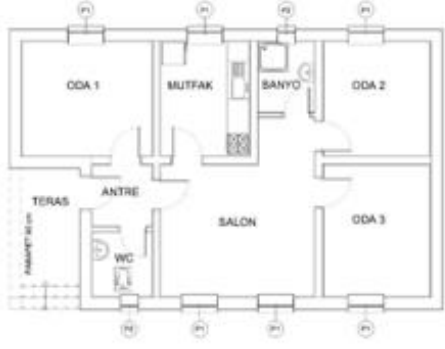
39. Yeni bir konut yaptıracak olsanız aşağıdaki özellikler sizin için ne kadar önemli olur?					
	Hiç önemli değil (1)	Önemli değil (2)	Kararsızım (3)	Önemli (4)	Çok önemli (5)
Konforu					
Sağlamlığı					
Büyüklüğü (m ²)					
Oda sayısı					
Dış güzelliği					
Manzarası					

Şekil B.8: Anket (devamı).

Ek-C: Yerleşim Yeri Envanter Fişleri

YERLEŞİM YERİ ENVANTER FİŞİ		
İLİ: Erzincan İLÇESİ: Kemah KÖYÜ: Boğaziçi	YERLEŞİM TÜRÜ: AFAD Yerleşimi	No: 1
Yapım Yılı: 2015	Konut Sayısı: 47	Yapım Sistemi/Malzemesi: Yiğme/Tuğla
Yapan Kurum: İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	Ahır Sayısı: 0	Konut Büyüklüğü: 90 m ²
Yapım Sebebi: Muhtemel Kaya Düşmesi Afeti	Kat Sayısı: 1	Oda Sayısı: 2+1
		
Vaziyet Planı- Ölçeksiz	Kat Planı-Ölçeksiz	
		
Yerleşim Yeri Genel Görünüm	Konut Örneği	
Hazırlayan: Tülay İnanc		

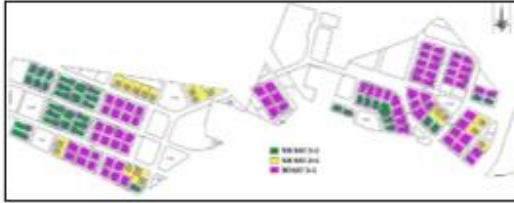
Şekil C.1: Boğaziçi köyü yerleşim yeri envanter fişi.

YERLEŞİM YERİ ENVANTER FİŞİ		
İLİ: Erzurum İLÇESİ: Tercan KÖYÜ: Kalecik	YERLEŞİM TÜRÜ: AFAD Yerleşimi	No: 2
Yapım Yılı: 2008	Konut Sayısı: 56	Yapım Sistemi/Malzemesi: Yığma / Tuğla
Yapan Kurum: İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü	Ahır Sayısı: 0	Konut Büyüklüğü: 92 m ²
Yapım Sebebi: Yer Altı Suyu Yükselmesi ve Heyelan Afeti	Kat Sayısı: 1	Oda Sayısı: 3+1
		
Vaziyet Planı- Ölçeksiz		Kat Planı-Ölçeksiz
		
Yerleşim Yeri Genel Görünüm		Konut Örneği
Hazırlayan: Tülay İnanç		

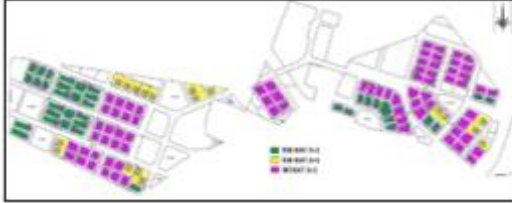
Şekil C.2: Kalecik köyü afet konutları yerleşim yeri envanter fişi.

YERLEŞİM YERİ ENVANTER FİŞİ		
İLİ: Erzincan İLÇESİ: Tercan KÖYÜ: Kalecik	YERLEŞİM TÜRÜ: İskân Konutları Yerleşimi	No: 3
Yapım Yılı: 2019	Konut Sayısı: 33	Yapım Sistemi/Malzemesi: Betonarme/Tuğla
Yapan Kurum: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Ahır Sayısı: 33	Konut Büyüklüğü: 110 m ²
Yapım Sebebi: Köy Toplulaştırması	Kat Sayısı: 1	Oda Sayısı: 2+1
		
Vaziyet Planı- Ölçeksiz		Kat Planı-Ölçeksiz
		
Yerleşim Yeri Genel Görünüm		Konut Örneği
Hazırlayan: Tülay İnanc		

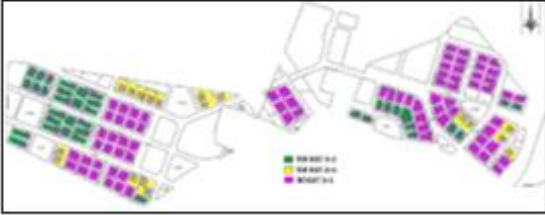
Şekil C.3: Kalecik köyü iskân konutları yerleşim yeri envanter fişi.

YERLEŞİM YERİ ENVANTER FİŞİ		
İLİ: Erzincan İLÇESİ: Merkez KÖYÜ: Uluköy	YERLEŞİM TÜRÜ: İskân Konutları Yerleşimi	No: 4
Yapım Yılı: 2019	Konut Sayısı: 130	Yapım Sistemi/Malzemesi: Betonarme/Tuğla
Yapan Kurum: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Ahır Sayısı: 0	Konut Büyüklüğü: 109 m ²
Yapım Sebebi: Köy Gelişme Alanı	Kat Sayısı: 1	Oda Sayısı: 2+1
 TEK KAT 3+1 TEK KAT 2+1 İKİ KAT 3+1		
Vaziyet Planı- Ölçeksiz		Kat Planı-Ölçeksiz
		
Yerleşim Yeri Genel Görünüm		Konut Örneği
Hazırlayan: Tülay İnanc		

Şekil C.4: Uluköy yerleşim yeri envanter fişi (Tip 1).

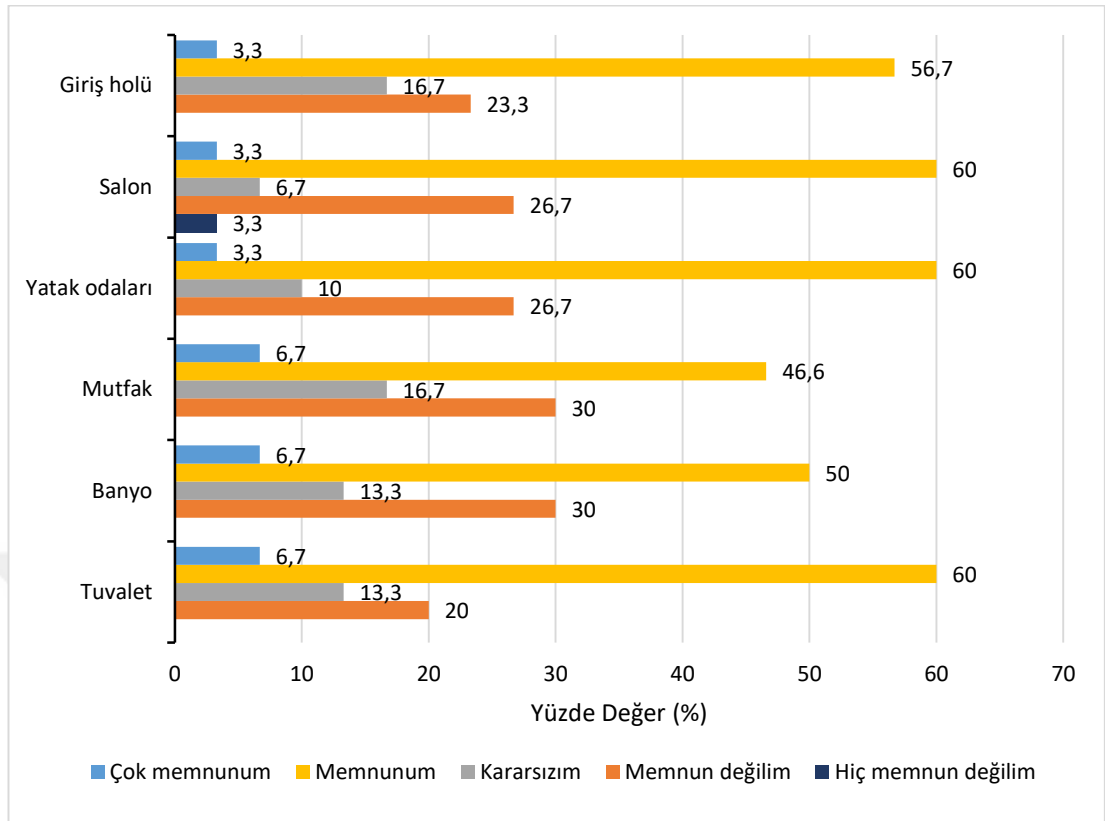
YERLEŞİM YERİ ENVANTER FİŞİ		
İLİ: Erzincan İLÇESİ: Merkez KÖYÜ: Uluköy	YERLEŞİM TÜRÜ: İskân Konutları Yerleşimi	No: 5
Yapım Yılı: 2019	Konut Sayısı: 130	Yapım Sistemi/Malzemesi: Betonarme/Tuğla
Yapan Kurum: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Ahır Sayısı: 0	Konut Büyüklüğü: 121 m ²
Yapım Sebebi: Köy Gelişme Alanı	Kat Sayısı: 1	Oda Sayısı: 3+1
 TEK KAT 3+1 TEK KAT 2+1 İKİ KAT 3+1		
Vaziyet Planı- Ölçeksiz	Kat Planı- Ölçeksiz	
		
Yerleşim Yeri Genel Görünüm	Konut Örneği	
Hazırlayan: Tülay İnanc		

Şekil C.5: Uluköy yerleşim yeri envanter fişi (Tip 2).

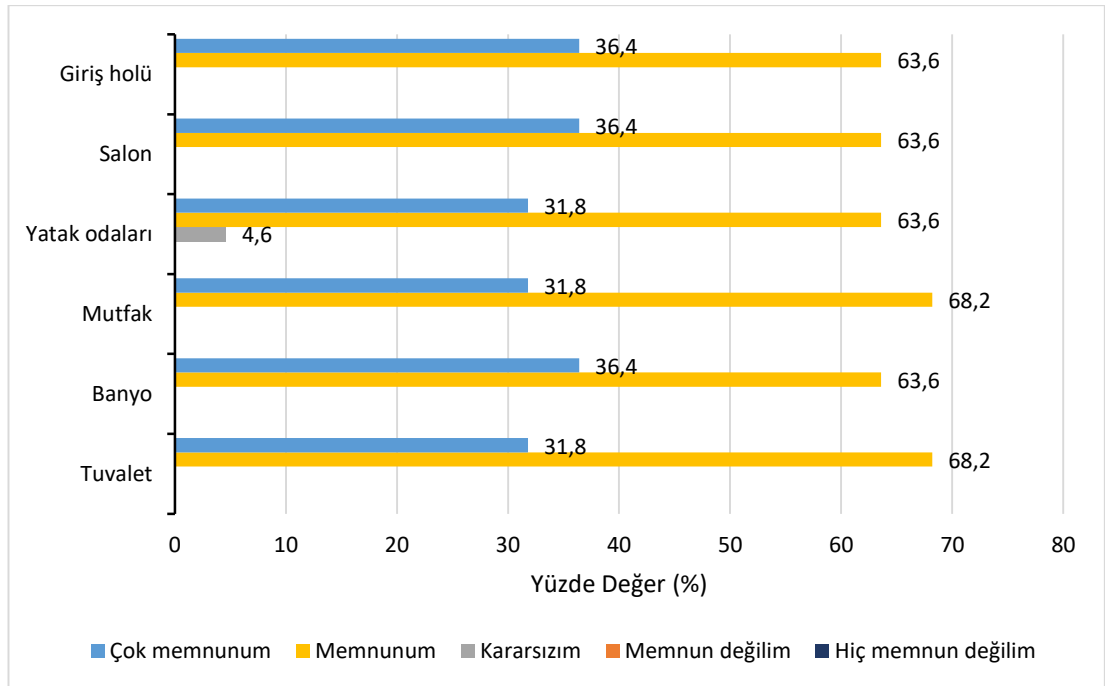
YERLEŞİM YERİ ENVANTER FİŞİ		
İLİ: Erzincan İLÇESİ: Merkez KÖYÜ: Uluköy	YERLEŞİM TÜRÜ: İskân Konutları Yerleşimi	No: 6
Yapım Yılı: 2019	Konut Sayısı: 130	Yapım Sistemi/Malzemesi: Betonarme/Tuğla
Yapan Kurum: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	Ahır Sayısı: 0	Konut Büyüklüğü: 135 m ²
Yapım Sebebi: Köy Gelişme Alanı	Kat Sayısı: 2	Oda Sayısı: 3+1
 TEK KAT 3+1 TEK KAT 2+1 İKİ KAT 3+1		 Zemin Kat Planı 1 Kat Planı
Vaziyet Planı- Ölçeksiz		Kat Planları-Ölçeksiz
		
Yerleşim Yeri Genel Görünüm		Konut Örneği
Hazırlayan: Tülay İnanc		

Şekil C.6: Uluköy yerleşim yeri envanter fişi (Tip 3).

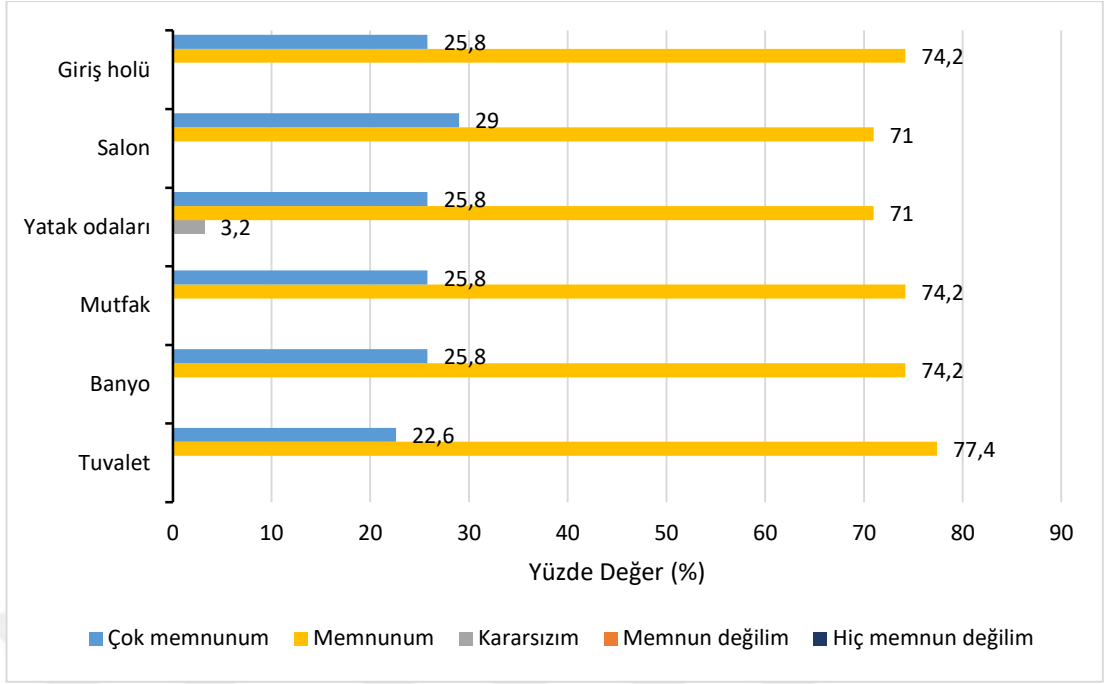
Ek-D: Anket Değerlendirme Grafikleri

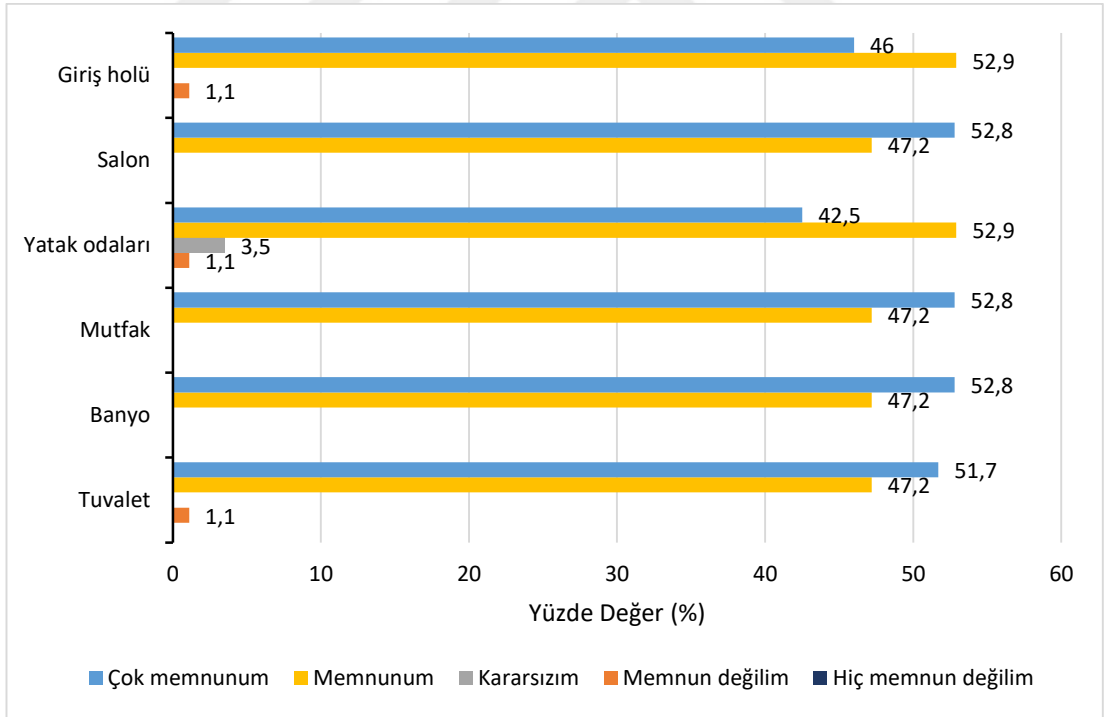
Şekil D.1: Kalecik köyü afet konutlarında kullanıcıların mahal büyüklüklerinden memnuniyet oranları.

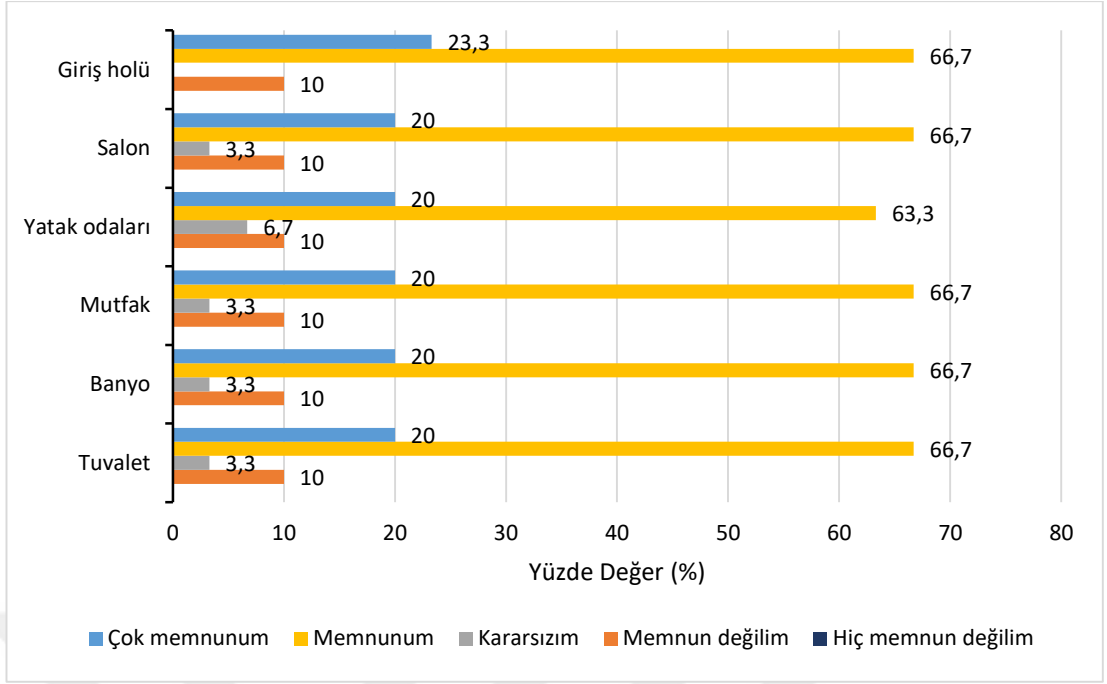
Şekil D.2: Kalecik köyü iskân konutlarında kullanıcıların mahal büyüklüklerinden memnuniyet oranları.

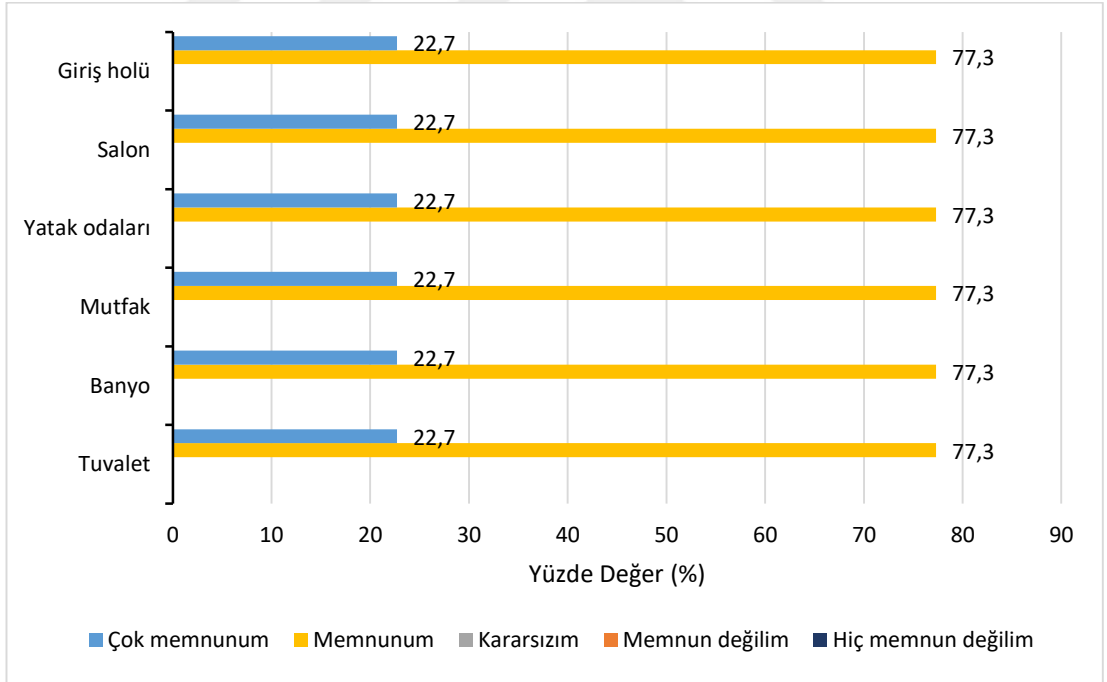
Şekil D.3: Boğaziçi köyü afet konutlarında kullanıcıların mahal büyüklüklerinden memnuniyet oranları.

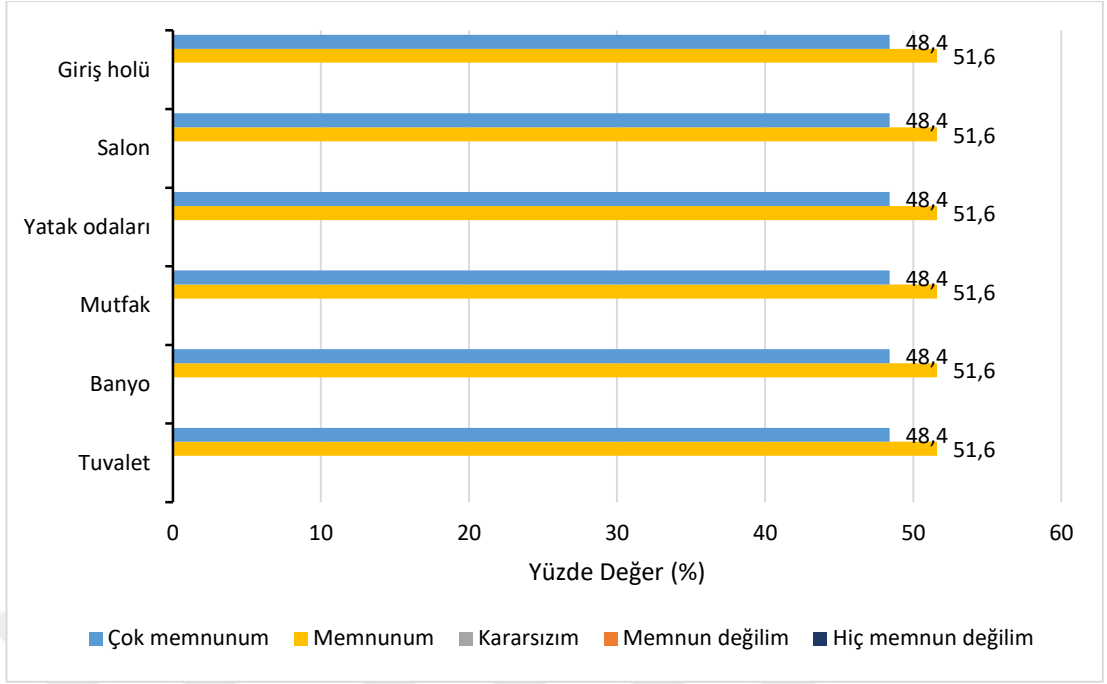
Şekil D.4: Uluköy iskân konutlarında kullanıcıların mahal büyüklüklerinden memnuniyet oranları.

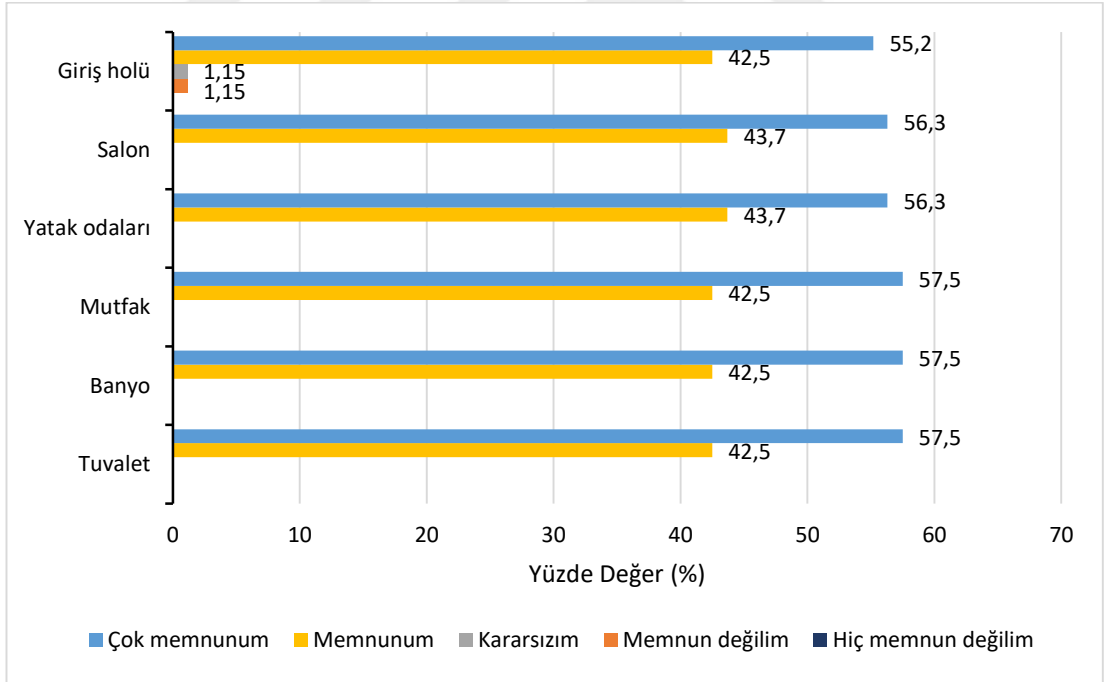
Şekil D.5: Kalecik köyü afet konutları kullanıcıların mahal şekillerinden memnuniyet oranları.

Şekil D.6: Kalecik köyü iskân konutları kullanıcıların mahal şekillerinden memnuniyet oranları.

Şekil D.7: Boğaziçi köyü afet konutları kullanıcıların mahal şekillerinden memnuniyet oranları.

Şekil D.8: Uluköy iskân konutları kullanıcıların mahal şekillerinden memnuniyet oranları.